

OSHO

I SADA I OVDJE

OSHO

I SADA I OVDJE

SADRŽAJ:

1. NEMA VEĆE LAŽI OD SMRTI.....	7
2. ŽIVOT KAO SAN.....	41
3. ČITAV SVEMIR JE HRAM.....	89
4. POVRATAK IZVORU.....	131
5. PRONAĐITE VLASTITI PUT.....	169
6. LJUBAV JE OPASNA.....	209
7. PODUČAVAM SMRT.....	249

Poglavlje 1

NEMA VEĆE LAŽI OD SMRTI

Oslobađamo se onoga što poznajemo. Također i slavimo pobjedu nad onim što poznajemo. Naši propusti i porazi postoje samo zbog našeg neznanja. Poraz postoji zbog tame; kada ima svjetlosti, poraz je nemoguć - sama svjetlost donijet će pobjedu.

Prvo što vam želim reći o smrti jest da nema veće laži od smrti. A opet, čini se da je smrt istinita. Ne samo da se čini istinitom, nego i izgleda poput glavne životne istine - čini se kao da je čitav život okružen smrću. Čak i ako zaboravimo na nju ili ju ne primjećujemo, smrt posvuda ostaje blizu nas. Smrt nam je bliža od naše vlastite sjene. Svoj smo život sagradili iz našeg straha od smrti. Strah od smrti stvorio je društvo, naciju, obitelj i prijatelje. Strah od smrti nas tjera da trčimo za novcem i u nama stvara težnju za višim društvenim položajima. A ono što najviše iznenađuje je da su i naši bogovi i naši hramovi također stvoreni iz straha od smrti. Strahujući od smrti ljudi se mole na koljenima. Strahujući od smrti ljudi se mole Bogu sklopljenih ruku uzdignutih prema nebu. A ništa nije

lažnije od smrti. Zato je vjerovanje u istinitost smrti, bez obzira na sustav života koji smo stvorili, postalo lažno.

Kako prepoznamo lažnost smrti? Kako možemo znati da smrt ne postoji? Dok to ne saznamo, naš strah od smrti neće nestati. Dok ne shvatimo lažnost smrti, naši će životi ostati lažni. Dokle god postoji strah od smrti, stvarni život ne može postojati. Dokle god drhtimo od straha pred smrću, ne možemo sagledati punoću življenja svojega života. Živjeti mogu samo oni za koje je sjenka smrti nestala zauvijek. Kako može preplašen i drščući um živjeti? Kad nam se čini da se smrt približava svakog trenutka, kako je tada moguće živjeti? Kako možemo živjeti?

Bez obzira u kojoj mjeri obraćamo pažnju na smrt, ona nikad zapravo nije zaboravljena. Nije važno što je groblje izvan grada - smrt ipak pokazuje svoje lice. Svakog dana netko umire; svakog dana negdje se događa umiranje i smrt iz temelja potresa naše živote.

Kad god dođe do nečije smrti, postajemo svjesni svoje vlastite. Kad plačemo zbog nečije smrti, ne plačemo samo zbog te osobe već i zbog naznake naše vlastite smrti. Naša patnja i tuga ne postoje samo zbog nečije tuđe smrti, već i zbog očite mogućnosti naše vlastite. Pojava smrti je istovremeno i naša vlastita smrt. I dok smo god okruženi smrću, kako možemo živjeti? Život je nemoguć na taj način. Tako ne možemo znati što je to život - ni što je njegov užitak, ni ljepota, ni blagoslov. Tako ne možemo

doći do Božjeg hrama, vrhovne životne istine.

Hramovi koji su stvoreni iz straha od smrti nisu Božji hramovi. Molitve koje su napisane iz straha od smrti jednako tako nisu molitve Bogu. Samo onaj koji je ispunjen životnim užitkom dolazi do Božjeg hrama. Božje je kraljevstvo ispunjeno užitkom i ljepotom, a zvona Božjeg hrama zvone samo onima koji su oslobođeni svih strahova, onima koji su postali neustrašivi. S obzirom da mi volimo živjeti u strahu, ovo se čini teškim. Ali to nije moguće - samo jedna od te dvije stvari može biti ispravna. Upamtite, ako je život istinit, tada to smrt ne može biti - a ako je smrt istinita tada je život samo san, laž; tada život ne može biti istinit. Te dvije stvari ne mogu istovremeno postojati. Ali mi se držimo čvrsto za obje. Postoji osjećaj da smo živi, ali isto tako i osjećaj da smo mrtvi.

Čuo sam za fakira koji je živio u nekoj udaljenoj dolini. Mnogi su ljudi odlazili k njemu s pitanjima. Jednom je došao jedan čovjek i zamolio ga da objasni nešto o životu i smrti. Fakir je rekao: „Dobrodošao si da saznaš o životu; moja vrata su ti otvorena. Ali ako želiš saznati o smrti, tada idi negdje drugdje, jer ja nikada nisam umro niti ću umrijeti. Pitaj one koji su već mrtvi.” I onda se fakir nasmijao i rekao: „Ali kako ćeš pitati one koji su mrtvi? Ako me upitaš za adresu neke mrtve osobe, ne mogu ti ju dati. Od kako sam spoznao da ne mogu umrijeti, shvatio sam i to da nitko ne umire i da nikada nije umro.” Ali kako možemo vjerovati tom fakiru? Svakog dana

vidimo ljude kako umiru. Svakog se dana događa umiranje. Smrt je vrhovna istina; ona je očigledna i prodire u samu srž našeg bića. Možeš sklopiti oči i, ma koliko daleko bila od tebe, smrt je očita. I ma koliko bježali od nje, ona nas ipak okružuje. Kako se ova istina može pobiti?

Neki je ljudi, naravno, pokušavaju pobiti. Zbog straha od smrti oni vjeruju u besmrtnost duše - samo iz straha. Oni ne znaju, oni jednostavno vjeruju. Svakog jutra, sjedeći u hramu ili džamiji, oni ponavljaju: „Nitko ne umire, duša je vječna." U krivu su vjerujući da samim ponavljanjem tih riječi duša postaje besmrtna. Čini im se da se smrt može učiniti lažnom ako ponavljaju: „Duša je besmrtna." Smrt nikada ne postaje lažna takvim neprestanim ponavljanjima - samo poznavanjem smrti ona se može učiniti lažnom.

To je veoma čudno, upamtite: mi uvijek prihvaćamo suprotno od onoga što ponavljamo. Kada netko kaže da je besmrtn, da je duša besmrtna - kada to ponavlja, on jednostavno pokazuje da u dubini duše zna da će umrijeti, da mora umrijeti. Ako zna da neće umrijeti, tada nema potrebe govoriti o besmrtnosti; to neprestano ponavlja samo onaj koji se boji. I vidjet ćete da se smrti više boje ljudi u onim društvima u kojima se najviše govori o besmrtnosti duše. Ova naša zemlja neumorno govori o besmrtnosti duše, a da li postoji itko na zemlji tko se više boji smrti od nas? Nitko se ne boji smrti više od nas! Pa kako da pomirimo te dvije stvari?

Da li je moguće da ljudi koji vjeruju u besmrtnost duše postanu robovi? Oni bi radije umrli; bili bi spremni umrijeti, jer znaju da smrt ne postoji. Oni koji znaju da je život vječan, da je duša besmrtna, prvi bi sletjeli na Mjesec! Prvi bi se popeli na Mount Everest! Prvi bi istraživali dubine Pacifika. Ali ne, mi nismo među njima. Mi se ne penjemo na vrh Everesta, niti sliječemo na mjesec, niti istražujemo dubine Indijskog oceana - a mi smo ljudi koji vjeruju u besmrtnost duše! Mi se zapravo toliko plašimo smrti, da iz tog straha stalno ponavljamo: „Duša je besmrtna." I živimo u iluziji da će to možda i postati istinito, samo ako to neprestano ponavljamo. Ponavljanjem ništa ne postaje istinito.

Smrt se ne može zanijekati ponavljanjem da smrt ne postoji. Smrt će se morati spoznati, morat ćemo se s njom suočiti, ona će se morati proživjeti. Morat ćete se s njom upoznati. Umjesto toga mi stalno bježimo od smrti. Kako je možemo vidjeti? Zatvaramo oči kad vidimo smrt. Kad pogrebna povorka prolazi pokraj prozora, majka zatvara svoje dijete u kuću i govori mu: „Ne izlazi van; netko je umro." Krematoriji su smješteni van grada tako da se s njima rijetko susrećemo, da nam smrt ne bude u blizini. I ako nekome nekad spomeneš smrt, zabranit će ti da o njoj govoriš.

Jednom sam bio s jednim sannyasinom. Svakog dana govorio bi o besmrtnosti duše. Upitao sam ga: „Da li ikad shvaćaš da se približavaš smrti?" A on je rekao: „Ne

govori takve zloslutne stvari. Nije dobro govoriti o takvim stvarima."

Ja sam mu rekao: „Ako netko kaže da je duša besmrtna a istovremeno smatra da je zloslutno govoriti o smrti, tada to kvari cijelu stvar. On ne bi trebao vidjeti ništa strašno, nikakvo loše znamenje, ništa krivo u govorenju o smrti - jer za njega smrt ne postoji." On je rekao: „Iako je duša besmrtna ja svejedno ne želim uopće govoriti o smrti. Ne bi se trebalo razgovarati o takvim besmislenim i prijetećim stvarima." Svi mi činimo isto - okrećemo leđa smrti i bježimo od nje.

Čuo sam i ovu priču. Jednom je neki muškarac u jednom selu poludio. Bilo je vruće poslijepodne i čovjek je hodao duž usamljene ceste, sasvim sam. Hodao je prilično brzo, nastojeći ne biti uplašen. Moguće je biti uplašen kada je još netko prisutan, ali kako se itko može bojati kad nikoga nema? Ali mi se bojimo kada smo sami. Zapravo, bojimo se sami sebe, a kada smo sami, strah je još veći. Ne bojimo se nikoga više od sebe samih. Manje se bojimo kada smo s nekim u društvu, a više kada smo sami.

Taj je čovjek bio sam. Preplašio se i počeo trčati. Sve je bilo tiho i mirno - bilo je poslijepodne i nigdje nije bilo nikoga. Kako je sve brže trčao, čuo je zvuk trčećih stopala koji je dolazio odostraga. Sve se više bojao - možda ga je netko slijedio. I tada je, preplašen, pogledao iza sebe krajičkom oka. Vidio je kako ga slijedi dugačka sjena. Bila je to njegova vlastita sjena - ali vidjevši kako ga prati nekakva duga sjena,

potrčao je još brže. I taj čovjek nikada nije stao, jer što je brže trčao sjena ga je sve brže pratila. Na kraju je poludio. Ali, postoje ljudi koji štiju luđake.

Kada su ga ljudi vidjeli da tako trči kroz njihova sela, pomislili su da se bavi nekom važnom asketskom praksom. Osim noću, kada bi sjena nestala, pa bi pomislio da ga nitko ne prati, on nikada ne bi stao. U zoru bi ponovno počeo trčati. Onda više nije stajao niti noću - zaključio je da usprkos udaljenosti koju bi prošao danju, dok bi noću odmarao sjena bi ga sustigla i u jutro iznova pratila. I tako je i noću nastavljao trčati.

Tada je potpuno poludio; nije jeo ni pio. Tisuće ljudi gledalo ga je kako trči i zasipalo ga cvijećem, ili bi mu netko dodao komad kruha ili malo vode. Ljudi su ga sve više i više štovali; tisuće su ga slavile. Ali on je postajao sve luđi i luđi, dok konačno jednog dana nije pao na zemlju i umro. Ljudi iz sela u kojem je umro iskopali su mu grob u sjeni drveta i upitali starog fakira iz sela što da upišu na njegov nadgrobni spomenik Fakir je upisao samo jedan red. Negdje u nekom selu taj grob još uvijek postoji. Moguće je da i vi prođete pored njega. Pročitajte što je napisano. Fakir je napisao na nadgrobni spomenik: „Ovdje počiva čovjek koji je cijeli život bježao od svoje sjene, koji je potratio čitav život bježeći od sjene. A on sam nije znao ono što i njegov nadgrobni spomenik zna - jer spomenik je u sjeni i ne bježi, pa stoga sjena nije niti stvorena."

I mi isto trčimo. Možemo se zapitati kako čovjek može

bježati od svoje sjene, ali i mi trčimo od sjena. I ono od čega bježimo počinje nas slijediti. Što brže trčimo, brže nas prati, jer to je naša vlastita sjena.

Smrt je naša vlastita sjena. Ako nastavimo bježati od nje, nećemo moći stati pred nju i prepoznati je. Da je taj čovjek stao i vidio što je iza njega možda bi se nasmijao i rekao: „Kakva sam ja to osoba koja bježi od svoje vlastite sjene?" Nitko nikada ne može pobjeći od sjene; nitko nikada ne može pobijediti sjenu. To ne znači da je sjena jača od nas i da mi nikada ne možemo biti pobjednici; to samo znači da sjena ne postoji, pa tako niti pitanje pobjednika. Ne možete pobijediti ono što ne postoji. Zato smrt stalno poražava ljude, jer ona je samo sjena života.

Kako život teče, njegova ga sjena prati. Smrt je sjena koja se stvara iza života, a mi nikada ne želimo gledati unazad, da vidimo što je to. Pali smo iscrpljeni toliko puta, trčeći istu trku toliko mnogo puta. Niste po prvi puta došli na ovu obalu; sigurno ste već bili ovdje - možda ne baš na ovoj obali, već na nekoj drugoj. Možda to nije bilo ovo tijelo, već neko drugo - ali utrka je bila ista. Noge su morale biti iste; utrka je morala biti ista.

Živimo mnoge živote noseći strah od smrti, no nismo ju sposobni prepoznati ni vidjeti. Toliko smo preplašeni i prestravljeni da se, kada nam se smrt približi i njezina nas sjena u potpunosti prekrije, onesvijestimo od straha. Općenito govoreći, nitko nije svjestan u trenutku smrti. Kada bi barem jednom ostali pri svijesti,

strah od smrti bi zauvijek nestao. Kada bi čovjek barem jednom mogao vidjeti što je to umiranje, što se dešava kad umiremo, sljedeći put se ne bi bojao smrti, jer smrti ne bi ni bilo. Nije da bi čovjek pobijedio smrt - možemo pobijediti samo ono što postoji. Poznavanjem smrti ona nestaje. I ništa ne preostaje da bude pobijeđeno.

Mnogo smo već puta umirali, ali kad god bi se smrt pojavila, prestali bismo biti svjesni. To je slično kao kada liječnik ili kirurg daje anesteziju pacijentu prije operacije da ne osjeti bol. Mi se toliko bojimo umiranja da u tom trenutku postajemo nesvjesni svojom voljom. Postajemo nesvjesni trenutak prije smrti. Umiremo nesvjesni, pa se i ponovno rađamo u stanju nesvjesnosti. Ne vidimo ni smrt ni rođenje - i stoga nikada nećemo shvatiti da je život vječan. Rođenje i smrt nisu ništa doli stanice na kojima mijenjamo odjeću ili konje.

U davna vremena nisu postojale željeznice i ljudi su putovali kočijama koje su vukli konji. Putovalo se od jednog sela do drugog i kada bi se konji umorili zamijenili bi ih za odmorne u nekoj gostioni, i ponovno zamijenili u sljedećem selu. Naravno, ljudi koji su mijenjali konje nisu nikada mislili da je to što rade poput umiranja i ponovnog rađanja, jer kada bi mijenjali konje oni su toga bili potpuno svjesni.

Ponekad bi se dogodilo da jahač putuje nakon opijanja. Kada bi se ogledao oko sebe u takvom stanju, pitao bi se kako to da se sve oko njega promijenilo, da se

sve čini drugačijim. Cuo sam jednom kako je pijani jahač rekao: „Da li je moguće da sam se i ja promijenio? Čini se da ovo nije isti konj kojeg sam jahao. Je li moguće da sam ja postao drugačiji čovjek?”

Rođenje i smrt su jednostavno stanice gdje mijenjamo prijevozno sredstvo - gdje staro ostavljamo iza sebe, gdje se ostavljaju stari konji a nabavljaju novi. Ali oba ova čina se događaju dok smo u stanju svjesnosti. A onaj čije rođenje i smrt se dešavaju u nesvjesnom stanju ne može živjeti svjestan život - on funkcionira u gotovo polusvjesnom stanju, u gotovo polubudnom stanju života.

Ono što želim reći je da je bitno vidjeti smrt, razumjeti ju, prepoznati ju. Ali to je moguće samo kada umremo; to je moguće samo dok umiremo. Pa na koji onda način da to učinimo? I ako netko vidi smrt samo dok umire, tada ne postoji način da razumijemo smrt - jer ćemo u trenutku smrti biti nesvjesni.

Da, postoji način. Možemo pokušati ući u smrt slobodnom voljom. I mogu reći da su meditacija ili samadhi baš to. Iskustvo dobrovoljnog odlaska u smrt je meditacija, samadhi. Fenomen do kojeg će automatski doći jednog dana kada izgubimo tijelo - to možemo svojevolumno učiniti stvarajući određenu distancu, iznutra, između duše i tijela. I tako, napuštajući tijelo iznutra možemo iskusiti smrt, možemo iskusiti osjećaj smrti. Možemo već danas iskusiti smrt, već ovu večer - jer pojava smrti jednostavno znači da

su naša duša i tijelo na tom putovanju iskusili istu razliku među njima kao i putnik koji ostavi prijevozno sredstvo i dalje nastavlja putovati bez njega.

Cuo sam za čovjeka koji je otišao vidjeti muslimanskog fakira, šeika Farida, i rekao mu: „Čuli smo da Mansur nije osjetio nikakvu bol nakon što su mu odrezali ruke i noge, a u to je teško povjerovati. Čak i trn boli kada nas ubode u nogu. Zar neće boljeti ako nekome odrežete ruke i noge? Sve se ove priče čine poprilično fantastične.” I čovjek je također rekao: „Čuli smo da Isus nije osjećao nikakvu bol dok je visio na križu. A bilo mu je dozvoljeno da izmoli svoju posljednju molitvu. Ono što je goli, krvareći Isus - viseći na križu, proboden trnjem, s rukama pribijenim čavlima, rekao u svojim posljednjim trenucima, teško je povjerovati.”

Isus je rekao: „Oprosti im jer ne znaju što čine.” Sigurno ste čuli tu rečenicu. I ljudi širom svijeta koji vjeruju u Krista ponavljaju ovo neprestano. Rečenica je veoma jednostavna. Isus je rekao: „O Bože, oprosti ovim ljudima jer ne znaju što čine.” Čitajući ovu rečenicu ljudi obično shvaćaju da Isus govori da ti jadni ljudi nisu shvaćali da ubijaju tako dobrog čovjeka kao što je bio on. Ali to nije ono što je Isus mislio. Ono što je Isus htio reći bilo je: „Ovi beščutni ljudi ne znaju da osoba koju ubijaju ne može umrijeti. Oprosti im, jer ne razumiju što čine. Čine nešto što je nemoguće - vrše čin ubojstva, a to je nemoguće.”

Čovjek je rekao: „Teško je povjerovati da osoba koja

samo što nije ubijena može pokazati toliko suosjećanja. On bi zapravo trebao biti ispunjen gnjevom."

Farid se od srca nasmija i reče: „Postavio si dobro pitanje, ali na njega ću kasnije odgovoriti. Učini mi prvo jednu malu uslugu." Podigao je kokos koji je ležao u blizini, dao mu ga i zamolio da ga otvori, upozoravajući ga da ne slomi sam orah. Ali kokos nije bio zreo pa onaj čovjek reče: „Oprosti, ali to ne mogu učiniti. Kokos je potpuno sirov i ako ga raspolovim i ljuska i sam orah će se slomiti."

Farid mu reče da odloži kokos. Onda mu doda još jedan koji je bio suh i zamoli ga da taj otvori. „Možeš li spasiti ovaj kokosov orah?"

I čovjek mu odgovori: „Da, ovaj se može spasiti."

Farid reče: „Dao sam ti odgovor. Jesi li razumio?"

Čovjek mu odgovori: „Ništa nisam shvatio. Kakva je veza između kokosa i tvog odgovora? Kakve ima veze kokos s mojim pitanjem?"

Farid reče: „Odloži i ovaj orah. Nema potrebe da ga razbiješ. Samo ti pokazujem da postoji jedan sirovi kokosov orah kod kojega su sam kokos i ljuska spojeni - ako razbiješ ljusku, razbit će se i orah. A tu je i suhi orah. Pa kako je on drugačiji od sirovog kokosovog oraha? Postoji mala razlika - suhi se kokosov orah smanjio unutar ljuske i odvojio od nje; postoji razmak između ljuske i oraha. Ti kažeš da orah može biti spašen čak i nakon razbijanja ljuske. Tako sam odgovorio na tvoje pitanje." I čovjek reče: „Još uvijek ne shvaćam." Fakir reče „Idi, umri i shvati - ako to ne učiniš

nećeš moći slijediti ono što ja govorim. Ali ni tada me nećeš moći pratiti, jer u trenutku svoje smrti ti nećeš biti svjestan. Jednoga dana odvojiti će se ljuska i orah, ali ti u tome trenutku nećeš toga biti svjestan. Ako želiš shvatiti, tada odmah počni učiti kako odvojiti orah od ljuske - sada, dok si živ."

Ako ljusku - tijelo i orah - svjesnost, odvojimo u ovom trenutku, tada je gotovo sa smrću. Stvaranjem distance shvatit ćete da su ljuska i smrt dvije različite stvari - da ćete nastaviti živjeti usprkos razbijanju ljuske, da nema govora o tome da ćete se vi slomiti, nestati. U takvom stanju, iako će doći do umiranja, ono ne može prodrijeti do vas - ono će se dogoditi izvan vas. To znači da će umrijeti ono što vi niste. A ono što vi jeste će preživjeti.

Ovo je sama srž meditacije ili samadhija: naučiti kako odvojiti orah od ljuske. Oni se mogu odvojiti jer oni i jesu odvojeni. Zbog toga ja zovem meditaciju dobrovoljnim odlaskom u smrt. A čovjek koji dobrovoljno odlazi u smrt, susreće se s njom i shvaća: „Smrt je tamo, a ja sam još uvijek ovdje."

Sokrat je umirao. Približavali su mu se posljednji trenuci; spravljaao se otrov koji će ga ubiti. On je neprestano zapitkivao: „Već je kasno, koliko treba vremena da se otrov pripremi?"

Njegovi su prijatelji plakali i govorili mu: „Jesi li poludio? Mi želimo da ti još požiiviš. Podmitili smo osobu koja priprema otrov. Nagovorili smo ju da to čini polako."

Sokrat je izašao i rekao čovjeku koji je pripremao otrov: Nešto ti to dugo traje! Čini se da baš nisi vješt. Jesi li nov u tome? Zar nikada prije nisi spravljaio otrov? Zar nikada nisi dao otrov osuđeniku?"

Čovjek mu odgovori: „Čitav život spravljam otrov, ali nikada nisam vidio tako ludog čovjeka kao ti. Kuda ti se toliko žuri? Pripremam ga polako tako da još malo možeš disati, da malo dulje poživiš, ostaneš malo dulje na životu. A ti neprestano pričaš, poput luđaka, govoreći stalno da je kasno i da vrijeme prolazi. Zašto ti se toliko žuri da umreš?"

Sokrat odgovori: „Žuri mi se, jer želim vidjeti smrt. Želim vidjeti kakva je smrt. I također želim vidjeti da li ću preživjeti čak i kada dođe do smrti. Ako ne preživim, tada je sve gotovo - a ako preživim, tada je smrt gotova. Želim vidjeti tko će umrijeti sa smrću - hoće li smrt umrijeti ili ću ja umrijeti? Želim vidjeti hoće li smrt preživjeti ili ću ja preživjeti. Ali kako to mogu vidjeti osim ako nisam živ?"

Sokrat je dobio otrov. Njegovi su ga prijatelji počeli oplakivati; nisu bili pri sebi. A što je činio Sokrat? Govorio im je: „Otrov je došao do mojih koljena. Noge su mi sasvim mrtve do koljena - neću ni primijetiti ako ih odrežete. Ali prijatelji, dopustite mi da vam kažem da iako su mi noge mrtve ja sam još živ. To znači da je jedna stvar sigurna - ja nisam moje noge. Još sam tu. Još sam u potpunosti ovdje. Ništa u meni još nije izbljedio."

Sokrat je nastavio: „Sada više ne osjećam ni jednu nogu; sve je mrtvo do mojih bedara. Ništa ne bih osjetio da mi odrežete sve do bedara. Ali još sam ovdje. A tu su i moji prijatelji koji plaču i plaču."

Sokrat dalje govori: „Ne plačite. Promatrajte! Ovo je prilika za vas: čovjek umire i obavještava vas da je još uvijek živ. Možete sasvim odrezati moje noge - čak ni tada neću biti mrtav, čak ću i tada još postojati. I ruke pomalo ne osjećam; i ruke će mi umrijeti. Ah! Koliko sam se puta identificirao sa svojim rukama - s tim istim rukama koje me sada napuštaju - ali ja sam još ovdje."

I tako Sokrat nastavlja govoriti dok umire. Kaže: „Polagano sve postaje mirno, sve tone, ali ja sam još netaknut. Uskoro vas više neću moći obavještavati, ali nemojte tada pomisliti da više ne postojim. Jer ako sam još uvijek ovdje, čak i nakon što izgubim toliki dio tijela, kako onda može doći kraj ako nestane samo mali dio tijela? Možda vam to neću moći reći - jer to je jedino moguće putem tijela - ali ja ću ipak još postojati." I u posljednjem trenutku kaže: „Sada vam možda govorim posljednju stvar: jezik me izdaje. Neću moći više govoriti, ali ipak govorim: 'Ja postojim'." I sve do posljednjeg trenutka ponavljao je: „Još uvijek sam živ."

I u meditaciju treba lagano ući iznutra. I malo pomalo stvari se počinju gubiti. Stvara se odvojenost od

svoga, i dolazi trenutak kada vam se čini da je sve udaljeno od vas. Činit će vam se kao da nećije tude tijelo leži na obali - ali vi ipak postojite. Tijelo vam leži tamo, no vi ipak postojite - odvojeni, potpuno jasni i različiti.

Jednom kada se suočimo sa smrću oči u oči dok smo živi, nikada više nećemo imati ništa sa smrću. Smrt će dolaziti, ali tada će to biti samo poput postaje - biti će to kao mijenjanje odjeće, biti će to poput uzimanja novih konja i jahanja u novom tijelu i polaska na novo putovanje, novim putovima, u nove svjetove. Ali smrt nas nikada neće moći uništiti. Ovo se jedino može shvatiti ako se susretnemo sa smrću. Mi ćemo to morati razumjeti; mi ćemo kroz to morati proći.

Nismo čak u stanju ni meditirati, jer se toliko bojimo smrti. Mnogi ljudi mi dolaze i govore da nisu u stanju meditirati. Kako da im kažem da je njihov pravi problem nešto drugo.? Njihov pravi problem je strah od smrti... a meditacija je način umiranja. U stanju potpune meditacije dolazimo do točke do koje dolazi i mrtav čovjek. Jedina razlika je u tome što mrtav čovjek do nje dolazi nesvjesno a mi ju dostižemo svjesno. U tome je jedina razlika. Mrtav čovjek ne zna što se dogodilo, kako se razbila ljuska, a orah preživio. Tragatelj koji meditira zna da su se ljuska i orah odvojili.

Strah od smrti je jedan od osnovnih razloga zašto ljudi ne mogu meditirati - nema drugog razloga. Oni koji se boje smrti neće nikada ući u samadhi. Samadhi je

dobrovoljni poziv u smrt. Smrt se poziva: „Dođi, spreman sam umrijeti. Želim znati hoću li ili neću preživjeti nakon smrti. I bolje je da to saznam svjesno, jer inače neću moći ništa razumjeti ako do ovog događaja dođe u nesvjesnom stanju.”

I tako, prva stvar koju ću vam reći je da dok god bježite od smrti, ona će vas neprestano poražavati - i onoga dana kada joj se suprotstavite i susretnete se s njom, tada će vas smrt napustiti, a vi ćete ostati.

Sljedeća će tri dana sva moja predavanja biti o tehnikama pomoću kojih se možete susresti sa smrću. Nadam se da će u sljedeća tri dana mnogi ljudi naučiti kako umrijeti, da će moći umrijeti. A ako možete umrijeti ovdje na ovoj obali... A ovo je nevjerojatna obala. Baš ovim pijeskom je jednom hodao Krišna - isti onaj Krišna koji je rekao Ardžuni u određenom ratu: „Nemoj biti zabrinut; nemoj se bojati. Nemoj se bojati ubijanja ili mogućnosti da budeš ubijen, jer kažem ti da niti tko umire, niti tko ubija.”Niti je itko ikada umro, niti ikada može umrijeti, a onaj koji može umrijeti već je mrtav. I ono što ne umire ne može biti ubijeno - nema načina da to umre. A to je život sam.

Večeras smo se neočekivano sakupili na toj istoj obali kojom je taj isti Krišna jednom hodao. Ovaj pijesak je vidio Krišnu kako hoda. Ljudi mora da su povjerovali da je Krišna zaista umro - jer mi poznajemo smrt kao jedinu istinu; za nas svi umiru. Ovaj ocean, ovaj pijesak, nisu

nikada osjetili da je Krišna umro; ovo nebo, ovaj mjesec i zvijezde nisu nikada povjerovali u Krišninu smrt.

Zapravo, u životu nema mjesta za smrt, ali mi svi vjerujemo da je Krišna umro. Vjerujemo u to, jer nas uvijek proganja pomisao na našu vlastitu smrt. Zašto smo toliko opterećeni mislima o svojoj vlastitoj smrti? U ovom trenutku smo živi, pa čemu se onda bojimo smrti? Zašto se toliko bojimo umiranja? U stvari, u pozadini ovog straha leži tajna koju moramo shvatiti.

U pozadini toga leži određena matematika, a ta je matematika veoma zanimljiva. Nikada nismo vidjeli sami sebe kako umiremo. Vidjeli smo druge kako umiru, i to pojačava ideju da i mi moramo također umrijeti. Na primjer, kap kiše živi u oceanu s tisućama drugih kapljica, i onda jednog dana sunčane zrake padnu na nju i pretvore ju u paru i ona nestane. Ostale kapljice misle da je ona mrtva i u pravu su - jer vidjele su tu kapljicu malo prije a sada je nema. Ali ta kap još uvijek postoji u oblacima. A kako da druge kapljice to shvate dok i same ne postanu oblak? Do sada je ta kap morala već pasti u more i ponovno postati kap. Ali kako da druge kapi to spoznaju dok i same ne krenu na isti takav put?

Kada vidimo kako neko umire u našoj blizini mislimo da ta osoba više ne postoji, da je još jedan čovjek umro. Mi ne shvaćamo da je još jedan čovjek jednostavno ispario, da je ušao u ono suptilno, i tada krenuo na novo putovanje - da je on samo kapljica koja je isparila, da bi

postala ponovno kapljicom. Pa kako da to vidimo? Sve što osjećamo jest da je izgubljena još jedna osoba, da je još jedna osoba mrtva. Stoga svakog dana netko umire; svakog je dana neka kapljica izgubljena. I polako postajemo uvjereni da i mi sami moramo umrijeti. „I ja ću umrijeti.“ I tada nas nadvlada strah. „Umrijet ću.“ Taj nas strah hvata, jer gledamo druge. Živimo gledajući druge i to je naš problem.

Sinoć sam nekim prijateljima ispričao jednu priču. Jednom se neki židovski fakir veoma uznemirio zbog svojih problema - pa tko ne bi? Sve nas uznemiravaju tuđe nevolje, a ono što nas najviše uznemirava je tuđa sreća. Kad vidimo kako su drugi sretni, mi postajemo sve nesretniji. U pozadini ima još matematike, ista vrsta matematike o kojoj sam govorio u vezi sa smrću. Vidimo svoj jad i vidimo tuđa lica. Ne primjećujemo jad kod drugih; vidimo njihove nasmijane oči, osmijeh na njihovim usnama. Ako pogledamo sebe vidjet ćemo, usprkos unutrašnjeg nemira, da se izvana smijemo. Zapravo osmijehom skrivamo jad i tugu.

Nitko ne želi pokazati kako je nesretan. Ako ne može uistinu biti sretan tada barem želi pokazati kako je postao sretan, jer prikazivati se nesretnim je ponižavajuće, gubitnički i poražavajuće. Suze se sakupljaju iznutra; izvana vježbamo osmijeh. I kada nas netko pogleda izvana vidi kako se smijemo; međutim, kad pogleda u sebe nalazi jad.

I to mu postaje problem. On misli da je čitav svijet sretan i da je on jedini nesretan.

Isto se dogodilo s onim fakirom. Jedne noći u svojim molitvama Bogu rekao je: „Ne tražim od tebe da mi ne daješ nesreću, jer ako zaslužujem da budem nesretan tada ću to sigurno i biti - ali barem ti se mogu moliti da mi ne daješ toliko patnje. Vidim kako se ljudi u svijetu smiju, a ja sam jedini koji plače. Čini se da su svi sretni; ja sam jedini koji je nesretan. Svi se čine dobro raspoloženi; ja sam jedini koji je tužan, izgubljen u mraku. Uostalom, kakvo sam ti zlo učinio? Molim te učini mi uslugu - daj mi nečiju tuđu nesreću u zamjenu za moju vlastitu. Zamjeni moju nesreću za bilo čiju i ja ću je prihvatiti.”

Te noći dok je spavao usnuo je čudan san. Vidio je ogromnu kuću u kojoj je bilo na milijune klinova za vješanje. Milijuni ljudi su ulazili i svi su nosili svežanj nesreće na svojim leđima. Vidjevši tolike svežnjeve nesreće jako se preplašio i to ga je zbunilo. Svežnjevi koje su drugi nosili su bili slični njegovom vlastitom. Veličina i oblik svežnja bio je potpuno isti kod svih ljudi. Postao je sasvim smeten. Uvijek je viđao svojeg susjeda nasmijanog - i svako jutro kada bi ga fakir upitao kako je, on bi rekao: „Sve je super.”- a sada je taj isti čovjek nosio jednaku količinu nesreće.

Vidio je političare i njihove sljedbenike, gurue i njihove učenike - svi su dolazili s istim teretom. Mudri i neznalice, bogati i siromašni, zdravi i bolesni - teret u

svačijem zavežljaju bio je jednak. Fakir je bio zabezeknut. Po prvi put je vidio svežnjeve; do sada je primjećivao samo ljudska lica.

Odjednom snažan glas ispuni sobu: „Objesite svežnjeve!” Svi su, uključujući i fakira, učinili što im je bilo rečeno. Svi su požurili riješiti se svojih nevolja; nitko nije htio nositi svoje nevolje ni sekundu duže, a i mi bismo, da nam se pruži takva prilika, objesili svoje istog trenutka.

Onda se začuo još jedan glas govoreći: „Sada, neka svatko od vas uzme svežanj koji god mu se dopada.” Mogli bismo pomisliti da je fakir uzeo nečiji tuđi svežanj, no nije počinio takvu grešku. U panici je potrčao uzeti svoj vlastiti svežanj prije nego ga netko drugi dohvati - inače, to mu je mogao biti problem, jer su svi svežnjevi jednako izgledali. Pomislio je da je bolje da ima svoj vlastiti svežanj - barem su mu nevolje u njemu bile poznate. Tko zna kakve su sve nevolje sadržavali drugi svežnjevi? Poznata je nevolja ipak manja nevolja - poznata nam je prepoznatljiva.

I tako je panično otrčao i dohvatio svoj vlastiti svežanj prije no što ga je itko drugo mogao i dotaknuti. Kada se okrenuo shvatio je da su i svi ostali otrčali dohvatiti vlastite svežnjeve; nitko nije izabrao svežanj koji nije bio njegov. Upitao je: „Zašto se toliko žurite dohvatiti vlastiti svežanj *i*

„Preplašili smo se. Do sada smo vjerovali kako su svi drugi sretni, a samo mi jadni i nesretni.” odvratili su. I koga god je fakir upitao odgovor je bio da su uvijek

vjerovali kako su drugi sretni. „Vjerovali smo da si čak i ti sretan. I ti si hodao ulicom s osmijehom na licu. Nikada nismo pomislili da i ti nosiš svoj svežanj jada u sebi“, rekoše.

Fakir upita radoznalo: „Zašto ste pokupili svaki svoj vlastiti svežanj? Zašto ga niste zamijenili s nekim drugim?“

Oni rekoše: „Danas se svatko od nas molio Bogu, tražeći da zamijenimo svoj svežanj tuge i nevolje. Ali kada smo vidjeli da su sve tuge i nevolje jednake, preplašili smo se; nikada tako nešto nismo mogli ni zamisliti. Pa smo zaključili da je bolje pokupiti vlastiti svežanj. On je blizak i poznat. Zašto upasti u nove tuge i nevolje? Malo pomalo naučili smo se na stare nevolje.“

Te noći nitko nije pokupio svežanj koji pripada nekom drugome. Fakir se probudio zahvaljujući milostivom Bogu što mu je dozvolio da uzme nazad svoje nevolje i jad. I odlučio je da nikada više neće izmoliti sličnu molitvu.

Zapravo, aritmetika je ista. Kada gledamo lica drugih ljudi i našu vlastitu realnost - tu činimo strašnu grešku. Nekakva je kriva aritmetika na djelu u našem odnosu prema vlastitom shvaćanju života i smrti. Vidjeli ste kako drugi ljudi umiru. Viđamo smrti drugih ljudi, ali nikada ne saznamo da li išta unutar tih ljudi preživljava. S obzirom da postajemo nesvjesni u tom trenutku, smrt nam i dalje ostaje strancem. Zato je važno da u smrt dobrovoljno uđemo.

Ako neka osoba vidi smrt jednom, ona se oslobađa smrti, ona slavi pobjedu nad smrću. Zapravo je besmisleno tu osobu zvati pobjednikom, jer nema se koga pobijediti - tada smrt postaje lažna; smrt tada jednostavno ne postoji.

Ako nakon što zbroji dva i dva, netko zapiše pet, i sljedećeg dana shvati da su dva i dva četiri, da li bi on rekao da je pobijedio peticu i učinio ju četvorkom? Rekao bi da se tu nije radilo o pobjedi - petica nije ni postojala. To što je dobio pet bila je njegova greška, njegova iluzija - njegov račun je bio netočan, ukupna suma je bila četiri; on je to shvatio kao pet, i to je bila njegova greška. Jednom kad uvidite grešku, stvar je riješena. Da li bi taj čovjek tada rekao: „Kako da se riješim petice? Sada vidim da su dva i dva četiri, a prije sam dobio pet. Kako se mogu osloboditi petice?“ Taj čovjek ne bi tražio takvo oslobođenje, jer čim shvati da su dva i dva četiri, problem je riješen. Pet više ne postoji. Pa od čega se tada čovjek želi osloboditi?

Ne treba se osloboditi od smrti niti slaviti pobjedu nad njom. Smrt treba poznavati. Samo znanje o smrti postaje sloboda, samo znanje o njoj postaje pobjeda. Zato sam ranije rekao da je znanje moć, da je znanje sloboda, da je znanje pobjeda. Znanje o smrti uzrokuje da ona nestane, i tada odjednom, po prvi puta postajemo povezani sa životom.

Zato sam vam rekao da je prva stvar koju trebate znati o meditaciji to da je ona dobrovoljni ulazak u smrt. Sljedeća stvar koju želim reći jest da onaj koji dobrovoljno

ulazi u smrt, iznenada otkriva ulazak u život. Iako odlazi u potragu za smrću, umjesto susreta sa smrću on zapravo otkriva konačni život. Iako zbog svrhe svoje potrage ulazi u palaču smrti, on zapravo završava u hramu života. A onaj koji bježi iz palače smrti nikada ne stigne do hrama života.

Dozvolite mi da vam naglasim kako su u zidove hrama života ugravirane sjenke smrti. Htio bih još dodati da su karte smrti nacrtane na zidovima hrama života, a kako bježimo od smrti, mi istovremeno zapravo bježimo od hrama života. Samo kad prihvatimo smrt bit ćemo u stanju prihvatiti i te zidove. Ako ikada uspijemo ući u smrt, stići ćemo do hrama života. Božanstvo života obitava unutar zidova smrti; slike smrti ugravirane su posvuda u hramu života. Mi jednostavno bježimo od samog pogleda na njih.

Ako ste ikada bili u Khajurahu morali ste primijetiti jednu neobičnu stvar - naokolo po zidovima načinjene su skulpture sa scenama seksa. Te slike izgledaju gole i opscene. Ako čovjek vidjevši ih jednostavno pobjegne, neće moći doći do božanstva u hramu. Unutra je slika Boga, dok su vani ugravirane slike seksa, strasti, vođenja ljubavi. Ljudi koji su sagradili hramove Khajuraha prikazali su temeljnu životnu činjenicu: pokazali su da je seks prisutan na vanjskom zidu i ako pobjegnute od njega, nikada nećete biti sposobni postići brahmacharyu i celibat - jer brahmacharya je unutra. Ako ikada uspijete stići dalje

od tih zidova, tada ćete također postići brahmacharyu. Samsara, smrtni svijet, je prikazan na zidovima, i bježanje od njega vas nikada neće odvesti Bogu, jer onaj koji sjedi unutar zidova samsare je Bog sam.

Ja vam govorim istu stvar. Negdje na nekom mjestu trebamo izgraditi hram na čijim će zidovima biti prikazana smrt, a božanstvo života će sjediti u hramu. Takva je istina. Međutim, obzirom da stalno bježimo od smrti, također propuštamo blagoslov života.

Istovremeno vam govorim dvije stvari: meditacija je dobrovoljni ulazak u smrt, i onaj koji u smrt ulazi dobrovoljno postiže život. To znači: onaj koji se susreće sa smrću konačno otkriva da je smrt nestala i da je on u zagrljaju života. To se čini apsurdnim - odlazite tražiti smrt a susrećete život - ali to nije tako.

Na primjer, ja nosim odjeću. Ako me dođete tražiti, prvo ćete naći moju odjeću - iako ja nisam ta odjeća. I ako se preplašite moje odjeće i pobjegnute, tada me nikada nećete upoznati. Međutim, ako mi dođete bliže, bez straha od moje odjeće, tada ćete ispod moje odjeće naći moje tijelo. Ali i to tijelo, u dubljem smislu, je komad odjeće, i ako namjeravate pobjeći od mojeg tijela, tada nećete otkriti onoga koji sjedi u meni. Ako se ne preplašite tijela i nastavite svoje putovanje u unutrašnjost, znajući da je i tijelo samo komad odjeće, tada ćete svakako doći do onoga koji sjedi unutra, onoga kojeg svatko želi upoznati.

Kako je zanimljivo to da je zid sačinjen od tijela,

a božansko milostivo sjedi unutra. Zid je načinjen od materije, a unutrašnjost je božanska, svjesnost koja sjedi u svoj svojoj ljepoti. Ovo su suprotnosti, naravno - zid od materije i božanski život. Ako dobro shvaćate, zid je sastavljen od smrti, a božansko od života.

Kada umjetnik crta sliku on stvara tamnu podlogu da bi naglasio bijelu boju. Bijele linije postaju izrazito vidljive na tamnoj podlozi. Kad bi se netko preplašio crnila, ne bi mogao doći do bjeline. Ali on ne zna da to crnilo u stvari naglašava bijelu boju.

Slično tome, trnje okružuje ruže u cvatu. Ako se netko preplaši trnja neće moći dohvatiti ruže; ako stalno bježi od trnja ni ruže mu neće biti dostupne. Ali onaj koji prihvati trnje i pride mu bez straha, otkrit će na svoje zaprepaštenje da trnje samo štiti cvijet; njegova je svrha da bude vanjski zid cvijetu - zaštitni zid. Cvijeće cvate usred toga trnja; trnje nije neprijatelj cvijeću. Cvijeće je dio trnja i trnje dio cvijeća - oboje je nastalo iz jedne životne sile te biljke.

Ono što mi zovemo život i ono što zovemo smrt - i jedno i drugo je dio većeg života. Ja dišem. Izdišem; udišem. Isti dah koji izlazi ponovno se vraća, i isti dah koji ulazi nakon nekog vremena izlazi. Udisanje je život, izdisanje je smrt. Ali oboje su koraci u nekom većem životu - život i smrt idu jedno pored drugog. Rođenje je jedan korak, smrt još jedan. Ali kad bismo mogli vidjeti, kad bismo mogli prodrijeti unutra, tada bismo dobili viziju tog

većeg života. Ova tri dana raditi ćemo meditaciju ulaženja u smrt. I ja ću vam govoriti o njenim različitim dimenzijama. Večeras ćemo raditi meditaciju prvog dana. Dozvolite mi da vam objasnim nekoliko stvari u vezi s tim.

Do sada ste morali shvatiti moje stajalište: moramo doći do neke točke unutra, duboko unutra, gdje nema mogućnosti umiranja. Moramo odbaciti čitavu vanjštinu, kao što se dešava u smrti. Kod smrti odbacujemo tijelo, odbacujemo osjećaje, odbacujemo misli, odbacujemo prijateljstvo, neprijateljstvo, odbacujemo - sve odbacujemo. Čitav vanjski svijet nestaje - samo mi ostajemo, ostaje samo jastvo, samo svjesnost ostaje odvojena. U meditaciji također moramo sve odbaciti i umrijeti ostavljajući jedino promatrača, svjedoka iznutra. I ta će se smrt dogoditi. I u sljedeća tri dana meditiranja, ako pokažete hrabrost umiranja i odbacite same sebe, može doći do pojave koja se zove samadhi.

Samadhi je, ne zaboravite, prekrasna riječ. Stanje potpune meditacije zove se samadhi, ali i grob izgrađen nakon nečije smrti se isto zove samadhi. Zapravo, oboje imaju zajedničku tajnu, zajedničku dodirnu točku.

Osobi koja dosegne stanje samadhi, njegovo tijelo i ostaje poput groba - ništa drugo. Tada shvaća da postoji netko iznutra; vani je samo tama.

Nakon nečije smrti mi načinimo grob i zovemo ga samadhi. Ali ovaj su samadhi izgradili drugi. Ako možemo sami načiniti svoj vlastiti samadhi, prije nego ga naprave

drugi, tada smo stvorili onu pojavu za kojom čeznemo. Drugi će imati priliku da naprave naš grob, ali mi ćemo možda propustiti šansu da sami stvorimo svoj samadhi. Ako sami možemo stvoriti svoj samadhi, tada, u takvom stanju, samo će tijelo umrijeti, i neće biti upitno da li je i naša svjesnost umrla. Nikada nismo umrli, niti ćemo ikada umrijeti. Nitko nije nikada umro, niti će ikada umrijeti. Da bismo to shvatili, morat ćemo silaziti svim koracima smrti.

Htio bih vam pokazati tri koraka koja ćemo pratiti. I tko zna, ta se pojava može desiti na ovoj obali i vi možda dobijete svoj samadhi - ne onaj kojega prave drugi, već onaj kojega stvarate svojom voljom.

Postoje tri koraka. Prvo trebate opustiti vlastito tijelo. Morate tijelo toliko opustiti da počnete osjećati kao da vam tijelo leži daleko od vas, kao da vi ništa nemate s njim. Morate povući svu energiju iz svoga tijela i spremiti ju unutra. Mi dajemo svome tijelu energiju - koju god količinu energije spremimo u tijelo, ona ostaje u njemu: koju god količinu povučemo, ona biva uvučena unutra.

Jeste li ikada primijetili sljedeće? Kad se god s nekim posvađate, odakle vašem tijelu dodatna energija? U tom stanju bijesa možete podići tako veliki kamen koji inače ne biste mogli ni s mjesta pomaknuti kada ste mirni. Iako je to vaše tijelo, jeste li ikad pomislili odakle dolazi ta energija? Spremili ste energiju - bila je potrebna, bili ste u nevolji; postojala je opasnost, suočili ste se s neprijateljem. Znali

ste da će vam život biti u opasnosti ako ne podignete taj kamen, pa ste svu svoju energiju usmjerili u tijelo.

Jednom se desilo da je čovjek bio dvije godine paraliziran i vezan za krevet. Nije mogao ustati, nije se mogao micati. Liječnici su od njega odustali izjavljujući da će ostati paraliziran do kraja života. Jedne je noći izbio požar u njegovoj kući i svi su izjurili van. Nakon što su izašli shvatili su da je glava obitelji ostao zarobljen u kući budući da nije mogao ni trčati: što će mu se dogoditi? Neki ljudi su uzeli baklje sa sobom i otkrili da je starac već izašao van. Upitali su ga da li je sam izašao iz kuće. On im reče: „Kako sam mogao izaći? Kako se to desilo?“ Ali, on je morao sam hodati; u to nema sumnje.

Kuća je gorjela; svi su izlazili i on je na trenutak zaboravio na svoju paralizu; čitavu je svoju energiju usmjerio u tijelo. Ali kada su ga ljudi vidjeli pod svjetlom baklji i upitali kako mu je uspjelo izaći iz kuće on je uzviknuo: „Oh, ja sam paraliziran!“ i pao na tlo. Izgubio je svoju energiju. Bilo je to izvan njegove moći da shvati kako je došlo do toga. Sada su mu svi stali objašnjavati kako on zapravo nije paraliziran, jer ako je mogao prijeći toliku udaljenost hodajući, mogao bi hodati i do kraja života. On je ponavljao: „Nisam mogao podići ruku; nisam mogao podići ni nogu - pa kako se ovo dogodilo?“ Nije mogao objasniti; nije čak ni znao tko ga je iznio van.

Nitko ga nije iznio van; sam je izišao. On međutim

nije znao da je u trenutku opasnosti njegova duša slila svu energiju u njegovo tijelo. I tada je, s obzirom na njegov osjećaj paraliziranosti, duša ponovno uzela energiju i čovjek je ponovno bio paraliziran.

Takvi su se slučajevi dogodili ne samo jednom ili dvoje ljudi. Na ovoj zemlji postoje stotine slučajeva gdje su ljudi bili paralizirani a nadvladali su svoje stanje i zaboravili na njega u slučaju požara ili u nekoj drugoj opasnoj situaciji.

Ja govorim o tome da svi mi spremamo energiju u svojem tijelu, ali nemamo pojma kako da ju povučemo natrag. Po noći se osjećamo odmoreni, jer je energija spremljena u tijelu i ono leži u opuštenom položaju, a ujutro smo opet svježiji i puni energije. Ali neki ljudi nisu sposobni povući natrag svoju energiju ni po noći. Ta energija ostaje zatvorena u tijelu i tada im je teško spavati. Nesanica je pokazatelj da energija koja je ranije pohranjena u tijelu ne može naći načina da se vrati svome izvoru. U prvoj fazi ove meditacije čitava se energija mora povući iz tijela.

Zanimljivo je to što se energija vraća onda kad ju osjetimo. Ako netko može osjetiti da se njegova energija povlači unutra na neko vrijeme i da se njegovo tijelo opušta, on će otkriti da se njegovo tijelo sve više opušta. Tijelo će doći do točke kada čovjek neće moći podići ruku čak i ako će to htjeti - sve će biti opušteno. Stoga, osjećajući energiju, mi ju možemo povući iz tijela.

Tako je prva stvar povratak vitalne energije, prane, natrag u njen izvor. To će učiniti da nam tijelo nepomično

leži - poput ljuske- i primijetit ćemo da se na taj način stvorila udaljenost između ljuske i oraha unutar samog kokosovog oraha - da smo se odvojili od tijela koje leži izvan nas, kao ljuska, kao odbačena odjeća.

Sljedeći je korak opustiti dah. Duboko u sebi dah sadrži vitalnu energiju, pranu, i zbog toga čovjek umire kada je disanje prekinuto. Negdje duboko, dah nas drži vezanim za tijelo. Dah je most između duše i tijela: tu je ta veza. Stoga dah nazivamo pranom. Čim disanje prestaje, prana nestaje. Nekoliko se tehnika može primijeniti u vezi s tim.

Sto se dešava kada neka osoba u potpunosti opusti svoje disanje, i omogući mu da bude smireno i tiho?

Disanje polako dolazi do točke u kojoj čovjek ne zna je li živ ili mrtav, i da li diše prema unutra ili prema van. Često se počinje pitati da li je živ ili mrtav, da li diše ili ne. Disanje postaje tako tiho da osoba ne zna da li uopće diše. Nema potrebe da kontrolirate disanje. Ako to pokušate učiniti, ono nikada neće biti pod kontrolom - pokušat će na silu izaći, a ako ga kontrolirate izvana, ono će pokušati na silu ući unutra. Zato vam kažem, vi sami ne morate ništa učiniti, samo dozvolite da disanje bude što opuštenije - i što tiše. Lagano, u jednom trenutku dah se zaustavlja. Čak ako se zaustavi samo na trenutak, u tom trenu vidjet ćete beskrajnu udaljenost između duše i tijela - u tom trenutku vidi se ta udaljenost. To je isto kao kad bi grom udario, a ja bih tada vidio sva vaša lica u jednom trenutku. Nakon

toga, groma više ne bi bilo, a ja sam ipak vidio vaša lica. Kada se dah zaustavi na trenutak, točno u sredini, tada u tom trenutku munja udara unutar čitavog tijela i postaje jasno da je tijelo odvojeno i da ste vi odvojeni - tada je došlo do smrti. Dakle, u drugoj fazi morate opustiti dah.

U trećoj fazi um treba biti opušten. Čak i ako je dah opušten, a um nije, munja će zasigurno udariti, ali vi nećete moći shvatiti što se dogodilo, jer će um biti zaokupljen svojim mislima. Da grom udari u ovom momentu, a ja ostanem izgubljen u svojim mislima, ja bih to shvatio tek nakon što se to dogodilo. U međuvremenu je grom udario, a ja sam bio izgubljen u svojim mislima. Grom će udariti čim se dah zaustavi, ali to ćemo primijetiti samo ako su misli nestale; inače ga nećemo primijetiti, i prilika će biti propuštena. Stoga je treća stvar opustiti um.

Proći ćemo kroz te tri faze i tada, u četvrtoj fazi, sjest ćemo u tišini. Ako želite, možete leći ili sjesti. Bit će lakše ako legnete - ovo je prekrasna plaža; može se dobro iskoristiti. Svatko treba načiniti oko sebe malo slobodnog prostora i leći. U redu je ako netko želi sjesti, ali ne trebate se kontrolirati ako tijelo počne padati - jer tijelo vam može pasti u trenutku kad bude sasvim opušteno, i tada vaš pokušaj kontrole neće tijelu dozvoliti da se u potpunosti opusti.

Dakle, pratit ćemo ove tri faze i onda ćemo u četvrtoj fazi ostati u tišini deset minuta. U sljedeća tri dana, tijekom te tišine vi ćete morati nastojati vidjeti smrt,

dozvoliti joj da se spusti. Ja ću vam sugerirati da osjetite kako vam se tijelo opušta, kako vam se dah opušta, kako vam se um opušta - tada ću ostati tiho, svjetla će se ugasiti, i tada ćete ostati ležati u tišini deset minuta. Ostat ćete mirni u tišini, promatrajući što se događa u vama.

Ostavite dovoljno prostora oko sebe, tako da u slučaju da nečije tijelo padne, ne padne ni na koga. Oni koji žele leći neka ostave dovoljno prostora oko sebe. Bilo bi dobro da tiho legnete na pijesak. Nitko ne bi smio govoriti... nitko u sredini ne bi trebao otići.

Da, sjednite. Sjednite ili ležite, gdje god bili. Zatvorite oči... zatvorite oči i opustite tijelo. Neka bude opušteno. I dok vam ja govorim, počnite osjećati sa mnom. Dok vi osjećate, tijelo će vam biti sve više opušteno - tada će tijelo ležati, potpuno opušteno, kao da u njemu nema života.

Počnite osjećati. Tijelo se opušta... nastavite ga opuštati... Nastavite opuštati svoje tijelo i osjetite kako se opušta. Tijelo se opušta... osjetite to... opustite svaki djelić svoga tijela. Osjetite to i iznutra... tijelo se opušta. Energija se vraća unutra... energija iz vašeg tijela se povlači, okreće prema vama... energija se povlači. Tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta. Opustite se, kao da više niste živi. Pustite tijelu da se opusti... neka bude sasvim opušteno. Tijelo je postalo opušteno... tijelo je postalo opušteno. Opustite se, opustite se u potpunosti, kao da tijela više nema.

Tijelo je postalo opušteno. Tijelo je postalo sasvim opušteno, kao da u njemu više nema života. Čitava se tjelesna energija sakupila unutra. Tijelo je postalo sasvim opušteno... tijelo je postalo opušteno... tijelo je postalo opušteno... tijelo je postalo opušteno...tijelo je postalo opušteno. Opustite se, potpuno se opustite, kao da tijelo više ne postoji.

Pokrenuli smo se unutra. Tijelo je postalo opušteno... tijelo je postalo opušteno... tijelo je postalo opušteno. Dah se umiruje... opustite također i disanje... sasvim ga opustite. Neka dolazi i odlazi kako želi... neka se opusti. Nema potrebe zaustavljati ga ili usporavati; neka bude opušteno. Udišite koliko možete... i izdišite koliko možete. Disanje postaje opušteno... disanje postaje smireno...

Osjetite ga na ovaj način: disanje postaje smireno... disanje postaje smireno i opušteno... disanje je opušteno... disanje se smiruje. Disanje se smirilo... disanje se smirilo... disanje se smirilo. Sada opustite um i osjetite kako se misli smiruju... misli se smiruju... um je smiren... um se smirio...

Poglavlje 2

ŽIVOT KAO SAN

Postavljeno je nekoliko pitanja u vezi sinoćnjeg predavanja.

Pitanje 1

JEDAN PRIJATELJ JE PITAO: OSOBA MOŽE UMRIJETI POTPUNO SVJESNA, ALI KAKO NETKO MOŽE BITI POTPUNO SVJESTAN PRI ROĐENJU?

Rođenje i smrt zapravo nisu dva događaja, oni su dva kraja iste pojave - isto kao i dvije strane kovanice. Ako čovjek ima jednu stranu kovanice u ruci, i druga će automatski biti u njegovoj ruci. Nije moguće imati jednu stranu kovanice u ruci i onda se pitati kako doći do druge - druga je strana automatski prisutna.

Rođenje i smrt su dvije strane istog fenomena. Ako do smrti dolazi u svjesnom stanju, tada će i do rođenja neizbježno doći u svjesnom stanju. Ako do smrti dolazi u nesvjesnom stanju, tada se i rođenje događa u nesvjesnom stanju. Ako osoba umre potpuno svjesna u trenutku svoje smrti, biti će puna svjesnosti u trenutku svojeg sljedećeg rođenja.

Obzirom da svi umiremo u nesvjesnom stanju

i rađamo se u nespvesnom stanju, ne sjećamo se svojih prošlih života. Dakako, uspomene na prošle živote su uvijek prisutne u nekom djeliću našeg uma, i te se uspomene mogu oživjeti ako to želimo.

Ne možemo ništa učiniti izravno s rođenjem; što god možemo učiniti, učinit ćemo vezano sa smrću. Ništa se ne može učiniti nakon smrti; što god možemo učiniti moramo učiniti prije smrti. Osoba koja umire u nespvesnom stanju ne može učiniti ništa dok se ponovno ne rodi - ne postoji način; ona će ostati nespvesna. Stoga, ako ste ranije umrli u nespvesnom stanju, morat ćete se ponovno roditi u nespvesnom stanju. Sto god možete učinit, morate učiniti prije smrti, jer imamo mnogo mogućnosti prije smrti, čitav jedan život. S ovakvom mogućnošću, može se nastojati ići prema buđenju. I bit će velika greška ako netko čeka do trenutka smrti da se probudi. Ne možete se probuditi u trenutku smrti. Sadhana, putovanje prema buđenju, mora početi puno prije smrti; treba se pripremiti za to. Bez priprema sigurno je da ćete ostati nespvesni u smrti. Iako je, na ovaj način, to nespvesno stanje za vaše dobro ako se još niste spremni roditi se u svjesnom stanju.

Oko 1915. godine, vladar Kashija imao je operaciju želuca. To je bila prva operacija takve vrste u svijetu izvedena bez anestezije. Tri britanska liječnika odbila su izvršiti tu operaciju bez anestezije, govoreći da je nemoguće otvoriti nečiji želudac na sat i pol, dva za vrijeme takve operacije, a da se pacijenta ne uspava. Bilo je opasno - opasnost je

bila u tome da pacijent vrišti, miče se, skače ili padne zbog nepodnošljive boli; bilo što se moglo dogoditi. Stoga liječnici nisu bili spremni na to.

Ali vladar je tvrdio da nema razloga za brigu dok god on bude meditirao i rekao je da može s lakoćom meditirati sat i pol do dva. Nije htio primiti anesteziju; rekao je da želi biti operiran u svjesnom stanju. No liječnici to nisu bili voljni učiniti; vjerovali su da je opasno da netko prolazi kroz takvu bol u svjesnom stanju. Međutim vidjevši da nema druge mogućnosti, zatražili su ga prvo, eksperimenta radi, da uđe u meditaciju. Tada su ga porezali po ruci - nije se čak ni trznuo. Dva sata kasnije je prigovorio da ga ruka boli; dva sata ništa nije osjećao. Nakon toga je operacija izvršena.

To je bila prva operacija u svijetu u kojoj su kirurzi operirali pacijentu želudac sat i pol bez davanja anestezije. I vladar je bio potpuno svjestan tijekom operacije. Potrebna je duboka meditacija da bi čovjek bio u takvoj svjesnosti. Meditacija mora biti tako duboka da čovjek bude u potpunosti svjestan, bez trunke sumnje, kako su duša i tijelo odvojeni. Čak i najmanja moguća identifikacija s tijelom može biti opasna.

Smrt je najveća kirurška operacija koja postoji. Ni jedan liječnik nije nikada izvršio tako veliku operaciju - jer u smrti postoji mehanizam koji premiješta čitavu vitalnu energiju, pranu, iz jednog fizičkog tijela u drugo. Nitko nikada nije izveo takvu fantastičnu operaciju, niti ona ikada

može biti izvršena. Možemo odrezati jedan dio tijela, ili drugi, ili presaditi jedan organ ili drugi, ali u slučaju smrti sva se vitalna energija mora preseliti iz jednog tijela u drugo.

Priroda je to lijepo učinila tako da smo potpuno nespješni kod pojave tog fenomena. To je za naše dobro; ne bismo mogli podnijeti toliku bol. Moguće je da je razlog što smo nespješni taj što mislimo da je smrtna bol nepodnošljiva. U našem je interesu da budemo nespješni; priroda nam ne dozvoljava da pamtimo prolazak kroz smrt.

U svakom životu ponavljamo iste greške koje smo ponavljali u prethodnim životima. Kad bismo se mogli prisjetiti što smo činili u prošlim životima, možda ne bismo padali ponovno u iste jame. Kad bismo se samo mogli prisjetiti što smo radili u prethodnim životima, tada ne bismo mogli ostati isti kao što smo sada. Moguće je da bi i ostali isti, jer svaki smo put iznova gomilali bogatstvo i svaki je put smrt to bogatstvo učinila besmislenim. Kad bismo se toga sjetili, možda ne bismo imali u sebi jednaku želju za novcem kao prije. Zaljubili smo se tisuću puta, i svaki se put iznova pokazalo da je to besmisleno. Kada bismo se ovoga mogli prisjetiti, naša želja za zaljublivanjem u druge i želja da se drugi zaljube u nas, nestale bi. Tisućama i tisućama puta bili smo ambiciozni, egoistični; dostigli smo uspjeh, visoke pozicije, a na kraju se sve pokazalo beskorisnim, sve se pretvorilo u prašinu. Kada bismo se toga mogli prisjetiti,

možda bi naša ambicioznost izgubila polet, i tada ne bismo bili takvi kakvi smo sada. Kako ne pamtimo prošle živote, neprestano se krećemo gotovo u istom krugu. Čovjek ne shvaća kako je napravio isti krug toliko puta prije, i da ga je opet napravio nadajući se istom čemu se nadao i prije. Smrt ubija svaku nadu, i iznova počinje isti krug. Čovjek se kreće u istim krugovima kao i bik na vodenom kolu. Čovjek se može poštediti toga, ali je za to potrebna velika svjesnost i neprestano eksperimentiranje. Čovjek ne može odjednom početi čekati na smrt, jer se ne možete odjednom osvjestiti za vrijeme takve velike operacije, pod takvom velikom traumom. Moramo polako eksperimentirati. Morati ćemo polako eksperimentirati s malim nesrećama da vidimo kako možemo biti svjesni dok kroz njih prolazimo.

Na primjer, imate glavobolju. U isto vrijeme postanete svjesni i počinjete osjećati glavobolju, a ne bol u glavi. I tako ćete morati eksperimentirati s glavoboljom i naučiti ju osjećati. „Bol je u glavi i ja sam toga svjestan.“ Kada je Swami Ram bio u Americi ljudi su ga teško pratili na početku. Kada ga je posjetio predsjednik SAD-a, i on je isto bio zbunjen. Pitao je: „Koji je ovo jezik?“, jer Ram je običavao govoriti u trećem licu. Ne bi rekao: „Ja sam gladan“, već bi rekao: „Ram je gladan.“ Ne bi rekao: „Imam glavobolju“, već bi rekao: „Ram ima jaku bol u glavi.“

Iz početka su ljudi imali problema prateći ga. Jednom je, na primjer, rekao: „Ram se smrzavao prošle noći.“ Kada

su ga upitali na koga misli, odgovorio je da misli na Rama. Kada su ga upitali: „Koji Ram?“ rekao je, pokazujući na sebe: „Ovaj Ram - jadni se sinoć smrzavao. Stalno smo se smijali i ispitivali 'Kako je smrznuti Ram?'“

Govorio bi: „Ram je hodao ulicom i neki ljudi su ga počeli psovati. Mi bi se valjali od smijeha 'Kako ti se dopada psovanje, Ram? Ako tražiš čast, susrest ćeš se s uvredom.'“ Kad bi ga ljudi pitali: „O kome pričaš, koji Ram?“ on bi pokazivao na sebe.

Morate početi eksperimentirati s manjim nevoljama. Susrećete se s njima svakodnevno; prisutne su svaki dan - ne samo nevolje, morat ćete u eksperiment uključiti i sreću, jer mnogo je teže biti svjestan u sreći nego u nesreći. Nije teško iskusiti kako su vaša glava i bol u njoj dvije odvojene stvari, ali mnogo je teže osjetiti sljedeće: „Tijelo je odvojeno, i užitak zdravlja je isto odvojen od mene - ja nisam čak ni to.“ Teško je održavati udaljenost kad smo sretni jer želimo biti blizu sreće. Naprotiv u nesreći očito želimo biti odvojeni, daleko od nje. Ako nam postane jasno da je bol odvojena od nas, mi želimo da tako i ostane, tako da možemo od nje biti oslobođeni.

Morat ćete vježbati kako ostati svjesni u nesreći kao i u sreći. Onaj tko provodi takav eksperiment, sam sebi često donosi nevolje, slobodnom voljom, da bi ih iskusio. To je zapravo tajna asketizma; to je eksperiment da bi se dobrovoljno iskusila bol. Čovjek, na primjer, posti. Ostajući gladan on pokušava otkriti kakav efekt ima glad

na njegovu svjesnost. Inače osoba koja gladuje nema blage veze što radi - samo zna da je gladna i veseli se svojem obroku sljedećeg dana.

Osnovna svrha posta je iskusiti ovo: „Glad je prisutna, ali je daleko od mene. Tijelo je gladno, 'ja' nisam.“ Pa tako dobrovoljno izazivajući glad, čovjek pokušava saznati iznutra da li je glad prisutna. Ram je gladan - 'ja' nisam gladan. Znam da glad postoji, i da to treba postati trajno znanje dok ne dođem do točke u kojoj dolazi do udaljenosti između mene i gladi - gdje 'ja' više ne ostaje gladan - čak ni u gladi ja više ne ostajem gladan. Samo je tijelo gladno i to zna. Ja jednostavno ostajem onaj koji zna. Tada smisao posta postaje veoma dubok; tada to ne znači jednostavno ostati gladan.

Normalno je da onaj koji gladuje ponavlja neprestano, dvadeset četiri sata dnevno, kako je gladan, da nije jeo nikakvu hranu cijeli dan. Njegov um nastavlja fantazirati o hrani koju će jesti sljedećeg dana i planira to. Takav je post besmislen. Tada on znači samo suzdržavanje od hrane. Razlika između suzdržavanja od hrane i posta, upvasa, je u sljedećem: post znači približavanje, sve bliže i bliže. Bliže čemu? To znači približavanje samom sebi stvaranjem udaljenosti od svoga tijela.

Riječ upvasa ne implicira samo gladovanje. Upvasa znači obitavanje sve bliže i bliže. Bliže čemu? Znači bliže svome 'ja', obitavanje sve bliže svome 'ja' i sve dalje od tijela. Tada je isto moguće da čovjek jede meso, a ipak bude u stanju

posta. Ako, dok jede, zna da se jedenje događa negdje drugdje i da je svjesnost potpuno odvojena od tog čina, tada je to upvasa. A također je moguće da čovjek ne posti uistinu čak i ako je sam sebi oduzeo hranu; jer možda je previše svjestan svoje gladi, toga da umire od gladi. Upvasa je psihološka svjesnost odvojenosti svojeg 'ja' i fizičkog stanja gladi.

I druge vrste boli mogu se također svojevoljno stvoriti, ali stvaranje takvih boli je duboki eksperiment. Čovjek može leći na trnje samo zato da bi iskusio kako to trnje bode tijelo, a ne njegovo 'ja'. Tako se i nesreća može dozvati da bi se iskusila odvojenost svjesnosti od fizičkog.

Ali postoji dovoljno nepozvanih nevolja na svijetu - nije potrebno zvati ih još više. Već je dovoljno nesreće prisutno - čovjek bi trebao početi eksperimentirati s njima. Nevolje i tako dođu nepozvane. Ako tijekom nepozvane nevolje čovjek može održavati shvaćanje: „Ja sam odvojen od svoje patnje“, tada ta patnja postaje sadhana, duhovna disciplina.

Čovjek će morati nastaviti sa sadhanom čak i uz sreću koja je došla sama od sebe. U patnji je moguće da uspijemo prevariti sami sebe, jer svatko želi vjerovati: „Ja ne patim.“ Ali kad je u pitanju sreća, čovjek se želi identificirati s njom jer već vjeruje: „Ja sam sretan.“ Stoga je sadhana još teža sa srećom.

Ništa zapravo nije bolnije nego osjećaj da smo

odvojeni od svoje sreće. Čovjek želi sebe utopiti potpuno u svojoj sreći i zaboraviti da je od nje odvojen. Sreća nas utapa; nesreća nas odvaja i dijeli od sebe samoga. Nekako počnemo vjerovati da naše poistovjećivanje s patnjom postoji samo zato što nemamo drugog izbora, ali sreću dočekujemo čitavim svojim bićem.

Budite svjesni u boli na koju naidete; budite svjesni u sreći na koju naidete - i povremeno, samo eksperimentirajući, budite svjesni u dozvanoj boli, zato što su u njoj stvari malo drugačije. Nikada se ne možemo u potpunosti poistovjetiti s nečim što sami prizovemo... Samo saznanje daje to nešto prizvano stvara distancu. Gost koji dolazi u vaš dom ne pripada tamo - on je gost. Isto tako, kada prizovemo patnju kao gosta, ona je već nešto što je odvojeno od nas. Dok bosonogi hodate, trn vam se zabode u nogu. To se dogodilo slučajno i bol je golema. Taj je nesretni događaj različit od onoga kada namjerno uzmete trn i pritisnete ga na nogu - znajući u svakom trenutku da probadate nogu trnom, promatrajući bol. Ne tražim od vas da to učinite i maltretirate sami sebe; kako stoje stvari, patnje već ima dovoljno - ono što mislim je sljedeće: budite na oprezu prolazeći kroz patnju i sreću; i tada, jednom kasnije, prizovite neku nesreću i vidite koliko daleko od nje možete postaviti svoju svjesnost.

Ne zaboravite, pokus prizivanja nesreće je od velike važnosti, jer svatko želi prizvati sreću ali nitko ne želi prizvati nesreću. I zanimljivo je to da nesreća, koju ne

želimo, dolazi sama, a sreća koju tražimo nikad ne dolazi. Čak kada i slučajno dođe, ostaje s vanjske strane vrata. Sreća koju prizivamo nikad ne dolazi, dok sreća koju nikad ne tražimo samo ušeće. Kada neka osoba sakupi dovoljno snage da prizove nesreću, to znači da je toliko sretan da sada može prizvati i nesreću. On je tako blažen da više nema problema u prizivanju patnje. Sada se nesreća može pozvati da dode i ostane.

Ali ovo je veoma duboki eksperiment. Dok nismo spremni poduzeti takav eksperiment, moramo pokušati biti svjesni patnje koju susrećemo samu od sebe. Ako postajemo sve svjesniji svaki put kad se susretnemo s nesrećom, bit ćemo dovoljno sposobni da ostanemo svjesni kad dode smrt. Tada će nam priroda dozvoliti da budemo budni i u smrti. Priroda će također shvatiti da, ako čovjek može ostati svjestan u boli, isto tako može ostati svjestan u smrti. Nitko ne može postati svjestan u smrti odjednom, bez sličnog prethodnog iskustva.

Čovjek koji se zvao P.D. Ouspensky je umro prije nekoliko godina. Bio je veliki matematičar iz Rusije. On je jedina osoba XX stoljeća koja je napravila veliki broj eksperimenata u vezi sa smrću. Tri mjeseca prije vlastite smrti, jako se razbolio. Liječnici su mu savjetovali da ostane u krevetu, no on je ipak činio nezamislive napore. Ne bi spavao noću; putovao je, hodao, trčao, uvijek je bio u pokretu. Liječnici su bili užasnuti; rekli su da se treba odmarati. Ouspensky je pozvao svoje bliske prijatelje k

sebi, ali im ništa nije rekao.

Dva prijatelja koji su bili pored njega tri mjeseca, do njegove smrti, rekli su da su po prvi puta u životu vidjeli čovjeka koji je smrt prihvaćao u svjesnom stanju. Pitali su ga zašto ne prihvaća savjet liječnika. Ouspensky je odgovorio: „Želim iskusiti različite vrste boli, tako da smrtna bol ne bude toliko velika da postanem nesvjestan. Želim proći kroz svaku vrstu boli prije smrti; to u meni može stvoriti takvu snagu da ću moći biti potpuno svjestan kada dode smrt.”

I tako je tri mjeseca činio nadljudske napore da osjeti različite vrste boli.

Njegovi prijatelji su pisali da bi se i oni koji su u dobroj kondiciji umorili, ali ne i Ouspensky. Liječnici su inzistirali na tome da se on odmara, inače će mu to strašno štetiti - ali uzaludno. One noći kada je umro, Ouspensky je hodao gore dolje po svojoj sobi. Liječnici koji su ga pregledali izjavili su da njegove noge više nisu imale snage za hodanje - a ipak, on je hodao cijelu noć.

Rekao je: „Želim umrijeti hodajući, kako ne bih umro sjedeći ili spavajući posve nesvjesno.” Dok je hodao rekao je prijateljima: „Još samo malo - još deset koraka i sve će biti završeno. Tonem, ali hodati ću dok god ne napravim svoj posljednji korak. Želim nešto raditi do samoga kraja, inače me smrt može zateći nesvjesnog. Mogu se opustiti i leći spavati - ne želim da se to dogodi u trenutku smrti.” Ouspensky je umro zakoračivši svoj posljednji korak.

Malo ljudi na zemlji je umrlo hodajući na ovaj način. Pao je na pod hodajući; odnosno, pao je tek kada je umro. Zakoračivši posljednji put rekao je: „To je to; ovo je moj posljednji korak. Sad ću pasti. Ali prije odlaska dozvolite mi da vam kažem da sam svoje tijelo ostavio već odavno. Sad ćete vidjeti kako se moje tijelo oslobađa, ali primjetio sam već davno prije kako me je tijelo ostavilo, a ja ipak još postojim. Sve veze s tijelom su bile prekinute, a ipak, ja unutra još uvijek postojim. Sada će pasti samo tijelo - nema načina da i ja padnem.”

U trenutku njegove smrti prijatelji su vidjeli nekakvu vrstu svjetla u njegovim očima. Mir, veselje i sjaj se vide kako isijavaju dok netko stoji na pragu onog drugog svijeta. Ali čovjek se za to mora pripremati, neprestano pripremati. Ako se čovjek u potpunosti pripremi, tada smrt postaje prekrasno iskustvo. Ne postoji ni jedan drugi fenomen koji je vredniji od ovoga, jer ono što se otkriva u trenutku smrti ne može se saznati ni na koji drugi način. Tada smrt izgleda kao prijatelj, jer samo u trenutku smrti možemo osjetiti da smo živući organizam - ne prije toga.

Ne zaboravite - što je mračnija noć, zvijezde su sjajnije. Bljesak munje se jače ističe kao srebrna nit što su mračniji oblaci. Isto tako kada nas smrt okruži sa svih strana u svom punom obliku, u tom se trenutku samo središte života manifestira u svoj svojoj ljepoti - nikada prije toga. Smrt nas okružuje poput tame, a u samoj sredini, u samom središtu života koji se naziva atman, duša

blješti svom ljepotom; tmina koja nas okružuje čini ju još blještavijom. Ali mi u tom trenutku postajemo nesvjesni. U trenutku smrti postajemo nesvjesni, a tada bismo mogli shvatiti vlastito biće. Meditacija je ta priprema.

Meditacija je eksperiment koji nas priprema tome kako doći do postupne, dobrovoljne smrti. To je eksperiment u kretanju iznutra i napuštanju tijela. Ako netko meditira cijeli život dostići će potpunu meditaciju u trenutku smrti.

Kada dođe do smrti u potpunoj svjesnosti, duša te osobe se rada u potpunoj svjesnosti. Tada prvi dan novog života nije dan neznanja već potpunog znanja. Čak i u majčinoj utrobi ostaje potpuno svjestan. Još samo jedno rođenje je moguće za onoga koji je umro u svjesnom stanju. Nije moguće ni jedno drugo rođenje nakon toga - jer onaj koji iskusi rođenje, smrt i život, postiže oslobođenje. Onoga koji je rođen svjestan, nazvali smo avatar, tirthankara, Buddha, Isus, Krišna. I ono što ih razlikuje od nas je svjesnost. Oni su probuđeni, a mi smo uspavani. Nakon što su se rodili svjesni, to postaje njihovo posljednje putovanje na zemlji. Oni imaju nešto što mi nemamo, nešto što nam neumorno donose. Razlika između probuđenih i nas je jednostavna: njihova prethodna smrt i rođenje nakon toga su se dogodili u stanju svjesnosti - stoga žive čitav svoj život u svjesnosti.

Ljudi u Tibetu provode eksperiment zvan Bardo. To je veoma dragocjen eksperiment koji se izvodi samo u vrijeme

smrti. Kada je netko na rubu smrti, ljudi koji imaju znanje sakupljaju se oko njega i tjeraju ga da čini Bardo. Ali samo onaj koji je u životu meditirao može biti prisiljen da prođe kroz Bardo - inače ne. U tom eksperimentu, čim osoba umre daju joj se uputstva izvana kako bi ona ostala u potpunosti budna. Govori joj se da promatra što slijedi, jer u tom se stanju mnogo puta događaju stvari koje umiruća osoba nikako ne može razumjeti. Neke nove pojave nije lako odmah pratiti.

Ako osoba može ostati svjesna nakon smrti ona još neko vrijeme neće znati da je mrtva. Kada ljudi nose mrtvo tijelo i počnu ga spaljivati u krematoriju, tek će tada ona shvatiti da je mrtva - jer ništa zapravo ne umire unutra, samo je stvorena udaljenost. U životu ta udaljenost nikada nije bila iskušana. To je iskustvo toliko novo da se ne može shvatiti putem uobičajene definicije. Osoba jednostavno osjeća da se nešto odvojilo. Ali nešto je umrlo, a ona to shvaća tek kada ljudi oko nje počnu plakati i naricati, padajući od tuge oko njenog tijela, pripremajući se da tijelo odnesu na spaljivanje.

Postoji razlog zašto se tijelo tako brzo nosi na kremiranje. Razlog spaljivanja ili kremiranja je da se što prije uvjeri dušu da je tijelo mrtvo, da je u potpunosti spaljeno. Ali čovjek to može znati samo ako je umro u svjesnosti; čovjek koji umire u nesvjesnom stanju to ne može znati. Da bi čovjek vidio svoje tijelo kako gori u Bardu, potiče ga se: „Dobro pogledaj svoje goruće tijelo.

Nemoj pobjeći niti se žurno maknuti. Kada ljudi donesu tvoje tijelo na kremiranje, svakako ih prati i budi pri tom prisutan. Pažljivo promatraj kako se tvoje tijelo kremira, tako da sljedeći put ne budeš vezan za fizičko tijelo."

Kada jednom vidiš kako se nešto spaljuje, tvoja privrženost tome nestaje. Drugi će, naravno, vidjeti kako tvoje tijelo gori, ali ako i ti to vidiš, izgubiti ćeš svaku vezu s njim. Inače, u devetsto devedeset i devet slučajeva od tisuću, osoba je nesvjesna u trenutku smrti; ona ne posjeduje znanje o tome. U onom jednom slučaju kada je osoba svjesna, ona se udaljuje od gorućeg tijela; odlazi iz krematorija. I tako mu je u Bardu rečeno: „Gledaj, nemoj propustiti ovu priliku. Promatraj svoje tijelo dok ga kremiraju; promatraj to jednom i zauvijek. Promatraj ono s čime si se poistovjećivao kako biva uništeno. Promatraj kako se pretvara u pepeo tako da se u svom sljedećem rođenju sjetiš tko si."

Čim osoba umre ona ulazi u novi svijet, svijet o kojem ništa ne znamo. Taj nam svijet može biti zastrašujući, jer ne liči ni na jedno od naših iskustava. On zapravo nema nikakve veze sa životom na zemlji. Suočavanje s tim novim svijetom je strasnije od situacije u kojoj bi se čovjek našao u nekoj čudnoj zemlji gdje su mu svi nepoznati, gdje ne poznaje jezik, ni njihov način života. On bi sigurno bio uznemiren i zbunjen. Svijet u kojem živimo je svijet fizičkog tijela. Kako napuštamo ovaj svijet, započinje bestjelesni svijet - svijet koji nikada

nismo iskusili. To je još strasnije, jer u ovom svijetu, bez obzira koliko čudno bilo mjesto, koliko drugačiji bili ljudi i njihov način života, još uvijek postoji veza između nas i njih: sve je to kraljevstvo ljudskih bića. Ulazak u svijet bestjelesnih duša može biti nezamislivo, zastrašujuće iskustvo. Mi obično prolazimo kroz njega u nesvjesnom stanju, pa ga zato i ne primjećujemo. Ali onaj koji prolazi kroz njega u svjesnom stanju nailazi na probleme. Tako se u pokusu Brado pokušava objasniti osobi kakav će to biti svijet, što će se tamo desiti, kakva će bića tamo susresti. Samo oni koji su prošli kroz duboku meditaciju mogu biti provedeni kroz ovaj eksperiment, inače ne.

U posljednje vrijeme često sam osjetio kako oni prijatelji koji prakticiraju meditaciju, mogu biti uvedeni u Bardo na ovaj ili onaj način. Ali je to moguće samo ako su prošli kroz duboku meditaciju; inače neće biti u stanju ni čuti što im se govori. Oni ne bi bili u stanju čuti što se govori u trenutku smrti, ni pratiti ono što im se govori. Da bi pratili ono što se govori potreban je tih i prazan um. Kako se svjesnost počinje gubiti i nestajati, dok se sve zemaljske veze počinju kidati, samo smireni um može čuti poruke koje dolaze iz ovog svijeta; inače se one ne mogu čuti.

Zapamtite, to se može učiniti samo u odnosu na smrt, ako je uopće moguće; ništa se ne može učiniti u vezi s rođenjem. Ali što god učinili sa smrću, ona na kraju djeluje i na naše rođenje. Rađamo se u istom stanju u

kojem i umiremo. Probuđeni izražava svoj izbor izabirući maternicu. To pokazuje da on nikada ne bira na slijepo, nesvjesno. On bira svoje roditelje kao što bogataš bira svoju kuću. Siromašan čovjek ne može imati kuću koju izabere. Potrebna je određena sposobnost za biranje. Čovjeku treba sposobnost za kupovanje kuće. Siromašan čovjek nikad ne bira svoju kuću. Trebalo bi reći da zapravo kuća bira siromaha; siromašna kuća bira siromašnog čovjeka. Milijunaš odlučuje gdje će stanovati, kako će izgledati vrt, gdje će biti vrata i prozori - sunce treba dolaziti s istoka ili zapada; kakva treba biti ventilacija, koliko kuća treba biti prostrana - on odabire sve.

Probuđeni izabire maternicu za sebe; to je njegov izbor. Individualci poput Mahavire ili Buddhe nisu bilo gdje rođeni. Oni se rađaju nakon sagledavanja svih mogućnosti: kakvo će biti tijelo i od kakvih roditelja će ono biti začeto; kakva će biti energija, koliko će biti snažno; kakve će mu sve mogućnosti biti na raspolaganju. Oni se rađaju nakon sagledavanja svega ovoga. Imaju jasan stav što će izabrati, kuda će ići; stoga od dana kada su rođeni žive život po vlastitom izboru.

Uživanje u životu po vlastitom izboru je potpuno drugačije, jer sloboda počinje sa životom po vlastitom izboru. Ne može postojati ista vrsta užitka u životu koji vam je dan, jer on tada postaje služenje. U takvim slučajevima čovjek je jednostavno gurnut u život i tada što se desi, desi se - ta osoba nema nikakvu ulogu u njemu.

Ako je takvo buđenje moguće, tada se izbor mora definitivno napraviti. Ako se rođenje desi, jer smo mi tako odabrali, tada do kraja života možemo živjeti po vlastitiom izboru. Tada možemo živjeti kao jeevan-mukta. Onaj koji umire u probuđenom stanju rađa se u probuđenom stanju i tada živi svoj život u oslobođenom stanju.

Često čujemo riječ jeevan-mukta, iako možda i ne znamo što ona znači. Jeevan-mukta znači: možda bi inače posvetio čitav svoj život oslobođenju, a to može postići samo u svom sljedećem životu - u ovom životu on neće biti slobodan. Da bi postao jeevan-mukta u ovom životu, čovjek mora imati slobodu izbora od prvog trenutka svojeg rođenja. A to je moguće samo ako je netko dosegao punu svjesnost u smrtnom trenutku svog prethodnog života.

Ali to u ovom trenutku nije pitanje. Život je tu, smrt još nije došla. Ali doći će svakako; ništa nije sigurnije od smrti. Mogu postojati sumnje u vezi s drugim stvarima, ali sa smrću nema nikakvih sumnji. Postoje ljudi koji sumnjaju u postojanje Boga, postoje drugi koji sumnjaju u postojanje duše, ali nikad niste naišli na čovjeka koji sumnja u smrt. Ona je neizbježna - svakako će doći; već je na putu. Svakim je trenom sve bliže i bliže. Možemo korisno upotrijebiti trenutke koje imamo prije smrti za vlastito buđenje. Meditacija je tehnika koja u tome pomaže. Ova tri dana pokušat ću vam pomoći da shvatite kako je meditacija tehnika koja se koristi za to buđenje.

Pitanje 2

JEDANJE PRIJATELJ PITAO: KOJA JE VEZA IZMEĐU MEDITACIJE I JATI-SMARANA, PAMĆENJA PROŠLIH ŽIVOTA?

Jati-smaran znači: metoda oživljavanja prošlih života. To je način kojim se podsjećamo našeg prethodnog postojanja. To je oblik meditacije. To je specijalna primjena meditacije. Na primjer, možete pitati: „Sto je rijeka, a što je kanal? " Naš odgovor bio bi da je kanal posebna primjena same rijeke - dobro isplaniran, ali kontroliran i sistematičan. Rijeka je kaotična, neobuzdana; i ona će negdje stići, ali njena destinacija nije sigurna. Destinacija kanala je osigurana.

Meditacija je poput velike rijeke - ona će doći do oceana; sigurno će tamo stići. Meditacija će vas sigurno odvesti Bogu. Postoje naravno i druge neposredne primjene meditacije. Poput malih pritoka, one se mogu usmjeriti u kanale meditacije. Jati-smaran je jedna od takvih pomoćnih metoda meditacije. Mi možemo također kanalizirati snagu meditacije prema našim prošlim životima; meditacija jednostavno znači usmjeravanje pažnje. Postoje takve primjene kada je nečija pažnja usmjerena na neki objekt, a jedna od takvih primjena je jati-smaran - usmjeravne pažnje na uspavana sjećanja prošlih života.

Zapamtite da se sjećanja nikad ne brišu; sjećanje

ostaje ili latentno ili se budi. No čini se da se ta latentna memorija briše. Ako vas upitam što ste radili 1.siječnja 1950. nećete moći odgovoriti - što ne znači da ništa niste činili toga dana. Ali odjednom taj 1.siječanj 1950. se čini kao totalna praznina. On ne može biti praznina; kako je taj dan prolazio, bio je ispunjen aktivnošću. Ali se danas čini poput praznine. Isto tako, danas će sutra postati prazninom. Za deset godina neće biti ni traga od današnjeg dana.

Ne znači da 1. siječanj 1950. nije postojao, ili da vi niste postojali toga dana - ono što se nameće je, da s obzirom da se ne možete sjetiti toga dana, kako možete povjerovati da je on ikada postojao. Ali taj dan je postojao i ima načina da to saznate. Meditacija se može usmjeriti i u tom smjeru. Čim svjetlo meditacije padne na taj dan, iznenaditi ćete se kako on izgleda puno življi nego ikada prije.

Na primjer, neka osoba ulazi u mračnu sobu i po njoj se kreće s baterijom. Kada usmjeri bateriju na lijevo, desna strana postaje mračna - ali ništa ne nestaje na desnoj strani. Kada usmjeri svjetlo na desno, desna strana ponovno oživi, no lijeva strana ostaje skrivena u mraku.

Meditacija ima žarište, i ako ju netko želi kanalizirati u određenom smjeru, tada ju mora koristiti poput baterijske svjetiljke. Ako ju netko želi usmjeriti prema božanskom, tada se meditacija mora primijeniti poput svjetiljke. Molim vas da ovo dobro shvatite.

Svjetiljka sama po sebi nema žarište; ona nije usmjerena na nešto. Ona jednostavno gori i njeno se svjetlo raspršuje naokolo. Svjetiljka nema potrebe osvjetljavati jedan ili drugi smjer; što god joj padne u domet je osvjetljeno. Ali oblik baterijske svjetiljke je takav da ima fokus.

U baterijskoj svjetiljci držimo svo svjetlo i svjetlimo u jednom smjeru. Tako je moguće da ispod upaljene svjetiljke stvari postanu vidljive, ali nejasne, i da bi ih jasno vidjeli koncentriramo svjetlo na jedno mjesto - tada ona postaje baterijska svjetiljka; tada ta stvar postaje sasvim vidljiva. Dakako, svi su preostali predmeti van vidokruga. Zapravo, ako čovjek želi jasno vidjeti neki predmet, on će morati usmjeriti svoju potpunu meditaciju u samo jednom smjeru i preostalo područje pretvoriti u tamu.

Onaj koji želi saznati direktno istinu života, razvit će svoju meditaciju poput svjetiljke - to će mu biti jedina svrha. I zapravo, jedini cilj svjetiljke je da čovjek vidi samog sebe; ako može tako jako sjati, tada je to dovoljno - to je i cilj. Ali ako svjetilja mora imati neku specijalnu primjenu - kao što je prisjećanje prošlih života - tada će se meditacija morati kanalizirati u tom smjeru.

Podijeliti ću s vama dvije ili tri ideje kako kanalizirati meditaciju u tom smjeru. Neću vam sve reći, jer ih vjerojatno rijetki imaju namjeru koristiti, a oni koji to namjeravaju, mogu me osobno posjetiti. Dakle, spomenut ću dvije ili tri ideje koje vam neće omogućiti zapravo

da eksperimentirate sa sjećanjima na prošle živote, već će vam samo dati ideju. Neću o svemu raspravljati jer nije preporučljivo da svi eksperimentiraju s tom idejom. Također vas taj eksperiment može dovesti u opasnost.

Dozvolite mi da vam ispričam nešto što se stvarno dogodilo, pa će vam biti jasno ono o čemu govorim. Već dvije ili tri godine jedna profesorica je sa mnom u vezi kroz meditacije. Inzistirala je na eksperimentiranju s jati-smaranom, učenjem o prošlim životima. Pomogao sam joj u eksperimentu; međutim isto sam joj tako savjetovao da bi bilo bolje da ne eksperimentira dok u potpunosti ne razvije meditaciju, inače bi moglo biti opasno. Stvari stoje tako da su sjećanja na jedan život teško podnošljiva - a ako sjećanja iz protekla tri ili četiri života provale, osoba može poludjeti. Zbog toga je priroda isplanirala da zaboravimo na prošle živote. Priroda nam je dala veću sposobnost zaborava nego pamćenja, tako da nam um ne nosi veći teret nego što može podnijeti. Težak teret se može podnijeti samo ako je kapacitet vašeg uma povećan, i nevolje počinju onda kada je teret sjećanja prisutan prije nego što je taj kapacitet povećan. Ali ona je bila uporna. Nije slušala moje savjete i krenula je u eksperiment.

Kada je poplava sjećanja iz prošlih života navalila na nju, dojurila je k meni u dva ujutro. Bila je u totalnoj komi; bila je jako uznemirena. Rekla je: „Ovo nekako mora prestati. Nikada više ne želim vidjeti tu stranu života.“ Ali nije lako zaustaviti poplavu sjećanja kad je jednom

pokrenuta. Teško je zatvoriti vrata jednom kada se poruše - vrata se više ne otvaraju, ona su širom otvorena. Trebalo je petnaest dana - tek tada se val sjećanja zaustavio. U čemu je bio problem?

Ta je žena tvrdila da je veoma pobožna, žena bez mrlje na karakteru. Kada se suočila sa sjećanjem iz prošlog života u kojem je bila prostitutka, a scene prostituiranja su se počele pojavljivati, čitavo je njeno biće bilo potreseno. Njena moralnost u ovom životu bila je poremećena.

U ovakvom otkrivenju, te vizije ne pripadaju nekom drugom - ista ta žena koja je tvrdila da je čista sada je vidjela sebe u ulozi prostitutke. Cesto se događa da netko tko je u prošlom životu bio prostitutka postaje veoma krepostan u sljedećem; to je reakcija na patnje u prošlom životu. Sjećanje na patnje i boli iz prošlog života pretvaraju je u kreposnu ženu.

Često se dešava da ljudi koji su bili grešnici u prošlom životu, postanu sveci u ovom. Stoga postoji duboka veza između grešnika i svetaca. Takva je reakcija česta, a razlog je taj da naučimo što nas je povrijedilo, pa krenemo u drugi ekstrem.

Klatno u našem umu kreće se u suprotnom smjeru. Čim klatno dostigne lijevu stranu, vraća se nazad u desnu. Jedva da dotakne desnu stranu i vraća se nazad na lijevu. Kada vidite klatno sata kako se kreće ulijevo, budite sigurni da skuplja energiju da se vrati udesno - ići će toliko daleko na desno kao što je daleko bio na lijevo. Stoga se u životu

često dešava da čestita osoba postane grešnik, a grešnik postaje krepostan.

To je veoma često; ovakva se vrsta oscilacije dešava u svačijem životu. Nemojte zato misliti da je pravilo kako je onaj koji je postao svetac u ovom životu, bio svetac u prošlom. To ne mora biti tako. Ono što jest je zapravo upravo suprotno - opterećen je bolima kroz koje je prošao u prošlom životu i krenuo je u suprotnom smjeru.

Cuo sam...

Svetac i prostitutka su jednom živjeli jedno preko puta drugoga. Oboje su umrli istog dana. Duša prostitutke je trebala otići u raj, a sveca dakako, u pakao. Poslanici koju su došli po njih bili su zbunjeni. Neprestano su pitali jedni druge: „Sto je krenulo krivo? Je li ovo greška? Zašto moramo voditi sveca u pakao? Zar on nije bio sveti čovjek?”

Najmudriji među njima reče: „On je zaista bio sveti čovjek, ali je zavidio prostitutki. Uvijek je negodovao u vezi sa zabavama koje su se održavale kod nje i svim užiticima koji su se tamo događali. Muzika koja je dopirala do njegove kuće uzdrimala bi ga do srži. Ni jedan njen obožavatelj koji bi sjedio ispred nje nikada nije bio tako dirnut kao on - slušajući zvukove koji su dolazili iz njene kuće, zvukovi malih zvončića koje je nosila oko zglobova kod plesa. Čitava njegova pažnja bila je usmjerena na njenu kuću. Čak i kada je štovao Boga, njegove uši su slušale zvukove koji su dolazili iz njene kuće.”

„A prostitutka?”

„Dok je ona životarila u jadu i bijedi, uvijek se pitala u kakvom nepoznatom blaženstvu je sveti čovjek živio. Kad god bi ga vidjela kako nosi svijeće na jutarnju službu pitala se: „Kada ću ja biti vrijedna toga da odnesem cvijeće na službu u hram? Ja sam tako nečista da jedva mogu smoći snage da i uđem u hram.” Sveti čovjek nikada nije bio tako izgubljen u dimu mirisnih štapića, u sjaju svjetiljki, u zvukovima štovanja, poput prostitutke. Prostitutka je uvijek čeznula za životom svetog čovjeka, a on je uvijek težio za užicima prostitutke.”

Njihovi interesi i stavovi, tako različiti jedni od drugih, tako suprotni, su se u potpunosti promijenili. To se često dešava - i postoje zakoni koji djeluju u vezi s tim stvarima. Pa tako, kada su se sjećanja na prošli život te profesorice vratila, bila je povrijeđena. Bila je povrijeđena, jer joj je ego bio uzdrman. Ono što je naučila o svom prošlom životu ju je potreslo i sada je to htjela zaboraviti. Na početku sam je upozorio da ne doziva svoje prošle živote bez temeljite pripreme.

Obzirom da ste pitali, reći ću vam neke osnovne stvari da možete shvatiti značenje jati-smarana. Ali one vam neće pomoći da eksperimentirate s njim. Oni koji s time žele eksperimentirati morat će se time posebno baviti.

Prvo je da čovjek mora skrenuti svoj um s budućnosti,

ako je svrha jati-smarana da čovjek sazna o prošlom životu. Uobičajeno je da se naš um koncentrira na budućnost; on se kreće prema budućnosti. Tok naših misli je usmjeren u budućnost i od životne je važnosti da je um orijentiran na budućnost, a ne na prošlost. Zašto se baviti prošlošću? Ona je prošla, završena - zato nas zanima ono što će doći. Zato stalno zapitkujemo astrologe što nam donosi budućnost. Zanima nas što će se desiti u budućnosti. Onaj koji želi pamtiti prošlost mora odustati od zanimanja za budućnost. Jer jednom kada je svjetiljka uma fokusirana na budućnost, jednom kada tok misli krene prema budućnosti, tada se on ne može vratiti prema prošlosti.

Pa tako prva stvar koju netko treba učiniti je da se u potpunosti odvoji od budućnosti na nekoliko mjeseci, na neko određeno vrijeme. Čovjek treba odlučiti da neće misliti na budućnost sljedećih šest mjeseci. Ako se i pojavi misao o budućnosti, on će ju samo pozdraviti i pustiti da ode; neće se s njom poistovjetiti i zanositi bilo kakvim osjećajima vezanim uz budućnost. Tako je prva stvar da sljedećih šest mjeseci um ne pušta budućnost već teče prema prošlosti. I tako, čim ostavimo budućnost, struja se misli okreće prema prošlosti.

Prvo se morate vratiti unazad u ovom životu; ne možete se odmah vratiti u prošli život. A postoje i tehnike za vraćanje unazad u ovom životu. Na primjer, kao što sam ranije rekao, ne sjećate se što ste radili 1.siječnja 1950.

Postoji tehnika pomoću koje ćete to saznati. Ako

meditirate na način koji sam predložio, nakon deset minuta - kada uđete dublje u meditaciju, tijelo je opušteno, disanje je opušteno, um je smiren - ostavite samo jednu stvar u umu: "Sto se dogodilo 1.siječnja 1950.?" Pustite da se čitav vaš um koncentrira na to. Ako je to jedina nota koja odjekuje vašim umom, za nekoliko ćete dana odjednom shvatiti da je zavjesa dignuta: pojavio se 1.siječanj, i počinjete iznova proživljavati svaki događaj toga dana, od jutra do mraka. I vidjet ćete 1.siječanj s mnogo više detalja nego što ste ga mogli vidjeti zapravo i samog tog dana - jer toga dana niste bili ovako svjesni. Dakle, prvo morate eksperimentirati s regresijom u ovom životu. Veoma je lako vraćati se do pete godine života; postaje teško vraćati se prije toga doba. I uobičajeno je da se ne možemo sjetiti što se dešavalo prije pete godine; to je najdalje što se možemo vratiti. Neki se ljudi možda mogu sjetiti što se dešavalo od treće godine, ali dalje od toga postaje izuzetno teško - kao da postoji prepreka na ulazu i sve postaje zablokirano. Osoba koja postane sposobna prizvati sjećanje će u potpunosti probuditi sjećanja na bilo koji dan do svoje pete godine. Tu sjećanja u potpunosti ožive.

Treba to testirati. Na primjer, zapišite što se događalo danas na komad papira i spremite to negdje. Za dvije godine pozovite sjećanje na ovaj dan: pogledajte bilješke i usporedite vaše sjećanje s tim papirom. Bit ćete zaprepašteni kad otkrijete da ste sposobni sjetiti se više no što je bilo zabilježeno na papiru. Sigurno je da će vam

se događaji vratiti u sjećanje.

Buddha je ovo nazvao alaya-vigyan. Postoji djelić našeg uma koji je Buddha nazvao alaya-vigyan. Alaya-vigyan znači skladište svjesnosti. Jednako kao što spremamo staru kramu u podrumu kuće, postoji i skladište svjesnosti u koje spremamo sjećanja. Rođenje nakon rođenja, sve je u tome spremljeno. Ništa se ne miče od tamo, jer čovjek nikada ne zna kada mu te stvari mogu zatrebati. Fizičko se tijelo mijenja, ali u našem neprekinutom postojanju, to skladište i dalje postoji, ostaje s nama. Nikad ne znate kada vam može zatrebati. I što god mi učinili sa svojim životima, što god iskusili, naučili, proživjeli - sve je tamo spremljeno.

Onaj koji se može vratiti do pete godine može ići i dalje od toga - to nije jako teško. Priroda eksperimenta će biti ista. Prije pete godine postoje još jedna vrata koja će vas dovesti do točke rođenja, do trenutka kada ste se pojavili na zemlji. No tada osoba nailazi na još jednu zapreku, jer sjećanja na boravak u majčinoj utrobi nikada ne nestaju. Čovjek može prodrijeti i u ta sjećanja, stižući do trenutka začeca, do trenutka u kojem se majčini i očevi geni ujedinjuju i duša ulazi. Čovjek može doći do svojih prošlih života jedino nakon što dosegne ovu točku; ne može direktno u njih uletjeti. Čovjek mora isto to poduzeti i pri povratku, jer tek tada je moguće ući u svoj prošli život.

Nakon ulaska u prošli život, prvo sjećanje koje će

se pojaviti bit će sjećanje na zadnji događaj koji se desio u tom životu. Zapamtite da će to izazvati neke probleme i neće imati puno smisla. To je kao kada vrtimo film od kraja ili čitamo roman od kraja prema naprijed - osjećamo se izgubljenima. I stoga će ulazak u prošli život po prvi puta bit prilično zbrkan, jer će slijed događaja teći u suprotnom smjeru. Kako se budete vraćali u prošli život, naići ćete prvo na smrt, pa na starost, mladost, djetinjstvo, i na kraju rođenje. Bit će to u suprotnom smjeru događanja, i na će taj način biti teško odrediti što je što. Pa tako, kada sjećanje prvi put izroni na površinu, osjetit ćete se izuzetno nemirno i uznemireno, jer će biti teško vidjeti smisao; to je kako da gledate film ili čitate knjigu od kraja. Možda ćete neki događaj moći uhvatiti za glavu i rep tek nakon što stvari posložite nekoliko puta. Tako je najveći napor kod vraćanja sjećanja na prošle živote, obrnuti redoslijed viđenja događaja koji se inače događaju drugim redoslijedom,. Ali što je to pravi ili obrnuti redoslijed? To je samo pitanje kako smo došli na svijet i kako smo s njega otišli.

Posijemo sjeme na početku, a cvijet izraste na kraju. Dakako ako na ovu pojavu gledamo u suprotnom smjeru, prvo bi došao cvijet, kojeg slijedi pupoljak, biljka, lišće, izdanci i na kraju sjeme. S obzirom da ne posjedujemo znanje o ovakvom obrnutom slijedu, potrebno je puno vremena da se sjećanja suvislo poslažu te da jasno shvatimo prirodu događaja. Najčudnije je to što će smrt doći prva,

praćena starošći i bolešću, a tek tada mladost; stvari će se desiti u obrnutom redosljedu. Ili, ako ste bili udati, pa rastavljeni, hodajući ulicom sjećanja prvo će doći razvod, iza njega ljubav, a onda vjenčanje.

Bit će veoma teško pratiti događaje na ovaj način, jer mi obično shvaćamo stvari na jednodimenzionalan način. Um nam je jednodimenzionalan. Gledati na stvari iz obrnutog smjera je veoma teško - nismo navikli na takvo iskustvo. Navikli smo se kretati linearno. Uz napor ćemo, naravno, ipak razumjeti događaje iz prošlog života sljedeći obrnuti redosljed događanja. To će svakako biti nevjerojatno iskustvo.

Prolaziti sjećanjima u obrnutom smjeru će biti sjajno iskustvo, jer vidjevši prvo razvod a tada ljubav i vjenčanje, bit će jasno da je razvod bio neizbježan - razvod je bio nerazdvojiv od vrste ljubavi koja se dogodila; razvod je bio jedini mogući izlaz iz braka koji se dogodio. Ali u vrijeme tog braka u prošlom životu, nismo imali blage veze da će on završiti razvodom. I zaista, razvod je bio rezultat toga braka. Kada bismo mogli vidjeti čitavu stvar u cjelosti, tada bi danas zaljublivanje postalo sasvim drugačije - jer sada bismo vidjeli razvod unaprijed, sada bismo vidjeli neprijateljstvo iza ugla čak i prije prijateljstva.

Sjećanje na prošli život će u potpunosti preokrenuti ovaj život, jer sada nećete moći živjeti na način na koji ste živjeli u prošlom životu. U vašem prošlom životu osjećali ste - a i danas to osjećate - da uspjeh i velika sreća dolaze s velikom

zaradom. Ono što ćete prvo vidjeti u svom prethodnom životu je vaša nesreća prije no što vidite kako ste se obogatili. To će vam jasno pokazati da vas je bogatstvo umjesto do izvora sreće, odvelo zapravo do nesreće - prijateljstvo do neprijateljstva, ono što ste mislili da je ljubav pretvorilo se u mržnju, i ono što ste smatrali zajednicom, rezultiralo je odvojenošću. Tada ćete po prvi puta vidjeti stvari iz prave perspektive, s njihovom potpunom važnošću. I to će promijeniti vaš život, promijeniti način na koji sada živite - to će biti jedna sasvim drugačija situacija.

Cuo sam za čovjeka koji je otišao svećeniku i rekao: „Bio bih počašćen ako me primiš za svojeg učenika.“ Svećenik je odbio. Čovjek ga je upitao zašto ga ne želi učiniti svojim učenikom.

Svećenik je odvratio: „U prethodnom rođenju imao sam učenike koji su se kasnije pretvorili u neprijatelje. Vidio sam sve i sada znam da stvaranje učenika znači stvaranje neprijatelja, stvaranje prijatelja znači sijanje sjemenja neprijateljstva. Sada ne želim imati neprijatelje, pa ni ne stvaram prijatelje. Znam da je dovoljno biti sam. Približavanje nekoga sebi na bilo koji način znači udaljšavanje te osobe od sebe.“

Buddha je rekao da susret s onima koje volimo donosi radost, a odvajanje od onih koje ne volimo isto donosi radost, da odvajanje od onih koje volimo donosi tugu i da susret s onima koje ne volimo isto donosi tugu.

To se tako doživljava; to se tako shvaća. Međutim, kasnije shvaćamo da onaj za kojega osjećamo da je netko koga volimo, može postati i onaj kojeg ne volimo, a onaj koga ne volimo može postati netko koga volimo. I tako, uz pomoć sjećanja, postojeće će se situacije radikalno promjeniti; vidjet ćemo ih iz sasvim drugačije perspektive.

Takva su sjećanja moguća, iako nisu potrebna niti neizbježna, ali ponekad za vrijeme meditacije ta sjećanja nam mogu neočekivano doći. Ako nam sjećanja na prošle živote ikada dođu neočekivano - bez eksperimentiranja, već meditirajući - nemojte se za njih previše zainteresirati. Samo ih pogledajte, budite svjedokom - jer inače umu neće biti moguće podnijeti takvu ogromnu turbulenciju odjednom. U pokušaju da s njima izdete na kraj, postoji mogućnost da poludite.

Jednom su mi doveli jednu djevojčicu. Imala je oko jedanaest godina. Sasvim neočekivano se prisjetila tri svoja prošla života. Nije ni s čime eksperimentirala; ali često dolazi do grešaka iz nekih razloga. To je bila greška prirode, a ne njena milost; na neki je način u njenom slučaju pogriješila priroda. To je isto kao da netko ima tri oka ili četiri ruke - to je greška. Četiri ruke bile bi mnogo slabije no dvije; četiri ruke ne bi mogle jednako dobro raditi kao dvije - četiri bi ruke tijelo učinile slabijim a ne jačim. I tako se ta djevojčica od jedanest godina prisjetila svoja tri prethodna života i mnoga su istraživanja bila provedena o njenom slučaju. U prošlom životu živjela je oko 130

kilometara udaljena od mog sadašnjeg mjesta boravka, i u tom životu je umrla u šezdesetoj godini. Ljudi s kojima je tada živjela su i danas stanovnici mojeg rodnog grada, i mogla ih je sve prepoznati. Čak i među njih tisuću, mogla je prepoznati svoje prošle rođake - svoga brata, kćeri, i unučad - od kćeri do zetova. Mogla je prepoznati svoje daleke rođake i reći im mnoge stvari koje su i sami zaboravili.

Njen stariji brat je još živ. Na glavi ima ožiljak od neke male povrede. Upitao sam ju da li zna što o tom ožiljku. Namijala se i rekla: „Čak ni moj brat ne zna ništa o njemu. Pitajte ga kako i gdje je zadobio tu povredu." Brat se nije mogao sjetiti kako je do nje došlo; nije imao pojma, rekao je.

Djevojčica je rekla. „Na sam dan svog vjenčanja, moj je brat pao dok se penjao na konja za svadbu. Imao je deset godina." Stari ljudi u gradu su poduprijeli njenu priču, slažući se da je on zaista pao s konja. A on se sam toga uopće nije sjećao. Tada je djevojčica također otkrila blago koje je zakopala u kući u kojoj je živjela u svojem prethodnom životu.

U svom posljednjem životu je umrla sa šezdeset godina, a prije toga života bila je rođena u nekom selu u Assamu. Tada je umrla sa sedam godina. Nije znala ni ime sela, ni svoju adresu, ali mogla je govoriti toliko asamskog jezika koliko bi znalo sedmogodišnje dijete. Isto je tako plesala i pjevala kao sedmogodišnja djevojčica. Provedene

su istrage ali njena obitelj iz toga života nije bila nađena. Djevojčica ima iskustvo prošlog života od šezdeset sedam godina, plus jedanaest godina ovog života. U očima joj možete vidjeti sličnost sa sedamdesetpetogodišnjom, sedamdeset-osmogodišnjom ženom, iako joj je zapravo jedanaest godina. Ne može se igrati s djecom svojih godina, jer se osjeća prestarom. U sebi nosi sjećanje od sedamdeset osam godina; ona sebe vidi kao ženu od sedamdeset osam godina. Ne može ići u školu, jer iako joj je samo jedanaest, na svojeg učitelja može gledati kao na sina. Pa iako joj je tijelo staro jedanest godina, njen um i osobnost odgovaraju osobi od sedamdeset i osam godina. Ne može se igrati i veseliti kao dijete; zanimaju je ozbiljne stvari o kojima govore stare žene. Ona je u agoniji; napeta je. Njeno tijelo i um nisu u harmoniji. U vrlo tužnom je i bolnom stanju.

Savjetovao sam roditeljima da ju dovedu k meni, da joj pomognem da zaboravi sjećanja na prošle živote. Isto kao što postoji metoda oživljavanja sjećanja, postoji i način da ih se zaboravi. Ali njeni su roditelji uživali u cijeloj priči! Gomile ljudi dolazile su da vide djevojčicu; počeli su je štovati. Roditelji nisu bili zainteresirani za to da djevojčica zaboravi prošlost. Upozorio sam ih da će ona poludjeti, ali nisu slušali. Danas je na rubu ludila, jer ne može nositi težinu tolikih sjećanja. Ima još jedan problem - kako je udati? Teško joj je zamisliti brak kada se ona zapravo osjeća kao stara žena od sedamdeset osam godina. U njoj

samoj ne postoji harmonija; tijelo joj je mlado, ali um star. To je veoma teška situacija.

To je bio nesretan slučaj. Međutim, taj se prolaz može otvoriti i putem eksperimenta. Ali nije potrebno ići u tom smjeru; dakako, oni koji još uvijek žele to slijediti, mogu eksperimentirati. Ali je prije eksperimentiranja potrebna duboka meditacija, tako da njihov um postane miran i jak, da kada dođe do poplave sjećanja mogu to prihvatiti kao svjedočanstvo. Kada se čovjek razvije u svjedoka, prošli mu se životi čine poput sna. Tada ga sjećanja ne muče; ona tada ne znače ništa drugo do snova.

Kada čovjek uspije u prisjećanju na prošle živote i oni mu se počinju činiti poput snova, sadašnji se život toj osobi odmah učini poput sna. Oni koji su ovom svijetu dali ime maya, nisu to učinili zato da iznesu doktrinu filozofije. Jati-smaran /prisjećanje prošlih života/ je sam temelj toga. Tko se sjetio svojih prošlih života, za njega se sve to pretvorilo u san, iluziju. Gdje su mu prijatelji iz prošlih života? Gdje su mu rođaci, žena i djeca, kuća u kojoj je živio? Gdje je taj svijet? Gdje je sve ono što je prihvaćao kao stvarnost? Gdje su brige koje su ga držale budnim noću? Gdje su te boli i patnje koje su se činile nepremostivima, koje je nosio poput mrtvog tereta na leđima? I što se dogodilo sa srećom za kojom je čeznuo? Sto se desilo sa svime onim zbog čega se mučio i patio? Ako se ikada sjetite svojeg prošlog života, i ako živite

sedamdeset godina, da li bi sve to što ste vidjeli u tih sedamdeset godina izledalo kao san ili stvarnost? Zaista, činilo bi se poput sna koji je došao i ispario.

Cuo sam...

Jednom je kraljev jedini sin ležao na samrtnoj postelji. Osam dana je bio u komi - nije mu bilo spasa, a ni smrt ga nije htjela. Kralj je molio za njegov život, a s druge strane, svjestan koliko boli i patnje postoji, osjećao je istovremeno uzaludnost života. Kralj nije mogao spavati osam noći, ali tada, jednog jutra oko četiri sata, san ga je savladao i počeo je sanjati.

Obično sanjamo o onim stvarima koje nismo u životu ispunili, pa je tako i kralj, sjedeći pored svojeg jedinog sina, umirućeg sina, sanjao kako ima dvanaest jakih i zgodnih sinova. Vidio je sebe kao vladara velike kraljevine, kao vladara čitave zemlje, s velikim i prekrasnim palačama. I vidio je sebe izuzetno sretnim. I dok je sve to sanjao ... Vrijeme brže teče u snu; u snu je vrijeme drugačije od našeg svakodnevnog vremena. U samo jednom trenu san može pokriti razdoblje od mnogo godina, i nakon buđenja vidite kako je teško shvatiti da su toliko godine u jednom snu trajale samo nekoliko trenutaka! Vrijeme brzo protiče u snu; mnoge godine mogu trajati jedan tren.

Dakle, dok je kralj sanjao o svojim dvanaest sinova i njihovim prekrasnim ženama, o svojim palačama i velikom kraljevstvu, bolesni dvanestogodišnji princ je umro.

Kraljica je vrisnula i kraljev se san naglo prekinuo. Probudio se u šoku. Zabrinuta je kraljica upitala: „Zašto izgledaš tako preplašeno? Zašto nema suza u tvojim očima? Zašto nešto ne kažeš?”

Kralj reče. „Ne, nisam preplašen, zbunjen sam. U velikoj sam nedoumici. Pitam se zbog koga da plačem? Da plačem zbog dvanaest sinova koje sam imao do prije par trenutaka, ili da plačem zbog sina kojeg sam upravo izgubio? Pitanje koje me muči je zapravo tko je umro? I čudno je to da kada sam bio s tih dvanest sinova, nisam ni znao za ovog sina. Nije ga nigdje bilo; nije bilo ni traga od njega, ni od tebe. Sada kad sam se probudio, ova palača je tu, ti si ovdje, moj sin je ovdje - ali one palače i oni sinovi su nestali. Koje je od toga istinito? Ne mogu to shvatiti.”

Jednom kada se sjetite prošlih života bit će vam teško shvatiti da li je ono što vidite u ovom životu istinito ili nije. Shvatit ćete da ste vidjeli iste stvari mnogo puta ranije i ni jedna od njih nije potrajala zauvijek - sve je izgubljeno. I tada će se pojaviti pitanje: „Da li je ono što sad vidim isto kao i ono što sam vidio prije? ... Jer i ovo će ići svojim putem i nestati kao i svi prethodni snovi.”

Kad gledamo film čini nam se stvaran. Nakon svršetka filma treba nam nekoliko trenutaka da se vratimo u vlastitu stvarnost, da shvatimo kako je ono što smo vidjeli u kinu samo iluzija. Zapravo, mnogi ljudi koji inače nisu sposobni prepustiti se osjećajima, potreseni su do suza gledajući film. Osjećaju se oslobođeni, jer bi inače

morali naći neki drugi način za oslobađanje svojih osjećaja. Dopuštaju si da plaču ili se smiju u kinu. Kada izađemo iz kina, prva stvar koja nam padne na pamet je kako smo si dozvolili da se tako duboko poistovjetimo s događajima na ekranu. Ako isti film gledamo svaki dan, tada iluzija pomalo nestaje. Ali tada isto zaboravljamo što nam se desilo za vrijeme posljednjeg filma, i opet kada gledamo novi film počinjemo vjerovati u događaje koje prikazuje. Kad bismo mogli vratiti sjećanja na prošle živote, naš bi sadašnji život isto počeo izgledati kao san. Koliko su puta ranije vjetrovi puhali? Koliko su se puta prije oblaci kretali nebom? Svi su se oni pojavili i nestali, pa će tako i ovi sada - već su u fazi nestajanja! Ako to shvatimo, iskusit ćemo ono što nazivamo maya. Zajedno s tim shvatit ćemo da su sva zbivanja, svi događaji prilično nestvarni - nikad nisu identični, ali su prolazni. Jedan san dođe, prati ga novi san, kojeg prati još jedan san. Hodočašće počinje u jednom trenutku i ulazi u sljedeći. Iz trena u tren neprestano nestaje, ali se hodočasnik i dalje kreće.

I tako, dva iskustva nastaju istovremeno: jedno, objektivan svijet je iluzija, maya - samo je promatrač stvaran; drugo, ono što se čini lažno - samo onaj koji gleda, samo svjedok je istinit. Pojave se mijenjaju svakodnevno - uvijek su se mijenjale - samo je svjedok, promatrač, isti kao prije, nepromjenjiv. I zapamtite, dok se pojave čine stvarnima, vaša se pažnja neće usmjeriti na promatrača, na svjedoka. Samo kada pojave postanu nestvarne tada čovjek

postaje svjestan svjedoka.

Stoga kažem, sjećanje na prošle živote je korisno, ali samo nakon duboke meditacije. Duboko meditirajte tako da steknete sposobnost da vidite život kao san. Postati mahatma, sveti čovjek, isto je san kao i postati lopov - možete imati dobre i loše snove. I zanimljivo je to da će se san o lopovu brzo raspliniti, dok snu o mahatmi treba više vremena da nestane, jer se on čini veoma zabavnim. I tako je san o mahatmi opasniji nego san o lopovu. Želimo produžiti lijepe snove, dok se oni bolni sami od sebe rasplinu. Zato se često dešava da grešnik uspijeva doći do Boga, a sveti čovjek ne.

Rekao sam vam nekoliko stvari o sjećanju na prošle živote, ali morate meditirati da do toga dođete. Počnimo se kretati prema unutra od danas pa nadalje. Samo tako ćemo biti pripremljeni za ono što slijedi. Bez ove pripreme, teško je ući u prošle živote.

Na primjer, postoji velika kuća s podrumima. Ako čovjek stojeći van kuće želi ući u podrum, prvo mora ući u kuću, jer je put do podruma kroz kuću. Naši prošli životi su kao podrumi. Jednom smo tamo živjeli i onda ih napustili - sada živimo negdje drugdje. Ipak, u ovom trenutku stojimo pred kućom. Da bismo otkrili sjećanja na prošle živote, moramo ući u kuću. U tome nema ničeg teškog, zabrinjavajućeg, niti opasnog.

Pitanje 3

NEKI DRUGI PRIJATELJ JE UPITAO: MOJ PRIJATELJ, KOJI JE YOGI, TVRDI DA JE BIO VRABAC U PROŠLOM ŽIVOTU. DA LI JE TO MOGUĆE?

Moguće je da je u svojem razvoju netko mogao jednom biti životinja, ali ne može se ponovno roditi kao životinja. U procesu evolucije ne možete se vratiti unazad; retrogresija nije moguća. Moguće je ići naprijed, u napredniji oblik rođenja, ali nije moguće iz naprednog oblika rođenja ići unazad. U ovom svijetu nema povratka unazad; nema šanse za to. Postoje dva načina - ili idemo naprijed ili ostajemo gdje jesmo; ne možemo ići unazad.

To je kao kad dijete prijeđe iz prvog u drugi razred - ali ako padne, ostaje u prvom razredu. Nema načina da ga se vrati niže od prvog razreda. Isto tako ako padne drugi razred možemo ga tamo ostaviti, ali ga ne možemo vratiti u prvi razred. Možemo ili ostati jedna vrsta dugo vremena ili prijeći u napredniju vrstu, ali se ne možemo vratiti u nižu vrstu od one u kojoj jesmo.

Moguće je da je netko prije bio životinja ili ptica; morao je biti. Ali je druga stvar koliko je dugo bio ta vrsta. Ako kopamo po prošlim životima, moći ćemo se sjetiti vrsta kroz koje smo do sada prošli. Mogli smo biti

životinja, ptica, mali vrabac... sve niže i niže. Jednom smo bili na takvoj točki nepokretnosti da je teško otkriti bilo kakav znak svijesti.

Planine su isto žive; međutim one ne posjeduju gotovo nikakvu svijest. One sadrže devedest devet posto pasivnosti i samo jedan postotak svijesti. Kako se život razvija, svijest raste i pasivnost se smanjuje. Bog sadrži sto posto svjesnosti. Razlika između Boga i materije je u postocima. Razlika između Boga i materije je u kvantiteti, ne u kvaliteti. Zato materija u konačnici može postati Bog.

Nije ni čudno ni teško prihvatiti da je čovjek mogao biti životinja u svojem prošlom životu. Ono što je nevjerojatno je to, da se usprkos toga što smo ljudi, ponašamo kao životinje. Nije uopće čudno da smo svi u nekom prošlom životu bili životinje, ali čak i kao ljudi, naša svijest može biti toliko niska da se činimo poput ljudi samo na fizičkoj razini. Ako pogledamo naše tendencije, čini se da, iako više nismo životinje, još uvijek nismo postali ljudska bića; čini se kao da smo zapeli negdje između. Čim se pruži prilika, ne gubimo vrijeme i vraćamo se opet na životinjski nivo.

Na primjer, ako hodate ulicom kao gospodin i neki vam tip priđe i opali vas, psuje na vas, istog trenutka gospodin u vama nestaje i shvaćate kako se ponašate kao ona ista životinja koja ste bili u nekom prošlom životu. Zagrebite ispod površine, i zvijer će isplivati van - isplivat

će toliko snažno da se morate pitati da li je ta osoba ikada bila ljudsko biće.

Naše postojanje u ovom trenutku sadrži sve ono što smo ikada bili prije. Postoje slojevi svih stanja u kojima smo bili u prošlosti. Ako malo zagrebemo unutra, možemo doći do unutarnjih slojeva svoga bića - možemo doći i do stanja u kojem smo bili stijena; i to također čini jedan sloj. U dubini smo još uvijek stijene; zato kada nas netko gurne do tog sloja ponašamo se poput stijene, možemo se ponašati poput stijene. Možemo se ponašati i kao životinje - zapravo, i ponašamo se. Ono što je pred nama naši su potencijali - to nisu slojevi. Stoga ponekad, iako skočimo i dodirnemo te potencijale, ponovno padnemo na zemlju, jednog dana možemo biti bogovi, ali sada to nismo. Imamo potencijal da postanemo božanski; međutim ono što smo sada se sastoji od onoga što smo bili u prošlosti.

Tako postoje dvije stvari: ako počnemo kopati po unutrašnjosti naići ćemo na različita prošla stanja postojanja; a ako smo bačeni naprijed u lancu rađanja, iskusiti ćemo stanja koja se nalaze ispred nas. Međutim, jednako kao što netko tko skoči i za trenutak se odvoji od zemlje i nađe se u zraku, ali se u sljedećem trenutku vraća na zemlju, tako i mi ponekad iskočimo iz svojeg životinjskog stanja i postanemo ljudska bića, ali se tada ponovno vratimo u isto stanje. Ako pažljivo promatrate otkrit ćete da smo u toku dvadeset četiri sata, svako toliko, u određenim trenucima, prava ljudska bića. I svi mi to predobro znamo.

Sigurno ste promatrali prosjake. Uvijek prose ujutro.

Nikada ne dolaze navečer, jer navečer je mogućnost da netko ostane ljudsko biće gotovo nepostojeća. Ujutro, kada čovjek ustane - odmoren i naspavan, svjež i dobro raspoložen - prosjak se nada da će biti bar malo human. Ne očekuje milosrđe navečer, jer zna kroz što je čovjek prošao u toku dana - ured, dućan, pobune i protesti, novine i političari - sve je to u njemu moralo stvoriti zbrku. Sve ga je to moralo uzrujati i aktivirati životinjske slojeve u njemu. Do večeri je čovjek umoran; pretvorio se u zvijer. Zato gledajte zvjeri u noćnim klubovima kako se zvjerski ponašaju. Čovjek koji se umorio biti ljudsko biće čitavog dana, čezne za alkoholom, bukom, kockanje, plesom, striptizom - želi biti s drugim zvjerima. Noćni se klubovi brinu za životinju u čovjeku. Zato je jutro najbolje vrijeme za molitvu i zato večer nije dobra za to. U svim hramovima zvona zvone ujutro; navečer vrata su otvorena za noćne klubove, kasina, barove. Prostitutke ne mogu nikoga pozvati ujutro, one pozivaju svoje mušterije samo po noći.

Nakon napornog radnog dana, čovjek se pretvara u životinju; stoga je svijet noću različit od svijeta danju. Džamija poziva na molitvu ujutro, a i zvona u hramu zvone ujutro. Postoji nada da će se čovjek, nakon buđenja i odmoren, ujutro okrenuti Bogu; manja je vjerojatnost da se to desi čovjeku koji je navečer umoran.

Iz istih razloga postoji nada da će se djeca okrenuti

Bogu, ali je vjerojatnost manja za stare ljude - oni su u sumraku svog života; život im je do sada sve uzeo. Stoga čovjek treba krenuti na putovanje što prije, što ranije ujutro. Večer će sigurno pasti - ali prije nego padne, ako smo krenuli na put ujutro moguće je da se do večeri također nađemo u božjem hramu.

I tako je naš prijatelj u pravu kada pita da li je moguće da je čovjek bio životinja ili ptica u prošlom životu. Ono oko čega moramo brinuti je da ne nastavimo biti ptica ili zvjer u ovom životu.

Prije meditiranja pokušajmo shvatiti nekoliko stvari. Prvo, morate se u potpunosti prepustiti. Ako se i najmanje susprežete, to će biti prepreka meditaciji. Prepustite se kao da ste mrtvi, kao da ste zaista umrli. Smrt se mora prihvatiti kao da je već stigla, kao da je sve ostalo mrtvo dok mi tonemo sve dublje i dublje u sebe. I samo ono što uvijek preživljava će preživjeti. Odbacit ćemo sve ono što može umrijeti. Zato kažem da je ovo eksperiment sa smrću. Postoje tri djela ovog eksperimenta. Prvi je opuštanje tijela, drugi opuštanje disanja, a treći opuštanje misli. Tijelo, disanje i misli - sve to morate polagano otpustiti.

Molim vas da sjednete dalje jedni od drugih. Moguće je da netko padne, pa stoga sjednite podalje jedni od drugih. Priđite bliže ili se udaljite, ali provjerite da ne sjedite preblizu jedni drugima; inače ćete cijelo vrijeme brinuti zbog svog mogućeg padanja preko nekoga. Kada

se tijelo opusti, može pasti prema naprijed ili prema nazad; nikad ne znate. Možete u to biti sigurni samo ako ga sami kontrolirate. Jednom kada ga pustite, ono se automatski otpušta. Jednom kada ga otpustite iznutra, tko će ga držati? Mora pasti. I ako ćete se brinuti o tome da ga spriječite da padne, ostat ćete tamo gdje jeste - nećete se moći pomaknuti u meditaciji. Pa kada vaše tijelo samo što ne padne, shvatite to kao milost. Odmah ga pustite. Nemojte ga zadržavati, jer ako to učinite spriječiti ćete sebe od kretanja prema unutra. I nemojte se uzrujati ako netko padne na vas. Pustite ga. Ako vam nečija glava bude ležala u krilu, ostavite ju; nemojte se zbog toga uzbuđivati.

Sada zatvorite oči. Lagano ih zatvorite. Opuštite tijelo. Neka bude sasvim opušteno, kao da u njemu nema života. Povucite svu energiju iz svojeg tijela; povucite je u sebe. Kako se energija povlači, tijelo će postajati sve opuštenije.

Sada ću početi govoriti o tome kako tijelo postaje sve opuštenije, kako smo mi sve tiši... Osjetite tijelo kako postaje opuštenije. Pustite ga. Krećite se iznutra kao što se osoba kreće po unutrašnjosti kuće. Krećite se iznutra, uđite u sebe. Tijelo se opušta... Pustite ga u potpunosti... neka bude beživotno, kao da je mrtvo. Tijelo se opušta, tijelo je opušteno, tijelo se sasvim opustilo.

Pretpostavljam da ste u potpunosti opustili svoje tijelo, da ste ga sasvim otpustili. Ako tijelo padne, neka tako bude; ako se naginje prema naprijed, neka. Neka se

desi što god treba - opustite se. Budite sigurni da ništa ne zadržavate. Zavirite unutra da budete sigurni kako ne sprečavate svoje tijelo u opuštanju.. Trebali biste reći: „Ništa ne zadržavam. Potpuno sam se opustio.“

Tijelo je opušteno, tijelo je lagano. Disanje se smiruje, disanje se usporava. Osjetite to... disanje se usporilo... sasvim ga otpustite. Otpustite i svoje disanje, pustite ga u potpunosti. Disanje se usporava, dah se smiruje... Disanje se smirilo, disanje se usporilo...

Disanje se smirilo... misli se isto smiruju. Osjetite to. Misli postaju sve tiše... pustite se... Otpustili ste tijelo, otpustili ste disanje, sada otpustite i misli. Odmaknite se ... pomaknite se u potpunosti prema unutra, odmaknite se od misli.

Sve je postalo tiho, kao da je sve izvana mrtvo. Sve je mrtvo... sve je je postalo tiho... samo je svjesnost ostala... goruća svjetiljka svjesnosti - sve je je ostalo mrtvo. Pustite se... sasvim se opustite - kao da više ne postojite. Sasvim se pustite... kao da vam je tijelo mrtvo, kao da vaše tijelo više ne postoji. Disanje vam je smireno, misli su smirene - kao da je nastupila smrt. Pomaknite se unutra, sasvim unutra. Pustite se... sve otpustite. Sasvim se opustite, ništa ne zadržavajte. Vi ste mrtvi.

Osjetite kako je sve mrtvo, kao da je sve mrtvo - samo je upaljena svjetiljka ostala unutra; sve ostalo je mrtvo. Sve je ostalo mrtvo, izbrisano. Budite izgubljeni u praznini desetak minuta. Budite svjedok. Promatrajte smrt.

Sve ostalo oko vas je nestalo. Tijelo je isto ostalo negdje daleko iza vas, daleko - samo ga promatramo. Promatrajte i dalje, ostanite svjedok. Desetak minuta gledajte iznutra. I dalje gledajte unutra... sve drugo vani će biti mrtvo. Pustite se., budite potpuno mrtvi. Gledajte i dalje, ostanite svjedok... Pustite sve ostalo kao da ste mrtvi i kao da je tijelo izvana mrtvo. Tijelo je nepokretno, misli su mirne, samo je svjetlost svjesnosti ostavljena da promatra, samo je prisutan onaj koji promatra, samo svjedok. Pustite se, pustite se., u potpunosti...

Što god da se dešavalo, pustite da se dogodi. Pustite sve, samo promatrajte iznutra i sve ostalo pustite. Sasvim otpustite svoje uporište...

Um je postao tih i prazan, um je postao sasvim prazan... Um je potpuno prazan, postao je potpuno prazan. Ako se još uvijek držite za njega, pustite ga. Pustite se u potpunosti, nestanite - kao da vas više nema. Um je postao prazan... um je postao prazan i tih... um je postao sasvim prazan...

Gledajte unutra, gledajte i dalje sa svjesnošću - sve je postalo tiho. Tijelo je ostalo, daleko iza vas; um je ostao daleko, samo svjetiljka gori, svjetiljka svjesnosti, samo je svjetlo ostalo upaljeno...

Sada lagano udahnite nekoliko puta. Promatrajte svoj dah... Sa svakim dahom tišina će biti dublja. Lagano udahnite nekoliko puta i dalje promatrajete; ostanite svjedokom disanja. Um će postati još tiši... Udahnite

lagano nekoliko puta, i tada lagano otvorite oči. Ako je tko pao, neka prvo duboko udahne i tada sjedne. Nemojte žuriti ako se ne možete podići, nemojte žuriti ako vam je teško otvoriti oči... Prvo duboko udahnite, pa tada lagano otvorite oči... lagano se podignite. Nemojte činiti nagle pokrete - ni podizanje, ni otvaranje očiju...

Naša je jutarnja meditacija sada završena.

Poglavlje 3

ČITAV SVEMIR JE HRAM

Pitanje 1

JEDAN JE PRIJATELJ PITAO: POKAZO SI NAM METODU NEGACIJE U SHVAĆANJU ISTINE ILI BOŽANSKOG BIĆA - METODU ISKLJUČIVANJA SVEGA DRUGOGA DA BI SHVATILI SEBE. DA LI JE MOGUĆE POSTIĆI ISTI REZULTAT ČINEĆI SASVIM SUPROTNO? ZAR NE MOŽEMO POKUŠATI VIDJETI BOGA U SVEMU? NE MOŽEMO LI GA U SVEMU OSJETITI?

Bit će korisno da ovo shvatite.

Onaj koji ne može ostvariti Boga u sebi, ne može ga ostvariti niti u svemu ostalom. Onaj tko još nije prepoznao Boga u sebi, nikada ga neće moći prepoznati u drugima. Pravo „ja“ je ono što vam je najbliže; tada će svatko tko je malo dalje od vas izgledati još dalje. I ako ne možete vidjeti Boga u sebi, što vam je najbliže, tada ga ne možete vidjeti ni u onima koji su daleko od vas. Prvo ćete morati spoznati Boga u sebi; prvo će onaj koji je spoznao morati spoznati božansko - ta su vrata najbliža.

Ali upamtite, vrlo je zanimljivo da osoba koja uđe u samu sebe odjednom pronade ulaz u sve. Vrata u sebe su vrata u sve drugo. Čim čovjek uđe u samoga sebe, on otkriva da je ušao u sve ostalo, jer iako smo svi drugačiji izvana, iznutra i nismo.

Izvana je sve lišće različito. Ali kada bi neka osoba prodrila u dubinu jednog lista, došla bi do izvora drveta gdje je sve lišće usklađeno. Kada gledamo pojedinačno, svaki je list drugačiji - ali kad jednom upoznate unutrašnjost lista, doći ćete do izvora iz kojeg sve lišće proistječe i u kojem se sve lišće razgrađuje. Onaj tko uđe u sebe samog istovremeno ulazi i u sve ostale.

Razlika između 'mene' i 'tebe' ostaje sve dok nismo ušli u sebe same. Onog dana kada uđemo u svoje 'ja', to 'ja' nestaje, a time i 'ti', a ono što ostaje je 'sve ostalo'.

Zapravo 'sve ostalo' nije zbroj mene i tebe. 'Sve' znači mjesto gdje smo oboje nestali, i ono što iz toga ostaje je 'sve'. Ako se 'ja' još nije rasplinulo, tada se mogu zbrojiti 'ja' i 'ti', no suma neće biti jednaka istini. Čak ako netko zbroji sve lišće, drvo neće postojati - iako ima sve lišće koje mu je dodano - drvo je više no zbroj listova. Zapravo ono nema nikakve veze sa zbrajanjem; bilo bi pogrešno zbrajati. Pribrajajući jedan list drugome, pretpostavljamo da je svaki od njih odvojen. Drvo se ne sastoji od odvojenog lišća.

Dakle, čim uđemo u svoje ja, ono prestaje postojati. Prva stvar koja nestaje kad uđemo u sebe je osjećaj da smo odvojeno biće. I kada to 'jastvo' nestane, nestaju i ti-stvo

i drugo-stvo. Ono što ostaje je 'sve'.

Čak nije ni u redu to nazivati 'sve' jer to 'sve' ima konotacije staroga 'ja'. Stoga oni koji su spoznali, ne bi to niti nazvali 'sve'; pitali bi „Sve od čega? Što zbrajamo?“ Nadalje bi izjavili da je jedino što ostaje - jedno. Iako bi oklijevali to reći, jer tvrdnja ostavlja dojam da postoji dvoje - daje ideju da 'jedno' nema značenje bez odgovarajuće ideje o dvoje. Jedno postoji samo unutar koncepta o dvoje. Stoga oni koji bolje razumiju, čak ni ne kažu da ostaje jedno, oni kažu da advaita, ne-dualnost, ostaje.

To je veoma zanimljivo. Ti ljudi kažu: „Ne ostaje dvoje.“ Ne kažu: „Jedno ostaje.“ Oni kažu „Ne ostaje dvoje.“ Advaita znači da ne postoji dvoje.

Netko bi mogao pitati: „Zašto govorite na tako zaobilazni način? Samo recite da postoji jedno!“ Opasnost u kazivanju 'jedno' je ta, što ono sugerira ideju o dvoje. I kada kažemo da ne postoji dvoje, iz toga slijedi da ne postoji niti troje; ono implicira da nema ni jedno, ni mnogo, ni sve. Zapravo, ova je podjela proizišla iz shvaćanja utemeljenog na postojanju svojega 'ja'. Pa tako, prestankom 'ja', ono što je cijelo, nedjeljivo, to ostaje. Ali da to shvatimo, možemo li učiniti ono što sugerira naš prijatelj - zar ne možemo vizualizirati Boga u svakome? Kada bismo to učinili to ne bi bilo drugo do maštanje, a maštanje nije isto kao i shvaćanje istine.

Jednom davno neki su mi ljudi doveli jednog

svetog čovjeka. Rekli su mi da je on vidio Boga posvuda, da posljednjih trideset godina vida Boga u svemu - u cvijeću, biljkama, stijenama, u svemu. Upitao sam ga da li je vidio Boga u svemu kroz praksu, jer ako je to tako tada su njegove vizije bile lažne. Nije me mogao slijediti. Ponovno sam ga upitao: „Da li si ikada maštao ili poželio vidjeti Boga u svemu?" Odgovorio je: „Da, naravno. Prije trideset godina počeo sam ovu sadhanu u kojoj ću pokušati vidjeti Boga u stijenama, biljkama, planinama, u svemu. I tada sam počeo vidati Boga u svemu." Zamolio sam ga da ostane sa mnom tri dana, i da u tom periodu prestane vidati Boga posvuda.

Pristao je. Ali već mi je sljedećeg dana rekao: „Jako si mi naštetio. Tek je prošlo dvanaest sati od moje uobičajene prakse i već sam počeo doživljavati stijenu kao stijenu, i planinu kao planinu. Oduzeo si mi moga Boga! Kakva si ti to osoba?"

Rekoh mu: „Ako Boga možeš izgubiti kad ne vježbaš samo dvanaest sati, onda to što si ti vidio nije bio Bog - to je samo bila posljedica tvojeg svakodnevnog vježbanja." To je slično kao kada netko neprestano ponavlja nešto i stvori iluziju. Ne, Bog nije viđen u stijeni; zapravo osoba treba dostići stanje u kojem ništa drugo neće moći vidjeti u stijeni, osim Boga. To su dvije različite stvari.

Pokušavajući vidjeti ga tamo, počete ćete vidati Boga u stijeni, ali Bog neće biti ništa drugo do mentalne projekcije. To će biti Bog kojeg ćete vi sami položiti na

stijenu; to će biti plod vaše mašte. Taj će Bog biti vaša kreacija; on će biti u potpunosti plod vaše mašte. Takav Bog nije ništa drugo doli san - san kojeg ste sami učvrstili, ponavljajući ga iznova i iznova. Nije problem u viđenju Boga na taj način, ali to je življenje u iluziji a ne ulaženje u istinu.

Jednog će se dana desiti da će osoba i sama nestati i stoga neće vidjeti ništa osim Boga. Tada ona ne osjeća da je Bog u stijeni; tada osjeća: „Gdje je stijena? Postoji samo Bog!" Shvaćate li tu razliku? Tada čovjek ne osjeća da Bog postoji u biljci ili u stijeni; da biljka postoji, a u biljci postoji Bog - ne, ništa takvog. Ono što čovjek počinje osjećati je sljedeće: „Gdje je biljka? Gdje je stijena? Gdje je planina?" ... jer što god se vidi uokolo, što god postoji - to je Bog. Tada viđenje Boga ne ovisi o vašoj vježbi, ovisi o vašem iskustvu.

Najveća opasnost u carstvu sadhane, duhovne prakse, je opasnost mašte. Možemo zamišljati istine koje inače moraju postati naša iskustva. Postoji razlika između iskustva i maštanja. Osoba koje je čitav dan bila gladna, po noći u snu jede i osjeća se zadovoljnom. Možda nema toliko užitka u jedenju kad je budna kao što ima u snu - u snu može jesti što god želi. Ipak, njen je želudac ujutro prazan, a hrana koju je pojela u snu nije hranjiva. Ako čovjek odluči živjeti od hrane koju jede u snu, sigurno će prije ili kasnije umrijeti. Bez obzira koliko hrana bila ukusna, ona u stvarnosti nije hrana. Ne može postati dio

vaše krvi, niti mesa, niti kosti, niti koštane srži. San može samo stvoriti zabludu.

Nisu samo obroci sačinjeni od snova, Bog je isto sačinjen od snova. A isto je i moksha, oslobođenje, sastavljeno od snova. Postoji tišina sastavljena od snova, i postoje istine sastavljene od snova. Najveća sposobnost ljudskog uma je sposobnost zavaravanja samoga sebe. Međutim, upadanjem u ovakvu zabludu nitko ne može postići užitek i oslobođenje.

Zato ne tražim od vas da u svemu vidite Boga. Samo tražim od vas da počnete gledati prema unutra i vidite što je tamo. Kada, vidjevši što je tamo, počnete gledati unutra, prva osoba koja će nestati bit ćete vi sami - prestat ćete postojati unutra. Prvi puta ćete otkriti da je vaše 'ja' iluzija, i da je ono nestalo, isparilo. Čim pogledate unutra, prvo odlazi 'ja', ego. Zapravo osjećaj 'Ja postojim!' traje dok ne pogledamo u sebe same. A razlog zašto ne gledamo u sebe same je možda strah da ćemo biti izgubljeni kada to učinimo.

Možda ste vidjeli čovjeka kako drži upaljenu baklju i njome maše toliko dugo dok ne stvori vatreni krug. U stvarnosti taj krug ne postoji, radi se o tome da kada se bakljom maše velikom brzinom ostaje dojam kruga iz daljine. Ako to vidite izbliza, vidjet ćete da je to samo baklja koja se brzo kreće, da je vatreni krug lažan. Isto tako ako dobro pogledamo u sebe, otkrit ćemo da je 'ja' potpuno lažan. Isto kao i baklja koja se brzo kreće i stvara

iluziju vatrene kruga, svjesnost koja se brzo kreće stvara iluziju svojeg 'ja'. To je znanstvena istina i potrebno ju je razumjeti.

Možda to niste primjetili, ali sve životne iluzije izazivaju stvari koje se brzo kreću. Zid se čini čvrstim; stijena pod vašim nogama čini se vrlo čvrstom, ali prema znanstvenicima ne postoji čvrsta stijena. Poznata je činjenica da što su znanstvenici iz bližeg proučavali materiju, ona je sve više nestajala. Dok god je znanstvenik bio udaljen od materije, vjerovao je u nju. To su uglavnom bili znanstvenici koji su tvrdili da je materija sama po sebi istina, ali sada isti ti znanstvenici govore da ne postoji ništa poput materije. Znanstvenici kažu da brzo kretanje čestica elektriciteta stvara iluziju gustoće. Gustoća kao takva nigdje ne postoji.

Na primjer, kada električni fen radi brzo ne možemo vidjeti njegove tri oštrice koje se vrte; ne može se zapravo izbrojati koliko ih ima. Ako se pokreće još brže, činiti će se kao da se pokreće komad okruglog metala. Može se kretati tako brzo da čak i da sjednete na njega, ne bi osjetili razmak među oštricama; činilo bi vam se da sjedite na vrhu čvrstog metala.

Čestice u materiji kreću se sličnom brzinom - a čestice nisu materija, one su električna energija koja se brzo kreće. Materija se čini gusta zbog brzog kretanja čestica elektriciteta. Čitava materija je proizvod brzog kretanja energije - i iako se čini da postoji, ona je zapravo

nepostojeća. Na sličan način energija svjesnosti se kreće tako brzo da se zbog toga stvara iluzija o svome 'ja'.

Postoje dvije vrste iluzije u ovom svijetu: jedna, iluzija materije, i druga iluzija svojeg 'ja', ega. Obje su u osnovi lažne, ali postajete svjesni da one ne postoje samo kada im se približite. Kako se znanost sve više približava materiji, materija nestaje; kako se religija sve više približava egu, on nestaje. Religija je otkrila da je ego nepostojeći, a znanost je otkrila da je materija nepostojeća. Što se više približimo, to se iluzije sve više razbijaju.

Zato kažem: krenite unutra; pažljivo gledajte - da li unutra postoji 'ja'? Ja od vas ne tražim da povjerujete da vi niste taj 'ja'. Ako povjerujete, to će se pretvoriti u lažno vjerovanje. Ako mi povjerujete i razmislite o ovome: „Ego je lažan, ne ja. Ja sam atman, ja sam brahman; ego je lažan”, sasvim ćete se zbuniti. Ako ovo postane ponavljanje, tada ćete samo ponavljati laž. Ne tražim od vas ovakvu vrstu ponavljanja. Govorim vam: pogledajte u sebe, promatrajte, shvatite tko ste. Onaj koji zaviri u sebe i prepozna se, otkrit će da „ja nisam”. Pa tko je to onda unutra? Ako ja nisam, netko mora biti tamo. Zato što „ja nisam” ne znači da nema nikoga, jer čak i da biste prepoznali iluziju, netko mora biti tamo.

Ako ja nisam, tko je tamo? Iskustvo koje ostaje nakon nestanka svojeg 'ja' je iskustvo Boga. To se iskustvo odjednom širi - ostavljajući svoj 'ja', vi ostavljate i 'ti', 'on' je odbačen, i jedino ostaje ocean svjesnosti. U takvom

stanju vidjet ćete da jedino Bog postoji. Tada će biti pogrešno kazati da Bog postoji, jer to zvuči suvišno.

Suvišno je reći „Bog jeste” jer Bog je drugo ime za „onaj koji jeste”. 'Postojanje' je Bog - stoga reći „Bog jeste” je tautologija; to nije točno. Sto znači reći „Bog jeste”? Mi poistovjećujemo nešto što 'jest' s nečim što može postati 'nije'. Kažemo 'stol jest', jer moguće je da stol sutra neće postojati, ili da stol nije postojao jučer. Nešto što prije nije postojalo može ponovno ne-postojati. Pa koja je svrha onda govoriti „to jeste”? Bog nije nešto što nije prije postojalo, niti je moguće da više neće postojati; stoga je besmisleno reći „Bog jeste”. On jest. Zapravo drugo ime za Boga je 'taj koji jeste'. Bog znači postojanje.

Iz moje perspektive, mi postavljamo našeg Boga u 'ono što jeste', i na taj način sebe guramo u lažnost i prijevaru. I zapamtite, bogovi koje smo stvorili načinjeni su na drugačiji način; svaki od njih ima svoju posebnu prepoznatljivu karakteristiku. Hindusi su stvorili svoga boga, muslimani ima svoga. Kršćanin, dainist, budist - svatko ima svoga boga. Svi su oni stvorili svoje vlastite svjetove; svi su stvorili svoje vlastite bogove. Ogromna je industrija stvaranja boga! U svojim domovima ljudi proizvode svojeg boga, svojeg vlastitog boga. I tada se ti proizvođači bogova bore između sebe na tržištu na isti način na koji se bore ljudi koji proizvode robu u kućnoj radinosti. Svačiji bog je drugačiji.

Zapravo, sve dok postoji „Ja sam”, što god ja stvorio

bit će drugačije od onoga što ti stvoriš. Dok god „Ja jesam“, moja religija, moj bog bit će različit od boga drugih ljudi jer oni će biti tvorevina njihovog ja, njihovog ega. S obzirom da sebe smatramo zasebnim bićima, što god stvorili, imat će zasebni karakter. Da se može osigurati osobna sloboda da se stvori religija, bilo bi toliko religija na svijetu koliko je ljudi - ne manje od toga. Zbog nedostatka prave vrste slobode, postoji tako malo religija u svijetu.

Otac hinduist brine se da svojeg sina učini hindusom prije no što on postane nezavisan. Otac musliman čini svojeg sina muslimanom prije no što on postane inteligentan, jer kad jednom dostignemo inteligenciju, osoba neće htjeti biti niti hindus, ni musliman. I tako postoji potreba da se dijete napuni tim glupostima prije no što ono postane inteligentno.

Svi roditelji žele podučavati svoju djecu religiji još u djetinjstvu, jer kad dijete jednom odraste, počat će razmišljati i izazivati probleme. Postavit će različita pitanja - i kada ne dobije zadovoljavajuće odgovore, činiti će takve stvari koje će roditeljima biti teško shvatljive. Zato roditelji strašno žele svoju djecu od najmanjih nogu podučavati religiji - kada dijete nije svjesno nekih stvari, i kada je ranjivo u učenju raznoraznih gluposti. Tako ljudi postaju muslimani, hindusi, dainisti, budisti, kršćani - što god ih učili da postanu.

I tako su ti ljudi koje nazivamo religioznim često glupi i nedostaje im inteligencija, jer ono što mi nazivamo

religijom je nešto što nas je otrovalo prije no što se pojavila inteligencija - pa nas čak i kasnije čvrsto drži iznutra. Nije čudno da se muslimani i hindusi bore u ime Boga, u ime svojih hramova i džamija.

Da li Bog dolazi u raznim oblicima? Da li je Bog kojeg štiju hindusi jedne vrste, a Bog kojeg štiju muslimani druge vrste? Da li zbog toga hindusi smatraju da im je Bog ukaljan ako je uništen njegov kip? Ili muslimani osjećaju da im je Bog obeščašćen ako je neka džamija uništena ili spaljena?

Zapravo, Bog je „taj koji jest.“ On postoji u džamiji jednako kao i u hramu. On postoji u klaonici jednako kao i na mjestu štovanja. Postoji jednako u taverni kao i u džamiji. Prisutan je u lopovu kao i u svetom čovjeku - ni trunku manje; to ne može biti. Sto drugo nastanjuje lopova ako ne božansko? Ono je jednako prisutno u Rami kao i u Ravani - nema ga ni za trunku manje u Ravani. Ono postoji jednako u hindusu kao i u muslimanu.

Ali problem je u tome da ako mi povjerujemo da isto božanstvo postoji u svakome, naša će industrija proizvodnje boga strašno patiti. I da bismo to spriječili mi i dalje namećemo svako svoje bogove. Ako hindus pogleda cvijet on će na njega projicirati svojega boga, vidjeti svojega boga u njemu, dok će musliman projicirati, vizualizirati svojega boga. Mogu se oko toga i posvađati, iako je takav konflikt između hindusa i muslimana možda malo nategnut.

Njihova temeljna zdanja nisu daleko jedni od drugih - ali postoje čak i svađe između blisko povezanih 'dućana s božanstvima'. Na primjer, postoji velika udaljenost između Benaresa i Meke, ali nema velike udaljenosti između Benaresa i hramova Rame i Krišne. A ipak, i tamo postoje jednaki problemi.

Cuo sam priču o velikom svecu... zovem ga svecem zato jer su ga ljudi zvali velikim, a ja ga zovem svecem samo zato što su ga ljudi zvali svecem.

On je bio štovatelj Rame. Jednom su ga odveli u Kiršnin hram. Kada je vidio kip Krišne kako drži flautu u ruci, odbio se pokloniti kipu. Stojeći pred njim, rekao je: „Da uzmeš luk i strijelu, tek tada bi ti se poklonio, tek tada bi bio moj Gospodin." Kako je to čudno! Postavljamo uvjete i Bogu - kako i na koji način i u kojem položaju treba biti predstavljen. Mi propisujemo mjesto događanja; mi stvaramo zahtjeve - tek tada smo spremni štovati.

Čudno je da mi određujemo kako bi naš bog trebao izgledati. Ali tako je oduvijek bilo. Ono što smo do sada poistovjećivali s 'bogom' je proizvod temeljen na našim vlastitim specifikacijama. Dok god nam taj bog, stvoren od čovjeka, stoji na putu nećemo moći shvatiti da mi ne određujemo Boga. Nikada nećemo shvatiti da je on taj koji određuje nas. Zato se moramo riješiti tog boga kojeg je stvorio čovjek ako želimo upoznati Boga koji to jest. Ali to je teško; to je teško i za ljude s najboljim srcem. Čak i za nekog koga inače smatramo osobom punom razumijevanja,

teško se rješi tog boga kojeg je stvorio čovjek. I on se također čvrsto drži osnovne gluposti kao i glup čovjek. Glupom čovjeku se može oprostiti, ali teško je oprostiti čovjeku koji ima razumijevanja.

Kan Abdul Đafar Kan nedavno je stigao u Indiju. On propovijeda muslimansko-hinduističko ujedinjenje po cijeloj zemlji, ali on je sam žestoki musliman; o tome nema ni trunke sumnje. Ne smeta ga to što moli u džamiji kao odani musliman, a ipak propovijeda muslimansko-hinduističko ujedinjenje. Gandhi je bio strogi hindus, a i on je propovijedao o hinduističko-muslimanskom ujedinjenju. Poput gurua, tako i učenik; guru je bio potvrđeni hindus, a učenik potvrđeni musliman. I dok god postoje potvrđeni hindusi i potvrđeni muslimani na svijetu, kako može doći do takvog ujedinjenja? Oni se moraju malo opustiti, tek će tada jedinstvo biti moguće. Ti zagriženi hindusi i muslimani uzrok su svih problema između dvije religije, iako uzroci tih problema nisu zapravo vidljivi. Oni koji propovijedaju muslimansko-hinduističko ujedinjenje nemaju blagog pojma kako da do njega dođu.

Dokle god bog predstavlja različite stvari različitim ljudima, dok god postoje različita mjesta šovanja za različite ljude, dok god su molitve različite i svete knjige različite - dok je Kuran otac za neke ljude, a Gita majka za neke druge - uznemirujući problemi među religijama nikada neće prestati. Držimo se Kurana i Gite. Kažemo: „Čitajte Kuran i podučavajte ljude da odbace neprijateljstvo

i postanu jedno. Čitajte Gitu i podučavajte ljude da odbace neprijateljstvo i postanu jedno." Ne shvaćamo međutim da su same riječi iz Kurana i Gite uzrok svih problema. Ako se kravi odreže rep, doći će do sukoba između hindusa i muslimana, a mi ćemo kriviti nitkove da su izazvali svađu. I smiješno je to da niti jedan od tih nitkova nije propovijedao da je krava naša sveta majka. To zapravo podučavaju mahatme, naši sveti ljudi, koji okrivljuju nitkove za stvaranje problema. ...Jer kada se zaista odreže rep kravi, tada iz perspektive mahatmi, to nije rep krave već rep svete majke! Kada oni ljudima skrenu pažnju na to, počinju nemiri u kojima sudjeluju nitkovi koje kasnije krive za to.

Zapravo su ljudi koje nazivamo mahatmama uzroci svih takvih problema. Da se oni maknu, nitkovi bi bili bezazleni, ne bi imali snage za borbu. Oni dobivaju snagu od mahatmi. Ali mahatme ostaju skrivene u podzemlju tako da nikada nećemo shvatiti da su oni uzrok svih problema.

U čemu je korijen problema zapravo? Uzrok svih problema je vaš bog - bog proizveden u vašim domovima. Pokušajte se spasiti od bogova koje stvarate u svojim domovima. Ne možete proizvesti boga kod kuće; postojanje takvoga boga bit će čista prijevara.

Ne tražim od vas da projicirate boga. Uostalom, u ime Boga, što ćete projicirati? Poklonik Krišne reći će da vidi boga koji se skriva iza grma držeći flautu u ruci, dok

će poklonik Rame vidjeti boga kako drži luk i strijelu. Svi će boga vidjeti drugačije. Ovakav način viđenja nije ništa drugo doli projekcija naših želja i zamisli. Bog nije takav. Ne možemo ga naći projicirajući naše želje i zamisli - da bi ga našli morali bi u potpunosti nestati. Morali bi nestati zajedno s našim zamislama i svim našim projekcijama. Obje stvari ne mogu ići ruku pod ruku. Dokle god vi postojite kao ego, apsolutno je nemoguće iskustvo Boga. Vi, kao ego, morati otići; tek tada ga je moguće iskusiti. Ne mogu ući kroz vrata božanskog dok god moj 'ja', moj ego, postoji. Čuo sam priču o čovjeku koji se svega odrekao i stigao do vrata božanskog. Odrekao se bogatstva, žene, kuće, djece, društva, svega, i nakon što se toga odrekao, prišao je vratima božanskog. Ali zaustavio ga je stražar i rekao: „Još ne možeš ući. Prvo idi i sve ostavi iza sebe.”

„Ali ja sam sve ostavio”, preklinjao je. „Očito si donio sa sobom i svoj 'ja'. Nas drugo ne zanima; nas zanima samo tvoj 'ja'. Nije nas briga kada kažeš da si sve ostavio. Nas zanima samo tvoj 'ja'.” Stražar je objasnio. „Idi, ostavi ga, i tada se vrati.”

Čovjek reče: „Nemam ništa. Moja je torba prazna - ne sadrži novac, ženu, djecu. Ništa ne posjedujem.”

„Tvoje 'ja' je još uvijek u torbi - idi i odbaci ga. Ova su vrata zatvorena za one koji sa sobom donose svoje 'ja'; za njih su vrata uvijek zatvorena.” reče stražar.

Ali kako da odbacimo 'ja'. 'Ja' nećemo nikada

odbaciti pokušavajući to učiniti. Kako 'ja' može odbaciti samog sebe? To je nemoguće. To je kao da se netko pokušava podignuti pomoću vlastitih vezica za cipele. Kako da odbacim svoj 'ja'? Čak i nakon odbacivanja svega, moje 'ja' ostaje. U najboljem slučaju moglo bi se reći: „Odbacio sam ego” a ipak to pokazuje da je 'ja' još uvijek prisutan. Čovjek postaje egoističan čak i kad se radi o odbacivanju ega. Pa što da se onda učini? To je prilično teška situacija.

Govorim vam da ništa nije teško u vezi s tim - jer ne tražim od vas da išta odbacite. Zapravo ne tražim vas da išta učinite. Vlastito 'ja', ego, postaje jače zbog svega što radimo. Jednostavno od vas tražim da pogledate unutra i potražite svoje 'ja'. Ako ga nađete, tada nema načina da ga odbacite. Ako ono stalno postoji, što vam ostaje za odbaciti? A ako ga ne nađete, ni tada nema načina da ga odbacite. Kako možete odbaciti nešto što ne postoji?

Okrenite se unutra i vidite da li je vaše 'ja' tamo ih ne. Govorim vam jednostavno da se onaj koji gleda unutra počinje suludo smijati, jer nigdje u sebi ne može naći svoje 'ja'. Pa što onda ostaje? Ono što ostaje je Bog. Ono što ostaje nestankom ega - može li to ikada biti odvojeno od vas? Kada ego prestane postojati, tko će stvoriti odvojenost? Samo ego dijeli mene od tebe, i tebe od mene.

Ovdje je zid od kuće. Zbog iluzije da odvajaju prostor na dva dijela, zidovi stoje - iako prostor nikada nije podijeljen na dva dijela; prostor je nepodjeljiv. Bez obzira koliko debeli zid podignete, prostor između kuće i vanjskog

prostora nisu dvije različite stvari; one su jedno. Bez obzira koliko visoko podignete zid, prostor iznutra i izvana nikada nije podijeljen. Međutim čovjek koji živi u kući osjeća da je podijelio prostor u dva dijela - jedan prostor unutar kuće a drugi izvana. Ali da se zid sruši, kako bi čovjek razlikovao prostor unutar kuće i izvan nje? Kako bi to shvatio? Tada bi ostao samo prostor.

Na isti smo način podijelili svjesnost u fragmente podižući zid oko svojeg 'ja'. Kada taj zid padne, tada nisam ja taj koji će u sebi vidjeti Boga. Ne, tada neću vidjeti sebe, jedino ću vidjeti Boga. Molim vas da pažljivo shvatite ovu suptilnu razliku.

Bilo bi krivo reći da ću vidjeti Boga u sebi - neću više vidjeti sebe, vidjeti ću samo božansko. Nije da neću vidjeti Boga u drvetu - više neću vidjeti drvo, samo Boga. Kada netko kaže da Bog postoji u svakom atomu u krivu je, jer vidi i atom i Boga. Ne može se oboje vidjeti istovremeno. Stvar je u tome da je svaki atom Bog, a ne da Bog postoji u svakom atomu. Nije da Bog sjedi zatvoren u atomu - ono što jest, to je Bog.

Bog je ime koje je dano iz ljubavi 'onome koji jest'. 'Onaj koji jest', je istina - iz ljubavi to nazivamo Bogom. Ali nema razlike kojim ga imenom zovemo. Ne tražim od vas da počnete viđati Boga u svakome, ja samo govorim: počnite gledati unutra. Dok gledate unutra, vi ćete nestati. I svojim nestankom vidjet ćete Boga.

Pitanje 2

DRUGI JE PRIJATELJ PITAO: AKO MEDITACIJA VODI DO SAMADHIJA A SAMADHI VODI DO BOGA, PA ČEMU JE ONDA POTREBNO IĆI U HRAMOVE? NE BISMO LI IH TREBALI UKINUTI?

Beskorisno je ići u hramove, ali je jednako beskorisno ukinuti ih. Zašto ukinuti nešto u čemu Bog i tako ne postoji? Neka hramovi budu tamo gdje jesu. Kakav je problem riješiti ih se? Ali povremeno se javlja taj problem.

Na primjer, Muhamed je rekao da se Bog ne nalazi u kipovima, pa muslimani misle da kipove treba uništiti. I tada se u svijetu počelo dešavati nešto jako smiješno: postojali su ljudi koji su bili zalučeni izradom kipova; sada se pojavila još jedna grupa ljudi zalučenih uništavanjem kipova. I onda su oni koji izrađuju kipove to radili mahnito, dok su oni koji ih uništavaju dan i noć bili obuzeti načinom uništavanja kipova. Netko bi upitao kada je to Muhamed rekao da je Bog prisutan kod uništavanja kipova? Bog možda nije prisutan u kipu, ali tko je rekao da je Bog prisutan u njihovom uništavanju? A ako je Bog prisutan pri uništavanju kipova, u čemu je onda problem ako je Bog prisutan u nekom kipu? Bog može biti prisutan i u kipu. A ako nije prisutan u nekom kipu, kako onda može biti

prisutan pri njegovom uništavanju?

Ne govorim da bi trebali ukinuti hramove. Govorim da moramo shvatiti istinu, a ona je da je Bog posvuda. Jednom kad shvatimo tu istinu, sve postaje njegov hram - tada je teško razlikovati hram i ne-hram. Tada, gdje god stajao to će biti njegov hram; što god pogledao bit će njegov hram; gdje god sjeo, to će biti njegov hram. Tada više ne bi postojala sveta mjesta za hodočašće - čitav bi svijet postao sveto mjesto. Tada bi bilo besmisleno stvarati zasebne idole, jer bi tada sve što postoji bio njegov lik.

Ne zastupam mišljenje da se trebete prikloniti ideji o nestajanju hramova, ili da trebete odgovarati ljude od odlaska u hramove. Nikada nisam rekao da Bog nije prisutan u hramu. Ono što govorim je da osoba koja vidi Boga samo u hramu i nigdje drugdje, ne zna što je to Bog.

Onaj tko je shvatio Boga osjetit će Božje prisustvo svugdje - u hramu isto kao i na mjestu koje nije hram. Pa kako će onda razlikovati što jest i što nije hram? Mi poistovjećujemo hram s mjestom u kojem je Bog prisutan, ali ako netko osjeća prisustvo Boga posvuda, onda je svako mjesto njegov hram. Tada neće biti potrebe graditi zasebne hramove, ili se iz istih razloga riješiti hramova. Primjetio sam da umjesto da shvate što govorim, ljudi često griješe i shvaćaju nešto sasvim drugo od onoga o čemu sam ja govorio. Ljude više zanima ono čega se treba riješiti, što treba uništiti, eliminirati - ne pokušavaju shvatiti ono što

jest. Takve se greške neprestano ponavljaju.

Jedna od osnovnih ljudskih grešaka je ta, da čovjek čuje nešto sasvim drugo od onoga što mu se govori. Neki od vas bi mene mogli vidjeti kao neprijatelja hramova, ali rijetke su osobe toliko zaljubljene u hramove kao ja. Zašto ovo spominjem? Iz jednostavnog razloga što bih htio da cijela zemlja bude shvaćena kao hram; moja je želja da se sve pretvori u hram. Ali netko će nakon što me slušao, možda shvatiti da bi stvari bile bolje da ukinemo hramove. Ništa se ne bi postiglo rješavanjem tih hramova. Stvari će dobro funkcionirati kada se čitav život pretvori u hram.

Oni koji vide Boga u hramovima i oni koji uništavaju hramove - svi su oni u krivu. Onaj koji vidi Boga samo u hramu je u krivu. Njegova je greška u sljedećem: koga on vidi izvan hrama? Očito, njegova je greška da Boga vidi samo u hramu. Vaš je hram veoma mali; Bog je ogroman - ne možete zatvoriti Boga u vaše male hramove. Greška one druge osobe je u sljedećem: ona se želi riješiti hramova, uništiti ih - misli da će tek tada vidjeti Boga. Vaši su hramovi premali da služe kao božji nastani ili da spriječe nekoga da vidi Boga. Zapamtite, vaši su hramovi smiješno mali i ne mogu postati božje rezidencije, niti njegov zatvor, koji će ga kada bude uništen učiniti slobodnim. Potrebno je da shvatite točno ono što govorim.

Ono što govorim je ovo: jedino kad meditiramo, jedino tada ulazimo u hram. Meditacija je jedini hram bez zidova; meditacija je jedini hram u kojem, čim u njega

uđete, zaista uđete u hram. I onaj koji počinje živjeti u meditaciji počinje živjeti u hramu dvadeset četiri sata dnevno.

Koja je svrha da netko posjeti hram ako ne živi u meditaciji? Koji je smisao njegovog odlaska na neko mjesto koje obično poistovjećujemo s 'hramom'? Nije baš jednostavno da dok sjedite u svojem dućanu odjednom nađete put do hrama. Naravno, lako je odnijeti tijelo do hrama; tijelo je tako jadno da ga možete nositi sa sobom gdje god to želite. Um nije tako jednostavan. Vlasnik dućana, brojeći novac u svojem dućanu, može odjednom ustati, ako to želi, i odnijeti svoje tijelo u hram. Samo zato što je tijelo u hramu čovjek glupo misli da je i on u hramu. Međutim, da je ikada zavirio u svoj um, otkrio bi na vlastito zaprepaštenje da još uvijek sjedi u dućanu i broji novac.

Nekog je muškarca užasno napastovala vlastita žena. Sve muškarce napastuju, ali njega je napastovala malo previše. On je bio religiozan čovjek, ali njegova žena to uopće nije bila. Obično je obrnuto - žena je religiozna, a ne muž - no, sve je moguće. Moje je shvaćanje da samo jedno može postati religiozno. Muž i žena zajedno nikada ne mogu postati religiozni; jedno od njih će uvijek biti suprotno drugome. U ovom je slučaju muž prvi postao religiozan, dok ženu nije bilo briga; međutim, svakoga dana muž je pokušavo učiniti svoju ženu religioznom.

Religiozna osoba ima osnovnu slabost: želi i druge učiniti sličnima sebi. To je vrlo opasno; to je nasilno.

Ružno je pokušavati druge učiniti sličnima sebi. Dovoljno je drugima pokazati svoje stanovište, ali natjerati ih da vjeruju isto što i mi je nešto što možemo nazvati duhovno nasilje.

Svi gurui to rade. Rijetko ćete naći osobu koja je nasilnija od gurua. Rukama obavljenim oko vrata svojeg učenika, guru pokušava diktirati odjeću koju će nositi, kako da češlja kosu, što da jede, pije, kada da spava, kada da se ustane - ovo, i ono, nameću mu različite stvari. S takvim nametanjima gurui gotovo da ubijaju ljude.

I tako je mužu bilo strašno stalo do toga da mu i žena postane religiozna. Zapravo ljudi nalaze veliko zadovoljstvo u tome da druge učine religioznima. Postati religiozan stvar je preobrazbe, ali neki ljudi nalaze strašno zadovoljstvo u malatretiranju drugih da postanu religiozni, jer time pretpostavljaju da su i sami religiozni. No žena nije slušala svog muža. Iz očajanja on je došao svome guruu i preklinjao ga da dode u njihovu kuću i nagovori ženu.

Jednog jutra, oko pet sati, guru je došao. Muž je već bio u sobi za štovanje. Žena je mela dvorište. Guru ju je zaustavio i rekao: „Cuo sam od tvog muža da nisi religiozna. Nikada ne štuješ Boga, nikada ne moliš, nikada ne ulaziš u hram koji je tvoj muž napravio u vašoj kući. Pogledaj svog muža - pet je sati i on je već u hramu.”

Zena odvrati: „Ne sjećam se da moj muž ikada ide u hram.”

Muž je, sjedeći u hramu, čuo što je žena odgovorila,

pa pocrveni od bijesa. Religiozna osoba brzo se razbjესni, i to je nevjerojatno točno o osobi koja sjedi u hramu. Nebo zna da li ljudi sjede u hramu da sakriju plamenove svojega gnjeva ili iz drugih razloga. Ako osoba postane religiozna, ona stvara pakao za ostale ukućane.

Muž je totalno pobjesnio. Bio je na pola molitve kada je čuo svoju ženu. Nije mogao vjerovati svojim ušima; ono što je ona rekla bila je glupost. On tako sjedi u hramu, a ona govori guruu da nema pojma da li on ikada ide u hram! Požurio je da završi s molitvom kako bi izišao i ispravio takvu laž.

Guru je počeo koriti ženu: „O čemu to pričaš? Tvoj muž ide stalno u hram.” Čuvši to, muž je počeo izgovarati svoju molitvu još glasnije. Guru reče: „Vidiš kako žestoko moli!” Smijući se, žena reče „Ne mogu vjerovati da si i ti nasjeo na ovu glasnu recitaciju! Naravno da pjeva na glas Božje ime, ali koliko ja vidim on nije u hramu, on je kod postolara, i cjenka se.”

Ovo je bilo previše. Muž se više nije mogao suzdržavati. Ostavio je molitvu i dojurio iz hrama. „Kakve su ovo laži? Zar nisi vidjela kako molim u hramu?” povikao je.

Žena reče: „Pogledaj u sebe malo bolje. Jesi li zaista molio? Nisi li se cjenkao s postolarom? I nisi li se s njime posvađao?” Muž je bio zatečen jer je ono što je žena rekla bila istina.

„Ali kako si to znala?” upita.

„Prošle noći, prije odlaska u krevet, rekao si mi da će prva stvar koju ćeš danas učiniti biti da kupiš par cipela koje su ti potrebne. Isto si rekao da misliš kako je postolar tražio previše za cipele. Moje iskustvo mi govori da je posljednja misao prije spavanja navečer, prva misao ujutro. Tako sam samo pretpostvila da si vjerojatno kod postolara.” odgovori žena.

Muž reče: „Ništa drugo ne mogu reći nego da si u pravu. Zaista sam bio kod postolara i svađali smo se oko cijene cipela. I što smo se jače svađali, sve sam glasnije ponavljao Božje ime. Izvana sam možda i ponavljao Božje ime, ali sam iznutra bio u svađi s postolarom. Imaš pravo; možda zaista nikada nisam bio u hramu.”

Ulazak u hram nije tako lak - nije da možete ući u bilo koje mjesto i reći da ste u hramu. Vaše tijelo je možda ušlo u hram, ali što je s vašim umom? Kako možete znati gdje će vam biti um u sljedećem trenutku? I jednom kada vaš um uđe u hram, zašto brinuti o tome da li je i tijelo u hramu ili nije? Um koji je našao ulaz u hram odjednom otkriva da je sa svih strana okružen ogromnim hramom, i da je sada nemoguće iskoračiti iz tog hrama. Gdje god išli, još uvijek ćete biti u tom hramu. Možete otići na Mjesec... Nedavno je Armstrong sletio na Mjesec. Da li to znači da je napustio Božji hram? Nemoguće je da ste napustili Božji hram. Možete li zamisliti da je ostalo ijedno mjesto gdje je čovjek van Božjeg hrama?

Tako su oni koji misle da je hram kojeg su oni izgradili jedini Božji hram, i da niti jedan drugi Božji hram ne postoji van njega, u krivu. I oni koji misle da taj hram treba biti uništen, jer Bog u njemu nije prisutan - i oni su jednako u krivu.

Zašto kriviti jadne hramove? Kada bismo mogli izaći iz naše iluzije da Bog postoji samo u hramovima, naši bi hramovi bili prekrasni, puni ljubavi i blaženstva. Neko selo bez hrama izgleda kao da mu nešto nedostaje. Može biti zabavno imati hram. Ali hinduistički hram nikada ne može biti izvor veselja, a niti muslimanski ili kršćanski hram. Samo Božji hram može biti izvor veselja.

Ali hinduistička, muslimanska i kršćanska politika su tako duboke da one nikad ne dopuštaju hramu da predstavlja božansko biće. Zbog toga hinduistički hramovi i muslimanske džamije izgledaju tako ružno. Pošten čovjek oklijeva čak i da ih pogleda. Oni su se pretvorili u žarišta lopova; tamo se planiraju razne vrste nedaća. I oni koji planiraju te nedaće ne moraju zapravo znati što rade. Moje je shvaćanje da nitko ne planira nedaću s punim razumijevanjem; nedaća se uvijek nesvjesno planira. A čitava je zemlja uhvaćena u toj zbrci.

Ako hramovi ikada nestanu s lica zemlje, to neće biti zbog ateista, već zbog takozvanih teista. Hramovi već nestaju; gotovo su sasvim nestali. Ako želimo spasiti hramove na ovoj zemlji, prvo ćemo morati vidjeti taj beskrajni hram svuda oko nas - samo postojanje. Tada će

manji hramovi automatski biti spašeni; oni će preživjeti kao simboli božanske prisutnosti. To je kao da vam ja poklonim maramicu... poklon možda vrijedan nekoliko paisa, ali vi ga čuvate na sigurnom u sanduku s blagom.

Jednom sam posjetio neko selo. Ljudi su me došli ispratiti na željezničku stanicu i netko je stavio vijenac od cvijeća oko mojeg vrata. Skinuo sam ga i dao djevojci koja je stajala u blizini. Posjetio sam isto selo nakon šest godina, i ta je ista djevojka došla do mene i rekla:

„Sačuvala sam vijenac koji si mi dao prošli put. Iako je cvijeće izbledilo i ljudi kažu da je miris nestao, ono je jednako svježije i mirisno kao što je bilo i prvi dan. Uostalom, ti si mi dao taj vijenac.”

Posjetio sam je u njenom domu i iznijela je prekrasnu drvenu kutiju u kojoj je vijenac od cvijeća bio vrlo pažljivo spremljen. Cvijeće je uvenulo i sasušilo se; izgubilo je miris. Tko god bi ga vidio zapitao bi: „Zašto si ostavila ovo smeće u tako prekrasnoj kutiji? Zbog čega? Kutija je vrijedna a smeće bezvrijedno.” Djevojka je mogla baciti kutiju ali ne i smeće. Ona je vidjela nešto drugo u tom smeću - za nju je to bio simbol; ono je sadržavalo lijepo sjećanje na nekoga. To možda i je smeće za ostatak svijeta, ali ne i za nju.

Kad bi hramovi, džamije, crkve ostali podsjetnici ljudske želje da se uzdignu Bogu... I to je istina. Pogledajte visoki crkveni toranj, visoki minaret džamije, do neba visoku kupolu hrama. Oni nisu ništa drugo doli simboli ljudske težnje da se uzdignu, simboli ljudskog putovanja

u potrazi za Bogom. Ovi simboli potvrđuju da čovjek nije sretan samo s kućom, on želi izgraditi isto tako i hram. Čovjek nije sretan da bude samo na zemlji, on se također želi popeti do neba.

Jeste li ikada primjetili zemljane lampe kako gore u hramovima? Jeste li se ikada zapitali zašto te lampe, koje sadrže ghee, pročišćen maslac, gore u hramu? Jeste li ikad shvatili da su te lampe jedine stvari na zemlji čiji plamen ne ide prema dolje? - uvijek se diže prema gore. Čak i ako naopako okrenete lampu, plamen će se i dalje dizati prema gore. Plamen koji se stalno diže prema gore je simbol ljudskih stremljenja. Mi možda i živimo na zemlji, ali bismo isto tako željeli načiniti nastambe na nebu. Možemo ostati vezani za zemlju, ali isto tako težimo za slobodnim kretanjem otvorenim nebom.

I jeste li ikada primjetili kako se brzo plamen diže i nestaje? Da li ste isto tako primjetili da kada se plamen digne i nestane, nikada ne možete naći njegov trag.? I to je simbolično - onaj tko se uzdiže, nestaje. Zemljana lampa je čvrsta materija, dok je je plamen fluidan - čim se uzdigne, nestaje. I tako plamen lampe sadrži poruku. On je simbol toga da tko god se uzdigne, on će nestati.

Iz čiste ljubavi čovjek izabire zapaliti ghee u svojoj lampi. Iako nema ništa loše u korištenju kerozinskog ulja u lampi - Bog vas neće spriječiti u tome - mi osjećamo da samo onaj koji je čist kao ghee može krenuti prema gore. Plamen će se kerozinske lampe isto dići prema gore

- kerozin nije ništa manje vrijedan od gheea - ali ghee je simbol našeg osjećaja da se netko tko je postao čist, više neće morati uzdizati.

Hramovi, džamije i crkve su slična vrsta simbola. Oni mogu biti prekrasni. Oni su predivni simboli - nevjerojatni primjeri koje je stvorio čovjek. Ali oni su postali ružni, jer je toliko gluposti ušlo u njih. Sada hram nije više hram - postao je hram hindusa. I ne samo hindusa, već vaishnava. I ne samo vaishnava, već hram te i te osobe. I tako su svi hramovi stalnom dezintegracijom postali žarišta politike. Oni podgrijavaju stvaranje grupa i licemjerstva koji vode do nesreće. Malo po malo svi su se oni pretvorili u poredak koji nastavlja iskorištavati i održavati njihove vlastite interese.

Ne tražim od vas da uklonite hramove, samo vas tražim da se riješite svega što je bezvrijedno i postalo je dio hrama. Njihovi se osobni interesi moraju uništiti. Hramove treba spasiti da ne postanu dio poretka; treba ih spasiti od stvaranja grupa i licemjerstva. Hram je predivno mjesto samo ako ostane podsjetnik na Boga, ako ostane njegov simbol, ako odražava pojavu dizanja prema nebu.

Ono što ja govorim je da, dok su god hramovi glavni izvor politike, oni će i dalje izazivati nesreću. I zaista, sada hramovi nisu ništa doli izvora politikanstva. Kada je hram izgrađen za hinduse on automatski postaje žarište politike, jer politika znači stvaranje grupa. A religija je nešto što nema nikakve veze s grupama. Religija znači sadhana,

individualna posvećenost duhovnosti, a politika znači stvaranje grupa. Politika preživljava zahvaljujući grupama, ona preživljava zahvaljujući mržnji, a mržnja preživljava zahvaljujući krvi - i čitava se nesreća nastavlja...

Hram je kao simbol Boga postao nečist. Ta se nečistoća mora maknuti; tada će on biti simbol velike ljepote. Selu u kojem postoji hram koji ne pripada ni muslimanima ni hindusima ni kršćanima izgleda prekrasno. Hram postaje ukras sela. Hram postaje podsjetnik na beskrajno. Tada oni koji ulaze u hram neće osjećati da su čineći to bliži Bogu, a da su vani daleko od Njega; ljudi će jednostavno osjetiti da je hram mjesto koje olakšava ulazak u samog sebe, da je hram mjesto u kojem čovjek osjeća ljepotu, mir i samoću. Tada će hram jednostavno biti odgovarajuće mjesto za meditaciju. A meditacija je put koji vodi do Boga.

Ne može svatko svoju kuću jednostavno učiniti mirnom kako bi ju mogao koristiti za meditaciju, ali čitavo selo može zajedno izgraditi takvu kuću punu mira. Ne može si svatko priuštiti za svoju djecu tutora i omogućiti im odvojenu školsku zgradu, vrt i igralište. Kada bi svatko počeo to raditi stvorio bi se problem - samo bi određeni broj djece bio obrazovan - stoga gradimo školu u selu i omogućavamo sve što je potrebno za djecu cijelog sela. Isto tako svako selo bi trebalo imati mjesto za sadhanu, za meditaciju. To je ono što znače hram i džamija, ništa više. U ovom momentu oni nisu više mjesta za sadhanu,

oni su postali centri koji šire probleme i nesreću.

Zato nije potrebno da se rješimo hramova. Moramo se međutim pobrinuti da hram više ne bude mjesto u kojem nastaju nevolje. Isto se tako moramo pobrinuti da se hram vrati u ruke religije, i da ne ostane u rukama hindusa i muslimana.

Ako djeca u nekom gradu mogu slobodno ići u džamiju kao i u hram, jednako slobodno u crkvu kao i u hram Šive, tada je takav grad zaista religiozan grad. Tada su ljudi u tom gradu dobri ljudi. Tada roditelji takvog grada nisu neprijatelji svoje djece. Može se vidjeti kako roditelji tog grada vole svoju djecu, i kako postavljaju temelje da se djeca ne bore između sebe. Roditelji toga grada bi rekli svojoj djeci: „Džamija je tvoj dom isto koliko i hram. Idi tamo gdje ćeš naći mir. Sjedni i tamo traži Boga. Sve su kuće božje, ali je važno vidjeti Njega bar na tren. A da bi se to dogodilo, pogledaj u svoju dušu. Ili idi kudgod ti odgovara." Onoga dana kad ovo postane realnost, u svijetu će biti stvorena prava vrsta hrama. Još ga nismo uspjeli sagraditi.

Ja nisam među onima koji se žele riješiti hramova. Baš suprotno, govorim da su naši hramovi već uništeni od strane tih istih ljudi koji tvrde da su njihovi stražari. Ali kad ćemo to moći vidjeti, teško je reći. A ljudi i krivo shvaćaju stvari, izgleda im da sam ja od onih koji razaraju hramove. Što bih ja postigao uništavanjem hrama? Sve ono što nije kao hram, sve ono što se nakupilo oko hrama, mora

naravno biti eliminirano. U redu je uključiti se u napore da se to učini.

Još samo jedno pitanje pa ćemo početi s našom meditacijom. Jedan je prijatelj upitao nakon jutarnje diskusije:

Pitanje 3

DA LI DUŠE PONEKAD LUTAJU NAKON
NAPUŠTANJA TIJELA?

Nekim dušama je teško preuzeti novo tijelo odmah nakon smrti. Postoji razlog za to, no vi to možda niste smatrali razlogom. Sve duše, ako ih podijelimo, spadaju u tri kategorije. Prva je najniža - ljudi s najnižim stupnjem svjesnosti; druga je najviša, veoma superiorna, najčišća vrsta svjesnosti; a treća se sastoji od ljudi između - kombinacije od obje pomalo.

Uzmimo za primjer damroo, mali bubanj. On je širok na rubovima i tanak u središtu. Kad bismo ga tako okrenuli da on bude širok u sredini a uzak na rubovima, shvatili bi situaciju duša bez tijela. Na uskim rubovima ima malo duša. Najnižim je dušama jednako teško prihvatiti nova tijela kao i superiornim. One u sredini ne suočavaju se s odgodom - one dobivaju novo tijelo čim ostave prethodno. Razlog je taj da za one srednje duše

odgovarajuća maternica uvijek stoji na raspolaganju. Čim neka osoba umre, duša vidi stotine ljudi, stotine parova kako vode ljubav - i koji god par joj se dopadne ona ulazi u tu maternicu. Mnoge superiorne duše međutim ne mogu ući u obične maternice; one zahtjevaju izuzetne maternice. Superiorna duša zahtjeva sjedinjenje s parom čiji je stupanj svjesnosti na izrazito visokom nivou, tako da tim rođenjem dobije najviše mogućnosti. I tako superiorna duša mora čekati na pravu maternicu. Na sličan način i najniže duše moraju čekati, jer ne mogu tako lako naći par, ne mogu lako naći maternicu koja je tako inferiorna. Stoga se najviše i najniže duše ne rađaju tako lako, dok one u sredini nemaju tih problema. Postoje maternice koje su neprestano na raspolaganju da ih prime - srednja će duša biti odmah privučena nekoj od njih.

Jutros sam govorio o Bardu. Kroz tu metodu umirućem se čovjeku kaže: „Vidjet ćeš stotine parova kako vode ljubav. Nemoj se žuriti. Razmisli malo, uzmi si malo vremena, ostani ovdje neko vrijeme prije no što uđeš u maternicu. Nemoj odmah ući u bilo koju koja te privlači. To je kao kada netko ode u centar grada i kupi štogod mu se dopada u dućanu. Koji god dućan mu se prvi nađe na putu on je ga privlači; odmah ulazi u taj dućan. No, inteligentan kupac ide u nekoliko dućana, provjerava i pregledava robu, istražuje, provjerava cijene, i tek tada odlučuje. Tako se putem Bardo metode umirući čovjek upozorava: „Pripazi! Ne žuri, ne zaliječi se, nastavi tražiti;

razmisli malo, uzmi sve u obzir." To mu se govori zato jer stotine ljudi neprekidno vode ljubav, a među njima on je privučen onom paru koji mu je sposoban dati odgovarajuću maternicu.

I superiorne i inferiorne duše moraju čekati da nađu odgovarajuću maternicu. Inferiorne duše ne nalaze tako lako maternicu tako inferiornog karaktera da bi kroz nju mogle ostvariti svoje mogućnosti. Isto tako superiorne duše ne nalaze lako maternicu superiornog karaktera. Inferiorne su duše, nasukane bez tijela, one koje mi nazivamo zli duhovi, a superiorne duše koje čekaju na rođenje nazivamo devatas, bogovi. Superiorne duše koje čekaju odgovarajuću maternicu su bogovi. Utvare i zli dusi su najniže vrste duša - nasukane zbog njihove inferiornosti. Za običnu dušu maternica je uvijek na raspolaganju. Cim nastupi smrt, duša odmah ulazi u novu maternicu.

Pitanje 4

ISTI JE PRIJATELJ TAKOĐER PITAO: MOGU LI TE DUŠE KOJE ČEKAJU DA BUDU ROĐENE, UČI U NEČIJE TIJELO I MALTRETIRATI GA?

I to je moguće - jer inferiorne su duše, one koje još nisu našle tijelo, veoma uznemirene; dok su superiorne duše bez tijela veoma sretne. Trebate zapamtiti ovu razliku. Više duše uvijek gledaju na tijelo kao na neku vrstu veze.

One žele ostati tako lagane, pa im je draže da ne nose težinu tijela. I konačno, one se žele osoboditi tijela, jer smatraju da je tijelo samo zatvor. Na kraju, one osjećaju da ih tijelo tjera da čine neke stvari koje nema smisla raditi. Tako te duše nisu previše privučene tijelu. Niže duše ne mogu ni na trenutak živjeti bez tijela; njihov interes, njihova sreća sputani su tijelom.

Neka zadovoljstva moguće je postići i bez tijela. Na primjer, postoji duša mislioca. Zadovoljstvo razmišljanja može se postići i bez tijela, jer misao nema ništa s tijelom. Pa tako ako duša mislioca počne lutati i ne nade tijelo, ona nikada neće žuriti da bude ponovno u tijelu, jer može uživati u razmišljanju čak i u stanju u kojem se nalazi. No recimo da netko strasno uživa u hrani. To zadovoljstvo nije moguće bez tijela, pa u takvom slučaju duša postane jako nemirna kako bi našla način da uđe u neko tijelo. I ako ne uspije naći odgovarajuću maternicu, tada može ući u tijelo kao slaba duša. Slaba je ona duša koja nije gospodar tijela. A to se dešava kada je slaba duša u stanju straha.

Zapamtite, strah ima duboko značenje. Strah izaziva kod vas to da se stisnete. Kada ste u strahu, stišćete se; kada ste sretni, širite se. Ako je osoba u strahu njegova se duša stišće, i stoga je veliki prostor ostao slobodan u njegovom tijelu za još jednu dušu da uđe i okupira ga.

I tako kada je čovjek u strahu, neka duša može ući u njegovo tijelo. I jedini razlog da duša to učini je taj što su sve njene želje sputane tijelom; ona pokušava utažiti svoje

želje ulaskom u nečije tijelo. To je sasvim moguće. Postoje činjenice koje to potvrđuju; to je utemeljeno u realnosti. To znači da je strašljiva osoba uvijek u opasnosti; ona je uvijek u stisnutom stanju. Ona živi, kako to obično biva, u jednoj sobi u svojoj kući, dok su preostale sobe prazne i mogu ih zauzeti drugi gosti.

Ponekad više duše isto ulaze u ljudsko tijelo, ali to čine iz sasvim drugačijih razloga. Postoje neka djela milosrđa koja se ne mogu učiniti ako duša nije u tijelu. Na primjer, kuća se zapali i nitko se ne ponudi da ju spasi od izgaranja. Ljudi stoje u njenoj blizini, bespomoćno; nitko se ne usuđuje ući u goreću kuću. Odjednom neki čovjek izađe iz te gomile, ugasi vatru i uspije spasiti nekoga tko je bio zatočen u kući. Kasnije, kada sve prođe, sam se taj čovjek pita kako je to učinio. Siguran je da je to učinio pod utjecajem neke nepoznate sile - da to nije bio on, već da je to učinio netko drugi. U takvim slučajevima, kada čovjek nije sposoban skupiti hrabrost za neko dobro djelo, neka viša duša može ući u ljudsko tijelo i obaviti taj zadatak. Ali se to rijetko dešava.

S obzirom da je superiornim dušama teško naći odgovarajuće maternice, ponekad moraju čekati i stotinama godina do svog sljedećeg rođenja. I što je najčudnije, takve se duše pojavljuju na zemlji gotovo u isto vrijeme. Na primjer, Buddha i Mahavira su rođeni u Indiji prije 2500 godina. Oba su rođeni u Bihar, i u to vrijeme šest drugih prosvijetljenih bića bilo je prisutno u istoj državi, u Bihar.

Njihova nam imena nisu poznata, jer oni nisu inicirali svoje učenike, nisu imali sljedbenike - to je jedini razlog - ali bili su istog kalibra kao Buddha i Mahavira. I proveli su vrlo neustrašiv eksperiment: niti jedan od njih nije inicirao sljedbenike. Jedan je od tih ljudi bio Prabuddha Katyayana, drugi je bio Ajit Keshkambal, a treći Sanjay Vilethiputra. Onda je tu bio i Makhali Gosal, a bilo je i drugih. U tom periodu, osmero je ljudi istog potencijala i genijalnosti rođeno u isto vrijeme, u istoj toj državi Bihar. Iako im je čitav svijet bio na raspolaganju, ovih je osam duša čekalo dugo da bude rođeno u tom malom području države Bihar. I kada se otvorila mogućnost, pojavili su se odjednom.

Cesto se događa, kao i za zle duše, da se pojavljuje lanac rođenja. U isto vrijeme kada su Buddha i Mahavira rođeni, rođen je i Sokrat u Grčkoj, a nakon njega Platon i Aristotel. Otprilike u isto vrijeme u Kini su rođeni Konfucije, Lao Tse, ChuangTse, Menicius, MengTse. Neki su nevjerovatni ljudi rođeni u skoro isto vrijeme u različitim dijelovima svijeta. Čitav je svijet bio pun fascinantnih ljudi. Čini se kao da su duše svih tih ljudi neko vrijeme čekale. I tada im je stvorena prilika; maternice su im bile na raspolaganju.

Kada maternice slučajno budu na raspolaganju, mnoge budu na raspolaganju u isto vrijeme. To je isto kao i cvjetanje cvijeća. Kada dođe sezona, otkrijete da je jedan cvijet rascvjetan, pa onda vidite i drugi, i treći. Cvijeće je čekalo da se rascvjeta. Zora dolazi, i samo je

pitanje trena kada će sunce izići na horizontu da bi cvijeće počelo cvjetati. Pupiljci se otvore i cvijeće se rascvjeta. Cvijeće je čekalo cijelu noć, a kad je sunce izišlo, ono je procvjetale

Isto se dešava s inferiornim dušama. Kada se stvori odgovarajuća klima na zemlji, i one se rađaju lančano. Na primjer, u naše su vrijeme ljudi poput Hitlera, Staljina ili Maoa svi rođeni u istom periodu. Mora da su takvi užasni ljudi čekali tisućama godina da se rode; ne mogu tako lako naći maternice. Staljin je sam ubio oko šest milijuna ljudi u Sovjetskom Savezu, a Hitler je ubio oko deset milijuna ljudi.

Ubojite sprave koje je izmislio Hitler bile su jedinstvene u povijesti čovječanstva. On je proveo masovna ubojstva na način kao nitko prije; uz njega, Tamerlane ili Džingis Kan čine se kao novaci. Hitler je izmislio plinske komore za masovno ubijanje. Bilo mu je previše mučno i skupo ubijati ljude jednog po jednog i tada se rješavati njihovih tijela, pa je izmislio genijalnu metodu masovnog ubijanja. Postoje i drugi načini masovnog ubijanja - na primjer, kao što se desilo u nedavnim nemirima u Ahmedabadu, ili na drugim mjestima - ali sve su to veoma skupe metode.

Osim toga, naporno je ubijati ljude jednog po jednog - a potrebno je i puno vremena. Ubijanje ljudi, jednog po jednog, ne funkcionira: ubiješ jednog ovdje a drugi se rodi negdje drugdje. I tako bi Hitler stavio pet

tisuća ljudi u plinsku komoru, i pritiskom je na dugme tih pet tisuća ljudi bukvalno pretvoreno u paru; oni bi jednostavno isparili. Komora bi bila prazna, ni traga ne bi ostalo. Ni kap krvi nije bila prolivena, niti jedan grob nije iskopan. Sve je bilo vrlo uredno.

Nitko Hitlera ne može optužiti za krvoproliće. Ako Bog još uvijek dijeli pravdu prema starim standardima, on će Hitlera proglasiti nedužnim. On nije prolio ni kap krvi; nije probio niti jedan grudni koš s mačem, on je jednostavno smislio genijalnu metodu ubijanja, način koji se ne može opisati. Stavio bi ljude u plinsku komoru, uključio dugme za visoko-naponsku struju i ljudi bi jednostavno isparili. Ništa nije ostalo što može dokazati da su oni ikada postojali. Hitler se po prvi puta riješio ljudi kao kada netko grije vodu do vrenja i ona nestaje u pari. On je pretvori deset milijuna ljudi u plin!

Teško je duši kao Hitlerova naći brzo novo tijelo. I dobro je što je to tako teško, inače bi zemlja bila u velikoj nevolji. Hitler će morati čekati dugo vremena, jer je veoma teško da se ovakva loša kvaliteta začeca opet ponovi.

Što to znači biti rođen pomoću inferiornog začeca? To znači da su generacije predaka roditelja imale dug lanac zlih djela na svojoj strani. U jednom životu jedna osoba ne može sakupiti toliko zla da bi objasnila rođenje osobe kao Hitler. Da bi se proizveo sin kao Hitler, koliko zla, koliko ubojstava može jedan čovjek počinuti u jednom životu? Da bi se izabrali roditelji za sina kao što je bio Hitler,

potreban je dugi niz zlodjela, zlodjela koja su počinili preci stotinama, tisućama, milijunima godina. To znači da kada bi neka osoba radila u klaonici tisućama godina, tek bi tada njegova vrsta, njegovi geni postali sposobni da privuče dušu kao što je bila Hitlerova.

Isto je istinito i za dobru dušu. Za prosječnu, običnu dušu nema problema s rođenjem; postoje posvuda maternice spremne da prime takve duše. A osim toga, njeni su zahtjevi vrlo obični. Postoje iste želje; jedenje, pijeње, zarađivanje novca, uživanje u seksu, traženje časti i pozicije - sasvim uobičajene težnje. Svatko teži tim stvarima, pa tako duši nije problem naći maternicu. Svi roditelji mogu dati bilo kojoj duši mogućnost da postigne te obične stvari. Međutim, ako u ljudskom tijelu duša želi živjeti život tako čist da će oklijevati da pritisne zemlju svojim stopalima, ona će živjeti u takvoj potpunoj ljubavi da neće nikoga htjeti uznemiravati svojom ljubavlju ili da ta ljubav postane nekome teret, tada ćemo mi morati dugo čekati da se takva duša rodi.

Pripremimo se sada za večernju meditaciju. Dozvolite mi da prvo razjasnim nekoliko stvari. Primjetio sam da sjedite blizu jedni drugima, a to vam ne dozvoljava da sjedite bez brige da ćete se srušiti na nekoga. Takva vam situacija neće dozvoliti da uđete duboko. Prva stvar koju trebate učiniti je sljedeće: udaljite se jedni od drugih. Oni koji imaju želju leći, neka legnu. Čak i kasnije, za

vrijeme meditacije, ako osjetite da vam tijelo pada na zemlju, nemojte se opirati. Potpuno se opustite. Dozvolite svome tijelu da padne.

Sada ugasite svjetlo.

Prvo: zatvorite oči. Opustite tijelo... Sasvim opustite tijelo, kao da tijela više nema. Osjetite kako sva energija vašeg tijela ulazi... osjetite kako ulazite u svoje tijelo. Morate svu svoju energiju povući unutra..

Tri minute ću vam govoriti kako vam je tijelo opušteno, a vi to trebate osjetiti. Trebate osjetiti svoje tijelo i opuštati ga. Lagano ćete osjetiti kako ste izgubili kontrolu nad svojim tijelom - tada, ako tijelo počne padati, pustite ga da padne; nemojte se opirati. Ako padne naprijed, neka padne; ako padne nazad, neka padne. Vi sa svoje strane nemojte pokušavati držati kontrolu nad tijelom. Pustite kontrolu. To je prva faza.

Sada ću tri minute govoriti. Govoriti ću vam o disanju, i tada o vašim mislima. Na kraju ćemo deset minuta biti izgubljeni u tišini.

Tijelo se opušta. Osjetite ga: tijelo se opušta... tijelo se opušta...tijelo se opušta... Pustite ga, kao da ga više nema. Pustite kontrolu. Tijelo vam se opušta... pustite kontrolu nad tijelom, kao da vam je tijelo mrtvo.

Pomakli ste se unutra; energija je usisana - tijelo je ostalo iza vas poput ljuske. Tijelo se opušta... tijelo je sasvim opušteno... Otpustite ga. Osjetit ćete da je nestalo, nestalo, nestalo. Pustite ga da padne ako želi. Tijelo je opušteno,

kao da ste mrtvi, kao da tijelo ne postoji, kao da je tijelo nestalo.

Opustite i disanje. Disanje vam se opušta... osjetite kako vam se disanje opušta... disanje je sasvim opušteno... Pustite ... otpustite tijelo; otpustite i disanje. Disanje je opušteno.

Misli vam se smiruju... misli postaju smirenije.... Osjetite misli kako postaju potpuno smirene... osjetite iznutra, misli se smiruju. Tijelo je opušteno, disanje je opušteno, misli su smirene....

Sve je smireno u vama. Tonemo u tu tišinu; tonemo, padamo sve dublje i dublje kao što padamo u bunar, padajte sve dublje i dublje... baš tako, padamo sve dublje i dublje u prazninu, u shunyu. Pustite se, pustite kontrolu, ne opirite se.... Utapajte se u praznini, i dalje se utapajte... Iznutra će ostati samo svjesnost, goreći poput plamena, promatrajući, kao svjedok.

Ostanite svjedokom. Promatrajte iznutra... Vani je sve mrtvo; tijelo je postalo nepomično. Disanje je usporeno, misli su usporene; iznutra padamo u tišinu. Promatrajte, promatrajte, neprestano promatrajte. Mnogo dublju tišinu, mnogo će se dublja tišina razviti. U tom promatračkom stanju, 'ja' će isto nestati - samo će ostati sjajno svjetlo, goreći plamen.

Sada ću biti tiho deset minuta, a vi nastavite nestajati unutra, dublje i dublje. Ne opirite se, pustite se. Samo promatrajte. Deset minuta budite promatrač, budite

svjedok. Sve je tiho i mirno... Pogledajte unutra, gledajte i dalje unutra... Unutra, neka se samo promatra... Um postaje sve tiši i tiši... Vidjet ćete vlastito tijelo kako leži na nekoj udaljenosti - kao da je to nečije tude tijelo. Maknut ćete se od tijela, kao da ste ostavili tijelo. Čini se kao nečije tude disanje.

Idite još dublje unutra, još dublje... Promatrajte, gledajte unutra i um će sasvim utonuti u ništavilo. Idite dublje, još dublje unutra... promatrajte... um je postao potpuno tih...

Tijelo je ostalo, tijelo je kao mrtvo. Odmaknuli smo se od tijela. Pustite se, sasvim se pustite; nemojte se držati, kao da ste mrtvi iznutra. Um postaje još tiši... tijelo leži daleko; odmaknuli smo se daleko od tijela... Um je postao potpuno tih...

Pogledajte unutra. 'Ja' je sasvim nestalo, ostala je samo svjesnost, ostala je samo spoznaja. Sve je ostalo nestalo...

Lagano udahnite nekoliko puta. Um je sasvim miran. Promatrajte svaki dah, i osjetit ćete kako um postaje još smireniji. Vaše vam se disanje čini odvojenim od vas, daleko od vas. Dišite nježno i lagano. Promatrajte kako je daleko dah... kako je daleko od vas.

Polako, duboko udahnite nekoliko puta. Otvorite oči polako. Nema potrebe da se žurite ustati. Ako ne možete otvoriti oči, nema razlog za žurbu. Lagano i nježno otvorite oči, i tada pogledajte oko sebe na trenutak...

Naša je večernja meditacija završena.

Poglavlje 4

POVRATAK IZVORU

Pitanje 1

PRIJATELJ JE UPITAO: PREMA ONOM ŠTO SI REKAO ČOVJEK MOŽE POBIJEDITI SMRT KROZ MEDITACIJU ILI SADHANU. ALI, ZAR ISTO STANJE NE POSTOJI DOK SPAVAMO? AKO POSTOJI, ZAŠTO NE MOŽEMO POBIJEDITI SMRT SPAVANJEM?

Prvo što treba razumjeti je da pobjeda nad smrću ne znači da postoji nešto poput smrti što treba poraziti. Pobjeda nad smrću jednostavno znači da ćete spoznati da nema smrti. Znati da nema smrti znači poraziti ju. Ne postoji ništa poput smrti što bi trebalo poraziti. Cim spoznamo da nema smrti, naše stalne i izgubljene bitke sa smrću nestaju. Neki neprijatelji stvarno postoje, a ima onih koji u stvarnosti ne postoje, već samo izgleda da postoje. Smrt je jedan od tih neprijatelja koji ne postoje; samo izgleda da smrt postoji.

Dakle, nemojte shvatiti pobjedu tako da smrt postoji i da ju mi trebamo poraziti. To bi bilo kao da se lud čovjek bori sa sjenama, sve dok mu netko ne kaže: „Pogledaj bolje, sjena nije stvarna. Ona je samo privid.“ Ako čovjek pogleda sjenu i shvati što radi, smijati će se sam sebi; i tek će tada znati da je porazio sjenu. Poraziti sjenu znači da nije bilo ni najmanje traga sjene s kojim bi se trebao boriti; svatko će tko se pokuša boriti sa sjenom poludjeti. Onaj tko se bori sa smrću će izgubiti; onaj tko poznaje smrt pobijedit će ju.

To isto tako znači da ako nema smrti mi u stvarnosti nećemo nikada umrijeti - bili mi toga svjesni ili ne. Svijet se ne dijeli na ljude koji umiru i one koji ne umiru - ne, nije tako. U ovom svijetu nitko ne umire. Međutim, postoje dvije vrste ljudi: jedni koji znaju tu činjenicu, i drugi koji ju ne znaju - to je jedina razlika.

Dok spavamo dolazimo na isto mjesto kao i u meditaciji. Jedina je razlika u tome što smo u spavanju nesvjesni, a u meditaciji potpuno svjesni. Kad bi netko mogao u spavanju biti potpuno svjestan, imao bi isti doživljaj kao u meditaciji.

Na primjer, kad bi smo osobu stavili pod anesteziju, i odveli ju u nesvjesnom stanju u vrt pun rascvjetanog cvijeća, gdje je zrak pun mirisa, a sunce sija i ptice pjevaju, ta osoba bi bila potpuno nesvjesna svega toga. Kad bismo ju doveli natrag i kad bi ona izašla iz anestezije, kad bismo ju upitali kako joj se svidio vrt ne bi nam mogla

ništa odgovoriti. A kad bismo ju onda odveli u taj vrt dok je potpuno svjesna doživjela bi sve što tamo postoji i postojalo je i prije. U oba slučaja osoba je bila na istom mjestu, ali je prvi put bila nesvjesna prekrasnog okruženja, dok je drugi put bila potpuno svjesna cvijeća, mirisa, pjeva ptica i sjaja sunca. Prema tome, iako ćete zasigurno doći jednako daleko u nesvjesnom stanju kao i u svjesnom stanju, biti negdje u nesvjesnom stanje je isto kao da tamo niste ni bili. U snu dolazimo do istog raja kao i u meditaciji, ali toga nismo svjesni. Svake noći putujemo u taj raj i vraćamo se - nesvjesni toga. Iako nas svježi povjetarac i divni miris toga mjesta dodiruju, i pjev ptica odzvanja u našim ušima, nikada toga nismo svjesni. Pa ipak, iako se iz tog raja vraćamo potpuno nesvjesni, netko bi mogao reći: „Jutros se jako dobro osjećam. Osjećam se vrlo smireno. Noćas sam dobro spavao.“

Zbog čega se tako dobro osjećate? Dobro ste spavali, i što se još dobrog dogodilo? To ne može biti samo zato što ste spavali - sigurno ste negdje bili; nešto vam se moralo dogoditi. Ali ujutro o tome ništa ne znate, osim nejasne ideje da se osjećate dobro. Onaj tko je duboko spavao po noći ujutro se budi osvježen. To pokazuje da je u snu došao do pomlađujućeg izvora - ali u nesvjesnom stanju.

Onaj tko ne može noću dobro spavati ujutro je još umorniji nego što je bio prethodne večeri.

A ako osoba ne spava dobro nekoliko dana postaje

joj teško uopće preživjeti, jer je njena veza s izvorom prekinuta. Nemoguće joj je doći do mjesta do kojeg nužno mora doći.

Najgora kazna na svijetu nije smrt - smrt je kao kazna lagana; dogodi se u par minuta. Najgora kazna koja je ikada izmišljena je ne dozvoliti osobi da zaspi. Sve do danas postoje zemlje poput Kine i Rusije u kojima zatvorenicima ne daju spavati. Torturu kroz koju ti zatvorenici prolaze kad ne smiju zaspati petnaest dana ne možemo ni zamisliti - oni skoro polude. Počinju odavati sve informacije koje inače ne bi rekli neprijatelju. Počinju blebetati, potpuno nesvjesni posljedica.

U Kini su izmišljene sistematične metode. Zatvorenicima se ne dozvoljava spavati šest mjeseci. Kao posljedica toga oni postaju potpuno ludi. Zaborave tko su, kako se zovu, koja je njihova religija, iz kojeg grada dolaze, iz koje države - zaborave sve. Manjak sna njihovu svjesnost baca u potpuni nemir, u kaos. U tom stanju može ih se natjerati da nauče bilo što. Kad su se američki vojnici zarobljeni u Koreji vratili iz zatvoreničkih kampova u Rusiji i Kini, nedostatak sna ih je doveo u tako grozno stanje da su po povratku pokazivali otvoreni antagonizam prema Americi, u korist komunizma. Prvo se tim vojnicima nije dozvoljavalo spavanje, a kad im se svjesnost poremetila bili su indoktrinirani komunizmom. Kad su njihovi identiteti postali kaotični stalno im se ponavljala sugestija da su komunisti. Tako su prije puštanja

bili potpuno 'opranih mozgova'. Gledajući te vojnike, američki su psiholozi bili potpuno zapanjeni.

Ako se osobi ne dozvoljava spavati, ona je odrezana od samog izvora života. Ateizam će u svijetu rasti upravo onoliko koliko se skraćuje vrijeme sna. U zemljama u kojima se malo spava ateizam će najviše narasti. U zemljama gdje ljudi imaju duboki san, u porastu će biti teizam. Ali, taj će ateizam i teizam ljudima biti nepoznati, jer se razvijaju u nesvjesnom stanju. Osoba s dubokim snom provodi sljedeći dan u miru, a ona s nemirnim snom ostat će nemirna i uznemirena i sljedeći dan. Kako bi uopće nemiran i uznemiren um mogao prihvatiti Boga? Um koji je nezadovoljan, napet i ljut odbija prihvatiti Boga i nijeće njegovo postojanje.

Nije znanost temelj rastućeg ateizma na Zapadu; nesređeni, kaotični uvjeti spavanja su korijen toga. U New Yorku najmanje trideset posto ljudi ne može spavati bez sredstava za umirenje. Psiholozi vjeruju da, ako se ovakvo stanje zadrži još sto godina, ni jedna osoba neće moći spavati bez tableta.

Ljudi su potpuno izgubili san. Kad bi vas čovjek koji je izgubio san pitao kako vi možete spavati, a vi mu odgovorite: „Samo stavim glavu na jastuk i zaspim“, ne bi vam vjerovao. Mislio bi da je to nemoguće i sumnjao bi da postoji neki trik kojeg on ne zna - jer i on stavi glavu na jastuk, ali se ništa ne događa.

Ne daj Bože, ali moglo bi doći vrijeme, za tisuću ili dvije tisuće godina, kad bi svi izgubili prirodni san, i ljudi ne bi vjerovali da su prije tisuću ili dvije tisuće godina ljudi jednostavno naslonili glave na jastuk i zaspali. Mislili bi da je to znanstvena fantastika, mitska priča s Parnasa. Ne bi vjerovali da je to istina. Rekli bi: „To nije moguće, jer ako mi to ne možemo kako bi to mogao netko drugi?”

Skrećem vam pažnju na to, jer prije tri ili četiri tisuće godina ljudi su zatvorili oči i ušli u meditaciju isto tako jednostavno kao što vi danas zaspate. Za dvije tisuće godina bit će teško spavati u New Yorku - teško je i danas. Postalo je teško spavati u Bombayu, a uskoro će biti teško spavati i u Dwarki - to je samo pitanje vremena. Danas nam je teško vjerovati da je postojalo vrijeme kad su ljudi samo sklopili oči i ušli u meditaciju - jer danas kad sjedite zatvorenih očiju ne stižete nikuda; unutar vas haraju misli i vi ostaje gdje ste bili.

U prošlosti je meditacija bila jednostavna onima koji su bili bliski prirodi, kao što je san jednostavan onima koji žive blizu prirode. Prvo je nestala meditacija; sada nestaje i spavanje.

Prvo se gubi ono što je svjesno; nakon toga se gubi ono što je nesvjesno. S nestankom meditacije svijet je postao skoro nereligiozan, a kada nestane spavanje svijet će postati potpuno nereligiozan. Nema nade za religiju u svijetu bez spavanja.

Nećete vjerovati kako smo blisko, kako duboko

povezani sa spavanjem. Način na koji će osoba živjeti svoj život ovisi potpuno o tome kako spava. Ako dobro ne spava cijeli će joj život biti kaos: svi će njeni odnosi postati izmiješani, sve će postati otrovno, ispunjeno bijesom. Ako, nasuprot tome, osoba spava duboko u njenom će životu biti svježine - mir i radost će joj stalno ispunjavati život. Postojat će spokoj koji će uokviravati njene odnose, njenu ljubav i sve ostalo. Ali ako izgubi svoje spavanje svi će njeni odnosi postati grozničavi. Imat će zbrkani život u obitelji, sa svojim mužem ili ženom, sinom, majkom, ocem, učiteljima, učenicima - sa svima. Spavanje nas vodi do jedne točke u nesvjesnom u kojoj zaranjamo u Boga - iako ne predugo. Čak i najzdravija osoba dolazi do te najdublje razine samo na deset minuta u čitavom osmosatnom spavanju. Tih deset minuta ona je potpuno izgubljena, utopljena u spavanju, i tada ne postoje ni snovi.

Spavanje nije potpuno dok sanjate-tada se krećete između stanja budnosti i spavanja. Sanjanje je stanje u kojem ste polubudni i poluzaspali. Sanjati znači da, iako su vam oči zatvorene, vi ne spavate; na vas još uvijek djeluju vanjski utjecaji. Ljudi koje ste sreli tijekom dana su još uvijek s vama u vašim snovima. Snovi zauzimaju sredinu između spavanja i budnosti. Puno je ljudi izgubilo sposobnost spavanja - oni ostaju samo u stanju sanjanja i ne dolaze do stanja spavanja. To što se ujutro ne sjećate da ste sanjali nije važno. U Americi se provodi puno istraživanja o spavanju. Desetak velikih laboratorija eksperimentira na

tisućama ljudi po osam do deset godina.

Amerikanci pokazuju velik interes za meditaciju zato što su izgubili spavanje. Misle da će im možda meditacija vratiti spavanje i donijeti malo mira u njihove živote. Zbog toga gledaju na meditaciju samo kao na sredstvo za smirenje. Kad je Vivekananda prvi put predstavio meditaciju u Americi, prišao mu je jedan liječnik i rekao: „Jako sam uživao u vašoj meditaciji. To je nemedicinsko sredstvo za smirenje. Nije lijek, a uspava te - to je sjajno!" Nisu jogiji razlog što njihov utjecaj u Americi raste - nedostatak spavanja je pravi razlog. Spavanje im je zbrkano, i zbog toga je život u Americi ispunjen težinom, depresijom i napetošću. Stoga u Americi postoji sve veća potreba za sredstvima za smirenje - nečim što će ljudima omogućiti spavanje.

Svake godine se u Americi troše milijuni dolara na sredstva za smirenje. Deset velikih laboratorija provodi istraživanja na tisućama ljudi kojima je plaćeno da provode noći u prilično neudobnom, bolnom spavanju. Raznorazne elektrode i tisuće žica priključene su na ljudska tijela koja se onda pregledavaju iz svih uglova ne bi li se doznalo što se događa u njima.

Jedno od nevjerojatnih otkrića do kojeg se došlo tim eksperimentima je da ljudi sanjaju skoro cijelu noć. Kada se probude, neki kažu da nisu sanjali a neki kažu da jesu. U stvari, svi su sanjali. Jedina je razlika u tome da se oni s boljim pamćenjem sjećaju snova dok se oni sa slabijim

pamćenjem ne mogu sjetiti da su sanjali. Utvrđeno je, međutim, da potpuno zdrava osoba može deset minuta utonuti u duboko spavanje bez snova.

Snovi se mogu skenirati određenim napravama. Živci u mozgu ostaju aktivni tijekom stanja sanjanja, ali kad snovi prestanu i živci prestanu biti aktivni, i naprava registrira da se pojavila praznina. Spavanje bez snova znači da je čovjek došao do mjesta koje je izvan dosega naprave. U toj praznini čovjek ulazi u božansko.

Naprava ne može detektirati tu prazninu, taj jaz. Naprava bilježi unutarnju aktivnost sve dok čovjek sanja - a onda dolazi praznina i čovjek nekuda nestaje. A onda, nakon deset minuta, naprava počinje ponovi bilježiti. Teško je reći gdje je čovjek bio u tom desetminutnom intervalu. Američke je psihologe jako zainteresirala ta praznina; zbog toga smatraju da je spavanje naša najveća misterija. Činjenica je da je uz Boga spavanje jedina misterija. Nema drugih tajni.

Spavate svaki dan, a još ne znate što je spavanje. Čovjek spava čitav život, a ipak se ništa ne mijenja - još uvijek ne zna ništa o spavanju. Razlog zbog kojeg ne znate ništa o spavanju je u tome što, kad postoji spavanje, ne postojite vi. Upamtite, vi postojite samo dok nema spavanja. I tako ste uspjeli doznati samo ono što zna naprava. Kao što naprava prestaje raditi kad se suoči s prazninom i ne može dosegnuti ono kuda je čovjek premješten, ni vi ne možete tamo stići- jer niste ništa drugo doli jedna takva

naprava. Zato što ni vi niste shvatili tu prazninu, spavanje ostaje misterija; ostaje vam izvan doseg. To je zbog toga što čovjek zapadne u spavanje bez buđenja samo onda kada ne može postojati u svojem 'jastvu'. Stoga, kako ego raste spavanja ima sve manje i manje. Egoistična osoba gubi sposobnost spavanja zato što njen ego, njen ja, hrani samog sebe dvadeset i četiri sata dnevno. Budi nas naše ja, isto ono ja koje hoda ulicom. To je ja toliko prisutno čitavih dvadeset i četiri sata da ga se u trenutku kad zaspimo, kad se približi vrijeme da odbacimo ja, ne možemo riješiti. Očito, postalo je teško zaspati. Sve dok postoji 'ja' spavanje je nemoguće. I kao što sam vam jučer rekao, sve dok postoji 'ja' nemoguće je ući u Boga.

Ući u spavanje i ući u Boga je potpuno ista stvar; jedina razlika je u tome da spavajući čovjek ulazi u Boga u nesvjesnom stanju, dok meditacijom ulazi u Boga u svjesnom stanju. To je vrlo velika razlika. Možete ulaziti u Boga spavajući tisućama svojih života, a nikada nećete spoznati Boga. Ali ako barem na trenutak uđete u meditaciju doći ćete do istog mjesta na koje ste dolazili tisućama i milijunima života u dubokom snu i to će potpuno promijeniti vaš život.

Zanimljivo je da kad osoba jednom ude u meditaciju, kad ude u prazninu u koju ju vodi duboko spavanje, nikada ne ostaje nesvjesna - čak ni u spavanju. Kad Krishna kaže u Giti da jogi ostaje budan dok svi drugi spavaju, on ne misli da jogi nikada ne spava. Zapravo, nitko ne spava tako

lijepo kao jogi. Ali i u najdubljem snu onaj dio njega koji je ušao u meditaciju ostaje budan. Svake noći jogi ulazi u spavanje u takvom budnom stanju. Za njega meditacija i spavanje postaju jedna te ista stvar - nema nikakve razlike između toga dvoga. Tako uvijek ulazi u spavanje potpuno svjestan. Jednom kad se osoba meditacijom pomakne u sebi, ne može više nikada biti nesvjesna u spavanju.

Ananda je živo mnogo godina s Buddhom. Godinama je spavao pokraj Buddhe. Jednog ga je dana upitao: „Godinama te gledam kako spavaš. Ni jednom nisi - promijenio mjesto; cijele noći spavaš u istom položaju. Kad navečer legneš udovi ti ostaju gdje su i bili; nema ni najmanjeg pokreta. Puno puta sam se noću ustao provjeriti jesi li se pomaknuo. Noćima sam bio budan i promatrao te - tvoje ruke, tvoja stopala, sve je ostajalo u istom položaju; nikad ne promijeniš ni stranu na kojoj spavaš. Želiš li zadržati nekakav rekord cjelonoćnog spavanja?"

„Ne trebam zadržati nikakva rekord", odgovorio je Buddha. „Spavam u svjesnom stanju, i nemam potrebe mijenjati strane. Mogao bih da hoću. Premještanje s jedne strane na drugu nije potreba spavanja, to je potreba nemirnog uma." Nemirni se um ne može smiriti na jednom mjestu ni jednu jedinu noć, a kamo li tijekom dana. Čak i dok noću spava tijelo pokazuje svoj nemir.

Ako promatrate osobu koja spava, vidjet ćete da je cijelo vrijeme nemirna. Vidjet ćete da miče rukama slično kao što to radi budna tijekom dana. Vidjet ćete da u svom

snu noću trči i skače na isti način kao što to čini danju - ostaje bez daha, umorna je. Noću, u snovima, bori se isto kao što se bori danju. Ljuta je noću kao što je ljuta i danju. Tijekom dana puna je strasti; noću isto tako. Nema bitne razlike između dana i noći za takvu osobu, osim što noću liježe iscrpljena, nesvjesna; sve ostalo funkcionira kao i obično. Zato Buddha kaže: „Mogao bih promijeniti strane, ali za to nema potrebe.”

Ali mi ne shvaćamo... Čovjek koji sjedi u stolcu stalno i maše nogama. Pitajte ga: „Zašto ti se noge tako njišu? Razumljivo je da se miču dok hodaju, ali zašto se miču dok sjediš u stolcu?” Čim to kažete, čovjek će to prestati raditi. Tada se uopće neće micati sekundu, dvije, ali neće imati nikakvo objašnjenje zašto to radi. To pokazuje kako unutarjni nemir uzrokuje uznemirenost čitavog tijela. Unutra je nemirni um; ne može biti miran, u jednom položaju, ni trenutka. Zbog njega će se čitavo tijelo migoljiti - noge će se pokretati, glava će se tresti; čak i sjedeći tijelo će mijenjati položaje.

Zbog toga vam je tako teško sjediti u meditaciji, makar samo deset minuta. Tisuće različitih točaka vašeg tijela tjeraju vas da se pomaknete i okrenete. Ne primjećujemo to sve dok ne sjednemo svjesno u meditaciju. Tek tada shvatimo kakva je to vrsta tijela; ne želi ostati na miru u jednom položaju ni sekunde. Konfuzija, napetost i uzbuđenje uma uzburkali su čitavo tijelo.

Na oko deset minuta sve nestaje u najdubljem

spavanju - iako su tih deset minuta dostupni samo onima koji su potpuno zdravi i smireni, a ne svakome. Ostali ulaze u takvo spavanje negdje između jedne i pet minuta; većina ljudi ima samo dvije ili jednu minutu dubokog spavanja. To malo soka što dobivamo u toj jednoj minuti u kojoj smo došli do izvora života koristimo da bi naša sljedeća dvadeset i četiri sata mogli djelovati. Koliko god malo ulja naša uljanica primi u tom kratkom razdoblju, mi ga koristimo da bismo živjeli punih dvadeset i četiri sata. Svjetiljka života gori zahvaljujući količini goriva koje tada dobije. To je razlog što svjetiljke gore tako slabo: nije se prikupilo dovoljno goriva da bi svjetiljka gorjela dovoljno sjajno da može postati baklja.

Meditacija vas polako dovodi do izvora života. Tu se ne radi o tome da iz nje stalno uzimate pomalo hrane, vi ste u samom izvoru. Ne radi se o tome da nadopunjujete svjetiljku gorivom - dostupan vam je čitav ocean goriva. Tada živite u samom tom oceanu. Takvim življenjem spavanje nestaje - ne u smislu da više ne spavate, već tako da čak i dok spavate netko u vama ostaje potpuno budan. Tada više nema snova. Jogi ostaje budan; on spava, ali nikada ne sanja - njegovi snovi potpuno nestaju. A kad nestaju snovi, nestaju i misli. Ono što poznamo kao misli u budnom stanju zovu se snovi u stanju spavanja. Postoji neznatna razlika između misli i snova: misli su samo malo civiliziraniji snovi, jer snovi su malo primitivniji po svojoj prirodi. Jedna od dvije je originalna misao.

U stvari, djeca ili izvorna plemena mogu misliti samo u slikama, a ne u riječima. Čovjekove prve misli su uvijek u slikama. Na primjer, kad je dijete gladno ono ne razmišlja u obliku riječi: „Gladan sam“. Dijete može vizualizirati majčina prsa; može zamisliti sebe kako siše dojku. Može biti ispunjeno željom da dode do dojke, ali ne može oblikovati riječi. Oblikovanje riječi počinje mnogo kasnije; prvo se javljaju slike.

Kad ne znamo neki jezik koristimo se slikama da bi se izrazili. Ako odete u neku stranu zemlju i ne znate jezik a želite piti vodu, možete dlanovima oblikovati posudu prinoseći ih ustima i stranac će razumjeti da ste žedni - kad nema riječi nastaje potreba za slikom. Interesantno je da su verbalni jezici različiti na različitim mjestima, dok je slikovni jezik univerzalan - svaki čovjek ima isti jezik riječi.

Izmislili smo različite riječi, ali slike nisu naš izum. Slike su univerzalni jezik ljudskog uma. Slikarstvo je, stoga, razumljivo svugdje na svijetu. Ne trebate mijenjati jezik da biste razumjeli skulpturu u Khajurahu ili neku Leonardovu sliku. Skulpture u Khajurahu će biti razumljive Kinezu, Francuzu i Nijemcu isto kao što su razumljive vama. Ako posjetite muzej Louvre u Parizu moći ćete bez problema pratiti slike. Možda nećete razumjeti nazive, jer su na francuskom, ali nećete imati problema u razumijevanju slika. Jezik slika je svačiji jezik.

Jezik riječi je koristan tijekom dana, ali nije koristan noću. Noću ponovo postajemo primitivni. Mi, kakvi jesmo, nestajemo u spavanju. Gubimo svoje znanstvene titule, svoje sveučilišno obrazovanje, gubimo sve. Premješteni smo na mjesto na kojem je jednom stajao izvorni čovjek. Zbog toga se slike javljaju noću, u spavanju, a riječi se javljaju tijekom dana. Ako želimo voditi ljubav po danu, možemo razmišljati riječima, ali noću nema drugog načina da izrazimo ljubav osim u slikama.

Misli ne izgledaju tako žive kao slike. U snovima se čitave slike pojavljuju pred vama. Zato više uživamo gledati film snimljen prema nekom romanu nego čitati sam roman. Jedini razlog je u tome što je roman na jeziku riječi, a film je na jeziku slika. Na isti način, osjećate veću radost kad ste ovdje i slušate me uživo. Nećete osjećati istu radost slušajući ovaj govor na magnetofonskoj vrpici, jer je ovdje prisutna slika, a na vrpici su samo riječi. Jezik slika nam je bliži, prirodniji. Noću se riječi pretvaraju u slike; u tome je jedina razlika.

Onog dana kad nestanu snovi, nestat će i misli; onog dana kad nestanu misli, nestat će i snovi. Ako u danu nema misli, noć će biti bez snova. Upamtite, ne omogućavaju vam snovi spavanje i ne omogućavaju vam misli da budete budni. Budite sigurni da ste to dobro shvatili: snovi vam ne omogućavaju spavanje i misli vam ne omogućavaju budnost. Ako nestanu snovi, spavanje će biti potpuno; ako nestanu misli, budnost će biti potpuna. A ako je budnost

potpuna i ako je spavanje potpuno, onda među njima nema velike razlike. Jedina je razlika u tome imate li oči otvorene ili zatvorene i da li se tijelo odmara ili radi. Onaj tko je potpuno budan potpuno i spava, ali u oba stanja njegova svjesnost ostaje ista. Svjesnost je jedna, nepromjenjiva; samo se tijelo mijenja. Kad je budno, tijelo radi; kad je zaspalo, tijelo se odmara.

Prijatelju koji je pitao zašto ne možemo dosegnuti Boga dok spavamo odgovaram: možemo ga dosegnuti ako ostanemo budni i dok spavamo. Moja metoda meditacije je metoda spavanja - spavanja u svjesnosti, ulaženja u spavanje sa sviješću o tome. Zbog toga tražim od vas da opustite svoje tijelo, da opustite svoje disanje, da smirite svoje misli. Sve to je priprema za spavanje. Zbog toga se često dogodi da neki prijatelji zaspu tijekom meditacije - očito, to je priprema za spavanje. I dok se pripremaju za to ne znaju kad će zaspali. Zato ponavljam treću sugestiju: ostanite budni unutar sebe, ostanite svjesni unutar sebe; neka tijelo bude potpuno opušteno, neka disanje bude potpuno opušteno, opuštenije nego što je inače u spavanju. Ali ostanite budni unutar sebe. Neka u vama vaša svjesnost gori poput svjetiljke da ne biste zaspali.

Početni uvjeti za meditaciju i spavanje su isti, ali postoji razlika u zadnjem uvjetu. Prvi uvjet je da tijelo treba biti opušteno. Ako patite od nesanice, prvo čemu će vas liječnik podučiti je relaksacija. Tražit će vas da učinite isto što i ja tražim: da opustite svoje tijelo, da ne

dozvolite da imalo napetosti ostane u vašem tijelu; neka vaše tijelo bude potpuno opušteno, poput pahulje pamuka. Jeste li uočili kako spavaju pas ili mačka? Oni spavaju kao da ih nema. Jeste li ikada vidjeli kako spavaju bebe? Nema nikakve napetosti - ruke i noge su im nevjerojatno opušteni. Pogledajte mladog i starog čovjeka - na njima je sve napeto. Dakle, liječnik će zatražiti od vas da se potpuno opustite.

Isti se uvjet primjenjuje na spavanje: disanje treba biti opušteno, duboko i polagano. Vidjeli ste da dok trčite vaše disanje postaje brže. Slično tome, kad se tijelo iscrpljuje radom disanje postaje brže i cirkulacija se krvi pojačava. Za spavanje se cirkulacija krvi treba usporiti - stanje treba biti upravo suprotno nego kod trčanja - a onda će se i disanje opustiti. Dakle, drugi uvjet je da opustite svoje disanje. Kad misli brzo prolaze vašim mozgom onda i krv treba brzo cirkulirati - a kada se to događa, spavanje je nemoguće. Uvijeti za spavanje zahtijevaju polagani protok krvi kroz mozak. Zato koristimo jastuke - da bismo smanjili dotok krvi u mozak. Bez jastuka glava leži na istoj razini kao i tijelo, i prema tome krv teče jednakom jačinom od glave do nožnih prstiju. Kad je glava podignuta krv se teže kreće prema gore; njen je dotok u mozak smanjen i ona se kreće ostalim dijelovima tijela. Prema tome, što veće probleme imate sa spavanjem, to ćete morati staviti više jastuka pod glavu. Kad se smanji dotok krvi, mozak se opušta i čovjek može jednostavno zaspali.

S mislima koje se brzo kreću i krv mora brzo kolati - jer da bi se mogle kretati, misli ovise o krvi kao svom prijevoznom sredstvu. Vene u mozgu rade brže. Zasigurno ste primijetili da ljutitij osobi nabubre vene. To je zato što vene trebaju napraviti više prostora za dodatnu navalu krvi. A kad se glava ohladi smanji se i pritisak krvi.

U ljutnji lice i oči postaju crveni. To je zbog dodatne krvi koje teče venama. U tom stanju misli se kreću tako brzo da i krv mora teći brže. I disanje postaje brže. Kad nam je um obuzet seksom disanje postaje duboko i krv kola brže - zbog misli koje se kreću jako brzo um počinje isto tako brzo funkcionirati, i vene se u mozgu moraju velikom brzinom napuniti krvlju.

Dakle, primarni uvjeti za meditaciju su isti oni koje primjenjujemo na spavanje: opustiti tijelo, opustiti disanje, opustiti misli. Za spavanje i za meditaciju su početni uvjeti jednaki. Razlika je u zadnjem uvjetu. U spavanju ostajete duboko spavajući; u meditaciji ostajete potpuno budni. I to je sve.

Prema tome, u pravu je prijatelj koji je postavio ovo pitanje. Postoji duboka povezanost između spavanja i meditacije, između samadhija i sushuptija, dubokog spavanja. Međutim postoji vrlo važna razlika među njima: to je razlika između svjesnog i nesvjesnog stanja. Spavanje je nesvijest, meditacija je buđenje.

Pitanje 2

JEDAN DRUGI PRIJATELJ JE PITAO: U ČEMU JE RAZLIKA IZMEĐU ONOGA ŠTO ZOVEŠ MEDITACIJOM I AUTOHIPNOZE?

Razlika je ista kao i ona koja postoji između spavanja i meditacije. Ovo također treba razumjeti. Spavanje je ono što dolazi prirodno, a spavanje koje se postiže namjerno se zove autohipnoza.

To je jedina razlika. Riječ hipnos također znači spavanje. Hipnoza znači tandra, pospanost. Jedno spavanje dolazi samo po sebi, drugo je proizvedeno, inducirano. Ako netko ima problema sa spavanjem, morat će nešto s tim u vezi učiniti. Ako čovjek legne i počne opetovano misliti kako pada u san, i ako ta misao uđe u njegovo biće i obuzme njegov um, i njegovo će tijelo reagirati u skladu s tim. Počet će se opuštati, disanje će se usporavati i um će se početi smirivati.

Ako se unutar tijela stvori okruženje za spavanje, tijelo će početi funkcionirati u skladu s tim. Tijelo ne brine o činjenicama, ono je vrlo poslušno. Ako ste gladni svakog dana u jedanaest sati, i ako vam je sat stao prošle noći u jedanaest, samo jedan pogled na sat uzrokovat će da vaš želudac kaže: „Vrijeme je za jelo” - iako je možda tek osam sati ujutro. Još nije jedanaest sati - do tada ima još tri sata - ali ako sat pokazuje jedanaest želudac će se žaliti

da je gladan, jer on djeluje mehanički. Ako ste navikli ići u krevet u ponoć, i ako vaš sat slučajno žuri dva sata, počete se osjećati pospano čim sat pokaže dvanaest, iako je zapravo tek deset sati. Tijelo će odmah reći: „Ponoć je. Vrijeme je za spavanje!”

Tijelo je vrlo poslušno. Sto je zdravije, to je poslušnije. Zdravo tijelo znači poslušno tijelo. Bolesno tijelo je ono koje je prestalo biti poslušno: pospani ste, a tijelo odbija spavati; gladni ste, a tijelo ne želi jesti. Tijelo koje prestaje biti poslušno je bolesno tijelo, a tijelo koje je poslušno je zdravo tijelo - jer tijelo nas slijedi poput sjene. Poteškoće nastaju kad tijelo prestane biti poslušno. Zato hipnoza znači jednostavno to da se tijelu treba naređivati, da ga se mora natjerati da slijedi naredbe.

Mnoge su naše bolesti samo lažne bolesti. Skoro pedeset posto naših bolesti je lažno. Razlog zbog kojeg raste broj bolesnih u svijetu nije u porastu broja bolesti, nego u tome što raste ljudsko pretvaranje. Probajte to dobro razumjeti. S porastom znanja i s boljim ekonomskim uvjetima trebalo bi doći do pada broja bolesnih. Ali to se ne događa, jer ljudska sposobnost za laž stalno raste. Čovjek laže ne samo drugima nego i samom sebi. On stvara nove bolesti.

primjer, ako je čovjek teško propatio na poslu i nalazi se na rubu bankrota, a ne želi prihvatiti činjenicu da je bankrotirao i zato se boji izaći na tržište i suočiti se sa svojim vjerovnicima. Odjednom se osjeti slomljen bolešću

koja ga je bacila u krevet. To je bolest koju je kreirao njegov um. Ona ima dvostruke prednosti. Može reći drugima da ga je bolest spriječila da se posveti poslu - sebe je već u to uvjerio, a sada će uvjeriti i druge - i ta bolest postaje neizlječiva. Kao prvo, to uopće nije bolest, i što ju se više liječi čovjek postaje sve bolesniji.

Ako vas medicina ne može izliječiti, znajte da se vaša bolest ne može izliječiti lijekovima - uzrok bolesti je negdje drugdje; nema nikakve veze s lijekovima. Možete proklinjati medicinu i nazivati liječnike glupanima, jer nisu pronašli pravi tretman za vas; možete probati ayurvedsku medicinu ili neki prirodni tretman; možete se okrenuti alopatiji ili homeopatiji - ništa neće djelovati. Ni jedan vam liječnik ne može pomoći, zato što liječnici mogu liječiti samo stvarne bolesti - nemaju kontrolu nad lažnim bolestima. Zanimljivo je da ste stalno okupirani stvaranjem takvih bolesti, i da želite da se one zadrže.

v

Više od pedeset posto ženskih bolesti je takvo. Žene su već u djetinjstvu naučile formulu: dobivaju ljubav samo kad su bolesne, inače ne. Kad god je žena bolesna muž ostavlja posao, privuče stolac i sjedne kraj njenog uzglavlja. Može sam sebe proklinjati što to čini, ali ipak čini. I zato, kad god žena treba pažnju od svog muža, odmah se razboli. Zato mislimo da su žene skoro uvijek bolesne. One znaju da bolešću mogu kontrolirati čitavo domaćinstvo.

Bolesna osoba postaje diktator, tiranin. Ako kaže: »Ugasi radio!“, radio se odmah gasi. Ako osoba kaže:

„Ugasi svjetlo i idi spavati“, ili „Svi ostaju kod kuće; nitko ne ide van“, članovi obitelji čine kako im se kaže. Sto vise u osobi ima diktatorskih tendencija, to će se češće razbolijevati- jer tko bi htio povrijediti osjećaje bolesnika? Ali to je opasno. Na taj način mi zapravo pridonosimo njenoj bolesti. Dobro je da muž sjedi kraj ženina uzglavlja kad je ona zdrava; to je razumljivo. Ali apsolutno ne bi trebao prestati odlaziti u ured kada je bolesna i tako doprinostiti njenoj bolesti. To je preskupa nagodba.

Majka ne bi trebala pokazivati previše pažnje kad joj je dijete bolesno; inače će se dijete, kad god poželi pažnju razboljeti.

Kad se dijete razboli, manje brinite o njemu tako da ne stvara u svom umu nikakve veze između bolesti i ljubavi. Dijete ne bi trebalo steći dojam da će ga majka milovati po glavi i pričati mu priče kad god je bolestan. Umjesto toga, majka treba maziti dijete kad je sretno, tako da ljubav postane povezana s radošću i srećom.

Povezivali smo ljubav s nesrećom, a to je vrlo opasno jer znači da kad god netko treba ljubavi prizivat će nesreću, tako da za njom može slijediti ljubav. I zato, tko god čezne za ljubavlju razboljet će se, jer zna da bolest donosi ljubav. Ali ljubav nikada ne treba tražiti kroz bolest. Zapamtite, bolest donosi sažaljenje, ne ljubav, a biti objektom sažaljenja je uvredljivo, vrlo degradirajuće. Ljubav je nešto potpuno drugo. Ali, mi nemamo nimalo svijesti o ljubavi.

Ono što želim reći je da tijelo slijedi naše sugestije - ako želimo biti bolesni, siroto se tijelo razboli. Hipnoza je korisna u liječenju takvih bolesti. Znači da za lažne bolesti djeluje lažni lijek - ne pravi lijek. Ako se možemo uvjeriti da smo bolesni, možemo se također uvjeriti da nismo bolesni i riješiti se bolesti. Zato hipnoza ima veliku vrijednost. Danas skoro da nema bolnice u razvijenim zemljama koja među osobljem nema hipnotizera. Na Zapadu uz liječnika radi hipnotizer, jer ima mnogo bolesti za koje je liječnik potpuno beskoristan, kojima može koristiti samo hipnotizer. On stavi pacijenta u hipnozu i onda mu sugerira da se osjeća dobro.

Znate li da je samo tri posto zmija otrovno? Ali općenito, čovjek umire od ujeda čak i neotrovne zmije, ako vjeruje da zmijski ugriz može ubiti čovjeka. Zbog toga su mantre i egzorcizam također djelotvorni kod ugriza zmije. Pjevušenje mantre i egzorcizam su, drugim riječima, pseudo-tehnike. Čovjeka je ugrizla otrovna zmija. Sve što sada treba učiniti je uvjeriti ga da je zmijski otrov anuliran. To će biti dovoljno: otrov sada neće imati nikakvog djelovanja. Kao da otrova nikada nije ni bilo. A ako je čovjek potpuno uvjeren da ga je stvarno ugrizla otrovna zmija, umrijet će. Neće umrijeti zbog zmijskog ugriza već zbog svog uvjerenja da ga je zmija ugrizla.

Cuo sam ...

Jednom se dogodilo da je čovjek prenoćio u

jednom konačištu. Navečer je večerao, a rano ujutro je otišao. Godinu dana kasnije se vratio u isto konačište. Vlasnik je bio šokiran što ga vidi. „Jeste li dobro?“, pitao je putnika.

„Dobro sam. Zašto, što se događa?“

„Bili smo jako zabrinuti“, rekao je vlasnik konačišta. „Prošli put kada ste odsjeli ovdje zmija je upala u lonac i kuhala se zajedno s jelom koje ste vi pojeli. Četvero drugih ljudi koji su jeli to jelo umrlo je ubrzo nakon toga. Nismo mogli doznati što se dogodilo s vama jer ste otišli jako rano. Tako smo se brinuli za vas!“

Kad je putnik to čuo, rekao je: „Što? Zmija u mojoj hrani?“ i pao mrtav. Godinu dana kasnije! Umro je od straha.

Za takve je bolesti hipnoza vrlo korisna. Hipnoza samo znači da se lažno okružje koje smo kreirali oko sebe može neutralizirati drugim lažnim okruženjem. Zapamtite, ako vam se u stopalo zabio izmišljeni trn, nemojte ga pokušavati izvaditi pomoću pravog trna; to bi bilo opasno. Kao prvo, imaginarni trn nikada neće biti izvađen, i nadalje, pravi će vam trn ozlijediti stopalo. Lažni se trn mora izvaditi pomoću lažnog trna.

Dakle kakva je veza između meditacije i hipnoze? Samo u ovom: hipnoza je potrebna da izvadi lažni trn koji se zabio u vaše tijelo.

Primjer hipnoze je kad vam ja kažem da je tijelo

opušteno. To je hipnoza. Vi ste u stvari pretpostavili da se tijelo ne može opustiti. Da bi se anulirala ta pretpostavka potrebna je hipnoza - inače nije. Da nema vaše krive pretpostavke, kad biste jednom osjetili da je tijelo opušteno, ono će se opustiti. Sugestija koju vam dajem nije zapravo da opustite tijelo nego da odbacite vjerovanje da se tijelo nikada ne može opustiti. To se ne može napraviti bez stvaranja protuvjerovanja u vama da se tijelo opušta. Vaš lažni koncept bit će neutraliziran lažnim konceptom, i kad se vaše tijelo opusti znat ćete da je opušteno. Opuštanje je vrlo prirodna osobina tijela, ali vi ste se napunili s tako mnogo napetosti da morate nešto učiniti da biste se je oslobodili.

Hipnoza ide samo do tuda. Kad počnete osjećati da vam se tijelo opušta, da je disanje opušteno, da se um smiruje - to je hipnoza. Ali samo do te točke. Ono što slijedi poslije toga je meditacija - do te točke nema meditacije. Meditacija počinje nakon toga, kada ste u stanju svjesnosti. Kada postanete svjesni unutar sebe, kad počinjete svjedočiti da je tijelo opušteno, da je disanje opušteno, da su misli nestale ili se još pojavljuju - kad počnete promatrati, samo promatrati - to promatranje, to stanje svjedočenja je meditacija. Sto god se javljalo prije toga samo je hipnoza.

Dakle, hipnoza označava kultivirano spavanje. Kad nismo pospani, izazivamo spavanje; činimo napor, pozivamo spavanje. Spavanje se može dozvati ako se

za njega pripremimo i uđemo u stanje otpuštanja. Ali meditacija i hipnoza nisu jedno te isto. Molim vas, shvatite to. Sve dok se osjećate u skladu s mojim sugestijama, to je hipnoza. Kad počnete osjećati da moje sugestije prestaju i počinje svjesnost, to je početak meditacije. Meditacija počinje s prispijećem stanja svjedočenja.

Hipnoza je potrebna, jer ste se vi sami uveli u obrnutu vrstu hipnoze. Znanstveno rečeno, to nije hipnoza nego dehipnoza. Mi smo već hipnotizirani, iako nismo svjesni kako smo postali hipnotizirani i kakve smo trikove koristili da bismo stvorili tu hipnozu. A kad želimo biti hipnotizirani, ne shvaćamo što činimo. Na taj način živimo svoje živote. Ako nam to postane jasno, hipnotička će se kletva prekinuti - a kad se ta hipnoza prekine, postat će nam moguć ulazak u nas same, jer hipnoza je, u stvari, svijet ne-stvarnosti.

Na primjer, čovjek uči voziti bicikl. Da bi to uvježbao, počinje voziti na širokoj cesti. Cesta je široka dvadeset metara, a na rubu je rubno kamenje. Čak i ako je čovjek odlučio da vozi zatvorenih očiju po toj širokoj cesti, postoji vrlo mala šansa da udari u rubni kamen. Ali, čovjek još ne zna kako voziti bicikl.

On uopće ne gleda cestu; oči su mu prikovane za rubni kamen i obuzima ga strah da bi mogao udariti u njega. To je to. Sve dok ga drži taj strah od udaranja u rubni kamen, on je hipnotiziran. Kad kažem da je postao hipnotiziran znači da više ne vidi cestu, vidi samo rubni

kamen. Postaje uplašen, i upravljač njegovog bicikla počinje skretati prema rubnom kamenu. Sto se više upravljač okreće u tom smjeru, to je on uplašeniji. Upravljač će se, naravno, okrenuti tamo gdje je usmjerena njegova pažnja, a njegova je pažnja na rubnom kamenu, jer se boji da će ga udariti. I tako, cesta nestaje iz njegovog vidokruga i ostaje samo rubni kamen. Hipnotiziran kamenom, on je privučen njemu. Sto je više privučen to je uplašeniji; što je više uplašen, to je privučeniji kamenu. Na kraju, on udara u rubni kamen.

Gledajući to, svaka će se inteligentna osoba pitati kako je, na tako širokoj cesti, čovjek udario u rubni kamen. Kako se nije mogao držati dalje od njega? Očito je bio hipnotiziran. Koncentrirao se na rubni kamen da ne bi završio na njemu, i zbog toga nije vidio ništa osim rubnog kamena. Kad se njegov um fiksirao na rubni kamen, ruke su mu automatski okrenule upravljač u tom smjeru, jer tijelo slijedi vašu pažnju. Sto se više plašio, to se morao više koncentrirati na kamen. Postao je hipnotiziran kamenom; njegov ga je strah odvuкао do kamena, i na kraju se zabio u njega.

U životu često radimo upravo one pogreške koje bismo rado izbjegli. Postajemo hipnotizirani njima. Na primjer, čovjek se boji da bi mogao izgubiti svoj mir i razljutiti se. U toj će se situaciji on razljutiti dvadeset i četiri puta u dvadeset i četiri sata. Sto se više boji da bi se mogao razljutiti, to će više biti hipnotiziran ljutnjom. I onda će

tražiti izgovore da bude ljut čitava dvadeset i četiri sata. Čovjek koji se boji pogledati lijepu ženu, jer bi ga mogla seksualno uzbuditi, vidjet će lijepe žene dvadeset i četiri sata na dan. Malo po malo, čak će mu i ružna žena izgledati lijepa; čak će mu i muškarci početi izgledati kao žene. Ako s leda vidi sadhua s dugom kosom, morat će se uvjeriti da li je muškarac ili žena. Na kraju će ga i žene na slikama i posterima početi privlačiti, hipnotizirati. Skrivat će slike golih žena u Giti ili Kuranu, i gledat će ih ni ne zapitavši se kao može biti tako hipnotiziran običnim crtama i bojama. Oduvijek se želio spasiti od žena i sad ih se boji; sada svugdje vidi žene. Bilo da ide u hram ili džamiju, ili bilo gdje drugdje, ne vidi ništa osim žena. I to je hipnoza.

Društvo koje je protiv seksa na kraju postaje seksualno. Društvo koje je anti-seksualno, koje zabranjuje seks - čitav će njegov um postati seksualan, jer će biti hipnotiziran upravo onim što kritizira; sva će pažnja društva biti koncentrirana na to. Što više društvo govori o celibatu, to će više ljudi rođeni u njemu imati prljave i pohotne misli. Razlog je u tome što previše govora o celibatu usredotočuje um na seksualnost. Sve je to hipnoza - koju smo sami stvorili - i u kojoj živimo. Čitav je svijet isprepleten tom hipnozom. Teško ju je razbiti, jer hipnoza raste zajedno s našim pokušajima da ju razbijemo.

Bog zna koliko smo već vrsta hipnoze stvorili za sebe i još ih uvijek stvaramo. I onda živimo s njima. Trebamo ih razbiti da bismo se mogli probuditi. Ali da

bi se probili kroz tu lažnu mrežu, moramo pronaći lažna sredstva.

Na neki su način sve sadhane, sve duhovne tehnike smišljene zato da uklone to lažno okruženje oko nas. I tako su sve sadhane lažne. Metode koje su osmišljene svuda po svijetu da nam pomognu doći do Boga su lažne, jer mi nikada nismo bili odvojeni od njega. Samo smo u svojim mislima odvojeni od njega.

To je kao da čovjek spava u Dwarki a sanja da je u Kalkuti. U svom snu počinje se brinuti: žena mu je bolesna a on je u Kalkuti; mora se vratiti u Dwarku. Ide uokolo ispitujući ljude, provjeravajući red vožnje, raspitujući se o avionskim letovima, da bi se vratio u Dwarku što je prije moguće. Ali, bilo koja sugestija koju će dobiti o tome kako doći do Dwarke bit će kriva, uvalit će ga u nevolju, jer on uopće nije u Kalkuti. Nikada nije otišao u Kalkutu - bio je to samo san, hipnoza. Bilo koji put mu netko pokazao za povratak u Dwarku samo će ga dovesti u teškoće.

Niti jedan put nema nikakvog značenja; svi su putovi lažni. Čak i ako se čovjek vrati u Dwarku, put kojim će ići bit će lažan. Ne može pronaći pravi put, jer takav ne može postojati: on uopće nije otišao u Kalkutu. Sto njemu znači ako i nađe put za povratak? Vlak kojim će se voziti do Dwarke bit će lažan kao i sama Kalkuta. Ako ode do stanice Howrah, kupi kartu i ulovi vlak za Dwarku - sve će to biti lažno. Sve stanice kroz koje će proći na putu natrag bit će lažne. I onda će doći u Dwarku i probuditi

se sretan. Ali bit će iznenađen kad spozna da nikada nije ni otišao, da je cijelo vrijeme bio u svom krevetu. Kako se onda vratio? Njegov odlazak kao i njegov povratak bio je lažan.

Nitko nikada nije otišao izvan Boga. Ni ne može jer, sve u svemu, samo on postoji - nema načina da netko izađe iz njega. I tako su sva odlaženja i svi povraci lažni. Međutim, budući da smo već krenuli na imaginarni put, morat ćemo se vratiti; nema drugog načina. Morat ćemo naći sredstvo povratka. A kad se vratite, vidjet ćete da su sve metode bile lažne, sve sadhane su bile lažne. Sadhana nam je bila potrebna da nas vrati iz sna. Kad to shvatimo, nećemo više ništa trebati činiti, i odjednom ćemo vidjeti da smo se vratili. Ali, teško je to shvatiti, jer ste vi već u Kalkuti. Reći ćete: „To što govoriš je u redu, ali ja sam već u Kalkuti. Pokaži mi put natrag!”

Pitanje 3

JEDAN DRUGI PRIJATELJ JE PITAO: JESI LI PRONAŠAO BOGA?

Upravo bih takvo pitanje postavio putnik za Kalkutu. Htio bih upitati tog prijatelja: „Jesi li ikada izgubio Boga?” - jer, ako kažem da sam našao Boga, značilo bi da pretpostavljam da sam ga izgubio. On je već nađen.

Čak i kada osjećamo da smo ga izgubili, on je još uvijek s nama. Mi smo jednostavno pod hipnozom i zato osjećamo da smo ga izgubili. Zato, ako čovjek kaže: „Da, pronašao sam Boga”, on je u krivu. On još uvijek ne razumije da ga nikada nije ni izgubio. Zbog toga, oni koji poznaju Boga nikada neće reći da su našli Boga. Reći će:

„On nikada nije bio izgubljen.”

Onog dana kada je Buddha postao prosvijetljen ljudi su se okupili i pitali ga: „Sto si postigao?”

Buddha je odgovorio: „Nisam postigao ništa. Samo sam uvidio ono što nikada nisam izgubio. Našao sam ono što sam već imao.”

Seljani su sa simpatijama rekli: „Šteta. Trudio si se uzalud.”

„Da”, rekao je Buddha, „na neki je način točno da sam se trudio uzalud. Ali sada se više ne trebam truditi - postigao sam tu prednost. Sada neću tražiti uokolo, sada neću nastojati da nešto postignem, sada neću poduzimati nikakva putovanja - to je moj dobitak. Sada znam da sam tamo gdje sam već bio.”

Mi odlazimo samo u svojim snovima. Nikada zapravo ne dolazimo na mjesta gdje osjećamo da dolazimo. Prema tome, u neku su ruku sve religije lažne; sve sadhane, sve joge su lažne. One su lažne u smislu metode povratka. A ipak su vrlo korisne.

Seoski šaman koji uklanja zmijski otrov uz pomoć mantri je vrlo koristan onima koje je ugrizla zmija - čak i

ako ih je ugrizla lažna zmija. Inače bi ljudi bez njega umrli od ugriza zmije koja ne postoji.

Takav je čovjek jednom živio u mom susjedstvu. Sada je mrtav. Ljudi su mu dolazili izdaleka da im izvuče zmijski otrov. On je bio vrlo pametan čovjek; pripitomio je nekoliko zmija. Kada bi mu došla osoba koju je ugrizla zmija, on bi upotrijebio svoje šamanske vještine i pitao kakva je to bila zmija, gdje ju je ugrizla, je li ostala živa ili je uginula. Nakon što je dobio sve informacije, primijenio bi svoj trik i pozvao zmiju. Sve je smislio - koju će zmiju osloboditi, što će biti signal, i tako dalje. Za otprilike jedan sat zmija koja je odgovarala opisu ušla bi na vrata sikćući. Sve bi to stvorilo određenu senzaciju; ugrizeni bi čovjek bio skamenjen.

Netko koga je ugrizla zmija rijetko može ispravno uočiti stvari: Sto ga je ugrizlo? Kako je to izgledalo? Gdje je to bilo? - toliko je obuzet time da je ugrizen, da zmija u međuvremenu nestane. Ako su zmiju ubili, šaman bi pozvao njenu dušu da prati njegovu zmiju. Onda bi grdio i korio zmiju što je ugrizla tog čovjeka. Zmija bi onda poglela glavu na zemlju i tražila oprost. U međuvremenu bi otrov počeo izlaziti iz čovjeka. Tada bi zmiji naredio da posiše otrov. Zmija bi se odmah popela na ugrizenog čovjeka i stavila usta na ranu, i čovjek bi se oporavio. Na nesreću, jednom je zmija ugrizla šamanovog sina. Bio je u neprilici, jer ni jedan od njegovih tretmana nije djelovao. Dotrčao je k meni i rekao: „Molim te pomози.

U nevolji sam. Reci mi molim te što da radim. Zmije je ugrizla mog sina, a on zna sve o mojim zmijama - kućnim ljubimcima. Tako sam nesretan, molim te reci mi što da radim! Bespomoćan sam. Moj sin neće preživjeti."

Bio sam iznenađen. Pitao sam: „A što je s tvojim tretmanima? Ljudi dolaze k tebi izdaleka da bi ih izliječio!"

„Sve je to u redu", rekao je, „ali čak bih i ja bio u opasnosti da me ugrize zmija; ne bih mogao spasiti samoga sebe. Ja znam te trikove; nikome ne bih vjerovao da me liječi kao što ja liječim druge." Dječak je umro. Nije mogao izliječiti svog sina.

Lažna su sredstva potrebna da otklone ono što je lažno. Ona imaju svoj značaj. Ona su značajna jer mi živimo u lažnom. Zato, ne trebate ni pitati; u početku je to stvarno hipnoza. Početne razine su hipnoza, spavanje; samo je završna razina meditacija - i to je dragocjena razina. Prije nego što dođete do te razine potrebna vam je ova podloga - potrebna vam je zato da možete izaći iz lažnoga u koje ste zalutali.

Nikada nemojte pitati: Jesi li ili nisi pronašao Boga? To je potpuno pogrešno. Tko će ga pronaći? Sto će pronaći? Ono što postoji, postoji. Onog dana kad to spoznate vidjet ćete da nikada niste ništa izgubili, niti ste ikuda otišli; nikada ništa nije bilo uništeno, ništa nije umrlo. Sto postoji, postoji. Toga će dana sva putovanja, sva odlaženja prestati.

Pitanje 4

A SADA OVO PITANJE: ŠTO ZNAČI OSLOBAĐENJE OD KRUGA RAĐANJA I UMIRANJA?

Oslobađanje od kruga rađanja i smrti ne znači da se nećete ponovo roditi ovdje. Ono znači da sada nikuda ne odlazite i ne dolazite - vi ste 'sada-ovdje', a ne na nekakvoj razini. Ostajete ukorijenjeni gdje jeste. Onog dana kada se to dogodi izvor radosti će se prelići na sve strane. Ne možemo doživjeti radost na nekom imaginarnom mjestu; možemo naći radost samo tamo gdje stvarno jesmo. Možemo biti sretni samo kada smo ono što jesmo; nikada ne možemo biti sretni kada smo ono što nismo. Dakle, kretanje po krugu rađanja i umiranja znači da lutamo nepostojećim mjestima - izgubljeni smo negdje gdje nikada nismo ni bili. Lutamo nekim mjestima gdje nikada nismo ni trebali biti, a izgubili smo iz vida mjesto u kojem stvarno jesmo. I zato, sloboda od rađanja i smrti znači vraćanje tamo gdje jesmo, vraćanje kući.

Kretati se prema Bogu znači biti točno tamo gdje jeste. To ne znači da ćete jednog dana naići na Boga koji negdje stoji, pozdraviti ga i reći mu: „Hvala nebesima što sam te sreo!“ Ne postoji takav Bog, a ako naidete na jednog takvog znajte dobro da je to hipnoza. Takav će bog biti vaša kreacija, i susret s njim bit će lažan kao što je lažno to da ste ga izgubili. To nije način kojim ćete ikada pronaći Boga.

Naš jezik često podržava tu zabludu, jer izraz „pronaći Boga“ ili „doći do Boga“ daje dojam da ćemo vidjeti Boga licem ulice. Ti izrazi dovode u zabludu. Slušajući ih čovjek dolazi na ideju da će mu se netko otkriti, da će imati s njim kontakt oči u oči, da će ga netko moći zagrliti. To je potpuno pogrešno. Ako ikada susretnete takvog boga, budite oprezni! Takav će bog u potpunosti biti kreacija vašeg uma - bit će to hipnoza.

Moramo izaći iz svih hipnoza, i slijediti svoje korake unatrag do točke u kojoj nema spavanja, nema hipnoze, u kojoj smo potpuno svjesni, ukorijenjeni u vlastito biće. Iskustvo koje će tada čovjek imati bit će iskustvo jedinstva života; bit će to iskustvo da je postojanje jedno, nedjeljivo. Ime tog iskustva je Bog.

Pripremimo se sada za jutarnju meditaciju. O ovome ću još pričati tijekom naše večernje meditacije. Malo se razmaknite. Nemojte razgovarati, samo se u tišini razmaknite. Napravite oko sebe malo slobodnog prostora. Oni koji žele leći, neka to učine; trebaju samo napraviti dovoljno prostora za ležanje. I usred meditacije, ako nekom dođe da legne, neka legne, ne treba se suzdržavati.

Da, možete ići i gore na verandu, ali napravite si prostora... Jer kasnije, ako padnete preko nekoga osjećat ćete se loše, a drugoga ćete omesti. Prema tome, razmaknite se. Da, možete doći ovdje dolje.

Zatvorite oči... Djeca neće govoriti, sjedit će mirno deset minuta. Zatvorite oči... neka se tijelo opusti... neka

se tijelo opusti. Neka vam se tijelo potpuno opusti, kao da u njemu nema života. Neka se sva energija kreće unutra. Energija čitavog tijela se kreće unutra... teče unutra... mi se smanjuje prema unutra, a tijelo će ostati visjeti vani poput školjke. Bilo da pada ili ostaje gdje je, bit će izvanjsko poput odjeće. Skliznite unutra... i neka vam tijelo ostane opušteno. Sada ću vam dati sugestije. Doživite ih zajedno sa mnom.

Doživite da je tijelo opušteno... tijelo je opušteno... tijelo je opušteno. Osjetite ga i pustite da bude potpuno opušteno. Tijelo je vrlo poslušno. Kad ga osjetite punog srca postat će skoro kao mrtvo. Osjetite da se tijelo opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se i dalje opušta. Pustite, otpustite svaki stisak... nemojte se držati za tijelo iznutra, potpuno ga pustite... odbacite svu kontrolu nad njim, kao da tijelo nije vaše; i sada, što će se dogoditi, dogodit će se. Ako tijelo padne, past će, ako ga izgubite, izgubit ćete ga. Potpuno se odmaknite od njega... maknite svoje osjećaje iz njega. Tijelo se opušta. Tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta. Tijelo se opustilo. Odbacite, odbacite svaki pritisak na tijelo... ako padne, neka padne. Tijelo se opustilo... kao da je postalo mrtvo... kao da je tijelo nestalo... tijela više nema... odvojili smo se od njega... odmaknuli smo se od njega. Disanje se opušta. Osjetite kako će se disanje opustiti... disanje se opušta... disanje se opušta... disanje se

opušta... disanje se opušta... disanje se opušta... disanje će se opustiti... disanje će se opustiti. Pustite... otpustite i disanje... pomaknite se dublje unutra. Disanje se opustilo... disanje se opustilo... disanje se opustilo... disanje se opustilo. Otišli ste još dublje, iza disanja... disanje se opustilo.

Misli se također opuštaju. Misli se također opuštaju... misli se također opuštaju. Odmaknite se i od misli... otpustite i misli. Misli se također opuštaju... misli se također opuštaju... misli se također opuštaju... misli se također opuštaju... misli se također opuštaju. Otpustite i misli. Misli se opuštaju... misli se opuštaju... misli se opuštaju... misli se opuštaju. Tijelo se opustilo, misli su se opustile, ostanite deset minuta budni unutra... deset minuta samo ostanite budni iznutra. Deset minuta sve je mrtvo; unutra smo ostali mi budni poput plamena. Tijelo leži daleko od nas... disanje čujemo iz daljine... misli su se smirile... unutra je naša svjesnost budna i sve to promatra. Nemojte zaspati, ostanite budni iznutra.

Ostanite budni u sebi... promatrajte u sebi... i dalje promatrajte... postanite promatrač i javit će se iznenadna dubina... početak će tišina... početak će praznina. Sada deset minuta samo tiho promatrajte u sebi.

Um je postao tih... um je postao potpuno tih. Bacite se još više u dubinu... kao da padate u duboki

izvor. Padajte... padajte i dalje. Ostanite budni unutra i postanite praznina. Ostanite svjesni unutra, ostanite budni i promatrajte. Sve je mrtvo... tijelo je ostalo daleko, disanje smo ostavili za sobom, misli su nestale - ostali smo samo mi. Samo budno promatrajte... nastavite promatrati., um će postajati sve prazniji.

Polako duboko udahnite nekoliko puta i vratite se iz meditacije. Otvorite oči polako i vrlo nježno. Naše jutarnje predavanje je sada završeno.

Poglavlje 5

PRONAĐITE VLASTITI PUT

Pitanje 1

JEDAN JE PRIJATELJ PITAO: JEDNOM SI SPOMENUO DA NEMA VEĆE ISTINE OD SMRTI. A TAKOĐER SI NEGDJE REKAO DA NEMA NIČEGA POPUT SMRTI. KOJA OD TIH IZJAVA JE ISTINITA?

Obje su istinite. Kad kažem da nema istine veće od smrti, privlačim vašu pozornost na činjenicu da je fenomen smrti ogromna stvarnost ovog života - onoga što zovemo 'život' i podrazumijevamo da je 'život'; izraženo pojmovima nečije osobnosti koja se sastoji od onoga što ja opisuje kao 'ja'. Ta će osobnost umrijeti; ono što se zove 'život' će također umrijeti. Smrt je neizbježna. Naravno, vi ćete umrijeti i ja ću umrijeti, i ovaj će život također biti uništen, pretvoren u prašinu, izbrisan.

Kad kažem da nema veće istine od smrti, želim vas podsjetiti na činjenicu da ćemo svi umrijeti. A kada kažem da je smrt potpuno lažna, želim vas podsjetiti da je u ovom

'ja', u ovom 'vi' nešto drugo što nikada neće umrijeti. A postoji i život potpuno drukčiji od onog što vi mislite da je život, život bez smrti. Obje su ove stvari istinite; one su istovremeno istinite. Ako uzmete samo jednu od njih kao istinitu, nećete moći shvatiti cijelu istinu.

Ako netko kaže da je sjena stvarnost, da je tama stvarnost, on je u pravu. Tama postoji, a postoji i sjena. A ako netko drugi kaže da nema tame, i on je u pravu. Ono što on kaže je da tama nema određenu egzistenciju. Ako zatražim od vas da mi donesete nekoliko vreća tame, nećete to moći učiniti. Soba je ispunjena tamom, a ako vas se zamoli da izbacite tamu van, nećete to moći. Ili, ako kažem: „Ako je tama unutra, molim vas pustite ju van“, nećete to moći. Zašto? Zato što tama ima negativnu egzistenciju; tama je samo odsutnost svjetla.

Iako tama postoji, ona je samo odsutnost svjetla. Prema tome, ako netko kaže da nema tame, u pravu je. Postoji prisutnost svjetla i postoji odsutnost svjetla, ali nema tame kao takve. Zato možemo sa svjetlom učiniti što god želimo, ali s tamom ne možemo učiniti ništa. Ako želite odstraniti tamu, morat ćete donijeti svjetlo; ako želite unijeti tamu morat ćete iznijeti svjetlo. S tamom se ništa ne može napraviti izravno.

Trčite cestom. Iza vas se pojavljuje vaša sjena; ona također trči s vama. Svi mogu vidjeti sjenu; nitko ju ne može zaniijekati. A ipak, može se reći da sjena ne postoji, jer ona nema vlastiti entitet. Sjena postoji zato što vaše

tijelo zakriva sunčevu svjetlost. Kada je svjetlost prekrivena vašim tijelom formira se sjena; kad sunce dođe iznad vaše glave neće se oblikovati sjena, jer nema prepreka sunčevim zrakama. Ako napravimo ljudsku figuru od stakla neće se javiti nikakva sjena, jer će zrake sunce proći kroz staklo. Kad je svjetlo zakriveno stvara se sjena; sjena je samo odsutnost svjetla. I zato, ako netko kaže da sjena postoji, on nije u krivu. Ali to je poluistina. Morao bi dodati još i to da sjena ne postoji. Tada istina postoje kompletna. To znači da je sjena nešto što postoji, a ipak ne postoji. Ali našim načinom razmišljanja ne možemo ništa shvatiti ako nije podijeljeno na dva neovisna dijela.

Jednom se čovjeku sudilo zbog ubojstva. Ubio je čovjeka, i oni koji su vidjeli da je počinjeno ubojstvo došli su kao svjedoci. Jedan svjedok je rekao: „Zločin je počinjen na otvorenom i na nebu su sjale zvijezde. Vidio sam zvijezde isto tako dobro kao i ubojstvo.“ Slijedio je drugi svjedok koji je rekao: „Zločin je počinjen u kući, blizu vrata, kraj zida. Na zidu su krvave mrlje, a kako sam i ja bio kraj zida moja je odjeća također uprljana krvlju. Ovo ubojstvo je učinjeno u kući.“

Sudac je bio u nedoumici. Kako bi oba svjedoka mogla govoriti istinu? Očito je jedan od njih lagao. Ubojica se počeo smijati. Sudac ga je upitao što je tako smiješno. Čovjek je rekao: „Reći ću vam da su obojica u pravu. Kuća je bila nedovršena; još nije bio položen krov - mogle su se vidjeti zvijezde. Ubojstvo se dogodilo pod otvorenim

nebom, ali blizu vrata i pokraj zida na kojem su ostale krvave mrlje. Kuća je bila skoro dovršena; zidovi su bili podignuti, samo krov još nije bio dovršen. Prema tome, obojica su u pravu."

Život je toliko kompliciran da čak i kontradiktorne stvari ispadnu točne. Život je jako kompleksan. Život nije onakav kakvim ga mi zamišljamo - on sadrži mnoga proturječja; vrlo je širok.

U jednom smislu smrt je najveća istina - jer će način na koji živimo doći svom kraju; ovakvi kakvi jesmo ćemo umrijeti, i okruženje koje smo stvorili će biti uništeno. Oni za koje mislimo da čine čitav naš život - žena, muž, sin, otac, prijatelj - svi će oni umrijeti. A ipak je smrt lažna, jer postoji netko tko prebiva unutar sina, a nije sin i neće nikada umrijeti. Postoji netko tko prebiva unutar oca, a nije otac i neće nikada umrijeti. Otac će, naravno, umrijeti, ali postoji netko unutar njega - različit od oca, odvojen ali bliži od ikojeg rođaka - tko neće nikada umrijeti. Tijelo će umrijeti, ali postoji netko unutar tijela tko nikada ne umire. Obje su te stvari istovremeno istinite. Stoga treba te obje stvari držati na umu da bi se razumjela priroda smrti.

Pitanje 2

DRUGI JE PRIJATELJ PITAO: ONO ŠTO ŽELIMO UNIŠTITI - KAO ŠTO SU LANCI SLIJEPE VJERE

ILI PRAZNOVJERJA - IMAJU JOŠ VIŠE POTVRDE U TVOJIM GOVORIMA. ČINI SE, PREMA ONOME ŠTO GOVORIŠ, DA POSTOJI ŽIVOT NAKON SMRTI, DA POSTOJE BOGOVI I DUHOVI, DA POSTOJI TRANSMIGRACIJA DUŠE. U TOM SLUČAJU, ZAR NE BI BILO TEŠKO OTARASITI SE PRAZNOVJERJA, NEĆE LI ONO POSTATI JOŠ JAČE?

Ovdje trebamo razumjeti dvije stvari. Prvo: ako je nešto prihvaćeno kao praznovjerje bez ispravnog istraživanja i proučavanja, onda to ima jednaku vrijednost kao stvaranje još većeg praznovjerja; to pokazuje vrlo praznovjerman um. Čovjek vjeruje da postoje utvare i zli duhovi, i vi ga proglasite praznovjernim; vjerujete da ne postoje i zbog toga se osjećate vrlo učenim. Ali pitanje je: što je praznovjerje? Ako netko vjeruje da postoje utvare i zli duhovi bez da je to istražio, to je praznovjerje; i ako netko vjeruje da takve stvari ne postoje, a to isto nije istražio, i to je praznovjerje. Praznovjerje znači vjerovati u nešto, a da ne znate je li to istina. Samo zato što su nečija uvjerenja suprotna vašima ne znači da je taj čovjek praznovjerman.

Vjernik u Boga može biti jednako lakovjerman kao i nevjernik. Moramo razumjeti definiciju praznovjerja. Ono znači slijepo i bez provjere vjerovati u nešto. Rusi su praznovjerni ateisti; Indijci su praznovjerni teisti - i jedni i drugi pate od slijepe vjere. Rusi se nikada nisu

potrudili otkriti da nema Boga i onda vjerovati da je tako, niti su Indijci pokušali dokazati da Bog postoji prije nego što su vjerovali da je tako. I zato, nemojte pogriješiti misleći da su samo teisti praznovjerni; i ateisti imaju svoja praznovjerja. A najčudnije je da postoji također i znanstveno praznovjerje. To zvuči proturječno: kako bi moglo biti znanstvenog praznovjerja?

Ako ste učili geometriju, naišli ste na Euklidov poučak u kojem on kaže da crta ima dužinu, ali ne i širinu. Dakle, što može biti praznovjernije od toga? Nikad nije postojala crta bez širine. Djecu uče da točka nema ni dužinu ni širinu, i čak i najveći znanstvenici rade na temelju pretpostavke da točka nema ni dužine ni širine. Može li točka postojati bez dužine i širine?

Svi smo se navikli na znamenke od jedan do devet. Netko bi mogao pitati: je li to išta manje od praznovjerja? Zašto devet znamenki? Niti jedan znanstvenik ne može objasniti zašto ima devet znamenki. Zašto ne sedam? Sto ima loše u sedam? Zašto ne tri? Postoje matematičari - Leibnitz je bio jedan od njih - koji su se služili s tri znamenke. Rekao je: jedan, dva tri i slijedi deset; jedanaest, dvanaest, trinaest, pa zatim dvadeset, dvadesetjedan, dvadesetdva, dvadesettri. Njegov brojevni sustav je bio takav; njime se jako dobro služio prkoseći onima koji se nisu s njim slagali i htjeli dokazati da je u krivu. On je doveo u pitanje potrebu korištenja devet znamenki.

Kasnije je Einstein rekao da su i tri znamenke

nepotrebne, da se može služiti i s dvije; bilo bi teško sa samo jednom znamenkom, ali dvije su dovoljne. To što u matematici treba biti devet znamenki je znanstveno praznovjerje. Ali, matematičari nisu spremni na predaju: Kažu: „Kako možete raditi s manje do devet znamenki?“ Dakle, i to je samo vjerovanje; nema nikakav veći značaj od toga.

Sa znanstvene točke gledišta za tisuće stvari vjerujemo da su ispravne, a zapravo su praznovjerje. Znanstvenici su također praznovjerni, i danas religiozno praznovjerje blijedi, a znanstveno je u porastu. Razlika između toga je u tome što, ako pitate religioznu osobu kako je došla do toga da ima Boga, ona će reći da je pročitala u Giti, a ako ju pitate kako zna da u aritmetici postoji devet znamenki, reći će da je to napisano u toj i toj matematičkoj knjizi.

U čemu je razlika između tog dvoga? Jedna vrsta odgovora je nađena u Giti, u Kuranu; druga vrsta odgovora je nađena u knjizi o matematici. U čemu je razlika? To pokazuje da trebamo razumjeti što stvarno znači praznovjerje. Praznovjerje znači da vjerujemo u nešto bez znanja o tome. Prihvaćamo mnoge stvari i odbacujemo mnoge stvari, a da o njima ništa ne znamo - to je praznovjerje.

Pretpostavimo da je čovjek u selu opsjednut duhom. Obrazovani ljudi će reći da je to praznovjerje. Pretpostavimo da su neobrazovani ljudi praznovjerni;

već smo ih označili kao praznovjerne jer, budući da su neobrazovani, ti priprosti ljudi ne mogu ponudi nikakav argument u obranu svog vjerovanja. Stoga svi obrazovani ljudi u selu drže da je priča tog čovjeka, kako je opsjednut zlim duhom, lažna, a ne znaju da na sveučilištima poput Harvarda u Americi postoje odsjeci koji se bave istraživanjima duhova i utvara. Na tim odsjecima imaju čak i njihove fotografije. Oni nemaju pojma da su trenutno najpriznatiji znanstvenici uključeni u istraživanja duhova i utvara, i da su postigli takve rezultate koji će prije ili kasnije pokazati da su oni, obrazovani ljudi, bili praznovjerni, a da oni koje su zvali praznovjernima možda ne znaju ništa o onom u što vjeruju, ali je ono što govore istina.

Ako pročitate Ryona ili Olivera Lodgea bit ćete zapanjeni. Oliver Lodge je dobio Nobelovu nagradu za znanost. Čitavog života bavio se istraživanjima duhova i utvara. Prije smrti ostavio je dokument u kojem je rekao: „Sve znanstvene istine koje sam otkrio nisu ni upola tako istinite kao duhovi i utvare. Ali mi o njima ne znamo ništa zbog toga što smo obrazovani u praznovjerju i ne želimo shvatiti što se događa u svijetu.”

Ako čovjek kaže da može čitati um drugog čovjeka, nazvat ćemo to praznovjerjem. U Rusiji gdje su, mogli bismo reći 'rigorozni' znanstvenici, postoji čovjek po imenu Fiodev. On je veliki ruski znanstvenik. Sjedeći u Moskvi on je odaslao svoje misli, bez ikakvog vidljivog sredstva, umu osobe koja je bila u Tiflisu, udaljena tisuću milja. To je

znanstveno provjereno i dokazano kao točno. Znanstvenici su uključeni u taj tip istraživanja jer će to, prije ili kasnije, biti korisno u svemirskim putovanjima. Ako u svemirskom brodu dode do mehaničke greške, što je uvijek moguće, na ovaj će način znanstvenici moći uspostaviti kontakt s putnicima. Inače bi svemirski brod mogao biti zauvijek izgubljen. Iz istog razloga ruski znanstvenici provode intenzivna istraživanja telepatije i postigli su zapanjujuće rezultate.

Fiodev je provodio svoja istraživanja uz pomoć prijatelja. Tisuću milja udaljen, u Tiflisu, njegov se prijatelj skrivao u grmlju jednog vrta s bežičnim uređajem u ruci, a on i Fiodev su bili u vezi. Nakon nekog vremena obavijestio je Fiodeva da je došao neki čovjek i sjeo na klupu broj deset. Reako je Fiodevu da tom čovjeku pošalje poruku da ode na spavanje za tri minute. Čovjek je bio potpuno budan; pušio je i pjevušio. Fiodev mu je počeo slati sugestije - isto kao što ja to radim. „Ti se opuštaš, ti se opuštaš.” S udaljenosti od tisuću milja Fiodev je intenzivno slao sugestije tri minute: „Zaspi, zaspi”, i koncentrirajući se na klupu broj deset stalno je ponavljao istu misao: „Zaspi, zaspi”. Za točno tri minute čovjek koji je sjedio na klupi je zaspao, a cigareta mu je ispala iz ruke.

Ali, to je mogla biti slučajnost. Možda je čovjek koji je sjedio na klupi bio umoran i zato je zaspao. Onda je prijatelj rekao Fiodevu da je čovjek stvarno zaspao, ali da je to mogla biti slučajnost, i zatražio od Fiodeva da ga probudi

za točno sedam minuta. Fiodev je počeo ponavljati sugestiju buđenja, i za točno sedam minuta čovjek je otvorio oči i ustao. Čovjek na klupi je bio potpuni stranac; nije uopće znao što se događa, i Fiodevov prijatelj mu je pristupio i pitao ga je li osjetio nešto neobično. Čovjek je rekao: „Da, jesam. Jako sam zbunjen. Došao sam ovdje pričekati nekoga i odjednom sam osjetio da će mi tijelo zaspati. Izgubio sam kontrolu i zaspao. A onda sam snažno osjetio da mi netko govori 'Ustani, ustani. Ustani za sedam minuta!' Ne mogu to shvatiti." Čovjek nije imao pojma što se dogodilo.

Komunikacija mislima, bez medija, postala je znanstvena istina, ali bi to obrazovani čovjek nazvao praznovjerjem. Moguće je iz jednog grada izliječiti bolesnog čovjeka koji je u drugom udaljenom gradu; to nije jako teško. Isto tako je moguće da se ujed zmije liječi s daljine od tisuću milja; to nije previše teško. Ali postoji mnogo različitih vrsta praznovjerja. Zapamtite, praznovjerje obrazovanog čovjeka uvijek je opasnije od praznovjerja neobrazovanog čovjeka, jer obrazovan čovjek ne smatra svoje praznovjerje praznovjerjem. To će za njega biti moguće tek nakon velikog oslobođenja.

Ovaj prijatelj kaže da trebamo razbiti lance praznovjerja. Prvo moramo biti sigurni da uopće postoje lanci, inače možete u tom procesu slomiti nečije ruke ili noge. Lanci se mogu razbiti samo ako postoje. Sto ako ne postoje? Morate isto tako biti sigurni da ono što vi vjeruje da je lanac kojeg treba slomiti nije neki ornament

kojeg ćete morati obnoviti. Sve ovo zahtijeva vrlo pažljivo promišljanje.

Ja sam apsolutno protiv praznovjerja; sve vrste praznovjerja treba uništiti - ali to ne znači da sam ja praznovjeran u vezi tog uništavanja. To ne znači da bi ih netko trebao uništavati bez da ih jasno razumije, da bi bez dužnog promišljanja trebao jednostavno krenuti uništavati praznovjerja. Onda bi takvo arbitrarno uništavanje također postalo praznovjerje.

Svako doba ima svoja praznovjerja. Zapamtite, i praznovjerja imaju svoju modu. U svakom razdoblju praznovjerja poprimaju novi oblik. Čovjek odbacuje stara praznovjerja i preuzima nova, ali nikada ih se ne rješava zauvijek; mijenja ih i preoblikuje. Ali, mi to nikada ne shvaćamo.

Na primjer, jednom davno postojalo je praznovjerje da je čovjek koji ima tilak, znak na čelu, religiozan. Kakve veze ima stavljanje tilaka s religioznošću? Ali, to se tako podrazumjevalo. A na nekoga tko nije stavljao tilak se gledalo kao na nereligioznog. To staro praznovjerje nije više u modi. Sada imamo novo praznovjerje, jednako glupo. Ako čovjek nosi kravatu smatra se otmjenim; inače se smatra običnim. To je ista stvar, nema nikakve razlike. Kravata je zamijenila tilak, a čovjek je ostao isti. Gdje je tu razlika?

Kravata nije ništa bolja od tilaka. Možda je čak i gora, jer je u stavljanju tilaka bar bilo nekog značenja.

Kravata nema apsolutno nikakvo značenje u ovoj državi, iako možda ima neko značenje u nekoj drugoj državi. Kravata je korisna u hladnim zemljama gdje pomaže zaštititi grlo od hladnoće. U tim zemljama čovjek koji si ne može priuštiti da sakrije grlo od hladnoće je očito siromašan čovjek. Čovjek od značaja može pokriti svoje grlo kravatom; međutim, kad netko stavi oko vrata kravatu u vrućim zemljama poput ove, to izgleda pomalo zastrašujuće - čovjek se pita je li taj čovjek bogat ili lud! Ako ste bogati ne znači da trebate patiti od vrućine i nositi tu omču oko vrata. Kravata znači omča; kravata znači čvor. Koristiti ju u hladnim zemljama ima smisla, ali u vrućim zemljama to je potpuno besmisleno. Pa ipak, čovjek koji ima neku ideju o otmjenosti - sudac, odvjetnik, političar - stoji tamo s omčom oko vrata! I isti ti ljudi proglašavaju tilak praznovjerjem! Mogli bismo ih pitati: „Nije li i nošenje kravate praznovjerje? Koji znanstveni sustav primjenjujete kad nosite kravatu oko vrata?" Ali, budući da je kravata praznovjerje ovog doba ona je prihvatljiva, a budući da je tilak praznovjerje prošlosti, on nije prihvatljiv.

Malo prije sam rekao da kao što kravata ima neko značenje za ljude u hladnim zemljama, stavljanje tilaka može također imati značenje, i jako je opasno i pogrešno zvati to praznovjerjem bez prethodnog proučavanja - možda niste ni razmislili zašto se stavlja tilak. Ljudi ga uglavnom stavljaju iz praznovjerja; međutim, postojali su znanstveni razlozi kad se tilak tek počeo primjenjivati. U

stvari, tilak se stavlja na čelo na točku između očiju gdje se nalazi agya čakra, čakra trećeg oka. Čak i nakon kratke meditacije ta točka postaje vruća; međutim, ako na nju stavite sandalovinu ona se ohladi. Stavljanje sandalovine je vrlo znanstvena tehnika, ali sada je izgubljena; ljudi se više ne bave tom znanošću. Sada si svi nanose sandalovinu bez obzira znaju li išta o agya čakri i jesu li ikada meditirali ili nisu.

Čudno je vidjeti ljude koji nose kravatu u vrućim zemljama. Nošenje kravate može biti znanstveno utemeljeno u hladnim zemljama, a slično tome tilak ima znanstvenu svrhu za one koji meditiraju na agya čakru, jer sandalovina hladi tu točku. Kad meditirate na agya čakru vi ju stimulirate i stvara se vrućina na tom području - koju treba ohladiti, jer će inače oštetiti mozak. Kad odlučimo ukinuti nošenje tilaka, mi ćemo ga ukinuti onima koji ga nose besmisleno, ali ćemo ga maknuti i s čela sirotog čovjeka koji ga je nosio s razlogom. Ako on odbije ukloniti tilak nazvat ćemo ga praznovjernim.

Želim reći da nema načina kojim možete odrediti što je praznovjerno, a što nije. Zapravo, ista stvar može biti praznovjerna pod jednim uvjetima, a znanstvena pod drugim uvjetima. Nešto što može izgledati znanstveno u određenim uvjetima, može ispasti neznanstveno u drugom sklopu uvjeta.

Na primjer, na Tibetu postoji praksa kupanja jednom godišnje - što je vrlo znanstveno, jer na Tibetu

nema prašine i klima je hladna pa se ljudi ne znoje. I zato se ne trebaju kupati. Svakodnevno bi im kupanje nautilo tijelu; izgubili bi puno tjelesne topline. Kako bi nadoknadili tu toplinu? Može biti vrlo skupo ostati nepokriven na Tibetu. Da čovjek mora čitav dan biti nepokrivenog tijela, trebao bi pojesti četrdeset posto više hrane da nadoknadi izgubljene kalorije. Na mjestu kao što je Indija, ako čovjek hoda uokolo bez odjeće štije ga se kao isposnika. Mahavira je bio razuman: ostao je gol - u vrućoj zemlji poput ove što više topline izađe iz tijela to vam je hladnije iznutra. Ali da su Mahavirini sljedbenici došli goli na Tibet, zaslužili bi da ih se smjesti u mentalnu instituciju. Pojaviti se na Tibetu gol bilo bi potpuno neznanstveno, glupo. Ali se takve stvari uvijek događaju.

Kad tibetanski lama dođe u Indiju nikada se ne kupa. Jednom sam bio s tibetanskim lamama u Bodh Gayi. Tako su smrdjeli da je bila pravo mučenje sjediti kraj njih. Kad sam ih pitao zašto su takvi, odgovorili su: „Slijedimo pravilo kupanja jednom godišnje.“ U tome ja razlikujem praznovjerje od znanosti. Ono što je znanost na Tibetu, u Indiji je praznovjerje. Ovdje su te lame smrdjeli, a nisu shvaćali da im se tijelo jako znoji i da svuda uokolo ima puno prašine.

Mi o tome nemamo pojma, ali postoje zemlje u kojima uopće nema prašine. Kad je Hruščov prvi put došao u Indiju odveli su ga u Agru da vidi Taj Mahal, i na putu je vidio kako vjetar stvara vrtlog prašine. Zaustavio je auto,

izašao van i stao u samo središte vrtloga. Bio je jako sretan. Rekao je: „Vrlo sam sretan, jer nikada prije nisam imao ovakvo iskustvo.“ Mi se ne bismo osjećali sretnima da se nađemo usred tako puno prašine. Ali, tamo od kuda on dolazi postoje nanosi snijega, a ne prašine. To je za njega bilo fascinantno iskustvo, kao što bi za nas bilo iskustvo snijega. Kako smo uzbuđeni kad hodamo po snijegu na Himalaji! I tako, nemojte početi razbijati stvari samo zato što vjerujete da su lanci. Uzmite prvo u obzir doba, uvjete i njihovu korisnost.

Znanstveni um uvijek oklijeva. Čovjek znanstvenog uma nikada ne odlučuje naglo, i ne kaže: „Ovo je ispravno, a ovo je pogrešno.“ Umjesto toga kaže: „Ovo bi moglo biti ispravno, ali trebam to još istražiti.“ Čak i na kraju svog istraživanja nikad neće donijeti odluku i reći rezolutno: „U redu, ovo je pogrešno i to treba uništiti.“ Život je tako tajnovit da se ništa ne može izraziti u definitivnom obliku. Sve što možemo reći je: „Za sada znamo toliko, i na temelju tog saznanja ta i ta stvar izgleda pogrešna“ - to je sve. Čovjek sa znanstvenim stavom će reći: „Temeljem informacija koje su nam do sada bile dostupne, ta i ta stvar izgleda da nije točna danas; međutim, s dodatnim informacijama mogla bi biti točna sutra.“ Takav čovjek nikada ne donosi ishitrane odluke o tome što je ispravno a što pogrešno. On nastavlja istraživati, znatiželjnog i skromnog uma.

Zabavno je držati se praznovjerja, a zabavno je

i razbijati ga. Zabava praznovjerja je u tome što nas pošteđuje muke razmišljanja-vjerujemo ono što svi ostali vjeruju. Ne želimo čak ni ispitivati razloge zašto je to tako. Tko bi se time gnjavio? Samo slijedimo gomilu. Zgodno je imati predrasude.

Ima ljudi koji žele slomiti predrasude - i to je vrlo zgodno. Čovjek koji ih lomi izgleda razumno, a u stvari nije razuman. Nije jednostavno biti razuman; vidjeti stvari razumno znači napeti svaki živac. Taj se čovjek udubljuje u stvari tako pomno da mu postaje teško dati bilo kakvu kategoričku izjavu. I zato su njegove izjave uvijek uvjetne. On će reći: „Pod ovim uvjetima opravdano je ne kupati se na Tibetu, a pod drugim uvjetima je potpuno praznovjerno ne kupati se u Indiji." Čovjek koji razumno razmišlja govorit će ovakvim jezikom.

S druge strane, društveni reformator ne brine uopće o tome što govori: on je zabavljen uništavanjem stvari; on neke stvari želi uništiti. Ja kažem: hajde, uništi - ima mnogo stvari koje treba uništiti - ali prvo što treba uništiti je bezumnost. Tendencija da se djeluje bez racionalnog razmišljanja je prvo što treba uništiti. To znači sljedeće: Ako uništiš nešto a da prvo nisi o tome dobro razmislio, takvo uništenje nema nikakvu vrijednost. Moramo stvoriti tendenciju da mislimo racionalno, a tendencija da bezumno vjerujemo mora se uništiti. To će nas dovesti do toga da vidimo različite kontekste, dublja značenja. Tada ćemo intenzivno istraživati; mislit ćemo i promišljati. Uzet ćemo

u obzir sve mogućnosti.

Na Zapadu je vrlo popularna psihoanaliza, a zanimljivo je da psihoanalitičar radi isti posao koji je radio dobri stari vječ po selima. Danas u Francuskoj postoji djelatna sekta koju je osnovao Cuvier. Cuvier radi po istim principima kao što su radili vječevi, s tom iznimkom što je Cuvier znanstvenik i koristi znanstvenu terminologiju - sve ostalo je isto; nema razlike.

Začudili biste se da znate kako kad sadhu, prosjak, obični seoski čovjek bez ikakvog znanja o medicini, da prstohvat pepela bolesniku u ime Boga i mi to zovemo praznovjerjem, taj pepeo efikasno djeluje i ljudi su izliječeni u istom omjeru kao i s alopatskim tretmanom. To je vrlo zanimljivo - u istom omjeru. Mnogo se eksperimenata provelo na tom području.

Jedinstveni eksperiment je proveden u jednoj bolnici u Londonu. Sto pacijenata s istom bolešću je podijeljeno u dvije skupine. Pedesetoro je dobilo uobičajenu injekciju, a ostalih pedesetoro je dobilo injekciju vode. Začudujuće je da je omjer izliječenih bio isti u obje grupe. Postavlja se pitanje: što se to događa?

U svjetlu ovog eksperimenta, moramo pomnije istražiti to pitanje. Ono što je postalo jasno je da ideja, osjećaj da ste dobili lijek, djeluje jače nego sam lijek. Isto tako, ni lijek koji daje medicina ne djeluje tako snažno kao ideja o tome koliko je taj lijek skup i koliko je liječnik poznat. Manje poznati liječnik ne uspijeva izliječiti

pacijenta ne zato što ne zna svoj posao, već samo zato što nije poznat. Dobro poznati doktor impresionira pacijenta. Njegova impresivna odjeća, njegov arogantni stav, njegova plaća, njegov veliki auto, dugo čekanje na pregled, gomila ljudi koja stoji u redu - sve vas to toliko impresionira da činjenica da li on zna što radi ili ne nema nikakvog efekta.

Istina je da ne trebate prvoklasno znanje iz medicine da biste bili dobar liječnik. Ono što trebate je odlično poznavanje reklamiranja. Pitanje je samo kako se dobro znate predstaviti javnosti. Publicitet se isplati više od medicine.

Nedavno je jedno medicinsko istraživanje otkrilo da u Francuskoj ima oko osamdeset tisuća liječnika i oko sto i šezdeset tisuća nadriliječnika. Kad se pacijent umori od tretmana službenih liječnika na kraju ga izliječe oni koji nemaju nikakvog medicinskog znanja. Ali oni znaju trik kako postupati prema pacijentu. Zbog toga možete vidjeti da prevladava tako mnogo 'patija'. Možete li zamisliti da sve te razne 'patije' bujaju u doba znanosti? Čak i naturopatija djeluje - stavljanje blata na trbuh djeluje; ispiranje crijeva vodom djeluje; šarm vrača djeluje. Čak i homeopatija koja se sastoji samo od tableta šećera djeluje. Sve to djeluje, pa tako i alopatija.

Postavlja se pitanje: kako to da pacijent ozdravlja? Ako seoski nadriliječnik prepíše pacijenu malo prašine i izliječi ga, onda moramo pažljivo razmisliti; moramo se

zabrinuti oko toga trebamo li razbiti takve predrasude ili ne. Čovjek sa stetoskopom oko vrata i velikim automobilom također je sposoban izliječiti pacijenta znanstvenim sredstvima. Ali i tu djeluje magija - magija automobila, magija stetoskopa.

Poznajem jednog nadriliječnika. Nije završio ni jedan fakultet, a izliječio je mnogo pacijenata koje sam mu poslao, pacijenata koje su drugi liječnici proglasili neizlječivima. Taj je čovjek pametan; izvrsno razumije ljudsku prirodu. U stvari, tako netko postaje profesionalni liječnik. Ako odete u njegovu kliniku na liječenje, dijagnoza će vam biti postavljena tako da će pola vaših bolesti nestati dok se još postavlja dijagnoza. On je izuzetno pametan liječnik; ostali su liječnici u strahu od njega.

On ima veliku, impresivnu i ozbiljnu sobu za konzultacije s velikim stolom na kojeg pacijenti moraju leći. Iznad pacijentovih prsa visi neka stvar koja izgleda kao stetoskop. Ta je konstrukcija povezana s dvije prozirne cijevi ispunjene obojenom vodom. Kad stavi tu stvar sličnu stetoskopu na pacijentova prsa otkucaji srca uzrokuju poskakivanje vode u cijevima. Pacijent gleda tu uzburkanu vodu i uvjeren je da je stvarno došao k velikom liječniku; nikada prije nije vidio takvog liječnika. Ova stvar koju koristi je neka vrsta stetoskopa samo što nije povezana s liječnikovim ušima; on promatra podizanje i spuštanje vode u cijevima i pacijent je uvjeren da on nije običan liječnik.

Znate li zašto alopatski liječnik piše recepte tako

nečitljivim rukopisom? Zato jer kad bi ih mogli pročitati otkrili bi da se radi o običnim stvarima koje možete kupiti i u dućanu - zato su namjerno napisani tako vješto da ih ne možete pročitati. Zapravo, da taj isti recept odnesete natrag tom liječniku ni on sam ne bi mogao otkriti što je napisao. Još jedna interesantna stvar je da imena svih lijekova moraju biti napisana na latinskom ili grčkom. Razlog je jednostavan: da su napisana na engleskom, Hindiju ili Gujatriju, nikada mu ne biste platili deset ili petnaest rupija za injekciju; znali biste da je to samo otopina sjemenki kima.

Sve su to magični trikovi. Kao kad seoski vrač da svom pacijentu prstohvat pepela. Ali ni to ne bi imalo efekta kad bi on izgledao kao običan čovjek. Ako je, međutim, obučen u narančastu halju, imat će više efekta. A ako je čovjek poznat kao pošten, vješt, ljubazan i iskren, taj će prstohvat pepela biti još djelotvorniji. A ako je poznat po tome da ne naplaćuje tretman, da neće ni dotaknuti novac, pepeo će imati naelektrizirani učinak. Prema tome, ne djeluje pepeo, tu djeluju drugi čimbenici. Treba dobro razmisliti treba li ili ne dozvoliti da se takvi tretmani nastave, jer ako zabranite takva liječenja, morat će se izmisliti druga, jednako lažna da ih nadomjeste. Tome nema kraja.

Čovjeka treba navesti da razmišlja kako se ne bi razbolio iz neznanja, kako ne bi na sebe navukao pseudo bolesti. Sve dok se lažne bolesti događaju pojavljivat će se i lažni liječnici. Ako uklonite stare pseudo metode, nove će sazrijeti - a ako uklonite i njih, rodit će se druge. Postoji

tako mnogo vrsta tretmana na svijetu, ali nema načina kojim bi odredili koji je ispravan; svi tvrde da su uspješni u liječenju bolesti. I njihove su tvrdnje ispravne - oni stvarno liječe bolesti.

Sto više prodiremo u ljudski psihu postaje sve jasnije da bolest živi negdje u ljudskom umu. Sve dok u ljudskom umu postoji bolest, postojat će i pseudo tretmani. Prema tome, ne brinem toliko o uklanjanju pseudo metoda nego o prestanku postojanja bolesti u ljudskom umu. Ako bolest nestane iz ljudskog uma, ako se čovjek svjesno probudi, ako postane kritičan, neće više biti okružen dosadnim problemima. Ne radi se o tome da vi skupljate pepeo zato što ga neki čovjek u selu dijeli - ne, radi se o tome da vi silno želite skupljati pepeo; zato ga netko treba dijeliti.

Nitko sam po sebi ne postaje vaš voda - ali, vi ni sekunde ne možete živjeti bez vođe; zato netko mora postati vođa. Ako smijenite jednog vođu, naći ćete drugoga - a ako i on bude smijenjen, naći ćete trećega. Zapravo, dok smjenjujete jednoga morat ćete prvo biti sigurni koga želite za sljedećeg vođu. I tako, vođe svuda po svijetu jako dobro poznaju potrebu vođenja oporbenih stranaka. Oni znaju, s potpunom sigurnošću, da će ljudi kada se zasite jednog vođe automatski izabrati drugoga, a kada se umore od drugoga zamijenit će ga s prvim. Zato dvostranačka politika dobro prolazi u cijelom svijetu. Ljudi su posvuda isti.

Bio sam u Raipuru tijekom zadnjih izbora. Moj prijatelj, stari stanovnik Raipura, nekoliko je puta za

redom bio izabran za člana parlamenta, ali ovoga puta je bio poražen. Jedan moj drugi prijatelj, koji je bio potpuno nepoznat i tek se nedavno doselio u Raipur, bio je izabran na njegovo mjesto. Upitao sam svog prijatelja kako se to dogodilo. Kako je on izgubio, a potpuni pridošlica dobio izbore?

Rekao je: „To je potpuno jasno. Ljudi su se previše navikli na mene. Ovaj čovjek je novo lice; ljudi ga još ne poznaju. Ne brini, čim postane poznata osoba i on će biti poražen. Ja ću do tada morati čekati. A do tada ću ja ponovo postati nepoznato lice, i dobit ću većinu.”

U biti, nije pitanje treba li smijeniti ovog ili onog vodu, treba li ukloniti ovo ili ono praznovjerje - ne radi se o tome. Radi se o tome da treba provesti temeljne promjene u čovjeku. Znanstveni um neće brinuti o praznovjerju, ali praznovjerje će i dalje postojati sve dok je čovjek zadovoljan svojom sljepoćom. Ako čovjek nije spreman progledati, i dalje će postojati sljepoća.

Pitam vas: tko od nas je stvarno voljan otvoriti oči? Nitko od nas ne želi vidjeti otvorenih očiju, jer kad su nam oči otvorene mogli bismo vidjeti istine koje ne želimo vidjeti. Zbog toga zatvaramo oči i vidimo ono što zamišljamo. Jeste li ikada otvorili oči i izbliza pogledali kakav je život? Jeste li ikada vidjeli sebe otvorenih očiju? To niti ne želite učiniti, jer ćete onda vidjeti zastrašujuće stvari.

Svatko sebe smatra apsolutno pobožnim, mahatmom.

Kad bi otvorio oči i pomnije pogledao vidio bi, na svoj užas, najvećeg grešnika koji se krije u njemu. On to ne želi vidjeti, naravno, jer onda bi mu bilo teško biti mahatma. I zato sam pred sobom zatvara oči. I ne samo to, on u tome koristi ljude koji mu pomažu zatvoriti oči - oko sebe skuplja one ljude koji mu govore da je veliki mahatma. I tako on skuplja sljedbenike. Oko sebe skuplja samo one ljude koji mu pomažu da ostane slijep.

Postoji mnogo divnih trikova za skupljanje ljudi; u tu svrhu se koriste nevjerojatne varke. Jedan od trikova je da stalno vičete: „Nemojte mi prilaziti! Ne želim nikoga kraj sebe!” Ljudi su jako impresionirani ovom trikom. Lijepe se za takvog čovjeka. Sto ih više tjera, misle da je veći mahatma. Pravi bi mahatma dočekivao ljude s dobrodošlicom, ali ovaj odmahuje ljudima i udaljuje ih od sebe. Nije ga briga ni za koga.

Cuo sam za čovjeka koji je godinama lutao plažama Kalifornije. Postao je neka vrsta atrakcije. Kruži priča o njemu da je bio tako priprost da bi ako mu ponudite novčanicu od deset dolara i kovanicu od deset centi on radosno izabrao kovanicu. Toliko je bio prostodušan. Jedan ga je čovjek iz radoznalosti posjetio pet, šest puta i uvijek ga je našao okruženog gomilom ljudi. Ljudi bi ga pitali: „Baba, što želiš - ovo ili ono?”, a on bi odmah izabrao kovanicu govoreći da mu se sviđa kako sjaji. Ljudi su ga smatrali jako prostodušnim.

Onom je znatiželjniku bilo teško povjerovati da

ni nakon toliko godina taj momak ne može prepoznati vrijednost novčanice od deset dolara! To je bilo previše prostodušno! Jedne večeri, nakon što se gomila razišla, znatiželjnik je prišao tom čovjeku i rekao: „Promatram te već dvadeset godina, i zapanjen sam da ova igra još uvijek traje. Zar stvarno ne prepoznaješ novčanicu od deset dolara?”

Čovjek se nasmijao i rekao: Od prvog dana sam znao što je novčanica od deset dolara, ali da sam pokazao da ju poznajem, igra bi odmah prestala. Zato što nisam prepoznavao novčanicu skupio sam kovanice tisuća gledatelja. Da sam ju odmah prepoznao, to bi bila samo novčanica koju nikada nisam imao u ruci - i nitko više ne bi dolazio. Ako stvarno želim zaraditi, moram prevariti bogataše - novčanice će se početi same pojavljivati. Sve ja to dobro razumijem; posao mi ide odlično. Tijekom dana skupim i do petsto dolara. Ova igra će se svakako nastaviti”.

Takozvani mahtme također znaju vrijednost novca, iako će, ako s njima pričate, o novcu reći da ga nikada ne bi ni dotakli. Ali njihovi će učenici koji sjede u blizini uzeti ponuđeni novac i staviti ga u sef - jer mahatma nikada ne dira novac!

Sto se može učiniti ako netko želi ostati slijep? Tko bi bio dovoljno glup da nešto pokuša s tim učiniti? Onaj momak s plaže nije nikoga prevario. Oni koji su mu prilazili su bili prevaranti. Zbog njihovih prijevara siroti

je čovjek morao početi glumiti. Da on to nije napravio, netko bi drugi napravio istu stvar. A ljudi su glupi: kad god mogu i dalje će s tim momkom raditi ono što su i radili; oni žele nekoga tko će im oduzeti novac. Prema tome, takve predstave će se nastaviti. Možemo ih zaustaviti samo tako da uništimo ljudsku glupost.

Ne brinite previše o tome kako prekinuti lance praznovjerja, jer ako čovjek koji nosi lanac ostaje isti, napraviti će si novi.

Sve religije teže razbijanju tih lanaca, a svaka religija stvara novi lanac - prema tome, stvari ostaju iste. Svijet je vidio puno religija. Sve su osnovane da bi unijele reforme; sve su propovijedale svoju namjeru da izbrišu prethodno praznovjerje, ali u procesu uništavanja praznovjerja zapravo se ništa ne uništava. Naravno, oni koji su siti starog praznovjerja zamjenjuju ga novim, i pri tom su jako sretni jer osjećaju da su nešto promijenili. U stvari, inteligentan čovjek nikada se ne drži ničega - čak ni vjerovanja, a kamo li praznovjerja. On živi inteligentno; ni na što se ne oslanja. Ne stvara lance, jer poznaje ogromnu radost života u slobodi. Nemojte stvarati lance.

Dakle, radi se o tome da treba probuditi dovoljno svjesnosti u svakom pojedincu, tako da se u njemu može stvoriti želja da postane slobodan, da postane inteligentan, da ostvari samoga sebe, da bude ispunjen svjesnošću. Ako se može smanjiti tendencija da ljudi žive slijepo - da budu sljedbenici, izvršitelji, da vjeruju u nekoga, sve će se

praznovjerje raspasti. Ali u tom slučaju neće se jedna vrsta praznovjerja srušiti a druga će preživjeti - sve će doživjeti slom; sve će odjednom nestati. Inače, ostat će zauvijek.

Zapravo, ono što treba razumjeti je da se ništa ne događa ako samo zamijenimo odjeću. Neka svatko nosi ono što hoće. Ako netko želi nositi odjeću obojenu u oker žuto, neka ju nosi, zašto ga sprječavati? Ako netko želi nositi crnu odjeću, neka nosi. Ono što trebamo shvatiti jest da promjena odjeće nije isto što i promjena nečijeg života. Kad to shvatimo, onda nema potrebe za mijenjanjem odjeće, jer čovjek koji bi vas natjerao da mijenjate odjeću odmah bi zamijenio tu odjeću nekom novom vrstom.

Sannyasin, odjeven u žutu halju, otišao je posjetiti Gandhija i rekao mu da je vrlo impresioniran njegovim idejama i da bi i on htio služiti svojoj domovini. Ono što mu je Gandhi odgovorio vrlo je značajno. Rekao je: „To je dobro, ali prvo še moraš odreći svoje žute odjeće, jer će smetati tvom služenju. Ljudi uglavnom radije sami poslužuju one koji nose žutu halju, nego da oni poslužuju njih." To je stvarno točno. I onda ga je Gandhi nagovorio da odbaci žutu halju i odjene odjeću od khadija, ručno predenog pamuka.

Sada oni koji nose khadi rade stvari koje nisu radili ni oni koji su nosili žute halje. U čemu je razlika? Sada ljudi u khadiju prihvaćaju tude služenje. Jadni ljudi u žutim haljama, oni nisu nikada prihvaćali toliko služenja kao oni koji danas nose khadi. Khadi se pokazao vrlo skupim za

ovu zemlju. Onaj je sannyasin bio vrlo sretan što je odbacio svoje praznovjerje vezano za žutu halju - ali sada nosi khadi; sada nosi praznovjerje vezano uz khadi: U čemu je razlika?

Ne radi se, u stvari, o tome treba li dozvoliti ljudima da odbace jednu stvar i natjerati ih da prihvate drugu. Pitanje je kako razumjeti sam taj mentalitet koji nas veže uz stvari. Gandhi nije izoštrio inteligenciju onog čovjeka; ostao je glup kakav je i bio. Samo ga je natjerao da promijeni odjeću, i čovjek je bio jako sretan što to čini. Ali, što se promijenilo? Tako je oduvijek bilo.

Posljednjih pet tisuća godina povijest čovječanstva je priča o velikoj nesreći. Namjerno razbijajući praznovjerje nikada nećemo promijeniti čovjeka, samo ćemo odstraniti praznovjerje - a on će stvoriti novo. Što god ponudili, on će pristati. „U redu", reći će, „neka bude tako. Odbacit ću ono praznovjerje i držat ću se ovoga!" A mi ćemo biti jako sretni, jer je prihvatio naše praznovjerje.

Posjećivao me je jedan mladi čovjek. Danima i noćima je pričao o svetim knjigama. Znao je Upanišade, Gitu i Vede napamet. Rekao sam mu: „Prestani sa svim tim glupostima. Ništa time nećeš postići!" Jako se naljutio na mene, ali me je ipak nastavio posjećivati. Onaj tko se naljuti na vas nikada vas ne prestane posjećivati, jer vas i ljutnja uvodi u odnos. Stvarno je bio ljut na mene, a ipak je nastavio dolaziti. Kako su dani prolazili i kako me je sve više i više slušao, nešto ga je od toga dodirnulo. Jednog

dana mi je došao i rekao: „Zavezao sam Gitu, Upanišade i Vede i bacio ih sve u bunar.”

„Kad sam ti rekao da ih baciš?“, upitao sam.

„Morao sam isprazniti policu da napravim mjesta za tvoje knjige. Sada se potpuno slažem s tvojim knjigama“, odgovorio je.

Rekao sam mu: „Ali to je još više otežalo stvari. Ništa se nije promijenilo. Ja sam ti samo rekao da se ne trebaš složiti s knjigom. Nikada nisam tražio da baciš tu knjigu i uzmeš moju knjigu. Što si promijenio svojim postupkom?”

Takozvani gurui su vrlo sretni ako ljudi prihvate njihovu vrstu praznovjerja. Na taj način, iako se praznovjerje mijenja, čovjek ostaje praznovjeran.

I tako, rekao sam tom mladiću da baci i moje knjige u isti bunar. Rekao je: „Kako bih to mogao?” Branio se kako to nikada ne bi mogao učiniti. Onda sam mu rekao: „Onda sve ostaje kako je i bilo. Sada je moja knjiga postala tvoja Gita. Što nije valjalo s jadnom Krišninom Gitom? Ako trebaš nešto nositi, Gita ti je dovoljna - služi svrsi; puno je deblja od moje knjige; dodala ti je dovoljno težine. U čemu je sad razlika? Jesam li ikada optuživao Krišnu? Jesam li ikada rekao da je Krišna u krivu?”

Tako je oduvijek bilo - i tako je i sada. Događa se jednostavno to da čovjek ostaje isti, samo se mijenja njegova igračka. Sretan sam ako netko uzme moju igračku; oduševljen sam da je netko konačno prihvatio moju ideju.

Moj ego nalazi satisfakciju u tome da vidi kako je netko počeo vjerovati u mene više nego u Krišnu. Ali to ne donosi promjene čovječanstvu; čovječanstvo time nikada ne može ostvariti nikakvu korist. Ono o čemu trebamo brinuti je kako iznutra slomiti taj ljudski mentalitet prihvaćanja stvari. Kako čovjek može prevladati svoju sljepoću?

Predlažem ovom prijatelju: Nemoj se trudi razbijati praznovjerja; umjesto toga mijenjaj praznovjerni um. Mijenjaj taj um koji uzgaja praznovjerje, tako da se može roditi novi čovjek. Ali to je mukotrpan zadatak; zahtijevat će puno napora. To nije lak posao. Da bi ga se ostvarilo trebat će jako znanstveno razmišljati.

Nemojte toliko žuriti da osporite postojanje utvara i zlih duhova. Oni su puno stvarniji nego vi. Nema ničeg lažnog u njihovom postojanju, ali to ćete trebati istražiti. Cesto se događa da oni koji se boje duhova počinju negirati njihovo postojanje. Kažu da ne postoje, ne zato što su postali vrlo učeni; jedini razlog je ispunjenje njihove želje - ne žele da duhovi postoje zato što bi im, da postoje, bilo teško šetati mračnim prolazom. Stoga glasno ponavljaju: „Duhovi ne postoje. Apsolutno ne postoje! To je sve praznovjerje; uništiti ćemo praznovjerje!” Ono što u stvari govore je da se jako boje duhova. Ako duhovi stvarno postoje, izazivali bi velike probleme, prema tome oni uopće ne bi trebali postojati - to je želja. Takav um nikada ne može učiniti duhove nepostojećima.

Ako duhovi postoje, onda postoje. Da li vi u njih

vjerujete ili ne, to ništa ne mijenja. Ono što je, je, i bolje je da to istražimo - jer što god postoji povezano je s nama na ovaj ili onaj način; tako i treba biti. Prema tome, bolje ih je razumjeti i prepoznati, te pronaći načina da uspostavimo kontakt s njima, da bismo znali kako stupiti s njima u interakciju. To nije jednostavna tema.

Prazni prostor kojeg vidite između sebe i nekog drugo ne mora nužno biti prazan. U njemu može netko biti. Možda ga ne možete vidjeti; to je nešto drugo. Ali sama ideja da je netko možda tu vas može uplašiti, i zato mi ne ostavljamo prazan prostor, držimo se zajedno. Uvijek se plašimo praznog prostora; zato ispunjavamo sobu namještajem, kalendarima, slikama bogova i boginja, bilo čime. Biti u praznom prostoru, biti u praznoj kući, to nas plaši. Zato ih punimo ljudima, namještajem, ne ostavljamo nimalo praznog prostora. Čak i tada ima puno praznog prostora koji nije potpuno prazan. I on ima svoje vlastite zakonitosti.

Ako netko želi istraživati u tom smjeru, to se može učiniti. Može se na tome sistematično raditi - te je neovisna znanost; ima vlastite zakone i metode. Međutim, prije nego počnete raditi na tom području nemojte tvrditi da te stvari postoje ili ne postoje. Bolje je da odgodite svoj sud, da držite svoju svijest neko vrijeme u iščekivanju - samo recite da ne znate.

Karakteristika će se znanstvenog uma, koji je upitan postoje li duhovi ili ne, prepoznati u tome što će

odgovoriti: „Ne znam, jer to još nisam istražio. Isto tako, nisam još istražio ni sebe. Kako bih mogao znati ima li duhova ili nema? Nisam još sposoban pronaći ni samog sebe!" Stoga, nemojte nikada žuriti s odgovorom da ili ne. Onaj tko daje brzi odgovor je praznovjeran. Nastavite razmišljati, nastavite istraživati. Inteligentan će čovjek, zapravo, odgovoriti s velikim oklijevanjem.

Jednom je netko upitao Einsteina kako razlikuje znanstvenika od praznovjernog čovjeka. Einstein je odgovorio: „Ako praznovjernom čovjeku postavite stotinu pitanja, bit će spreman ponuditi sto i jedan odgovor. A ako postavite stotinu pitanja znanstveniku, za njih devedeset i osam će reći da o njima ne zna ništa. Za preostala dva će reći: °O tome znam malo, ali to nije konačno znanje; sutra se može promijeniti*.*

Zapamtite: znanstveni je um jedini naivni um. Praznovjeran um to nije. Naizgled se čini obratno. Čini se kao da je praznovjerni um jako jednostavan, ali on to nije; on je vrlo kompleksan i lukav. Najveća lukavost praznovjernog uma je ta da potvrđuje stvari o kojima nema nikakvog znanja. Osoba s takvim umom ne zna ništa ni o kamenu koji joj leži pred vratima, ali u svojoj mahnitosti da dokaže kako je njen bog u pravu, a vaš bog u krivu, ona će ići ubijati ljude. A ne može objasniti ni što je to kamen... Ako ne može dokazati da je kamen musliman ili hindu, kako će moći dokazati da je Bog hindu ili musliman? Ali će ta osoba ići naprijed i ubijati ljude. Zapamtite, pribjegavanje

nasilju pokazuje da to čemu ste predani ima svoje korijene u praznovjerju.

Ljudi se nikada ne hvale stvarima koje se odnose na znanje; to je nemoguće. Kad god postoji sukob, budite sigurni da se radi o praznovjerju - jer praznovjeran čovjek želi kroz sukob dokazati da je u pravu; on nema drugog sredstva. Ako čovjek skoči na mene i stavi mi mač na grlo govoreći: „Reci da sam u pravu ili ću ti odsjeći glavu” - on naravno može odsjeći moju glavu, ali to neće dokazati da je u pravu. Nitko nikada nije dokazao da je u pravu time što je odsjekao nečiju glavu.

Čak i da se svi muslimani okupe zajedno i masakriraju sve hinduse, nikada ne bi dokazali da su u pravu - isto kao što hindusi ne bi dokazali da su u pravu kad bi se okupili i poklali sve muslimane. Jedino bi dokazali da su glupi, ništa drugo. Je li mač ikada dokazao daje nešto ispravno? Ali, on je jedino sredstvo dostupno praznovjernom čovjeku. Na kojim bi drugi način mogao reći da je ta i ta stvar ispravna? On nema nikakvog koncepta, nikada nije istraživao; on nema nikakvog dokaza, nikakvog smjera. On zna samo jedno: sila je u pravu.

Svi to rade svuda po svijetu. Ne kažem da su samo religiozni uključeni u takva djela nasilja, ni političari nisu drukčiji. Da li je u pravu Rusija ili Amerika dokazat će se hidrogenskom bombom - očito; nema drugog načina. To je ista vrsta gluposti. Je li to način na koji treba riješiti koja je od njih dvije u pravu? Kako se može utvrditi je li

Marx u pravu ili u krivu? Uporabom mača? Ili bacanjem hidrogenske bombe? Što od toga? To će trebati odlučiti uporabom misli - ali čovjek još nije slobodan da misli; on je još obuzet praznovjerjem.

Stoga zapamtite, ja ne stavljam naglasak na razbijanje lanaca nego na uklanjanje praznovjernog uma koji stvara te lance. Ako taj um ostane, on će stvoriti nove lance, bez obzira na to koliko ste ih razbili. I zapamtite, novo je perje puno privlačnije, dopadljivije i vrednije za prihvaćanje. A zapamtite i ovo: novi je lanac uvijek snažniji od starog, jer je sada već i naše znanje pravljenja lanaca razvijenije, naprednije. Uvijek mi se čini da oni koji se bave razbijanjem praznovjerja uspijevaju samo proizvesti još jače praznovjerje kao nadomjestak onom istrošenom - ne naprave ništa drugo.

Praznovjerni um mora biti odbačen inače će i dalje uzgajati praznovjerje. Budite kognitivni, i navedite druge da i oni budu kognitivni. Biti kognitivan znači: misliti, tražiti, istraživati. Govorite samo nakon pravih doživljaja, i spremno priznajte da vaše iskustvo nije nužno ispravno. Ljudi već sutra mogu imati drugačija iskustva. Možda ćete morati proći kroz različita iskustva, i nije sigurno da ono što doživljavate nije halucinacija.

Prema tome, sve dok to iskustvo ne bude dokazano novim iskustvima, bolje je da ništa ne govorite. Zato znanstvenik provede eksperiment, ponovi ga tisuću puta, dopusti da ga i tisuću drugih ljudi napravi, i tek tada

dolazi do neke vrste zaključka. A čak ni onda ne dolazi do konačnog zaključka. Onaj koji želi doći do zaključka u žurbi, nikada ne misli. Čovjek koji se žuri doći do konačnog zaključka neizbježno sam sebe ispunjava praznovjerjem. A mi smo svi u velikoj žurbi.

Prijatelj je u svojem pitanju pitao o svemu što čovječanstvo traži, a još nije uspelo naći!

On postavlja pitanje:

Pitanje 3

POSTOJI LI BOG ILI NE POSTOJI? ŠTO JE JEEVATMAN, INDIVIDUALNA DUŠA? GDJE JE MOKSHA? TKO JE STVORIO RAJ? POSTOJI LI PAKAO? ZAŠTO SE ČOVJEK POJAVIO NA ZEMLJI? ŠTO JE CILJ ŽIVOTA?

On je u takvoj žurbi da želi sve to doznati istog trena. Čovjek koji se toliko žuri zasigurno će postati praznovjernim. Istraživanje zahtijeva veliko strpljenje, ogromno strpljenje: nije važno ako ne nađemo ono što tražimo u jednom životu, nastaviti ćemo tragati. Zapravo, za kognitivnog čovjeka postignuće nije važno - važno je traganje. Za praznovjernog čovjeka važno je postignuće, a traženje je potpuno nevažno.

Praznovjerman čovjek silno želi znati kako nešto

može postići. „Gdje je Bog?“, pita. Ne brine se puno zbog toga da prvo dozna da li Bog postoji ih ne. Njega ne zanima potraga za Bogom; to mu ne pričinjava zadovoljstvo. On kaže: „Ti ga traži i onda mi ga pokaži.“ Zato je on u potrazi za guruom.

Onaj tko traži gurua predodređen je da završi u praznovjerju - ne može to izbjeći. Zapravo, traženje gurua implicira: „Ti si pronašao i sada nam molim te pokaži. Obzirom da si ti već našao, zašto bi sada mi tražili? Klanjamo se tvojim nogama. Molim te, daj nam ono što si postigao.“ Ideja je da netko drugi stavi ruke na tvoju glavu i ti ćeš spoznati Boga. I tako, ljudi lutaju uokolo prihvaćajući mantre, inicirajući se, plaćajući članarine, masirajući stopala, služeći, sve u nadi da će ono što je netko drugi postigao postati njihovo. To se nikada ne može dogoditi. To jasno pokazuje prevlast praznovjernog uma.

Tuđe postignuće nikada ne može postati vaše. Siroti je čovjek tražio i našao, a vi to želite besplatno? Zapamtite, ako je tragao, tada je u tom traganju morao shvatiti da se sve postiže tragajući, a ne ispitujući. Zato neće ni stvarati sljedbenike. Sljedbenike imaju samo oni koji sami još nisu postigli. Oni vise na nekom guruu iznad sebe. Postoji dugački slijed gurua, i svi se nadaju da će dobiti od drugoga.

Mnogi su gurui već mrtvi, a ljudi još uvijek vise na njima u nadi da će im oni nešto dati. Postoji dugački lanac mrtvih gurua koji se proteže unatrag tisućama i milijunima

godina, i svi vise jedni na drugima nadajući se da će im netko nešto dati. To je oznaka praznovjernog uma.

Karakteristika istraživačkog uma, pokazatelj reflektivnog uma je: „Ako postoji Bog ja ću ga tražiti. Ako ga uspijem naći to će biti zbog mojih zasluga, mojeg urođenog prava. Ako ga ikada nađem, to će biti zbog moje životne predanosti, moje žrtve, moje meditacije. To će biti kruna mojeg napora.”

I zapamtite, ako Bog stvarno postane dostupan potpuno slobodno, kognitivni će ga pojedinac odbiti. Reći će: „Nije u redu prihvatiti nešto što nije proizašlo iz mog vlastitog napora. Ja ću to postići vlastitim snagama.” Imajte na umu da postoje stvari koje se mogu postići samo vlastitim naporom. Bog nije jedna od stvari koje se prodaju na tržnici, komad robe koji je svugdje dostupan. Istina nije jedan od tih proizvoda koji se prodaju u robnim kućama i gdje ih vi možete kupiti. Ali su takve robne kuće otvorene.

Postoje robne kuće, postoje tržnice gdje vise natpisi na kojima piše: „Ovdje se može naći prava istina.” Čak i istina može biti prava ili umjetna! Na svakom dućanu stoji natpis: „Ovdje živi pravi učitelj. Svi su ostali lažni učitelji; oni žive negdje drugdje. Ovo je jedini autentični dućan. Kupite kod nas! Dajte nam priliku da vas poslužimo!” Kad jednom uđete u jedan od tih dućana, vlasnik vas neće tako lako pustiti da odete. Sve te psine su kreacija praznovjernog uma.

Htio bih vam reći sljedeće: vjerujte u traganje a ne u prosjačenje. Do Boga nećete doći prosjačenjem nego znanjem. Isto tako, ne vjerujte nikada onome što govore drugi. Netko je možda i postigao taj cilj - to je naravno moguće - stoga nemojte biti ni nepovjerljivi prema drugima, jer i to je praznovjerje. Nemojte ni vjerovati ni nevjerovati. Ako netko dođe i kaže da je došao do Boga, recite: „Čestitam! Bog je prema tebi bio vrlo dobronamjeran kad je dozvolio da ga nađeš. Ali molim te, nemoj mi pokazivati. Pusta neka ga i ja sam nađem; inače ću ostati bogalj.”

Ako vas nose prema odredištu na koje je već netko stigao sam, stići ćete tamo kao bogalj. Hodanjem, noge postaju jače. Nije toliko važno doći do odredišta; ono što je stvarno važno je da putnik ojača. Postizanje nečega nije toliko važno kao transformacija onoga tko to pokušava.

Bog, znanje ili moksha nisu gotovi pripravci. To je ono što se nudi kao kruna nečijeg života, nečijeg životnog napora i sadhane. To je poput konačnog cvijeta koji dolazi sam od sebe. Ako odete na tržnicu naći ćete plastično cvijeće. Ono traje dulje. Trebate s njega samo brisati prašinu - ono traje dulje, a stvara i varku. Ali, koga će prevariti? Plastično cvijeće može prevariti druge - oni koji hodaju ulicom mogu biti prevareni; mogu misliti da je cvijeće u vašem prozoru pravo - ali vas ne može prevariti, jer ste ga sami donijeli.

Da bi imao pravo cvijeće čovjek mora posijati sjeme, mora uložiti napor, mora uzgajati biljku. A onda će, samo

po sebi, cvijeće procvjetati - ne treba ga donositi. Iskustvo Boga je poput cvijeta, a sadhana je poput biljke. Brinite za biljku i cvijet će sam doći. Ali, mi smo u žurbi. Kažemo: „Zaboravi biljku; samo nam daj cvijet!”

Ponekad kad djeca idu u školu na ispit ona ne riješe matematički problem već pogledaju odgovor otraga u knjizi i napisu ga. Iako je taj odgovor apsolutno točan, on je potpuno pogrešan. Kako može biti točan odgovor nekoga koji nije slijedio proceduru? Njegov odgovor je apsolutno točan - napisao je 'pet'- i oni koji su slijedili određeni postupak također su napisali 'pet'. Međutim, vidite li razliku u odgovoru onih koji su slijedili postupak i onih koji su odgovor ukrali s kraja knjige? Isto je tako i s onima koji krađu odgovore s kraja Gite ili Kurana.

Iako su oba odgovora ista, ona nisu ista; postoji temeljna razlika. Ne radi se o tome da treba naći odgovor, ne radi se o tome da treba doći do 'pet', radi se o tome kako doći do te sume. Onaj tko gleda u knjigu nije to naučio. On nije naučio aritmetiku, samo je dobio odgovor.

Prema tome, ako ste iz nečega nešto naučili, ako ste nešto dobili od nekoga, ako ste od nekoga nešto čuli i to prihvatili - onda je taj Bog ukraden iz knjige. Takav je Bog beživotan, mrtav, beskoristan, ne služi ničemu, nije živ. Živa religija dolazi u vaše biće tako da ju živite, a ne da kradete odgovore iz knjige.

Ali, svi smo mi lopovi. Grdimo malu djecu i upozoravamo ih da ne krađu. Učitelj također jasno kaže

učenicima da ne smiju tražiti odgovore u zadnjem dijelu knjige, da ne smiju krasti odgovore ni od kuda - ali da upita samog sebe jesu li njegovi odgovori ukradeni ili nisu, ispalo bi da su i svi njegovi odgovori ukradeni.

Guru je lopov, sljedbenik je lopov, učitelj je lopov. Svi su životni odgovori ukradeni. U ukradenim odgovorima čovjek nikada ne može naći mir i radost. Radost se postiže prolaženjem kroz isti onaj proces kojim cvijeće cvate samo po sebi. Ono nije posuđeno.

Poglavlje 6

LJUBAV JE OPASNA

Pitanje 1

JEDAN JE PRIJATELJ PITAO: ZAŠTO UOPĆE TREBAMO MISLITI O SMRTI? IMAMO ŽIVOT, ŽIVIMO GA. ŽIVIMO U SADAŠNJOSTI. ZAŠTO UNOSIMO POMISAO O SMRTI?

Pitao je pravu stvar. Ali i samo pitanje: „Zašto unosimo ideju o smrti?” ili „Živimo i ne razmišljajmo uopće o smrti” pokazuje da čak ni on ne može pobjeći od razmišljanja o smrti. Smrt je važna činjenica koju ne možemo ignorirati, iako kroz život pokušavamo ne razmišljati o smrti - ne zato što o tome ne vrijedi razmišljati već zato što je sama pomisao na nju zastrašujuća. Sama ideja o tome da ćemo umrijeti izaziva nam srse niz kralješnicu. Naravno da će vas to potresti za vrijeme umiranja; ali čak i prije toga, ako vam ta ideja okupira um, uzdrmat će vas do same srži.

Čovjek pokušava zaboraviti na smrt, pokušava ne razmišljati o njoj. Uspjeli smo izgraditi čitav životni sustav na taj način da smrt u njemu ne bude vidljiva.

Čovjekova nastojanja i planovi da smrt učini lažnom čini se da uspijevaju, ali nikada nisu sasvim uspješni - zato što je smrt prisutna. Kako pobjeći od nje? Kuda ćete pobjeći? Čak i bježeći od nje vi ćete u nju na kraju uletjeti. Bez obzira kuda pobjegli, bez obzira kojim smjerom krenuli, na kraju ćete tamo završiti. Svakoga dana nam je sve bliža - razmišljali vi o njoj ili ne, pobjegli od nje ili ne. Čovjek ne može pobjeći od činjenica.

Smrt nije nešto što će se dogoditi u budućnosti, pa čemu onda o njoj sada razmišljati. I to je krivo shvaćanje stvari. Smrt se neće dogoditi u budućnosti - smrt se događa u svakom trenutku. Umiremo u ovom trenutku. Ako ovdje sjedimo sat vremena, mi jedan sat umiremo. Možda će nam trebati sedamdeset godina da sasvim umremo, ali će svejedno ovih sat vremena biti dio toga. Umirat ćemo i tijekom ovog jednog sata. Ne umire se odjednom nakon sedamdeset godina; smrt nikada ne nastupa odjednom. To nije iznenadni događaj; to je postupni proces koji započinje rođenjem.

Zapravo, rođenje se nalazi na jednom kraju, a smrt na drugom. To putovanje počinje rođenjem. Ono što nazivamo rođendanom, jer prvi dan smrti. Trebat će vremena, ali putovanje će se nastaviti.

Na primjer, neki čovjek kreće na put iz Dwarke za Kalkutu. Prvi korak će biti jednak krajnjem koraku kako bi stigao do Kalkute. Posljednji će korak biti jednako važno sredstvo koje će ga dovesti to Kalkute kao i početni korak.

Svakim korakom Kalkuta se približava. Može se reći da mu je trebalo šest mjeseci da stigne u Kalkutu, ali činjenica je da je počeo stizati prije šest mjeseci, da bi došao šest mjeseci kasnije.

Sljedeća stvar koju vam želim reći je ova: nemojte misliti da je smrt negdje u budućnosti, smrt je prisutna u svakom trenutku. I što je budućnost? Ona je ukupna suma svih naših sadašnjosti. Mi joj neprestano nešto dodajemo. To je isto kao kad zagrijavamo vodu. Na prvom stupnju se voda zagrijava, ali se još nije pretvorila u paru. A isto je i kad ju zagrijavamo na drugom stupnju. Voda će se pretvoriti u paru kada ju zagrijemo na sto stupnjeva; međutim ona je sve bliža pari na prvom stupnju, pa na drugom, na trećem i tako dalje. Čak i kada je zagrijana na devedeset devet stupnjeva ona se ne pretvara u paru; to će se desiti samo kad dostigne stotinu stupnjeva.

Je li vam ikad palo na pamet da je stoti stupanj isto stupanj, jednako kao i prvi? Putovanje od devedeset devetog stupnja do stotog je jednako kao i ono do prvog do drugog; nema razlike. I tako će vas onaj koji ima znanje upozoriti na prvom stupnju da će se voda pretvoriti u paru - iako nikada nije vidio vodu kako se pretvara u paru. Naravno, može reći da se voda zagrijava, ali kada se pretvara u paru? Možemo se zavaravati do devedeset devetog stupnja da se voda još ne pretvara u paru, ali na stotom stupnju ona će se pretvoriti u paru. Svaki će stupanj približavati temperaturu vrenja.

Stoga je besmisleno pokušavati sebe spasiti od smrti, ili ju odgađati govoreći da je smrt u budućnosti. Smrt se događa u svakom trenutku; umiremo svakoga dana. Zapravo, gotovo da i nema razlike između onoga što zovemo život i smrt. Ono što mi nazivamo životom je samo drugo ime za postupno umiranje. Ja ne govorim da razmišljate o budućnosti, govorim da promatrate ono što se već sada događa. Čak od vas ne tražim ni da razmišljate.

Ovaj je prijatelj pitao: „Zašto razmišljati o smrt?” Ja vam ne govorim da razmišljate. Razmišljanje vas neće nikuda odvesti. Zapamtite ovo: ni jedna činjenica nikada nije bila spoznata razmišljanjem. Zapravo je razmišljanje taktičan način falsificiranja činjenica. Gledajući cvijet, ako o njemu počnete razmišljati, nikada ga nećete spoznati, jer što više o njemu razmišljali to će dalje biti od vas. Vi ćete otići naprijed u svojem razmišljanju dok će cvijet ostati tamo ležati. Kakve veze ima cvijet s onim o čemu vi razmišljate? Cvijet je činjenica. Ako želite vidjeti cvijet, nemojte o njemu razmišljati - gledajte ga.

Postoji razlika između razmišljanja i viđenja - a ta je razlika značajna. Zapad stavlja veliki naglasak na razmišljanje. Stoga su svoju znanost razmišljanja nazvali filozofijom. Filozofija znači konceptualno razmišljanje. Mi smo istu znanost nazvali darshan. Darshan znači vidjeti; darshan ne znači razmišljati. Ovo je potrebno razumjeti. Mi smo ju nazvali darshan, dok su je oni nazvali filozofija, a između toga dvoga postoji temeljna razlika. Oni koji

shvaćaju darshan i filozofiju kao sinonime, ne znaju ništa. One nemaju isto značenje. Zato ne postoji indijska filozofija niti zapadni darshan.

Zapad ima znanost o razmišljanju - ona se sastoji od istraživanja, logike, analize. Istoku je važno nešto drugo. Istok je iskustvom shvatio da postoje neke činjenice koje se ne mogu shvatiti razmišljajući o njima. Te se činjenice moraju vidjeti, moraju se proživjeti. A ogromna je razlika između življenja i razmišljanja.

Čovjek koji razmišlja o ljubavi može napisati tezu o njoj, ali ju ljubavnik doživljava i vidi; moguće je da o njoj ne može napisati tezu. I ako netko upita ljubavnika da kaže nešto o ljubavi, on će možda zatvoriti oči, suze će se zakotrljati niz njegove obraze, i možda će reći: „Molim vas, nemojte me pitati. Sto ja mogu reći o ljubavi?” Onaj koji je o ljubavi razmišljao objašnjavati će ju satima, ali on vjerojatno nema pojma o ljubavi.

Razmišljanje i viđenje su dva potpuno različita procesa. Zato vam ne govorim da trebate razmišljati o smrti. Smrt ne možete spoznati razmišljajući o njoj. Morate ju vidjeti. Ono što vam ja govorim je ovo: smrt je ovdje, upravo sada u vama, i morate ju vidjeti. Ono što ja nazivam „jastvom” cijelo vrijeme umire. Fenomen smrti treba vidjeti, taj se fenomen mora proživjeti, taj se fenomen smrti „Ja umirem, ja umirem” mora prihvatiti.

Činimo sve što je u našoj moći da prevarimo smrt; izmislili smo tisuće načina da ju varamo. Naravno da

možemo obojiti sijedu kosu, ali to ne dokazuje da je smrt laž - ona neizostavno dolazi. Čak i ispod obojane kose ona je još uvijek sijeda. To su indicije da je smrt počela pristizati, da će sigurno doći. Kako ju možemo prevariti? Bez obzira koliko ju pokušali prevariti, nema nikakvog smisla - ona se stalno približava. Jedina je razlika u tome da mi to ne uspijevamo shvatiti.

Ono što ja pitam je sljedeće: kako će netko tko još ne zna što je smrt, znati što je život? Poanta je u tome da je smrt na rubu kruga; život je u centru. Ako ne poznajemo kružnicu, kako ćemo ikada spoznati središte? I ako pobjegnemo od kružnice, nikada nećemo doći bliže središtu. Ako se ikada preplašite zidova koji sačinjavaju vanjski rub kuće i pobjegnute, kako ćete ikada ući u unutrašnjost? Smrt je periferija a život je hram koji se nalazi u njenom središtu. Bježeći od periferije, bježimo i od života. Onaj koji upozna smrt, malo po malo će otkriti i početak shvaćati i život.

Smrt je izlaz da bi se spoznao život. Izbjegavajući smrt izbjegavamo i život. Pa kad kažem: „Upoznajte smrt“, prepoznajte činjenice - ne tražim od vas da razmišljate. Ima još jedna zanimljiva stvar koju treba razumjeti. Razmišljati znači ponavljati u umu ono što već znamo. Razmišljanje nikada nije originalno, mada često kažemo da su misli te i te osobe veoma originalne. Ne, misao nikada nije originalna. Misli nikada ne mogu biti originalne. Darshan, viđenje, može biti originalno.

Misli su uvijek ustajale. Ako vas zamolim da razmislite o ovoj ruži, o čemu ćete razmišljati? Jednostavno ćete vrtiti ono što već znate o ruži. Sto drugo i možete učiniti? Sto drugo i možete učiniti razmišljajući? Može li se i jedna jedina originalna, nikada prije izgovorena misao o ruži ikada pojaviti u vašim mislima? Kako i bi?

Razmišljanje nije ništa drugo do neprestano ponavljanje jedne misli. Možete reći: „Ruža je prekrasna“, ali koliko puta prije ste to isto čuli? Koliko puta ste to već pročitali? Ili možete reći: „Ruža je jednako lijepa kao i lice mog voljenog.“ Koliko puta prije ste isto to već čuli? Koliko puta ste to isto pročitali? Ili možete reći: „Ruža je veoma svjež“, ali i to, koliko puta ste to isto čuli ili pročitali? Koja je svrha misli? Kako ćete ući u biće te iste ruže razmišljajući o njoj? Razmišljanje vas može odvesti u ono što je u vašoj memoriji pohranjeno o ruži. Zato razmišljanje nikada nije originalno. Nikada ne može postojati originalni mislilac - originalni su samo oni koji vide.

Prvi je uvjet kod promatranja ruže da osoba koja ju gleda ne razmišlja. Treba maknuti misli iz svoje memorije; treba postati prazan, i živjeti u tom trenutku s cvijetom. Neka ruža bude na jednoj strani, a vi na drugoj, i neka nitko ne bude između vas. Ništa što ste ikada čuli, ništa što ste ikada pročitali, ništa što vam je poznato. Ništa što ste ikada iskusili ne smije biti između vas. Nitko ne smije biti između vas. Tek će tada, ono nepoznato, smješteno u

ruži početi ulaziti u vaše biće. Ne nailazeći na prepreke, ući će, i tada nećete osjetiti želju da upoznate ružu, osjetit ćete da ste jedno s ružom. Tada ćete upoznati taj cvijet iznutra.

Onaj koji promatra prodire u predmet, dok mislilac lebdi oko njega, s vanjske strane - i stoga mislilac ne postiže ništa samostalno; samo onaj koji promatra uživa u postignuću. Onaj koji promatra prodire unutra zato što nestaje zid između njega i predmeta pred njim - zid se ruši, nestaje.

Jednom je Kabir zamolio svog sina Kamala da ode u šumu i donese sijeno za stoku. Kamal je otišao kako mu je bilo rečeno. Bilo je jutro kad je otišao, ali kad je sunce već bilo visoko, a Kamal se nije vratio, Kabir se zabrinuo. Čak ni u popodnevnim satima nije bilo ni traga ni glasa od Kamala. Kabir se još više zabrinuo. Uskoro je došla večer i sunce samo što nije zašlo, kad se Kabir u društvu svojih poklonika zaputio tražiti Kamala.

Kada su došli do šume zatekli su Kamala kako stoji usred guste trave, zatvorenih očiju, njišući se poput vlati trave na vjetru. Kabir mu je prišao, prodrmao ga i upitao: „Sto radiš ovdje?“ Kamal je otvorio oči. Došao je k sebi, shvatio što se dogodilo i odmah se ispričao. Kabir reče: „Pa što radiš ovdje ovako dugo? Kasno je.“

Kamal odgovori: „Oprosti, ali kad sam došao ovamo, umjesto da pokosim travu počeo sam ju promatrati. I promatrajući ju neprestano, ne znam u kojem trenutku,

i ja sam postao vlat trave. Uskoro je već bila večer, i eto me ovdje, potpuno nesvjestan da sam Kamal koji je došao u šumu da pokosi travu. I sam sam postao trava. Užitek je biti trava, užitek koji nikada nisam osjetio kao Kamal. Dobro je da ste došli, jer nisam znao što se događa. Povjetarac nije micao travu, povjetarac je micao mene - i kosac i ono što je trebalo pokositi, oboje je nestalo.“

Jeste li ikada promatrali svoju ženu, svojeg sina, s kojima živite tolike godine? Jeste li ih ikada promatrali? Stvari koje je vaša žena napravila sinoć prolete vam kroz mozak - i misao se nađe između vas. Sjetite se kako ste se svađali u trenutku kada ste odlazili u ured ujutro - i opet je misao prisutna između vas. Vraća vam se ono što je rekla za večerom - i ta misao stoji između vas. Uvijek ste razmišljali, nikada niste gledali. I zbog toga ne postoji odnos između muža i žene, između oca i sina, između majke i sina. Do odnosa dolazi tamo gdje nema misli i gdje darshan, viđenje, počinje. Tada započinje odnos, jer ništa ne postoji da ga naruši.

Zapamtite, odnos ne znači da postoji neki treći faktor koji povezuje dvije strane. Dok god postoji nešto između što veže dvije stane, prisutan je i onaj koji ih ometa. To što ih ometa isto se kida. Onoga dana kada neće postojati ništa što veže, kada ostane samo dvoje, kada ništa ne ostane između, taj će dan u stvari označiti samo jedno; tada više neće postojati dvoje.

Odnos ne znači da smo vezani za nekog, odnos znači da ništa ne postoji između vas i te druge osobe, da ne postoji ništa između - čak ni da vas poveže. Tada dvije struje nestaju i spajaju se u jednu. To je ljubav. Gledanje vas vodi do ljubavi; ono je izvor ljubavi. I onaj koji nikada nije volio ništa ne zna. Bez obzira što je čovjek sebi postavio da sazna, on je to spoznao samo kroz ljubav.

Pa kada kažem da se smrt treba spoznati, mislim na to da trebamo i smrt voljeti. Morat ćemo vidjeti smrt. Ali čovjek koji se boji smrti, koji ju izbjegava - kako ju može voljeti, kako on može imati svoj darshan, kako ikada može vidjeti smrt? Kada se smrt nađe ispred njega, on joj okreće leđa. Zatvara oči; nikada ne dozvoljava smrti da se stvori ispred njega, oči u oči. Prestrašen je, boji se; zato ne može uopće vidjeti smrt, niti ju može voljeti. A čovjek koji ne može voljeti smrt, kako će ikada voljeti život? Jer smrt je vrlo površan događaj, dok je život mnogo dublja pojava. Onaj koji se nije maknuo od prve stepenice, kako će taj ikada doći do velikih dubina bunara?

Zato govorim da se smrt mora živjeti, treba ju upoznati, treba ju vidjeti. Treba se u nju zaljubiti; trebate joj pogledati u oči. I čim čovjek pogleda smrti u oči, počinje ju promatrati, prodirati u nju, on je zapanjen. Na svoje veliko iznenađenje shvaća: „Kakva je velika tajna skrivena u smrti! Ono što sam ja poznavao kao smrt i neprestano sam od nje bježao u sebe zapravo skriva izvor vrhovnog života." Stoga vam govorim: uđite u smrt dobrovoljno tako

da možete dosegnuti život. Postoji nevjerojatna Isusova izreka. Isus je rekao: „Onaj koji se spasi će nestati; a onaj koji se skromno povuče - nikada ga nitko ne može uništiti. Onaj koji izgubi sebe, naći će se, a onaj koji se spasi, bit će izgubljen." Ako se sjeme želi spasiti, istrunut će - što drugo? A ako sjeme uništi samo sebe u zemlji i nestane, postati će drvo. Smrt sjemena postaje život drveta. Ako sjeme želi sebe zaštititi govoreći: „Bojim se. Mogao bih umrijeti. Ne želim nestati. Zašto bih nestao?", tada će ono sigurno istrnuti. U tom slučaju ono neće čak ni ostati sjeme, a kamoli izrasti u drvo. Mi se smanjujemo zbog straha od smrti.

Htio bih reći još jednu stvar koja vam možda prije nije pala na pamet. Onaj koji se boji smrti ima ego, jer ego znači suzdržanu osobnost, čvrsti čvor. Onaj koji ima strah od smrti smanjuje se iznutra. Tko god se boji mora se stegnuti, a što god se stegne pretvara se u čvor. Stvara se kompleks unutar te osobe.

Osjećaj „jastva" je osjećaj čovjeka koji se boji smrti. Čovjek koji prodre u smrt, koji se ne boji smrti, koji ne bježi od nje, koji ju počinje živjeti - njegov „ja" nestaje, njegov ego nestaje. A kada nestane ego, ostaje samo život. Možemo to postaviti ovako: umire samo ego, a ne duša. Ali kako mi ostajemo ego, stvara se velika poteškoća. Zapravo samo ego može umrijeti; samo ego ima smrt - zato što je lažan. On će morati umrijeti. Ali mi se za njega čvrsto držimo.

Na primjer, val se diže na oceanu. Ako val želi preživjeti kao val, on to ne može; mora umrijeti. Kako val može opstati kao val? Umrijet će. Osim ako, naravno, ne postane led. Ako se stisne i postane čvrst, tada će preživjeti. Ipak, kod takve vrste preživljavanja val više ne postoji, ostaje led - led koji je val, zatvoren, udaljen od oceana. Zapamtite, on nije odvojen od oceana kao val, on je jedno s oceanom. Kao led, odvaja se od oceana, dijeli se, postaje čvrst. U ledu je val sadržan; on je postao zamrznut.

Kao val bio je jedno s oceanom; međutim ako postane komad leda preživjet će, naravno, no tada će biti odvojen od oceana. I koliko će dugo preživjeti u tom stanju? Sve što je smrznuto bez sumnje će se otopiti. Siromašni val će se prije odlediti, dok će bogatom valu trebati više vremena - što drugo? Sunčevim će zrakama biti potrebno više vremena da otope veliki val, dok će se mali val prije otopiti. To je samo pitanje vremena, no do otapanja će zasigurno doći. Val će se otopiti i napraviti puno buke, jer će, čim se otopi, nestati. Ali kad bi val, vrativši se u ocean, sasvim nestao kao zasebni dio, kad bi shvatio da je on zapravo ocean, tada nestajanje tog vala ne bi bilo upitno. U tom slučaju bez obzira da li nestane ili ostane, on još uvijek postoji - jer zna da on nije val, on je ocean. Kada nestane kao val, on još uvijek postoji - u stanju mirovanja. Kada se diže, on je u stanju aktivnosti. A mirovanje nije ništa manje zabavno od stanja aktivnosti. Zapravo, ono je još zabavnije.

Postoji stanje djelovanja, i stanje mirovanja. Ono što nazivamo samsara, svijet, stanje je djelovanja, a ono što zovemo moksha, oslobođenje, stanje je mirovanja. Ono je poput nemirnog vala koji se razbija na vjetru i bori s njim, i ponovno vraća u ocean i nestaje. On i dalje postoji. Sto god bilo prije u oceanu, i dalje je isto, ali miruje. Međutim, da se val dokazuje kao val, bio bi pun ega, i tada bi se želio odvojiti od oceana.

Jednom kad vam se rodi ideja: „Ja jesam“, kako tada možete biti sa svima? Ako izaberete da budete sa svime, tada se gubi „ja“. Zbog toga „ja“ insistira na sljedećem: „Maknite se od svega.“ I kako je zanimljivo da vas odvajanje od cjeline čini jadnim. I tada ponovno „ja“ kaže: „Povežite se sa svime“- takav je krivudav put „ja“. Prvo „ja“ kaže: „Odvojite se od svih, izolirajte se; različiti ste od cjeline. Kako možete ostati povezani?“ I tako se „ja“ odvoji; no tada nastaju nevolje - jer čim se „ja“ odvoji, ono postaje jadro; približava se njegov kraj. Čim val počne vjerovati da je odvojen od oceana, počinje umirati, sve je bliža njegova smrt. Tada će se početi boriti da se zaštiti od smrti.

Zapamtite, ocean može biti bez valova, ali valovi ne mogu postojati bez oceana. Val ne može nastati bez oceana - ocean će biti prisutan u valu. Ocean međutim može postojati bez vala. Kada su integralni dijelovi oceana, svi valovi postoje u miru i odmaranju. Ali u trenutku kada se val pokušava spasiti iz oceana, nastaju problemi - on se odvaja od oceana i započinje njegova smrt.

To je razlog zbog kojeg onaj koji umire želi voljeti. Razlog zbog kojega svi mi koji ćemo umrijeti, želimo voljeti je taj, što je ljubav očiti način povezivanja. Zato nitko ne želi živjeti bez ljubavi i biti jadan. Svi tražimo ljubav. Netko želi primiti vašu ljubav, netko vam želi dati ljubav. I za čovjeka koji ne nalazi ljubav to postaje problem. Ali jesmo li se ikada upitali što je to ljubav? Ljubav znači pokušaj ponovnog rekonstruiranja odnosa koji smo prekinuli sa cjelinom sastavljenom od različitih dijelova. Tako je jedna vrsta ljubavi ona gdje pokušavamo ponovno izgraditi izgubljeni odnos sa cjelinom, dodajući dijelove. To je ono što zovemo ljubav. A postoji i druga vrsta ljubavi gdje smo zaustavili naše pokušaje da se odvojimo od cjeline. To se zove molitva. Stoga je molitva apsolutna ljubav. A to nosi sasvim drugo značenje. To ne znači da pokušavamo integrirati djeliće; to znači da smo se prestali odvajati od cjeline. Val je izjavio: „Ja sam ocean.“, i sada se ne pokušava povezati sa svakim valom.

Zapamtite, val umire, ali u blizini i drugi valovi isto umiru. Ako se taj val pokuša povezati s drugim, imati će problema. Zato je ta naša takozvana ljubav veoma bolna, jer ona je val koji se pokušava vezati za drugi val. I ovaj i onaj val umiru, a ipak ulaze u odnos jedan s drugim nadajući se da će se povezivanjem možda spasiti. Zato ljubav pretvaramo u sigurnost. Pa je tako čovjeka strah da živi sam. Netko želi ženu, muža, sina, majku, brata, prijatelja, društvo, oraganizaciju, naciju. Svi su oni poduhvati ega; to

su pokušaji onoga koji se od toga odvojio, da se ponovno ujedini s cjelinom.

Ali svi ti pokušaji ujedinjenja su poziv u smrt - jer je onaj s kojim stvarate tu zajednicu jednako okružen smrću, jednako je okružen egom... Smiješno je to da onaj drugi želi postati besmrtni ujedinjujući se s vama, a i vi želite postati besmrtni ujedinjujući se s njim. A činjenica je da ćete oboje umrijeti. Kako možete postati besmrtni? Takvo ujedinjenje je dvostruka smrt; sigurno se neće pretvoriti u vječni život.

Dvoje ljubavnika toliko čeznu da njihova ljubav postane besmrtna - pjevaju pjesme danju i noću. Čitavu vječnost pišu se pjesme o besmrtnoj ljubavi. Kako dvoje ljudi koji će umrijeti žele besmrtnost zajedno? Zajedništvo takvo dvoje ljudi čini smrt još realnijom i ništa više. Sto drugo to može biti? I oboje se tope, tonu, nestaju; zato su preplašeni, zabrinuti.

Val je stvorio svoju vlastitu organizaciju. Kaže: „Moram preživjeti.“ Stvorio je nacije; stvorio je muslimansko-hinduističke sekte - valovi koji stvaraju vlastite organizacije. I činjenica je da će sve te organizacije nestati - ocean je jedina organizacija. A uređenje oceana je sasvim druga stvar. To što joj pripada ne znači da se val stopio s oceanom: to zapravo znači da val zna sljedeće: „Ja nisam uopće različit od oceana.“ I zato govorim da religiozan čovjek ne pripada organizaciji - on se ne drži obitelji, niti posjeduje prijatelja, oca ili brata.

Isus je izgovorio neke veoma jake riječi. Zapravo, samo oni koji su postigli ljubav mogu izreći takve riječi; ljudi koji imaju malo ljubavi ne mogu ih izgovoriti. Jednoga dana je Isus stajao na tržnici okružen gomilom. Njegova ga je majka Marija došla vidjeti. Ljudi su joj se počeli izmicati. Netko je iz gomile viknuo: „Napravite mjesta, napravite mjesta za Isusovu majku. Neka dođe.” Kada ga je Isus čuo, rekao je na glas: „Ako pravite mjesta za Isusovu majku, nemojte to činiti, jer Isus nema majke.” Marija se zaustavila, stala u šoku.

Obraćajući se gomili Isus reče: „Dok god imate majku, oca, brata nećete mi se moći približiti.” Ovo je jako grubo. Ne možemo niti zamisliti osobu kao što je Isus, tako punu ljubavi da izgovori takve riječi. „Ja nemam majke. To je moja majka?” I tako je Marija zastala u šoku. Isus nastavi: „Nazivate li ovu ženu mojom majkom? Nemam majke. I zapamtite, ako još uvijek imate majku tada mi se nećete moći približiti.”

U čemu je problem? Stvar je utome da val koji se pokušava sjediniti s drugim valom, neće moći doći bliže oceanu. Valovi se zapravo ujedinjuju i stvaraju organizaciju uglavnom zato da se spase oceana. Sam samcat val je još više preplašen da će nestati, da će stvarno nestati. Ali istina je da on već nestaje.

No, kada se više valova udruži oni se osjećaju ohrabrenima - stvorena je neka vrsta organizacije; stvorena je gomila. Zato čovjek voli živjeti u gomili; strah ga je ako

ostane sam. Val je prepušten sam sebi u svojoj samoći - nestajući, gubeći se, gotovo da ga nema, osjeća se otuđenim od svega - s jedne strane od oceana, a s druge od ostalih valova. Stoga stvara organizaciju, stvara lanac.

Otac kaže: „Nestat ću, ali nije važno - ostavit ću sina iza sebe.” Val kaže: „Nestat ću, ali ostavit ću mali val - nadživjet će me, lanac će se nastaviti, moje će ime ostati.” Zato je otac nesretan ako nema sina - to znači da nije mogao srediti svoju besmrtnost. On će naravno nestati, ali on želi stvoriti još jedan val koji će nastaviti, koji će barem identificirati val iz kojeg je došao. I u redu je da onaj prvi val nestane - ostavlja drugi nakon sebe.

Možda jeste a možda i niste primjetili da ljudi koji su zabavljeni kreativnim aktivnostima - kao slikar, muzičar, pjesnik, pisac - nisu previše obuzeti sinovima, zato što su našli zamjenu. Njihove će slike preživjeti, njihova će ih poezija nadživjeti, njihove će skulpture preživjeti; nije ih briga da imaju sina. Zato znanstvenici, slikari, kipari, pisci i pjesnici nisu previše obuzeti sinovima. Nema drugog razloga do onog da su našli drugačijeg sina. Stvorili su val koji će ostati još dugo nakon što oni nestanu. Zapravo su našli sina koji će trajati dulje nego vaš, jer čak i kada vaš sin nestane, knjiga će nekog pisca biti tu.

Pisca nije briga hoće li imati sina, potomstvo. To ne znači da je on bezbrižan; to samo znači da je našao val koji dugo traje; prestaje se brinuti o manjim valovima. Stoga nije zainteresiran da ima obitelj; stvorio je drugačiju obitelj.

On isto tako teži istom stupnju besmrtnosti. Pa će reći: „Novac će nestati, bogatstvo će nestati, ali moj rad, moji spisi će preživjeti.” - i to je baš ono što on želi.

No i sveti tekstovi nestaju. Niti jedan tekst ne traje vječno, iako oni traju malo dulje. Tko zna koliki su tekstovi izgubljeni, i koliko ih se gubi svakodnevno. Sve će biti izgubljeno. Zapravo i svijet valova, bez obzira koliko se val dugo protegne, na kraju ipak bude izgubljen. Biti val znači suočiti se s istrebljenjem - produžavanje neće ništa promijeniti.

Pa ako gledate na sebe kao na val vi ćete htjeti izbjeći smrt - ostat ćete prestrašeni, bojat ćete se. Kažem vam: promatrajte smrt - ne trebate je se bojati niti ju izbjegavati, ni bježati od nje. Promatrajte ju. I promatrajući ju, otkrit ćete da će se ono što se iz jednog ugla činilo kao smrt, učiniti kao život, ako pomalo uđete u nju.

Tada val postaje ocean; njegov strah od izumiranja nestaje. On tada ne želi postati zamrznuti led. On tada, ovisno o tome koliko ima vremena, pleše na nebu, veseli se na sunčevim zrakama, sretan je. I kada se vrati u ocean, on je jednako sretan u svojem stanju mirovanja. Stoga je sretan u svom životu, i sretan u smrti - jer zna da „onaj koji postoji” nikada nije rođen niti ikada umire. Ono što jest, jest; samo se oblici neprestano mijenjaju.

Svi smo mi valovi koji se dižu nad oceanom svjesnosti. Neki su se od nas pretvorili u led - većina nas. Ego je kao led, tvrd kao stijena. Kako je nevjerojatno da

tekućina poput vode može postati tvrda poput leda i stijene. Ako se u nama javi želja za zamrzavanjem, svjesnost, koja je inače jednostavna i fluidna, smrzava se i postaje ego. Svi smo ispunjeni željom za zamrzavanjem, pa koristimo različite načine da vidimo kako možemo postati zamrznuti, kruti.

Postoje zakoni po kojima se voda pretvara u led, a postoje i zakoni koji izazivaju stvaranje ega. Voda se mora hladiti da postane led, mora izgubiti svoju toplinu, mora se ohladiti. Što je hladnija, to je tvrđa. Čovjek koji želi stvoriti ego mora isto postati hladan; mora izgubiti svoju toplinu. Zato kažemo: „topla dobrodošlica”. Dobrodošlica je uvijek topla; hladna dobrodošlica nema značenja.

Ljubav znači toplinu; hladna ljubav nema značenja. Ljubav nikad nije hladna, sadrži toplinu. Zapravo toplina podržava život; smrt je hladna, ispod nule. Zato je sunce simbol života, sunce je simbol topline. Kada ujutro izlazi, smrt odlazi; sve postaje toplo i vruće. Cvijeće cvjeta i ptice počinju pjevati. Toplina je simbol života, hladnoća je simbol smrti. I tako onaj koji želi stvoriti ego mora postati hladan, a da bi postao hladan mora izgubiti sve ono što daje toplinu. Mora izgubiti sve ono što daje toplinu njegovom biću. Na primjer, ljubav daje toplinu, mržnja donosi hladnoću. I tako, zbog ega se čovjek treba odreći ljubavi i držati se mržnje. Milost i suosjećanje donosi toplinu; okrutnost i nemilosrdnost donosi hladnoću.

Kao što postoje zakoni o zamrzavanju vode, postoje

zakoni i o zamrzavanju ljudske svjesnosti. Vrijedi isti zakon: budite neprestano sve hladniji. Ponekad kažemo da je ta i ta osoba jako hladna - u njoj nema topline; ona postaje tvrda kao kamen. I zapamtite, što je osoba toplija to je jednostavnija. Tada njen život ima žitkost koja joj omogućava da utječe u druge i omogućava drugima da utječu u nju. Hladna osoba postaje tvrda, ne može utjecati u druge, zatvorena je sa svih strana. Nitko nikada ne može ući u nju, niti ona u nekoga. Ego je poput leda, a ljubav je poput vode, fluidna, tekuća. Čovjek koji se boji smrti pobjeći će od nje. On će se nastaviti smrzavati, jer će taj strah od smrti, strah da će nestati, učiniti da se on skupi - a njegov će ego ostati, rastući, jačajući.

Bio sam u gostima kod prijatelja nekoliko dana. On je dosta bogat, s popriličnom imovinom. Ali me je jedna stvar zbunila: nikada nije lijepo govorio s drugima; inače je bio dobar čovjek. Bio sam zbunjen vidjevši kako je iznutra bio mekan, ali izvana tvrd. Sluga je drhtao pred njim, njegov sin je drhtao pred njim, njegova se žena bojala suočiti se s njim. Ljudi bi dobro razmislili prije nego bi ga posjetili. Čak i kad bi stigli do njegovih vrata oklijevali bi prije no što bi pozvonili, pitajući se da li da udu ili ne.

Kada sam bio kod njega i dobro ga upoznao pitao sam ga o čemu se tu radi. Rekao sam: „Ti si zapravo vrlo jednostavan čovjek.“ On je rekao: „Ja sam užasno preplašen. Opasno je stvoriti vezu, jer ako ju stvoriš s nekim, tada će prije ili kasnije ta osoba tražiti novac.

Ako si pristojan i pun ljubavi prema ženi, troškovi naglo porastu. Ako nisi strog sa sinom., njegov džeparac se povećava. Ako ljubazno razgovaraš sa svojim slugom, i on se pokušava ponašati kao šef.“ Tako je trebalo izgraditi čvrsti zid hladnoće oko njega - zid koji će preplašiti ženu, sina: koliki očevi su to učinili?

Istina je da jedva da postoji dom u kojem se otac i sin susreću puni ljubavi. Sin dolazi ocu kad treba novac, otac odlazi sinu kada mu želi održati bukvicu; inače se njih dvojica ne susreću, do susreta nikad ne dolazi. Ne postoji točka susreta između oca i sina. Otac se boji, i okružio se čvrstim zidom. Sin se isto boji; on se šulja pored svojeg oca. Nema harmonije među njima. Sto se više osoba boji, to se više brine o sigurnosti, postaje sve čvršća. Velika je opasnost u fluidnosti, u njoj je nesigurnost.

Zato se bojimo zaljubiti. Tek nakon što smo dobro promotrili osobu i u potpunosti se umirili, tek se tada zaljubljujemo. To znači da prvo provjerimo da ne postoji opasnost od te osobe, tek se tada zaljubimo. Zato smo izmislili brak - prvo se oženimo, prvo poduzmemo sve potrebne mjere, tek se tada zaljubimo - jer ljubav je opasna. Ljubav je tekuća, čovjek može otkriti put do nekoga drugog. Opasno je zaljubiti se u stranca, može se iskrasti po noći sa svim vašim vrijednim stvarima! Tako se prvo uvjerimo tko je ta osoba, što radi, odakle su joj roditelji, kakav joj je karakter, kakve su joj kvalitete. Poduzimamo sve mjere, poduzimamo sve društvene mjere

predostrožnosti; tek tada prihvaćamo tu osobu u braku.

Mi smo preplašeni ljudi; želimo prvo sve osigurati. Sto se više osiguravamo, to se oko nas stvara sve tvrdi i hladniji zid od leda, i on u potpunosti smanji naše biće. Naša odvojenost od Boga desila se samo iz jednog razloga: mi nismo tekući, postali smo kruti. To je jedini razlog odvojenosti: ne tečemo, postali smo kao blokovi; nismo poput vode, mi smo kao smrznuti led. Jednom kad postanemo poput tekućine, odvojenost više neće postojati; ali takvi ćemo postati tek kada pristanemo vidjeti i živjeti smrt, kada prihvatimo da smrt postoji.

Jednom kad uvidimo i prepoznamo da smrt postoji, zašto bi postojao strah? Kada je smrt zaista tamo, kada val zna da će nestati; ako val sazna da samo rođenje sadrži smrt, ako val shvati da njegovo raspadanje počinje u trenutku kad je stvoren, stvar je riješena. Pa zašto se pretvoriti u led? Tada će prihvatiti svoje postojanje kao val koliko dugo je potrebno, prihvatit će postojanje oceana koliko dugo je potrebno. To je to. Stvar je riješena. Tada je sve prihvaćeno. U tom prihvaćanju val postaje ocean. Tada je svaka briga o njegovom nestanku nestala, jer tada val zna da je postojao prije vlastitog nastanka i nastavit će postojati čak i nakon što nestane - ne kao „ja“, već kao bezgranični ocean.

Kada je Lao Tse umirao, netko ga je zamolio da otkrije nekoliko tajni iz svoga života. Lao Tse je rekao: „Prva tajna je: nitko me nikada nije pobijedio u životu.“

Čuvši to, njegovi su sljedbenici postali jako uzbuđeni

i rekli su: „To nam nikada prije nisi rekao! I mi želimo biti pobjednici. Molim te pokaži nam u čemu je trik.“

Lao Tse odgovori: „Pogriješili ste. Čuli ste nešto drugo. Rekao sam da me nitko nikada nije mogao pobijediti, a vi govorite da želite biti pobjednici. Te su dvije stvari sasvim različite, mada se čine slične po značenju. U rječniku, u svijetu jezika, ona ima jedno značenje - osoba koja se nije suočila s porazom je pobjednik. Bježite odavde! Nikada nećete shvatiti što vam govorim.“

Sljedbenici su ga preklinjali „Pa ipak, molimo te, objasni nam. Pokaži nam tehniku. Kako to da nikada nisi bio pobijeđen?“

Lao Tse reče: „Nitko me ne može poraziti, jer sam uvijek poražen. Ne možete poraziti poraženog čovjeka. Nikada nisam bio poražen, jer nikada nisam želio pobjedu. Zapravo, nitko me nije moga izazvati. Da me je itko ikada došao izazvati, vidio bi da sam već poražen, pa mu ne bi bilo zabavno poraziti me. Užitek je poražavanje onoga koji želi biti pobjednik. Kakva je to zabava poraziti nekoga tko čak ni ne želi pobijediti?“

Zapravo, zadovoljstvo nam je uništavati nečiji ego, jer time jačamo svoj vlastiti. Ali ako se čovjek već sasvim povukao u sebe, kako može biti zabavno uništavati takvu osobu? Naš ego u tome ne bi našao zadovoljstvo. Sto više uspjevamo u slamanju tuđeg ega, to jači postaje naš vlastiti. Tuđi uništeni ego daje snagu našem vlastitom. Ali ego je ovakvog čovjeka već uništen.

Na primjer, krenete poraziti čovjeka, i prije no što ga srušite on sam legne na zemlju; i prije no što mu sjednete na prsa on vam kaže da sjednete na njega. Kako ćete se tada osjećati? Htjet ćete pobjeći od tamo! Što bi drugo mogli učiniti? Ljudi koji promatraju smijali bi se i rekli: „Hajde, sjedni na njega, udobno sjedni. Zašto bježiš?“ Tko bi ispaio glup, onaj koji se sjeo na čovjeka, ili čovjek koji se neprestano smije i čiji bi smjeh odzvanjao kroz vaš život?

I tako svaki put kada bi neko izazvao tog čovjeka, on bi odmah legao na pod i rekao: „Hajde, sjedni na mene. Došao si zbog toga, zar ne? Hajde. Ne brini previše; nema potrebe da se umaraš - samo dodi i sjedni na mene.“

Lao Tse je nastavio: „Ali vi pitate nešto drugo. Želite da vam otkrijem tehniku pobjeđivanja. Ako razmišljate o pobjeđivanju, izgubit ćete. Onaj koji uzgaja ideju pobjeđivanja uvijek je gubitnik. Zapravo poraz počinje samom idejom pobjede.“ I Lao Tse je nadalje govorio: „I nitko me nikada nije uspio uvrijediti.“

„Molimo te, otkrij nam i tu tajnu, jer ni mi ne volimo biti uvrijeđeni“, reče jedan od učenika. „I ponovno griješite. Nitko me nije mogao uvrijediti, jer nikada nisam težio za čašću. Vi ćete stalno biti povrijeđeni, jer ste ispunjeni željom za priznanjem. Ja nikada nisam bio izbačen niotkuda, jer sam uvijek sjedio pored ulaza gdje ljudi ostavljaju svoje cipele. Nikada me nitko nije zamolio da se maknem s nekog mjesta, jer sam uvijek stajao na

kraju, na mjestu s kojega me nitko nije mogao gurnuti još dalje. Bio sam sretan što sam se nalazio na kraju; to me je spasilo od različitih nevolja. Nitko me nikada nije izgurao van i odgurnuo, niti je itko ikada rekao: „Nestani!“, jer to je bilo posljednje mjesto. Nije postojalo udaljenije mjesto. Nitko nikada nije želio biti na tom mjestu. Ja sam bio gospodar svoga mjesta; uvijek sam bio gospodar svoga mjesta. Tamo gdje sam ja stajao nitko ne bi došao da me izbací.“

Isus također kaže: „Blaženi su oni koji su spremni stajati posljednji u redu.“ Sto to znači?

Na primjer, Isus kaže: „Ako vas netko udari po desnom obrazu, ponudite mu i lijevi.“ To znači: nemojte mu dati priliku da krene i na drugi obraz - učinite to sami za njega. Isus kaže: „Kada netko dođe da vas porazi, budite spremni na poraz. Ako vas natjera da izgubite jednu rundu, umjesto toga izgubite dvije.“ A Isus kaže i ovo: „Ako vam netko ukrade kaput, dajete mu odmah i svoju košulju.“ Zašto? - zato što je moguće da će toj osobi biti neugodno uzeti vam i košulju. I Isus kaže: „Ako vas netko zamoli da nosite njegov teret jedan kilometar, na kraju tog kilometra pitajte ga želi li da mu i dalje teret nosite.“

Što to znači? To znači da prihvaćanjem životnih činjenica koje se odnose na nesigurnost, neuspjeh, poraz, i konačno smrt, mi ih zapravo savladavamo. Inače bi nas te činjenice u konačnici odvele nigdje drugdje doli u smrt. U konačnoj analizi, smrt znači naš potpuni poraz. Čak

ćete i kod najvećih poraza ipak preživjeti; iako poraženi, nastavljate postojati. Ali ste u smrti i vi sami također uništeni.

Smrt je najveći poraz; zato želimo ubiti svojeg neprijatelja - nema drugog razloga. Smrt je konačni poraz; nakon toga nema mogućnosti da nas neprijatelj porazi. Potreba da ubijemo neprijatelja proizlazi iz naše želje da mu nanesimo konačni poraz. Nakon toga nema načina da on bude pobjednik, jer on tada više ne postoji.

Smrt je konačni poraz, i svi želimo od nje pobjeći. Zapamtite također da će čovjek koji pokušava pobjeći od vlastite smrti nastaviti raditi na ubijanju drugih. Sto više uspije u ubijanju drugih, to će se više osjećati živim. Stoga je razlog nasilju u svijetu potpuno drugačiji od onoga kojeg ljudi uobičajeno prihvaćaju. Nasilje nije izazvano time što ljudi ne piju nefiltriranu vodu, niti što jedu nakon zalaska sunca. Ne, ništa takvog nije razlog.

Osnovni razlog nasilju je taj da čovjek ubija druge zato da zaboravi na svoju vlastitu smrt. Ubijajući druge vjeruje da njega nitko ne može ubiti, jer tada on sam ima moć ubijanja. Hitler, Džingis Kan, i drugi takvi ljudi, ubili su milijune da sebe uvjere kako ih nitko ne može ubiti, obzirom da su sami ubili milijune. Ubijanjem drugih pokušavamo se osloboditi vlastite smrti, želimo dokazati vlastitu neovisnost. Pretpostavljamo da, ako smo mi sposobni ubijati, tko će onda ubiti nas?

U dubini duše znamo da je to izbjegavanje smrti.

U dubini duše nasilan čovjek bježi od smrti. A onaj koji se želi spasiti od smrti ne može nikada biti nenasilan. Samo onaj koji izjavi: „Prihvaćam smrt, jer ona je jedna od životnih činjenica - to je realnost“, može biti nenasilna osoba. Čovjek ne može zanijekati smrt. Kuda ćete od nje pobjeći? Kuda ćete otići?

Sunce počinje zalaziti u trenutku izlaska. Zalazak sunca je jednako realan kao i izlazak sunca - razlika je u smjeru. Za zalaska, sunce dolazi točno tamo gdje je bilo na izlasku - ali za izlaska ono je na istoku, dok je za zalaska na zapadu. Rođenje je na jednom kraju, smrt na drugom. Ono što se diže na jednoj strani zalazi na drugoj. Izlazak i zalazak idu jedan uz drugog - zalazak je zapravo skriven u izlasku. Smrt leži skrivena u rođenju. Nema teorije da netko tko ovo zna to može zanijekati. Tada on sve prihvaća. Tada on živi tu istinu. On ju zna, vidi ju, i prihvaća ju.

S prihvaćanjem dolazi transformacija. Kada kažem „nadvladajte smrt“, mislim na to da čim neka osoba prihvati smrt, ona se smije, jer shvaća da nema smrti. Samo se vanjske korice stvaraju i rastvaraju. Ocean postoji oduvijek; samo se val uobličio i raspao. Ljepota je uvijek bila prisutna - cvijeće je cvalo i venulo. Svjetlo je uvijek sjalo - sunce je izlazilo i zalazilo. I ono što je sjalo s izlaskom i zalaskom sunca je uvijek prisutno, i prije izlaska i nakon zalaska sunca. Ali to ćemo shvatiti tek kad vidimo smrt, kada budemo imali viziju smrti, kada se sa smrću suočimo licem u lice - ne prije toga.

I tako prijatelj pita: „Zašto bismo razmišljali o smrti? Zašto ju ne zaboraviti? Zašto jednostavno ne živjeti?" Htio bih mu reći da zaboravljajući na smrt, nitko nikada nije živio, niti itko može živjeti. A onaj koji ignorira smrt, ignorira i život.

To je kao da imam kovanicu u ruci i kažem: „Čemu brinuti o drugoj strani kovanice? Zašto ju ne zaboraviti?" Ako se odrekнем druge strane tada ću izgubiti i prvu stranu, jer one obje čine dvije strane iste kovanice. Nije moguće sačuvati jednu stranu, a drugu baciti na ulicu. Kako je to moguće? S onom koju čuvam i druga će automatski biti sačuvana. Ako jednu odbacim, obje će biti odbačene. Ako sačuvam jednu, obje će biti sačuvane. Zapravo, sačuvati ću oba aspekta iste stvari. Rođenje i smrt su dva aspekta istog života. Onog dana kad čovjek to shvati, ne samo da žalac smrti nestaje, već jednako nestaje i pomisao o neumiranju. Tada čovjek shvaća da je rođenje prisutno isto kao i smrt. Oboje sačinjavaju blaženstvo.

Svakog se jutra dižemo i idemo na posao. Netko kopa jame... Različiti ljudi rade različite poslove - ljudi se znoje čitavog dana. Postoji zadovoljstvo u dizanju ujutro, ali nije li jednako zadovoljstvo spavanje noću? Da nekoliko luđaka počne uvjeravati ljude da ne spavaju noću, tada bi prestalo i dizanje ujutro, jer čovjek koji ne bi spavao noću ne bi se mogao ni ustati ujutro. Cjelovitost bi života zastala. Netko bi se bojao ići u krevet tvrdeći: „Zadovoljstvo je probuditi se ujutro, bolje je ne zaspati ili će to pokvariti

čitavu draž buđenja." Ali znamo da je to besmisleno: spavanje je druga strana buđenja.

Onaj tko dobro spava, dobro će se probuditi. Onaj tko se dobro probudi, dobro će spavati. Onaj koji živi kako treba, isto će tako i umrijeti. Onaj koji umire kako treba poduzet će prave korake u svom budućem životu. Onaj koji ne umre na pravi način, neće ni živjeti na dobar način. Onaj koji ne živi kako treba neće ni umrijeti kako treba. To će onda biti kaotično; sve će postati ružno i iskrivljeno. Strah od smrti odgovoran je za stvaranje ružnoće i iskrivljenosti.

Kad bi strah od spavanja nekoga obuzeo, život bi tada bio težak. Jednu je staru ženu k meni doveo njezin sin. Rekao je kako se njegova majka boji zaspati. Upitao sam ga: „Kako se to dogodilo?"

Rekao je: „U posljednje je vrijeme bolesna, i ima osjećaj da će umrijeti u snu, pa se boji zaspati. Boji se da se neće probuditi kada jednom zaspi, pa pokušava ostati budna cijelu noć. Imamo puno problema. Ona se ne oporavlja od bolesti, jer ostaje budna cijelu noć, u strahu da se neće živa probuditi. Molim te, učini nešto i izbavi je od tog straha; inače ću imati problema."

Na neki je način spavanje poput svakodnevnog umiranja. Čitav smo dan živi; čitavu smo noć mrtvi. To je poput umiranja na dijelove, umiranja malo po malo svaki dan. Uronimo u sebe po noći i izronimo osvježeni u jutro. Dok napunimo sedamdeset, osamdeset godina, tijelo nam

se istroši. Tada ga smrt preuzima. I na taj način tijelo prolazi kroz potpunu promjenu. Ali mi se užasno bojimo smrti, iako to nije ništa drugo do dubokog sna.

Znate li da tijelo prolazi kroz promjene u toku noći i svako jutro bude drugačije? Promjena je tako mala da ju ne primjećujete. Promjena nije potpuna, to je djelomična transformacija. Kada navečer legnete u krevet umorni i izmučeni, vaše je tijelo u jednom stanju, a kada se ujutro probudite ono je u drugačijem stanju. Ujutro se tijelo osjeća svježije i obnovljeno; ispunjeno je energijom, spremno se suočiti s novim aktivnim danom. Sada iznova možete pjevati nove pjesme, nešto što niste mogli raditi prethodne večeri. Tada ste bili umorni, slomljeni, izmoždjeni. Nikada se međutim niste upitali zašto je takav strah od smrti.

Kada se ujutro probudite osjećate se sretno, jer se samo dio vašeg tijela promjenio u snu - ali smrt, s druge strane, donosi potpunu promjenu. Čitavo tijelo postaje beskorisno i javlja se potreba za stjecanjem novog tijela. Ali se mi bojimo smrti, pa je čitav naš život postao sasvim osakaćen. Svaki je trenutak ispunjen strahom od smrti. Iz tog smo straha stvorili život, društvo, obitelj, koja najkraće živi, ali se najviše boji smrti. I onaj tko se boji smrti ne može nikada živjeti - to dvoje ne može istovremeno postojati. Čovjek koji je spreman susresti smrt potpuno spontano, jedini je spreman i živjeti. Život i smrt su dva aspekta iste pojave. Zato kažem - pogledajte smrt. Ne tražim od vas da mislite o smrti, jer će vas razmišljanje odvesti u krivom

v
smjeru. Sto ćete učiniti razmišljajući o smrti?

Bolestan i jadan čovjek može misliti da je zadovoljavajuće razmišljati da sve završava smrću. Ta ga pomisao uveseljava, ali ne zato što je ispravna. Zapamtite, nemojte nikada vjerovati da je ono što vam se čini ugodnim, uvijek istinito, jer ono što je ugodno ne ovisi o istini, već ovisi o tome što vi smatrate odgovarajućim. Osoba koja je jada, zabrinuta, bolesna i u boli osjeća da bi trebala susresti smrt, da ništa ne treba ostaviti iza sebe - jer ako i jedan djelić te osobe preživi, tada bi to očito značilo da će on preživjeti... taj jadan, bolestan čovjek.

Pitanje 2

PRIJATELJ JE PITAO: NEKI LJUDI POČINE SAMOUBOJSTVO. ŠTO IMAŠ O TOME REĆI? ZAR SE TI LJUDI NE BOJE SMRTI?

Oni se isto boje smrti. Ali još više od smrti boje se života. Život im se čini mnogo bolniji od smrti: stoga ga žele skončati. Skraćujući svoj život ne znači da u smrti nalaze užitek, ali kako se život njima čini gori od smrti, draža im je smrt. Onaj koji je jadan živi u boli, i lako će povjerovati da smrt sve uzima - uključujući i dušu - da iza smrti ništa ne ostaje. On očito ne želi spasiti ni jedan djelić sebe, jer da to želi, ne bi spasio ništa drugo do svoju bol i jad.

Onaj koji se boji smrti i želi se spasiti, spremno prihvaća vjerovanje u besmrtnost duše. Sve su to olakšice. To ne pokazuje razumijevanje, to samo pokazuje našu potrebu za pogodnostima. Ovakav način prihvaćanja daje osjećaj ugone, i to je sve. Zato svoja vjerovanja mijenjamo mnogo puta. Čovjek koji je bio ateist u mladosti postane teist pod stare dane. Zapravo, istina je da se vjerovanja mijenjaju s glavoboljama.

Kada nas glava ne boli pratimo jednu vrstu vjerovanja; s glavoboljom ta vjerovanja bivaju zamjenjena drugom vrstom. Teško je reći koliko sveti spisi utječu na vaš sustav vjerovanja, a koliko utječe vaša jetra! Ne možete biti sigurni što više utječe - da li gurui ili jetra. Ono što se dešava u vašem tijelu ima veći utjecaj. Kada vam je mučno u želucu tada želite biti ateist, a kada je želudac u redu tada osjećate da vjerujete u boga! Kako netko može vjerovati da postoji Bog kada ima glavobolju? Ako postoji Bog, a i glavobolja, kako to dvoje možete povezati?

Možemo provesti eksperiment. Uzmite pedeset ljudi i zarazite ih kroničnim bolestima, a drugih pedeset držite zdravim. Neka prvih pedeset živi u jadu i bjedi a ostalih pedeset neka ima sretan život. Vidjet ćete da će ateizam porasti u prvoj grupi a teizam u drugoj. Sreća nije uzrokovana vjerovanjem u Boga; jadan um neizbježno posaje ateistički. I zapamtite, ako vidite da ateizam raste u svijetu, znajte da su jad i bijeda isto tako u porastu. Ako vidite da se povećava broj ljudi koji vjeruje u Boga, morate

znati da sve više i više ljudi postaje sretno.

Kažem vam stoga da postoji velika vjerojatnost da će u sljedećih pedeset godina Rusija postati teistička, a Indija još više ateistička. Vjerovanja ništa ne znače. U Rusiji ljudi čitaju Marxa, dok u Indiji vi čitate Mahaviru - nema nikakve razlike. Radovi Mahavire i Marxa ne mogu ništa promijeniti. Da ljudi u Rusiji postanu sretniji, tada bi u sljedećih pedeset godina oživio teizam i zvona bi počela zvoniti u ruskim hramovima. Lampe bi se palile i molitve pjevale. Samo sretan um čini da zvona zvone u hramu, pali lampe i pjeva molitve. Ljudi bi počeli zahvaljivati Bogu. Samo sretan um želi nekome zahvaliti, a kome bi se drugome zahvaljivao? - jer kako čovjek ne nalazi razloge za prisutstvo unutarnje sreće, on zahvaljuje nepoznatom; mora da je zbog toga sretan.

Nesretni um želi izraziti svoju ljutnju. A kada osoba ne nalazi razlog da bude nesretna, na koga će se tada ljutiti? Očito je da postaje ispunjena gorčinom prema nepoznatom. Kaže: „Cijela ta zbrka je zbog tog nepoznatog, zbog Boga. On ili ne postoji, ili je poludio." Ono što ja govorim je da su i teizam kao i ateizam naša vjerovanja, i da su rezultati pogodnosti koje odgovaraju našim uvjetima.

Onaj koji želi pobjeći od smrti neizbježno će se uhvatiti za neko od vjerovanja. Slično će se i netko tko želi umrijeti uhvatiti za neko vjerovanje. Ali ni jedan od njih nije željan upoznati smrt. Postoji ogromna razlika između prikladnosti i istine. Nikada ne razmišljajte previše

o prikladnosti. Misao je uvijek vezana za prikladnost. Vizija je uvijek vizija istine; misao je uvijek o prikladnosti.

Jedan čovjek je komunist. Stvara puno buke - treba doći do revolucije, siromašni ne trebaju više biti siromašni, vlasništvo se treba podijeliti, itd. No dajte mu automobil, veliku kuću i prekrasnu djevojku koju će oženiti i za petnaest ćete dana vidjeti sasvim drugačijeg čovjeka. Ćuti ćete ga kako govori: „Komunizam, itd. - sve je to glupost!" Sto se desilo tom čovjeku? Ono što mu je bilo prikladno formiralo je njegovo razmišljanje.

Neki dan mu je bilo prikladno misliti da se vlasništvo treba podijeliti; sada mu misao o podjeli vlasništva više nije prikladna. To bi značilo dijeljenje njegovog automobila i kuće.

Čovjek koji nema prekrasnu ženu može lako reći da žene trebaju biti socijalizirane. Zašto bi neki muškarci imali monopol nad lijepim ženama? Žene bi trebale pripadati svima. Postoje ljudi na ovoj zemlji koji predlažu: „Danas vlasništvo, sutra žene." I nema ničeg lošeg u tome, jer ste ionako cijelo vrijeme tretirali žene kao svoje vlasništvo.

Ako netko kaže: „Nije u redu da jedan čovjek živi u velikoj kući a drugi u baraci", zašto je onda problem u pitanju: „Zašto bi jedan muškarac imao lijepu ženu a drugi ne? Podjela treba biti ravnopravna." To su znakovi opasnosti. Prije ili kasnije takva će se pitanja pojaviti. Onoga dana kada se vlasništvo razdjeli, sigurno će se pojaviti pitanje o podjeli žena. Ali će se muškarac koji ima

lijepu ženu usprotiviti. Reći će: „Kako je to moguće? O kakvim to glupostima govorite? Sve je to krivo!"

I tako, prikladnost oblikuje naše razmišljanje; naše se misli formiraju na temelju prikladnosti. Sve naše misli ili podržavaju prikladnost ili ju odbijaju. Vizija je nešto drugo. Vizija nema nikakve veze s prikladnošću. Zapamtite stoga da je vizija tapascharya, duboka, osobna posvećenost saznavanju istine. Tapascharya znači da neku osobu ne zanima prikladnost; umjesto toga ta osoba želi znati što postoji i kako to postoji.

Pa tako treba uvidjeti i činjenicu o smrti, a ne misao o njoj. Razmišljat ćete na način koji je vama prikladan; vaše shvaćanje prikladnosti određuje vaše razmišljanje. To nije pitanje prikladnosti. Moramo znati što je to smrt, vidjeti ju takvu kakva jest. Ono što je vama prikladno i neprikladno nije važno. Sto god postoji, mora biti spoznato. Čim to shvatite dolazi do transformacije u vašem životu - jer smrti nema. Onog trenutka kad spoznate smrt, shvaćate da je nema. Vjerujete u njeno postojanje samo toliko dugo dok ju ne spoznate. Iskustvo neznanja je smrt; iskustvo svjesnosti je besmrtnost.

Ima još nekoliko pitanja o kojima ćemo moći raspravljati za vrijeme večernjeg sastanka. Sada ćemo sjesti za jutarnju meditaciju. Meditacija znači smrt. Meditacija znači pomaknuti se u ono što jest, gdje mi jesmo. Stoga osoba kreće u meditaciju samo kada je spremna na umiranje, inače ne.

Sjednite na maloj udaljenosti jedni od drugih. Sjedite ostavljajući malo prostora oko sebe. Oni koji žele leći, neka to odmah učine. Isto tako ako netko osjeti da želi leći za vrijeme vježbe neka tako učini. I sjednite na nekoj udaljenosti jedni od drugih, tako da nitko ne padne na vas ako legne ili se prevali.

Zatvorite oči... pustite da vam oči budu opuštene i spustite kapke... neka vam oči budu opuštene i zatvorite kapke. Opustite tijelo... opustite tijelo... opustite tijelo. Neka tijelo bude sasvim opušteno kao da u njemu nema života. Jednoga dana život će vas napustiti, pa to osjetite sada ga otpuštajući. Jednog dana život će vas sasvim napustiti; čak i ako ga želite zadržati, neće ostati. Povucite isti taj život duboko unutra... zamolite život da se povuče, i pustite da vam tijelo bude opušteno.

Nastavite opuštati tijelo u potpunosti. Sada ću vam govoriti upute, a vi ih slijedite i osjetite me. Tijelo se opušta...osjetite to, tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta. Nastavite ga opuštati, osjetite kako se tijelo opušta... tijelo se opušta.... tijelo se opušta. Tijelo se i dalje opušta... umire... nastavlja umirati. Sada ćemo skliznuti unutra, tamo gdje je život. Pustite se... pustite se... pustite val, budite jedno s oceanom. Ostavite tijelo, neka padne ako želi, ne brinite o njemu. Nemojte to sprječavati... nemojte ga kontrolirati... pustite se...

Tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta... tijelo se opušta...tijelo se i dalje opušta... tijelo se opušta...

tijelo se opušta. Pustite ga... kao da je mrtvo, kao da je tijelo postalo sasvim beživotno. Sklznuli smo u sebe... svjesnost je sklznula unutra... tijelo je ostalo poput ljuske... ako padne, padne. Tijelo se opustilo... tijelo se opustilo ... tijelo se sasvim opustilo.

Disanje se smiruje... disanje se smiruje. Pustite da disanje bude opušteno. Disanje se nastavlja smirivati... disanje se smiruje. Odmaknite se čak i od disanja, dozovite svoju energiju i od tamo. Disanje se nastavlja smirivati... disanje se smiruje... disanje se smiruje...disanje se smiruje... disanje se smiruje. Neka bude opušteno.... neka disanje bude opušteno...disanje se nastavlja smirivati... disanje se nastavlja smirivati... disanje se opustilo.

Ostavite i misli... odmaknite se i od njih...još se više odmaknite od njih. Misli se opuštaju... misli se opuštaju. Osjetite... misli se opuštaju...misli se opuštaju...misli se nastavljaju opuštati. I misli nestaju... odmakli ste se još više...još više ste se odmakli. Misli se nastavljaju umirivati... misli se nastavljaju umirivati... misli se nastavljaju umirivati... misli su se smirile.

Sada desetak minuta ostanite budni iznutra, ostanite svjesni iznutra. Pogledajte budno unutra. Smrt se dogodila izvana. Tijelo leži, gotovo mrtvo, dalje od vas... odmakli smo se... svjesnost je ostala upaljena poput plamena. Vi samo spoznajete... samo promatrate. Ostanite promatrač... smjestite se udobno u tom promatranju. Desetak minuta samo gledajte unutra, ne radite ništa drugo, samo i dalje

promatajte. Sve više i više... unutra... nastavite gledati unutra... lagano, lagano bi skliznuli u dubine... kao kada netko pada u duboki bunar... i nastavlja padati... nastavlja padati. Promatrajte... desetak minuta samo ostanite promatrati.

(Vlada duboka tišina... nakon nekoliko minuta , Osho ponovno daje upute.)

Pustite svoj stisak u potpunosti... i spustite se još dublje unutra... još dublje unutra. Nastavite ipak budno promatrati.... lagano, lagano... lagano, lagano, sve će se pretvoriti u prazninu. Samo će plamen znanja gorjeti u praznini. „Ja spoznajem"...spoznajem... promatram.... promatram. Pustite ju u potpunosti, pustite vašu kontrolu ... utopite se u dubinama i nastavite promatrati.... um će se nastaviti umirivati.

Um postaje prazan... um postaje prazan... pustite se u potpunosti... nestanite... samo se umirite. Nestanite u potpunosti izvana... pustite se sasvim unutra... kao da će val nestati i postati ocean. Potpuno se pustite... nemojte ni najmanje držati stisak. Um postaje prazan... um postaje prazan... um postaje prazan.

Um je postao sasvim prazan... um je postao prazan... um je postao prazan. Samo je plamen ostao gorjeti... plamen spoznaje... promatranja. Za sve ostalo kao da se dogodila smrt... tijelo će se vidjeti na udaljenosti... vaše

vlastito tijelo će se vidjeti daleko.... vaše vlastito disanje će se činiti jako udaljeno. Iznutra... još više iznutra... utopite se... potpuno se pustite... ne držite se ni za što... pustite se., pustite se... pustite se sasvim.

Sasvim se pustite. Ako tijelo želi pasti, neka padne... sasvim se pustite... postanite praznina... postanite sasvim prazni. Um je postao praznina... um je postao praznina... samo je plamen spoznaje ostao unutra... sve je drugo postalo praznina... sve je nestalo.

Pustite se... sasvim se pustite... pokažite hrabrost da možete umrijeti... umrite sasvim izvana. Tijelo je postalo beživotno... potpuno smo skliznuli unutra... sasvim smo skliznuli unutra.... samo je plamen pored srca ostao gorjeti. Mi vidimo... mi spoznajemo... I sve je nestalo... mi smo ostali samo promatrači. Um je u potpunosti postao praznina.

Pažljivo gledajte u tu prazninu.... unutra, promatrajte tu prazninu. Prekrasan će se spektar blaženstva otkriti unutar praznine... veliko svjetlo blaženstva će ispuniti tu prazninu. Slap se može pojaviti i samo blaženstvo teče posvuda, blaženstvo koje se širi po vama, kroz svaki vaš živac, i svakom vašem djeliću. Pozorno gledajte u tu prazninu... i isto kao što cvijet cvjeta kada sunce izlazi, izvor blaženstva se širi gledajući na prazninu iznutra. Samo blaženstvo posvuda prevladava. Promatrajte gledajte unutra.... neka taj izvor teče... pogledajte unutra... kao da se vodoskok blaženstva otvorio i blaženstvo svuda vlada.

Sada polako udahnite duboko nekoliko puta. Um će se još više smiriti. Činit će se da je dah negdje daleko. Polako duboko udahnite.... promatrajte dah. Um će postati još smireniji. Polako duboko udahnite nekoliko puta... polako duboko udahnite nekoliko puta.... polako udahnite duboko nekoliko puta. Um će postati još smireniji... um će se još više smiriti. Tada polagano otvorite oči... polagano otvorite oči... vratite se iz meditacije.

Oni koji leže ili su pali neka polako i duboko udahnu... tada otvorite oči... i ustanite, veoma nježno i lagano.

Poglavlje 7

PODUČAVAM SMRT

Pitanje 1

JEDAN JE PRIJATELJ PITAO: DA LI PODUČAVAŠ LJUDE KAKO DA UMRU? DA LI PODUČAVAŠ SMRT? BILO BI BOLJE DA PODUČAVAŠ ŽIVOT

Ima pravo, ja zaista podučavam ljude kako da umru. Podučavam umjetnost umiranja, jer onaj koji nauči umjetnost umiranja postaje i stručnjak za umjetnost življenja. Onaj koji pristane na umiranje postaje vrijedan življenja vrhovnog života. Samo oni koji nauče kako da sami sebe izbrišu, nauče također kako da postoje.

Ovo se možda čini kontradiktornim, jer prihvaćamo život i smrt kao dvije suprotnosti, kontradiktornosti, ali one to nisu. Stvorili smo lažnu kontradikciju između njih, a to je proizvelo fatalne rezultate. Ništa možda nije uzrokovalo toliko štete ljudskoj rasi kao ta kontradikcija. Kao rezultat ova je kontradikcija imala posljedice na nekoliko razina. Ako podijelimo stvari, koje u biti čine cjelinu, na odvojene dijelove - ne samo odvojene već

kontradiktorne dijelove - konačni je rezultat stvaranje šizofreničara, ludog čovjeka.

Pretpostavimo da postoji mjesto u kojem žive luđaci. Pojavio bi se veliki problem kada bi ti ljudi povjerovali da vruće i hladno nisu samo različite već i kontradiktorne stvari - iz jednostavnog razloga što vruće i hladno nije kontradiktorno, već su to samo različiti stupnjevi kvalificiranja iste stvari. Naše iskustvo hladnog i vrućeg nije apsolutno, već relativno. Ovo će razjasniti jedan mali pokus.

Uvijek nalazimo stvari koje su vruće i stvari koje su hladne. Isto shvaćamo da ono što je vruće je vruće, a ono što je hladno je hladno - ne možemo povjerovati da nešto može istovremeno biti i vruće i hladno. Kada dođete kući učinite mali eksperiment. Uzmite lonac s vrućom vodom, lonac s hladnom vodom, i lonac s vodom sobne temperature. Stavite jednu ruku u vruću vodu a drugu u hladnu vodu. Tada izvadite obje ruke iz vode i stavite ih u vodu sobne temperature. Jedna će ruka tu vodu osjetiti kao hladnu, a druga kao vruću. Da li je ta voda vruća ili hladna? Jedna će ruka reći vruća, a druga će reći hladna. Pa kakva je onda priroda vode? Ako istovremeno jedna ruka osjeća da je vruća, a druga osjeća tu istu vodu kao hladnu, tada ćemo shvatiti da ta voda nije ni vruća ni hladna - osjećaj vrućine ili hladnoće relativan je za naše ruke.

Vruće i hladno su stupnjevi iste stvari - to nisu

dvije različite stvari. Razlika među njima je u količini ne u kvaliteti.

Jeste li ikada razmišljali o razlici između djetinjstva i starosti? Obično mislimo da su u suprotnosti jedno s drugim - djetinjstvo s jedne strane i starost s druge. Ali u čemu je zaista razlika između djetinjstva i starosti? Razlika je samo u godinama, razlika je u danima; razlika nije kvalitativna, ona je samo kvantitativna.

Na primjer, uzmimo dijete staro pet godina. Možemo ga nazvati „starac od pet godina“- što je loše u tome? Sve je to samo lingvistička upotreba riječi kada kažemo „dijete od pet godina“. Ako želimo, možemo ga nazvati, kao što se radi u engleskom jeziku, „staro pet godina“ što također može značiti „starac od pet godina“. Netko je samo starac sa sedamdeset, dok je netko star pet godina. U čemu je razlika? Ako želimo, možemo zvati čovjeka starog sedamdeset godina „dijete staro sedamdeset godina“; uostalom, dijete izraste u starog čovjeka. Ali ako ih promatramo odvojeno, oni nam se čine sasvim kontradiktorni. Čini se da su djetinjstvo i starost u suprotnosti jedno s drugim, ali ako to jesu, tada ni jedno dijete ne može postati staro. Pa kako i može? Kako dvije kontradiktorne stvari mogu biti iste? Jeste li ikada opazili kada se dijete pretvorilo u starog čovjeka? Kojeg dana? Možete li označiti na kalendaru da je na taj i taj dan taj čovjek bio dijete, a da je na taj i taj dan postao star?

Zapravo je problem u sljedećem. Na primjer, postoje

stepenice koje vode na terasu. Možete vidjeti niže stepenice i možete vidjeti stepenice na vrhu, ali možda nećete moći vidjeti stepenice u središnjem dijelu. Može se učiniti da su niže stepenice i stepenice na vrhu odvojene, daleko jedne od drugih. Ali onaj koji može vidjeti čitavo stepenište zanjekat će takvu razliku. Reći će: „Razlika između stepenica na dnu i stepenica na vrhu je samo prividna zbog stepenica u sredini. Stepenica na dnu je povezana sa stepenicom na vrhu.”

Razlika između raja i pakla nije u kvaliteti, razlika je samo u kvantiteti. Nemojte misliti da su raj i pakao kontradiktorni, dijametralno suprotni. Razlika između raja i pakla je jednaka razlici između vrućeg i hladnog, između donje prečke i gornje prečke, između djeteta i starog čovjeka.

Jednaka vrsta razlike postoji između rođenja i smrti; inače onaj tko je rođen neće nikada moći umrijeti. Da su rođenje i smrt kontradiktorni, kako bi tada rođenje završavalo smrću? Mi jedino možemo doći do točke našeg prirodnog razvoja. Rođenje se razvija u smrt - to znači da su rođenje i smrt dva kraja iste stvari. Posijemo sjeme, ono izraste u biljku, i tada postane cvijetom. Jeste li ikada pomislili da postoji opozicija između sjemenke i cvijeta? Cvijet izrasta iz sjemenke i postaje cvijetom. Rast je u sjemenki.

Rođenje se pretvara u smrt. Bog zna iz kakve se gluposti i za vrijeme kakvih nesretnih vremena u ljudskom

umu stvorila ideja da su rođenje i smrt u suprotnosti, da su život i smrt dvije odvojene stvari. Želimo živjeti; ne želimo umrijeti - ali ne znamo da je već smrt dio života. Jednom kad odlučimo da ne želimo umrijeti, sigurno je da će u tom trenutku naš život biti ispunjen problemima i poteškoćama.

Čitavo čovječanstvo je postalo šizofrenično. Ljudski je um podijeljen na dijelove, u fragmente, i za to postoji razlog. Uzimamo cjelovitost života kao da je on sastavljen od dijelova, i mi smo te dijelove suprotstavili jedne drugima. Čovjek je isti, ali smo mi stvorili podjele u njemu samom i odredili također da su te podjele u suprotnosti jedne s drugima. To smo učinili na svim područjima. Kažemo nekoj osobi: „Nemoj biti gnjevan, opraštaj”, ne shvaćajući da je razlika između gnjeva i opraštanja samo u stupnjevima - kao i između vrućeg i hladnog, između djetinjstva i starosti. Možemo reći da je gnjev, sveden na najmanju mjeru, opraštanje - ne postoji suprotnost među njima. Ali sve nas stare pretpostavke čovječanstva podučavaju: „Oslobodite se gnjeva i prihvatite opraštanje”, kao da su gnjev i opraštanje tako različite stvari da možete odbaciti gnjev a zadržati opraštanje. Tako nešto može rezultirati dijeljenjem čovjeka na fragmente i izazvati probleme.

Svi naši stari sustavi vjerovanja kažu da su seks i brahmacharya, celibat, u suprotnosti. Ništa ne može biti netočnije od ovoga. Najniža točka seksa je brahmacharya. Seksualna želja koja se smanjuje je brahmacharya. Udaljenost

između to dvoje nije neprijateljska i kontradiktorna. Zapamtite, u ovom svijetu ne postoji ništa takvo kao kontradikcija. Zapravo nikada ne može biti ništa takvo kao kontradikcija, jer da postoji, ne bi bilo načina da se ujedine suprotnosti. Da su rođenje i smrt tako odvojeni, rođenje bi išlo svojim putem a smrt svojim - ne bi se nigdje susreli. Isto kao što se dvije paralelne linije nigdje ne susreću, ne bi došlo do susreta između rođenja i smrti.

Rođenje i smrt su isprepleteni, oni su dva kraja neprekidnosti. Kada to kažem, zapravo govorim da ako želimo spasiti čovjeka da ne poludi u potpunosti u budućnosti, morat ćemo prihvatiti život u njegovoj cjelovitosti. Ne možemo si više priuštiti da stvaramo podjele i suprotstavljamo dijelove.

Čudno je da onaj koji kaže: „Seks je u suprotnosti s brahmacharyom, riješimo se seksa“, i sam će biti na kraju uništen u svojim pokušajima da se riješi seksa. Takva osoba neće nikada postići brahmacharyu. U pokušaju da odvoji seks iz svojeg života, njegov um će se koncentrirati samo na seks - i nema načina da ikada postigne brahmacharyu. Njegov će um zauvijek biti u napetosti i problemima - i to je njegova smrt. Njegov će život postati previše naporan. Postat će težak i neće uopće moći živjeti - čak ni na trenutak. Bit će u nevolji.

Ako to gledate na taj način - a to je činjenica - tada je to što govorim da su seks i brahmacharya povezani, jednako kao i najniža i najviša prečka. Kako se čovjek

uspinje ljestvicom seksa, ulazi u brahmachary. Ona nije ništa drugačija od seksa reduciranog na najniži stupanj. Čovjek dosiže točku gdje mu se čini kako je sve postalo prazno - to je dostizanje krajnjeg cilja. Tada ne postoji kontradikcija u životu, nema napetosti. Tada nema nemira u životu. Tada možemo živjeti prirodni život.

Ono o čemu ja govorim je kako živjeti najprirodniji život, u svim njegovim aspektima. Ne živimo prirodno niti na jednoj razini, jer smo naučili živjeti na neprirodan način. Da trebate reći nekoj osobi: „Hodaj na lijevoj nozi, jer lijeva noga predstavlja religiju, pravednost. Ne hodaj desnom nogom, jer ona predstavlja nepravednost...“ Kada bi ta osoba to povjerovala - a ima mnogo ljudi koji bi povjerovali u to, jer uvijek ima ljudi koji vjeruju u glupe ideje tada bi naišli na ljude koji bi se složili da je pravedno hodati na lijevoj nozi, a na desnoj nepravedno. Tada bi oni pokušali odrezati svoju desnu nogu pokušavajući hodati na lijevoj. I nikada ne bi mogli hodati.

Možemo hodati jedino kombinirajući pokrete obje noge. Noga nikada ne hoda sama od sebe, iako se samo jedna noga kreće prema naprijed u nekom trenutku. Dok hodate podižete samo jednu nogu, a to može stvoriti krivu sliku da hodate na jednoj nozi. Ali ne zaboravite da je ona koja se ne miče, ona koja odmara jednako važna kao i ona koja se kreće. Da biste jednoga dana postigli brahmacharya, seks u mirovanju je važan u postizanju toga - na jednaki način kao i mirujuća desna noga u pokretnju lijeve prema

naprijed. Lijeva se noga ne bi mogla pomaknuti bez pomoći one desne.

Seks u mirovanju postaje osnova za stvaranje brahmacharye. Čovjek može poduzeti korak prema brahmacharyi samo kada se seks prestane kretati. Izvlačenje oslonca za seks i njegovo uništavanje zasigurno će rezultirati prestankom seksa, ali to neće pomoći u postizanju brahmacharye. Umjesto toga, čovjek će ostati u limbu - na isti način na koji su drevna učenja ostavila čovječanstvo u limbu. Ono što vidimo oko sebe u svom životu nije ništa drugo doli lijevi i desni korak, kretanje lijeve i desne noge.

Sve je u životu integrirano. Očita različitost je poput nota u velikoj simfoniji. Ako bilo što izostavite, imat ćete problema. Netko može reći da crna boja simbolizira zlo. Zato nitko ne nosi crno na vjenčanjima; crno je dozvoljeno na pogrebima. Ima ljudi koji vjeruju da je crno simbol zla, a ima i ljudi koji vjeruju da je bijelo simbol čistoće. „Riješimo se crnog, maknimo crno s lica zemlje." No sjetite se da će uklanjanjem crnog ostati malo toga bijelog - jer se bjelina bijelog ističe u svojoj oštini samo u odnosu na crnu podlogu.

Profesor piše na crnu ploču bijelom kredom. Je li poludio? Zašto ne piše po bijelom zidu? Naravno da može pisati po bijelom zidu, ali se tada slova neće isticati. Bijelo se manifestira zbog crne podloge; crno utječe na to da se bijelo ističe. Zapamtite da će bijelac koji poziva

na neprijateljstvo s crncem na kraju postati dosadan, bez duha.

Za onoga koji je protiv iskazivanja gnjeva oprostaj će biti neučinkovit. Snaga opraštanja leži u gnjevu; samo onaj koji se može razbjesniti ima moć opraštanja. Sama će snaga gnjeva dati slavu činu opraštanja. U nedostatku gnjeva opraštanje će se učiniti sasvim neslavno, potpuno beživotno, mrtvo.

Ako je nečiji seksualni život uništen - a postoje načini da se on uništi - zapamtite da to neće tu osobu uvesti u brahmacharyu, celibat. Ona će se jednostavno pretvoriti u impotentnu osobu. A postoji temeljna razlika između te dvije stvari. Postoje načini kako se riješiti seksualnog nagona, ali čovjek ne može postati brahmacharya na način da se riješi seksa, samo može postati impotentan. Transformirajući seks, prihvaćajući ga, usmjeravajući njegovu u energiju na višu razinu, osoba može postati brahmacharya. Ali zapamtite da onaj sjaj koji vidite u očima brahmacharye, onoga koji živi u celibatu, jest sjaj same seksualne energije. Energija je ista, samo transformirana. Želim vam reći da ono što mi nazivamo suprotnostima nisu suprotnosti - život je sastavljen od veoma zagonetnog poretka. U njemu su stvorene suprotnosti tako da stvari mogu postojati. Mora da ste bili gomila cigli poslagana ispred kuće u gradnji. Sve su cigle iste. Tada arhitekt, inženjer građevinar, da bi sagradio svod nad vratima kuće, poslaže te cigle na drugačiji način. Cigle su iste,

ali izgradnjom ulaznih vrata on ih slaže jedne nasuprot drugima tako da se međusobno mogu podupirati. On ne bi mogao izgraditi taj ulaz da ih je postavio na istu stranu - ulazna bi se vrata odmah srušila.

Cigle postavljene istostrano nemaju snagu; u njima nema otpora. Kad god se stvara otpor, stvorena je i snaga. Snaga proizlazi iz suprotnosti; sva se energija proizvodi trenjem. U životu princip polariteta stoji iza stvaranja energije, snage. Sve su cigle iste, ali su postavljene u suprotnom smjeru.

Bog, božanski arhitekt života, veoma je inteligentan. On zna da će život odmah postati hladan, i da će se cigle odmah razići ako nisu postavljene jedna nasuprot drugoj. Stoga je postavio gnjev nasuprot opraštanja, seks nasuprot celibata, i zbog otpora prisutnog među njima stvorena je energija. I ta energija je život. Postavio je cigle života i smrti zajedno, sučelice jedne drugima, i stoga je od oboje stvoren izlaz u život. Ima ljudi koji kažu: „Prihvatiti ćemo samo ciglu života, nećemo prihvatiti ciglu smrti." To je u redu. Kako želite. Ali ako ne prihvatite smrt, umrijet ćete u tom trenutku, jer će tada sve cigle koje su preostale biti jednake. Ostat će samo cigle života - i one će se odmah srušiti.

Ta je greška ponovljena mnogo puta. U posljednjih deset tisuća godina čovjek je bivao povrijeđen i mučila ga je ta greška. On insistira na postavljanju sličnih cigli; ne želi cigle koje se suprotstavljaju. „Uklonite polaritete",

kaže čovjek. Kaže: „Ako vjerujemo u Boga, tada ćemo svi u njega vjerovati. Tada nećemo vjerovati u samsaru, u zemaljski svijet.

Ako postoji Bog, tada ne postoji samsara; tada nikada ne možemo prihvatiti zemaljski svijet. Ne možemo biti na tržnici, ne možemo se brinuti o poslu; zato što vjerujemo u Boga postat ćemo svećenici i živjeti u šumi." Takav bi čovjek želio stvoriti svoj svijet s božjim ciglama. Možete li zamisliti što bi se desilo da greškom svjetovni ljudi polude i postanu svećenici? Od tog trenutka se stvari ne bi pomakle ni milimetra; od tog bi trenutka čitav svijet bio u raspadu. Zapravo, čovjek koji je svećenik nema pojma da preživljava, da se njegova lijeva noga kreće naprijed samo zato što neki svjetovni čovjek vodi dućan tamo negdje na tržnici. Jedna noga je tamo ukorijenjena; zato je svećenikova noga slobodna da se kreće. Sam dah života svećenika dolazi od svjetovnog čovjeka. On je u zabludi da živi sam, ali je činjenica da sva hrana dolazi iz svjetovnog svijeta. A on i dalje hoda okolo proklinjući svjetovnog čovjeka; nastavlja mu govoriti: „Odrekni se svijeta i postani svećenik." Ne shvaća da na taj način stvara situaciju za svjetovno samoubojstvo - situaciju iz koje čak ni on ne može pobjeći: i on će umrijeti. On razmišlja o korištenju jednakih cigala.

Ima i ljudi koji kažu suprotno. Kažu: „Bog ne postoji, postoji samo ovaj svijet i ništa drugo. Mi vjerujemo samo u materiju." I vjerujući u materiju, oni također pokušavaju

stvoriti svoj vlastiti svijet. I oni imaju probleme. Tamo gdje su oni stigli isto će doći do samoubojstva - zato što postoji samo materija, a ne i Bog, sve što daje začim životu, sve što život čini očaravajućim, što životu daje pokret, što stvara želju za rastom, nestat će.

Kad bi netko vjerovao da Bog ne postoji, da ne postoji ništa osim materije, kakav je onda smisao života? Tada život postaje sasvim beskoristan. Zato ljudi poput Sartrea, Camusa, Kafke, i drugih govore tako puno o besmislenosti na Zapadu. Danas, jednoglasno, svi zapanjački filozofi govore da je život besmislen. Ono što je jednom Shakespeare rekao odjednom je postalo važno i mislioci sa Zapada ga sada neprestano citiraju u kontekstu života: „To je priča koju priča idiot, puna krika i bijesa, koja nema značenja." Ne može postojati značenje, nikakav smisao, jer ste sastavili cigle samo od materije. Smisao će u potpunosti nestati. Jednako kao što bi postojanje samih svećenika oduzelo smisao postojanju svijeta, isto bi tako postojanje samo svjetovnih ljudi uzelo taj smisao.

Zanimljivo je da svjetovni čovjek preživljava uz pomoć onoga koji se odriče, a ovaj preživljava uz pomoć svjetovnog čovjeka - na isti je način lijeva noga ovisna o desnoj i desna o lijevoj. Površno gledano ova se ovisnost čini kontradiktornom, ali u dubini ipak nije. Obje su noge dio istog bića; jedna ga drži prikovanim za mjesto, a druga ga pokreće.

Nitko ne može iskusiti potpunu istinu života bez

shvaćanja ove kontradikcije na pravilan način. Osoba koja živeći u suprotnosti inzistira na rezanju jedne polovice još nije postigla dovoljnu inteligenciju. Može se bez jedne polovice, ali će uskoro i preostala polovica umrijeti - bez sumnje, druga je polovica primila životnu energiju od prve polovice i niotkuda drugdje.

Čuo sam priču. Dva su svećenika bila u svadi. Jedan je vjerovao da je dobro imati nešto novca uza sebe, da može dobro doći u slučaju nužde. Njegov se prijatelj, drugi svećenik, obično protivio: „Zašto nam je potreban novac? Mi smo oni koji su se odrekli svjetovnog, zašto bi nama bio potreban novac? Samo svjetovni ljudi čuvaju novac." Obojica su davala argumente kako bi poduprli svaku svoju teoriju, i činilo se da su oni ispravni.

Velika je zagonetka svemira u tome da možete davati jednak broj argumenata u podržavanju bilo koje od suprostavljenih cigli upotrijebljene u njezinom stvaranju, i rasprava neće nikada prestati, jer se obje cigle jednako koriste. Bilo tko može naglasiti: „Gledaj, svemir je sačinjen od mojih cigli.", dok se netko može tome suprostaviti i reći: „Ne, svemir je sačinjen od mojih cigli."

A život je tako beskrajan da se malo ljudi dovoljno razvije da vidi kako su ulazna vrata sagrađena od suprotstavljenih cigli. Ostali jedino vide cigle koje im se nađu u vidokrugu. Oni kažu: „Imaš pravo, svemir je tvorevina sannyasa. Imaš pravo, Brahman je izvor svemira.

Imaš pravo, svemir je sačinjen od atmana." Drugi ljudi kažu: „Svemir je stvoren od materije, sastavljen je ni od čega drugoga doli prašine. Sve se na kraju pretvara u pepeo. 'Pepeo pepelu.'" I ti ljudi mogu samo pokazati cigle koje se nalaze u njihovom vidokrugu. U ovoj situaciji ni teist a ni ateist ne pobjeđuju; niti materijalist ni spiritualist. Ne mogu. Njihove izjave proizlaze iz različitih pogleda na život.

Dakle, ta su se dva svećenika jako svađala. Jedan je smatrao da je neophodno imati novac, a drugi se s time nije slagao. Jedne su večeri u žurbi stigli do neke rijeke. Bližila se noć. Jedan od svećenika pristupio je lađaru koji je vezivao svoj čamac za tu noć, i rekao: „Molim te, nemoj još vezivati svoj čamac. Prevezi nas preko rijeke. Noć se spušta a mi moramo prijeći na drugu stranu."

Lađar im reče: „Zao mi je, za danas sam gotov i sada se moram vratiti u svoje selo. Prevest ću vas ujutro."

Svećenici rekoše: „Ne, ne možemo čekati do jutra. Naš guru s kojim živimo, koji nas je naučio što je to život, umire. Čuli smo da će do jutra biti mrtav. On nas je pozvao k sebi. Ne možemo tu prenoćiti."

Lađar reče: „Dobro, prevest ću vas preko rijeke za pet rupija." Svećenik koji je smatrao da je novac potreban, nasmija se i reče gledajući u drugog svećenika: „Što misliš, prijatelju? Da li je nošenje novca beskorisno ili korisno?" Drugi se samo smijao. Svećenik plati pet rupija lađaru - pobijedio je. Nakon što su stigli na drugu obalu, on opet

v
reče: „Sto kažeš, prijatelju? Da nismo imali novac ne bismo bili prešli rijeku."

Drugi se svećenik grohotom nasmija. Reče: „Prešli smo rijeku ne zato što smo imali novac, već zato što si se ti od njega mogao odvojiti. Mogli smo prijeći rijeku ne zato što si ti imao novac već zato što si ga mogao otpustiti." I tako je diskusija nastavljena. Onaj drugi svećenik nastavi: „Uvijek sam govorio da svećenik mora imati hrabrosti odvojiti se od novca. Mogli smo ga se odreći; zato smo prešli rijeku. Da si ga se držao, da se nisi odvojio od njega, kako bismo prešli rijeku?"

I problem je ostao. I prvi mu se svećenik pridruži u smijehu. Došli su do svog gurua. Upitaše ga: „Što da učinimo? Ovo postaje pravi problem. Ono što se danas dogodilo objašnjava vrlo precizno razliku između nas. Jedan od nas vjeruje da smo prešli rijeku, jer smo kod sebe imali novaca, a drugi kaže da smo prešli rijeku zato jer smo se mogli odvojiti od tog novca. Čvrsti smo u svojim uvjerenjima, a čini se da smo obojica u pravu."

Guru se od srca nasmijao. Reče: „Vi ste obojica ljudi. Činite istu glupost kakvu čovječanstvo čini već stoljećima."

„U čemu se sastoji ta glupost?" upitaše svećenici.

Guru reče: „Svaki od vas gleda jednu stranu istine. Istina je da ste mogli unajmiti čamac i prijeći rijeku samo zato što ste se mogli odvojiti od novca - ali i druga je strana jednako istinita: odvojili ste se od novca zato jer ste uza se

imali novac od kojeg ste se mogli odvojiti. Istina je također da ste prešli rijeku, jer ste uz sebe imali novac. Ali i drugi je dio jednako istinit. Da niste imali novaca ne biste mogli prijeći rijeku. Prešli ste, jer ste se odvojili od novca. Pa su tako obje strane ispravne. Tu nema kontradikcije"

Ali mi smo stvorili takve razlike na svim nivoima svojeg života. A vjerovanje u jednu ili drugu stranu može pružiti uvjerljiv, podržavajući argument. Nije teško, jer uostalom čovjek ima barem pola života za usporedbu - on živi pola svog života; to nije mala stvar. To je više nego dovoljno za diskusiju. Ništa se neće riješiti svađanjem. Život treba istražiti, upoznati u njegovoj potpunosti.

Ja svakako podučavam smrt, ali to ne znači da sam protiv života. To znači da je smrt izlaz za upoznavanje života, za priznavanje života. To znači da ne vidite život i smrt u tolikoj suprotnosti jedno s drugim. Zvao ja to umjetnost umiranja ili umjetnost življenja - oboje znači istu stvar. To ovisi o tome kako na to gledamo. Možete se zapitati: „Zašto to ne nazivate umjetnost življenja?" Evo razloga za to.

Prvi je da smo postali izuzetno vezani za život. A taj je povezanost postala jako neuravnotežena. Mogu to nazvati umjetnošću življenja, ali neću, jer ste vi previše vezani za život. Kad bih rekao: „Dođite i naučite umjetnost življenja", vi bi dojurili, jer bi htjeli pojačati svoju vezanost za život. Ja to zovem umjetnošću umiranja tako da možete ponovno postići ravnotežu. Ako naučite kako umrijeti, tada će život

i smrt jednako biti ispred vas; oni će postati vaša lijeva i desna noga. Tada ćete doći do vrhovnog života. U svojem vrhovnom stanju život ne sadrži ni rođenje ni smrt, ali je sastavljen od dva aspekta koje nazivamo rođenje i smrt.

Naravno, ako postoji grad u kojem su ljudi skloni samoubojstvu, gdje nitko ne želi živjeti, ja neću ići tamo i govoriti o umjetnosti umiranja. Tamo ću reći: „Učite umjetnost življenja." I kao što vama govorim: „Meditacija je put u smrt," rekao bih ljudima toga grada: „Meditacija je put u život." Rekao bih im: „Dođite, naučite živjeti, jer dok ne naučite kako živjeti, nećete znati ni kako umrijeti." Samo bi u tom slučaju ljudi iz toga grada došli k meni. Vaš je grad potpuno drugačiji: vi ste stanovnici grada u kojem nitko ne želi umrijeti, gdje svi žele živjeti, gdje se ljudi grčevito drže za život tako da bi smrt držali što dalje od sebe zauvijek. Stoga sam primoran da s vama govorim o smrti. Nema to veze sa mnom; zbog vas ja to nazivam umjetnošću umiranja. Čitavo vrijeme govorim istu stvar.

Jednom je Buddha ušao u neko selo. Bilo je rano jutro i sunce samo što se nije pojavilo na obzoru. Do njega je došao čovjek i rekao: „Ja sam ateist. Ne vjerujem u Boga. Što ti misliš? Postoji li Bog?"

Buddha reče: „Samo Bog postoji. Samo je Bog posvuda, ništa drugo."

Čovjek mu reče: „Ali meni je rečeno da si ti ateist."

„Mora da si krivo čuo." reče Buddha. „Ja sam teist. Sada si to čuo iz mojih usta. Ja sam najveći teist koji postoji. Postoji Bog i ništa osim Boga." Onaj je čovjek stajao ispod drva s nekim neugodnim osjećajem. Buddha je nastavio dalje.

Još jedan čovjek dode u podne i reče: „Ja sam teist. Ja apsolutno vjerujem u Boga. Ja sam neprijatelj ateista. Došao sam te pitati što misliš o postojanju Boga?"

Buddha reče: „Bog? Niti postoji niti ikada može postojati. Sigurno je da nema Boga."

Čovjek nije mogao vjerovati vlastitim ušima: „O čemu pričaš?" poviknu, „Čuo sam kako je religiozan čovjek došao u ovo selo, pa sam ga došao pitati da li Bog postoji. Pa o čemu ti to govoriš?"

Buddha reče: „Religiozan čovjek? Onaj koji vjeruje u Boga? Ja sam najveći postojeći ateist."

Čovjek je tamo stajao sasvim zbunjen. Možemo shvatiti njegovu zbunjenost, ali je Ananda, Buddhin učenik, bio užasno napet; čuo je oba razgovora. Postao je jako nemiran; nije mogao shvatiti što se događa. Ujutro je još bio u redu, ali do poslijepodneva je nastao problem. „Što se desilo Buddhi?", Ananda se zapitao. „Ujutro je rekao da je najveći vjernik, dok je po podne rekao da je najveći nevjernik." Odlučio je pitati Buddhu na večer, kada budu sami. Ali do na večer Anandu je čekalo još jedno iznenađenje.

Do večeri je k Buddhi došla još jedna osoba i rekla:

„Ne razumijem da li ima ili nema Boga." Mora da je čovjek bio agnostik, onaj koji ne zna da li Bog postoji ili ne. Nitko ne zna, i nitko nikada ne može znati. Pa je rekao: „Ne znam da li postoji Bog ili ne. Što ti kažeš? Što ti misliš?"

Buddha odgovori: „Ako ti ne znaš, tada ni ja ne znam. I bilo bi dobro da obojica zašutimo."

Slušajući Buddhin odgovor i taj je čovjek bio zbunjen. Reče: „Cuo sam da si prosvijetljen, pa sam pomislio da moraš znati."

Buddha reče: „Mora da si čuo krivo. Ja sam čovjek koji nema pojma. Kakvo znanje mogu posjedovati?"

Pokušajte osjetiti kroz što je Ananda morao prolaziti. Stavite se u njegov položaj. Vidite li njegov problem? Kada je pala noć i kada su svi otišli, dotaknuo je Buddhina stopala i rekao: „Pokušavaš li me ubiti? Što radiš? Gotovo sam izgubio svoj život! Nikada nisam bio tako uznemiren i uzrujan kao danas. Što to govoriš i činiš cijeli dan? Jesi li poludio? Jesi li siguran da znaš što si danas govorio? Ujutro si dao jedan, poslije podne drugi, a navečer potpuno drugačiji odgovor na isto pitanje."

Buddha reče: „Nisam te odgovore dao tebi. Dao sam svoje odgovore ljudima koji su ih postavili. Zašto si ih uopće slušao? Misliš li da je u redu slušati što ja kažem drugima?"

Ananda reče: „Ovo je previše! Kako je moguće da ne čujem? Bio sam prisutan, upravo tamo; moje uši nisu bile začepjene! I je li moguće da ja ne bih htio slušati što ti

govoriš? Volim te slušati, bez obzira s kime razgovaraš." Buddha reče: „Pa zašto si onda ljut? Nisam tebi odgovarao."

Ananda reče: „Možda ne, ali u nedoumici sam. Molim te, odmah mi odgovori. Što je istina? Zašto si dao tri različita odgovora?"

Buddha objasni: „Trebao sam tu trojicu dovesti do točke ravnoteže. Čovjek koji je došao ujutro je ateist. S obzirom da je ateist, on je nepotpun, jer život se sastoji od suprotnosti."

Imajte to na umu: iskreno religiozna osoba je i jedno i drugo - ateist s jedne strane i vjernik s druge. Njen život sadrži oba aspekta, i on donosi harmoniju između tih suprotnosti. Religija je u tom skladu. I onom koji vjeruje u Boga nedostaje religiozna zrelost. On još nije postigao ravnotežu u svom životu.

I tako Buddha reče „Morao sam dovesti ravnotežu u njegov život. Jedna je njegova strana postala jako teška, pa sam morao dodati kamenje na drugu stranu. Osim toga htio sam ga uzdrmati, jer nekako je postao uvjeren da Bog ne postoji. Njegovo je uvjerenje trebalo malo poljuljati, jer onaj koji postane siguran, umire. Putovanje se mora nastaviti; potraga se mora nastaviti.

„Čovjek koji je došao poslije podne je teist. Morao sam mu reći da sam ateist, jer je i on postao asimetričan; i on je izgubio ravnotežu. Život je ravnoteža. Onaj koji postigne tu ravnotežu, postiže istinu."

To vam govorim zato da bi naučili umjetnost umiranja, jer je vaš život postao asimetričan. Vrlo čvrsto sjedite na životnoj vagi, i tako se sve pretvorilo u stijenu. Život je postao krut, ravnoteža je nestala.

Hajde, idite. Pozovite i smrt. Recite: „Dođi i budi mi gost. Ostatak ćemo zajedno."

Onoga dana kada život pristane da živi sa smrću, bit će transformiran u uzvišen život. Onoga dana kada smrt dočekate s dobrodošlicom, zagrlite ju, prigrlite, stvar je gotova! Toga dana žalac smrti odlazi. Žalac je ležao u našem bježanju od smrti, u našem strahu od nje. Kada osoba istupi i prigrlj smrt, smrt gubi, smrt je pokorena, jer čovjek koji prigrlj smrt postaje besmrtn. Sada mu smrt ne može ništa učiniti. Što smrt može učiniti čovjeku koji je spreman nestati?

Postoje dvije vrste ljudi - oni koje smrt traži i oni koji traže smrt. Smrt traži one koji od nje bježe. A ima i onih koji traže smrt, ali ona im neprestano izmiče. Beskonačno traže, ali ju ne mogu naći. Kakva biste vi osoba željeli biti - ona koja bježi od smrti ili ona koja ju prigrljuje? Osoba kojoj smrt izmiče stalno će biti poražavana; čitav će njen život biti životna priča o porazu. Onaj koji prigrlj smrt odmah će nad njom trijumfirati; poraz više neće postojati u njezinom životu. Tada njezin život postaje trijumfalno putovanje.

Da, ja podučavam umjetnost umiranja. Podučavam vas kako da umrete da bi postigli život. Znadete li jednu

tajnu? Čovjek koji nauči kako živjeti u mraku - u trenutku kada u potpunosti prihvati mrak, taj se mrak za njega pretvara u svjetlo. Zna li da čovjeku koji s voljom uzme otrov, kao da pije nektar, otrov postaje poput nektara? Ako to ne znate, tada morate otkriti. Jedna od najdubljih istina života je da čovjeku koji s ljubavlju prihvaća otrov, taj otrov za njega više ne predstavlja otrov - pretvara se u nektar. A čovjek koji srdačno prihvati mrak, otkriva na vlastito iznenađenje daje mrak postao svjetlost. I onaj koj raširenih ruku prihvaća bol, otkriva da bol ne postoji - ostaje samo sreća.

Za onoga tko prihvaća svoje stanje nemira i pristane da s time živi, vrata su mira i spokoja širom otvorena. To izgleda kontradiktorno. Zapamtite međutim da onaj koji kaže da želi postići mir, nikada ne može postati smiren, jer reći: „Ja želim postići mir“, je zapravo traženje nespokoja. Čovjek je nemiran po prirodi, a ipak postoje neki koji stvaraju novi nemir govoreći: „Želimo biti smireni.“

Jednom mi je došao neki čovjek. Rekao je: „Bio sam u hramu Ramane, Pondicherrya i Ramakrišne - svi su oni puni licemjerstva. Ništa drugo nisam tamo mogao naći. Tražim mir koji nigdje ne nalazim. Lutam u potrazi za mirom već dvije godine. U Pondicherryi je netko spomenuo tvoje ime. Došao sam direktno od tamo. Želim mir.“

Rekoh mu: „Ustani i izađi kroz ta vrata ovog časa, inače ću i ja ispasti licemjer.“

On reče „Kako to misliš?“

Rekoh mu „Jednostavno izađi van. I nikada se ne okreći ponovno u ovom smjeru. Bolje je da se spasim prije no što i ja budem nazvan licemjerom.“

„Ali ja sam došao pronaći mir“, reče on.

„Jednostavno nestani“, rekoh. „Dozvoli mi da te upitam sljedeće: kome si išao i pitao kako da budeš u agoniji? Koji te je guru gurnuo u nemir? U koji si hram išao da bi naučio biti nemiran?“

„Nikuda nisam išao“, odgovori čovjek.

Tada rekoh: „Ti si tako pametan momak, nikada ne možeš stvoriti mentalnu uznemirenost za sebe. Pa što te ja onda mogu podučiti? Kreni suprotnim smjerom od načina na koji si stvorio svoj nemir i naći ćeš mir. Sto želiš od mene? Nemoj nikome reći da si me došao posjetiti, čak ni greškom. Ja nemam ništa s tim što se tebi događa!“

Čovjek reče: „Molim te, pokaži mi put da nađem mir.“

Rekoh mu: „Ti tražiš načine kako da budeš uznemiren. Postoji samo jedan način da se dostigne mir: budi u miru s nemirom.“

Onaj koji prihvaća nemir u potpunosti, onaj koji kaže: „Dođi, ostani sa mnom. Budi gost u ovom domu“, odjednom otkrije da ga je uznemirenost napustila. S promjenom u našem stanju uma nestaje uznemirenost. Kod onoga koji prihvaća samu uznemirenost, um se smiruje. Kako uznemirenost može potrajati ako je um usklađen s mirom?

Iako to može biti neprihvatanje uznemirenosti, sama uznemirenost rezultat je našeg stava prema neprihvatanju. Onaj koji kaže da neće prihvatiti stanje uznemirenosti i dalje će biti uznemiren, jer samo neprihvatanje je uzrok uznemirenosti. Čovjek kaže: „Neću prihvatiti uznemirenost, ne mogu prihvatiti patnju, ne mogu prihvatiti smrt, ne mogu prihvatiti mrak.“ To je u redu, nemojte ih prihvatiti - ali i dalje ćete biti okruženi onim što ne želite prihvatiti. Umjesto toga pogledajte što se dešava prihvaćanjem, prihvaćajući nešto što nitko drugi ne želi prihvatiti. I na vaše veliko iznenađenje otkrit ćete da je ono što ste smatrali neprijateljem, postalo vaš prijatelj. Ako pozovete neprijatelja u goste, što mu drugo preostaje nego da postane vaš prijatelj?

Razlog zbog kojeg sam raspravljao o ovim stvarima s vama tri dana je taj što sam vidio da ste vi došli ovdje sa željom da pokorite smrt. Mora da ste mislili kako ću vas naučiti neki trik kako da nikada ne umrete.

Neki je prijatelj napisao pismo u kojem kaže:

Pitanje 2

HOĆEŠ LI NAM POKAZATI NAČIN KAKO DA POMLADIMO SVOJA TIJELA? HOĆEŠ LI NAM POKAZATI KAKVU ALKEMIČARSKU METODU KAKO DA PONOVO POSTANEMO MLADI? AKO

JE TO U PITANJU, ONDA SE ISPLATI POTROŠITI NOVAC DA DOĐEMO OVAMO.

Možda ste i vi došli s istom idejom. Ako jeste, bit ćete razočarani, jer ja ovdje podučavam umjetnost umiranja. Govorim vam: Umrite! Naučite kako da umrete. Zašto bježati od smrti? Prihvatite ju, dočekajte ju s dobrodošlicom. I zapamtite da vam dajem ključ kojim ćete pobijediti smrt. Pomlađivanje nije ključ postizanja pobjede nad smrću. Bez obzira koliko puta prošli kroz proces pomlađivanja, još ćete uvijek morati umrijeti. Tijelo će sigurno umrijeti.

Pomlađivanje može samo malo odmaknuti smrt; smrt se može malo dulje izbjegavati. To samo znači da će se vaši problemi protegnuti na više vremena - umjesto umiranja sa sedamdeset godina, mogli biste umrijeti za sedamsto godina. Patnja koja bi se okončala nakon sedamdeset godina bi se tada produžila na sedamsto godina - što drugo? Problemi koji traju sedamdeset godina bi se produžili na sedamsto. Svađe duge sedamdeset godina potrajale bi sedamsto. Problemi od sedamdeset godina bi se razvukli na sedamsto - toliko bi se razvukli, umnožili. Što drugo mislite da bi se dogodilo?

To vam možda nije palo na pamet, ali kada bi vam netko stvarno mogao dati napitak i reći: „Popij ovo i živjet ćeš sedamsto godina“, rekli bi mu: „Čekaj malo, da razmislim.“ Ne vjerujem da bi i jedan od vas pristao da popije napitak koji bi produžio život sedamsto godina. Pa

što to znači? To znači: „I dalje ću biti takav kakav jesam. Ovaj „ja“ bi trebao živjeti sedamsto godina.“ A to bi se pokazalo jako skupim; imalo bi ozbiljne posljedice.

Ako znanstvenici jednog dana otkriju kako da čovjek vječno živi - a takvo je otkriće moguće, to nije teško - zapamtite, ljudi bi počeli tražiti gurua da ih podučava kako da brzo umru. Jednako kao što sada ljudi traže gurue koji ih mogu pomladiti, tada bi ljudi tražili nekoga tko će im otkriti tajnu, tehniku umiranja, tako da ih niti znanstvenici ne bi bili u stanju spasiti. Pokušali bi varati vladu tako da si olakšaju izlaz iz života.

Nemamo pojma o tome da produženi život nema smisla. Smisao života dolazi sa življenjem. Netko može u potpunosti živjeti u jednom trenutku - mnogo punije nego netko drugi koji ima neograničeni broj života. Stvar je u življenju, a samo onaj koji nema straha od smrti može živjeti - inače, kako da živi? Strah od smrti čini da se čovjek trese - nikad ne stoji mirno. On neprestano trči.

Jeste li primijetili da je na svijetu brzina u stalnom porastu? Sve je brzo. S jedne strane raketa je bolja od kola koja vuče vol - jer vas raketa može brže odvesti na razna mjesta - ali zašto se toliko insistira na brzini? Možda to niste shvatili, ali svi su ljudski pokušaji ubrzavanja u biti pokušaji da čovjek pobjegne s mjesta na kojem se nalazi. Tamo gdje se nalazi je strašno preplašen, u strahu i želi pobjeći. Osjeća da bi mu bilo bolje bilo gdje drugdje, samo ne tamo gdje se nalazi.

Širom Evrope i Amerike vikendi i praznici postali su dosadni. Ljudi se tih dana sve više umaraju. Glavna ideja je sjesti u auto i odjuriti - pedeset, sto kilometara, dvije stotine - pobjeći na neko mjesto za pinik, u planine, u neko mjesto u brdima, na obalu mora. Motivacija za brzim bijegom je ta što i drugi bježe, i isto žure - i mogli bi tamo prvi stići. Ako ih se pita gdje žele stići, ne znaju. Jedna je stvar međutim sigurna: žele pobjeći od mjesta gdje se nalaze - daleko od kuće, od žene, od posla. Čovjek nije u stanju živjeti; zato ima toliko bježanja i lutanja. On želi staviti još više snage u vozila, tako da još brže može pobjeći. Pitajte ga gdje ide, kamo želi stići, i njegov će odgovor biti: „Ne mogu vam to sada reći; nemam vremena. Moram brzo stići tamo. Moramo sletjeti na Mjesec, moramo sletjeti na Mars.“ Mi jurimo tijekom čitavog svog života. Od čega bježimo? Čega se trebamo bojati? S jedne strane, bojimo se da ne možemo živjeti život u cijelosti, a s druge se strane bojimo neizbježnosti smrti i njene prisutnosti. Obje su stvari međusobno povezane. Čovjek koji se boji smrti neće moći živjeti svoj život; ostat će prestravljen od smrti. Pa koji je onda odgovor?

Pitate me: „Sto je rješenje? Sto je odgovor?“ Ja kažem: Prihvatite smrt. Pozovite smrt i recite: „Dođi, o životu ću brinuti kasnije - prvo ti dođi. Neka se prvo tebe riješim jednom za svagda. Nakon toga ću udobno živjeti. Neka se prvo riješim tebe, pa ću se onda smiriti i

udobno živjeti." Meditacija je tehnika kojom prihvaćamo smrt ovakvim stavom. Meditacija je način, meditacija je odgovor kako ponuditi takav poziv smrti. Onaj koji prihvaća smrt na ovaj način u trenutku se zaustavlja. Njegova brzina nestaje.

Jeste li kada promatrali kako, kada ste ljuti i vozite se biciklom, brže okrećete pedale. Kada ste ljuti i vozite auto, sve jače pritišćete gas. Psiholozi kažu da se saobraćajne nesreće događaju ne zbog loših cesta, već zbog čovjeka koji drži nogu na gasu - nešto nije u redu s njim. Zubi su mu stisnuti od bijesa pa jače pritišće gas, i na neki način želi da dode do nesreće. Ispunjen je željom da se u nešto zabije. Život mu se čini dosadnim i beskorisnim, pa želi malo uzbuđenja, malo začina tom svom životu - ako ništa drugo barem zabijanjem u nešto. Misli da će to biti uzbudljivo, i da će se zbog toga dobro osjećati. Misli da će na taj način osjetiti zadovoljstvo, jer se nešto dogodilo u njegovom životu, te da on nije totalni promašaj.

Mnogi su kriminalci u sudnicama Evrope i Amerike izjavili kako nisu imali ništa protiv osobe koju su ubili, da su samo željeli vidjeti svoja imena u novinama, i da je to bio jedini način. Ime poštenog čovjeka nikada ne dospjeva u novine; samo imena ubojica i kriminalaca. Postoje dvije vrste ubojica: oni koji počine samo jedno ubojstvo, iz osobnih razloga, i oni koji počine masovna ubojstva - političari. Samo su njihova imena tiskana u

novinama, druga se ignoriraju. Iako ste poštenu građanin vaše se ime neće pojaviti u novinama - ali probodite nekoga nožem i to će biti na naslovnici.

Kriminalac u sudu priznaje: „Nisam bio neprijatelj te osobe, nikada ju prije nisam vidio. Samo sam mu pogledao u potiljak i zabio nož u leđa. Kada je krv počela šikljati iz žrtve osjetio sam zadovoljstvo da sam konačno učinio nešto o čemu će ljudi pričati, da život nisam protratio. Novine su pune moje priče. Sudovi, važni suci i odvjetnici u svojim crnim haljama s velikom ozbiljnošću raspravljaju o mojem slučaju. Gledajući sve to i ja osjećam da sam nešto postigao, nisam samo običan čovjek."

Čovjek koji izbjegava smrt, koji se boji smrti, postao je tako frustriran, tužan i dosađuje se da je spreman bilo što učiniti. Jedina stvar koju on naravno ne radi je dočekivanje smrti. Čim čovjek dočeka smrt, prihvati smrt, otvaraju se nova vrata u njegovom životu - vrata koja ga vode do božanskog.

Riječ 'umrijeti'⁵ urezana je u hram Boga, dok se rijeka života ulijeva unutra. Gledajući znak 'umrijeti' ljudi mu okreću leđa. Nitko ne ulazi. To je vrlo pametna ideja, veoma bistra, inače bi unutra bila gomila ljudi i teško bi bilo živjeti - stoga hram života ima natpis 'umrijeti' koji visi s vanjske strane. Oni koji se preplaše gledajući ga, pobjegnu. Zato sam rekao da treba naučiti kako umrijeti. Najveća životna tajna je naučiti kako umrijeti, kako prihvatiti smrt. Neka prošlost umire svaki dan. Neka

mi umremo svaki dan. Mi ne dozvoljavamo jučerašnjoj prošlosti da umre. Sedamdesetogodišnjak čuva svoje uspomene iz djetinjstva živim. Njegovo djetinjstvo još nije mrtvo. On još nosi želju za povratkom u djetinjstvo. Čovjek je prestar da se kreće, vezan je za krevet, ali njegova mladost još nije mrtva. Još uvijek razmišlja o istim stvarima. Još uvijek sanjari o ženskim filmskim zvijezdama svoje mladosti, iako ni jedna od njih nije više ista. Slike mu se i dalje vrte pred očima, ništa nije umrlo. Zapravo, naša prošlost nikada ne umire. Nikada ne sakupimo hrabrosti da umremo; nikada ne dozvoljavamo da išta umre, i stoga se sve slaže na hrpu. Ne dozvoljavamo da mrtvo bude mrtvo; umjesto toga to skupljamo kao težak teret. I tada postane nemogući živjeti pod takvim teretom. I tako je jedan od ključeva umjetnosti umiranja: neka mrtvo bude mrtvo. Dok je Isus hodao pored jezera dogodio se prekrasan događaj. Bilo je rano jutro - sunce samo što nije izašlo; horizont je upravo pocrvenio. Nekakav je ribar bacio mrežu u jezero da lovi ribu. Kad je počeo izvlačiti mrežu, Isus je stavio svoju ruku na njegovo rame i rekao: „Moj prijatelju, da li bi čitav život proveo ovako, loveći ribu?" Isto pitanje je puno puta prošlo kroz njegovu glavu i ranije. Ima li koji um kroz koji to ne prođe? Naravno, riba može biti drugačija, mreža drugačija, jezero drugačije, ali ipak se javlja pitanje: „Trebam li ja provesti čitav svoj život loveći ribu?"

Ribar se okrenuo da vidi koji je to čovjek postavio

isto pitanje koje i on sam postavlja u svojoj glavi. Pogledao je Isusa. Vidio je njegove ozbiljne, nasmijane oči, njegovu osobnost. Rekao je: „Nema drugog načina. Gdje drugdje mogu naći jezero? Gdje drugdje mogu naći ribu i baciti mrežu da je ulovim? I ja se pitam 'Hoću li nastaviti pecati ribu do kraja života?' "

Tada reče Isus: „I ja sam ribar, ali ja svoju mrežu bacam u neki drugi ocean. Dođi, slijedi me ako želiš, ali zapamti, novu mrežu može baciti samo onaj čovjek koji ima hrabrosti odreći se svoje stare mreže. Ostavi tu staru mrežu."

Ribar mora da je zaista bio hrabar. Malo je tako hrabrih ljudi kao što je on. U tom trenutku on je ispustio mrežu punu ribe. Mora da mu je došla želja da barem izvuče mrežu koja je već bila puna, ali Isus reče: „Samo oni koji imaju hrabrosti ostaviti iza sebe staru mrežu mogu baciti novu mrežu u novi ocean. Ostavi svoju mrežu ovdje." Ribar je ostavio mrežu i upitao: „Reci mi kuda moram ići."

Isus mu reče: „Čini se da si hrabar čovjek. Imaš potencijala da nekuda odeš. Pođi sa mnom!" Kad su stigli do ruba sela, dojuri nekakav čovjek. Uhvatio je ribara i rekao: „Ti luđače, kamo ideš? Tvoj je otac, koji je bio bolestan, umro. Gdje si ti bio? Išli smo te tražiti na jezeru i našli tvoju mrežu kako leži tamo. Kamo ideš?"

Ribar reče: „Molim te da mi dozvoliš da odem na par dana kako bih pokopao oca. Tada ću se vratiti."

Isus odgovori na to nevjerojatno prekrasnim riječima. Reče: „Ludo jedna, neka mrtvi pokapaju mrtve! Čemu da ideš? Dođi. Slijedi me. Onaj koji je mrtav već je mrtav, čemu se brinuti o pokapanju? Sve su to trikovi da ga se održi živim. Onaj koji je mrtav, je mrtav zauvijek. I ima mnogo mrtvih ljudi u ovom selu. Oni će mrtvog pokopati. Ti pođi sa mnom.”

Ribar je na trenutak oklijevao. Isus reče, promatrajući ga: „Možda sam krivo shvatio da ti možeš ostaviti iza sebe svoju staru mrežu.” Ribar se zaustavi na trenutak i pođe za Isusom. Isus reče: „Hrabar si čovjek. Ako iza sebe možeš ostaviti mrtve, ti zaista možeš postići život.”

Zapravo, ono što je u prošlosti umrlo treba ostaviti. Sjedite meditirajući, ali mi uvijek dolazite i govorite da se to nikako ne dešava, da misli stalno pristižu. Misli ne dolaze samo tako. Pitanje je da li ste ih ikada otpustili? Vi se uvijek držite za njih, kako u njima može biti greška? Ako čovjek ima psa, hrani ga, veže ga u kući i odjednom ga pusti na slobodu; ako se jadan pas vrati iznova čovjeku, da li bi to bila njegova greška?

Sve ste to vrijeme hranili psa, mazili ga, voljeli ga, igrali se s njim, svezali mu ogrlicu oko vrata, držali ga u kući. I odjednom ste odlučili meditirati i rekli psu da se gubi. Kako se to može dogoditi? Jadan pas nema pojma što se vama dogodilo, pa zato neko vrijeme uokolo luta i onda vam se vrati. On misli da se možda šalite na njegov račun, stoga što ga više tjerate on postaje sve razigraniji,

sve vam se više vraća. Osjeća da se nešto novo događa, da je gospodar možda dobre volje, pa se sve više zainteresira za tu igru.

Dolazite mi i govorite kako vas misli ne napuštaju. Pa kako i mogu? Hranili ste ih vlastitom krvlju. Vezali ste ih za sebe; stavili im ogrlicu oko vrata s vašim imenom. Samo recite nekom kako je ono što on misli krivo - skočit će na vas govoreći: „Kako misliš da je ono što ja milim krivo? Moje misli ne mogu biti krive!” Pa se tako misao s ogrlicom i vašim imenom stalno vraća. Kako vaša misao može znati da vi meditirate? Vi sada kažete svojoj misli: „Gubi se! Nestani!” Misao neće samo tako nestati.

Mi hranimo misli. Mi hranimo misli prošlosti, stalno ih vežemo u se. I onda jednog dana odjednom želite da one nestanu. Neće nestati u jednom danu. Trebate ih prestati hraniti; trebate ih prestati uzgajati.

Zapamtite, ako se želite riješiti misli, prestanite govoriti „moje misli.” Kako možete ostaviti nešto za što tvrdite da je vaše? Ako se želite riješiti misli, prestanite se za njih zanimati. Kako će nestati ako se vi za njih i dalje zanimete? Kako će one inače znati da ste se vi promijenili, da više niste za njih zainteresirani?

Sva su naša sjećanja iz prošlosti misli. Postoji čitava mreža za koju se držimo. Ne dopuštamo im da umru. Dozvolite svojim mislima da umru. Neka mrtvi ostanu mrtvi; ne pokušavajte ih držati na životu. Ali mi to činimo.

I ovo je dio umijeća umiranja. Držite i to na umu: ako želite naučiti umjetnost umiranja, neka mrtvi ostanu mrtvi. Neka prošlost bude prošlost. Ona više ne postoji, pustite ju. Nema potrebe da ju držite u vašem sjećanju. Pozdravite se s njom, neka ode. Jučer je završeno jučer; ono sada više ne postoji - a ipak ima vlast nad nama.

Ima još jedno malo pitanje. Prijatelj je pitao:

Pitanje 3

ŠTO JE TO UM ISPUNJEN ILUZIJAMA? ŠTO JE TO VEOMA ZBUNJENI UM? ŠTO JE TO JASNOĆA UMA?

To trebate razumjeti, jer će biti korisno za meditaciju, isto kao i za učenje umjetnosti umiranja. Postavio je značajno pitanje: „Sto je to zbunjeni um?“ No, tu činimo grešku. Mi kažemo „uznemireni um“, „zbunjeni um“. U tome je greška. Sto je greška? Greška je u tome što koristimo dvije riječi - zbunjeni i um - a činjenica je da ne postoji nešto što se zove zbunjeni um. Zapravo je um samo stanje zbunjenosti. Ne postoji nešto kao zbunjeni um.

Um je konfuzija. Um je drugo ime za konfuziju. I kada nema konfuzije, to ne znači da je um postao smiren;

tada um više ne postoji.

Na primjer, oluja je na moru, more je nemirno. Bi li to nazvali „nemirna oluja“? Da li bi ju itko nazvao „nemirna oluja“? Nazvali bi ju jednostavno oluja, jer ona je samo drugo ime za uznemirenost. I kada se oluja smiri, da li tada kažete da je oluja postala mirna? Jednostavno kažete da oluje više nema.

U razumijevanju uma, zapamtite to, um je još jedno ime za konfuziju. Kada nastupi mir to ne znači da se um smirio; već da um više ne postoji. Dolazi do stanja ne-uma. A kada um ne postoji, tada je ono što ostaje atman. More postoji i onda kad nema oluje. Kad oluja nestane, more ostaje. Kada konfuzni um prestane postojati, ono što ostaje je atman, duša.

Um nije stvar, to je stanje nereda, stanje kaosa. Um nije sposobnost, on nije srž. Tijelo je srž, atman je srž - a um, koji postoji u stanju konfuzije, postaje veza između toga dvoje. U stanju mirovanja, tijelo ostaje, atman ostaje, ali um ne postoji.

Ne postoji smireni um. Greška je u jeziku koji smo stvorili. Kažemo 'nezdravo tijelo' i 'zdravo tijelo'. To je u redu. Postoji i nezdravo i zdravo tijelo. S nestankom bolesti, ostaje zdravo tijelo. Ali to nije istina u slučaju uma. Ne postoji 'zdravi um' i 'nezdravi um'. Um je sam po sebi nezdrav. Njegovo je samo postojanje zbrka. Njegovo je samo postojanje bolest.

I nemojte pitati kako um možete spasiti da ne bude

konfuzan, pitajte kako se možete riješiti uma. Pitajte kako taj um može umrijeti. Pitajte kako se možete riješiti uma. Pitajte kako možete pustiti taj um. Pitajte što se može učiniti da takav um više ne postoji.

Meditacija je način kako se riješiti uma, kako se odvojiti od nje. Meditacija znači iskorak iz uma. Meditacija znači udaljavanje od uma. Meditacija znači prestanak uma. Meditacija znači biti udaljen od zbrke. Udaljavanjem od konfuzije, konfuzija prestaje - jer ju stvara sama naša prisutnost. Ako se od nje odmaknemo, ona prestaje postojati.

Na primjer, dvoje se ljudi svađaju. Došli ste se sa mnom svađati i svađa je u tijeku. Da se ja odmaknem, kako bi se svađa nastavila? Ona bi stala, jer može se nastaviti samo ako sam i ja dio nje. Mi živimo na mentalnoj razini; prisutni smo tamo gdje je nered, gdje postoje problemi. Mi se od tamo ne želimo maknuti, a ipak želimo dovesti mir. Mir ne može biti tamo. Budite samo ljubazni i odmaknite se, to je sve.

Čim se odmaknete, kaos će prestati. Meditacija nije tehnika dovođenja mira u vaš um; ona je zapravo tehnika da se odmaknete od uma. Meditacija znači odmicanje, okretanje od valova konfuzije.

Još je jedan prijatelj postavio pitanje vezano za prethodno. Bilo bi dobro i njega razumjeti. Upitao je:

Pitanje 4

U ČEMU JE RAZLIKA IZMEĐU IZVOĐENJA MEDITACIJE I BIVANJA U MEDITACIJI?

To je ista razlika koju vam već objašnjavam. Ako neka osoba izvodi meditaciju, ona pokušava umiriti konfuzan um. Što će učiniti? Ona će pokušati umiriti svoj um. Kada je netko u meditaciji, on ne pokušava umiriti svoj um; umjesto toga on uzmiče od nje.

Ako je vani sunčano, možete vidjeti čovjeka kako pokušava otvoriti suncobran - suncobrani se mogu otvoriti na suncu; može se stati u njihovu sjenu, ili bilo čiju sjenu - ali takvi suncobrani se nikada ne mogu otvoriti u samom umu. Jedina vrsta suncobrana koja postoji u umu je ona sačinjena od misli - ali to ne vrijedi. To je kao da čovjek pokušava stajati na suncu zatvorenih očiju, misleći kako je suncobran iznad njegove glave i kako mu nije vruće. Ali, morat će mu biti vruće. Čovjek pokušava ohladiti sunce. On pokušava izvesti meditaciju. A postoji i drukčiji čovjek. Kada je vani sunčano, on ustaje, šeće po kući i opušta se. Ne pokušava ohladiti sunce, on se samo sklanja od sunca.

Provođenje meditacije zahtijeva napor, napor da se promjeni um. A meditacija znači ne stvarati nikakav napor da se promjeni um već kretati se unutra bez ikakvog zvuka.

Morate uzeti u obzir razliku između ovoga dvoje.

Ako činite napor da biste meditirali, meditacija se nikada neće dogoditi. Ako pokušavate učiniti svjestan napor, ako sjednete, istegnute mišiće, prisilite se, postanete odlučni da smirite svoj um bez obzira na sve, neće djelovati - jer, uostalom, tko će sve to raditi? Tko će pokazati odlučnost? Tko drugi nego vi sami?

Kako stvari stoje, vi ste već zbunjeni, nemirni. Pokušavate se umiriti - to znači da ćete izazvati još jednu glavobolju. Sjedite uspravno, spremni, ne obraćajući pažnju ni na što. Što se više kočite, to imate više problema, i postajete sve napetiji. To nije način. Od vas tražim da meditirate, jer je meditacija opuštanje. Ne morate ništa činiti, samo budite opušteni.

Budite sigurni da razumijete. Dozvolite mi da vam to još malo pojasnim pomoću jednog principa.

Imajte to na umu. Čovjek pliva u rijeci. Kaže da želi stići na drugu obalu. Rječna je struja brza, i on maše rukama i nogama pokušavajući ju preplivati. Postaje umoran, iscrpljen, slomljen, ali i dalje pliva. Ovaj čovjek čini napor da bi plivao. Plivanje je za njega napor. Provođenje meditacije je isto napor. Ali, tu je i drugi čovjek. Umjesto plivanja on jednostavno pluta. Pustio se niz rijeku. Ne maše rukama; on jednostavno leži na rijeci. Rijeka teče i on zajedno s njom. On uopće ne pliva, on jednostavno pluta. Nije potreban napor da bi se plutalo; plutanje znači ne-napor.

Meditacija o kojoj ja govorim je poput plutanja, a

ne poput plivanja. Promatrajte čovjeka kako pliva i list koji pluta niz rijeku. Užitak i veselje plutajućeg lista naprosto nije ovozemaljsko. Taj list nema problema, nema prepreka, nema svađe, nema briga. On je veoma mudar. A što je mudrost? Mudrost lista je u tome što je on rijeku učinio svojim brodom i sada njome plovi. List je spreman i voljan ići gdje god ga rijeka odvela. List je slomio svu snagu te rijeke. Rijeka mu ne može naškoditi, jer se on ne bori protiv nje. List ne želi stvarati otpor, samo plovi.

I tako je list u potpunoj harmoniji. Zašto je to tako? To je tako, jer ne pokušava biti u skladu s rijekom, već jednostavno pluta; to je sve. Gdje god tok rijeke želi odnijeti list, neka tako bude. Držite na umu plutajući list. Možete li i vi tako plutati na rijeci? Ne bi smjela čak postojati ni pomisao o plivanju, ni osjećaj; um ne bi trebao postojati.

Jeste li ikada primjetili kako živ čovjek može potonuti u rijeci, dok mrtav čovjek pluta na površini? Jeste li se ikada pitali zašto je to tako? Živ čovjek tone, ali nikada mrtav čovjek. On odmah ispliva na površinu. U čemu je razlika? Mrtvo tijelo ulazi u stanje ne-napora. Mrtvo tijelo ništa ne čini; ne bi ni moglo, čak i da to želi. Tijelo izlazi na površinu i pluta. Živ se čovjek može utopiti, jer stvara napor da ostane živ. U tome pokušaju on se umara - i kako se umara, utopi se. Njegova ga borba utapa, a ne rijeka. Rijeka ne može potopiti mrtvog čovjeka, jer se on ne suprotstavlja i ne bori. Obzirom da se ne bori, gubljenje

snage ne dolazi u obzir. Rijeka mu ne može naškoditi. I tako on pluta rijekom.

Meditacija o kojoj ja govorim je poput plutanja, a ne plivanja. Samo morate plutati. Kada vam kažem da opustite tijelo, mislim da trebate pustiti da tijelo pluta. Tada ne držite tijelo pod kontrolom; tada se ne sputavate tjelesnom obalom - puštate ju, plutate. Kada vam kažem da otpustite dah, ni tada se nemojte držati za obalu disanja. I to ostavite, i plutajte s njim. I kuda ćete otići? Ako pustite tijelo krenut ćete unutra, u sebe; ako se držite tijela izaći ćete van.

Kako netko može ući u rijeku ako se drži za obalu? Može se samo vratiti na obalu. Ako napusti obalu, ući će pravo u rijeku. Tako struja života, rijeka božanske svjesnosti plovi unutar nas, ali mi se hvatamo za obalu, za obalu našeg tijela.

Pustite se. Pustite i disanje. Otpustite i misli. Sada ste ostavili sve obale. Kuda ćete sada krenuti? Sada ćete početi plutati tom strujom koja teče u vama. Onaj koji se pusti plutati tom strujom dolazi do oceana.

Ta je struja u vama poput rijeke, a onaj koji počinje njome plutati stiže do oceana. Meditacija je neka vrsta plutanja. Onaj koji nauči plutati, dolazi do božanskog. Nemojte plivati. Onaj tko pliva otići će u krivom smjeru. Onaj tko pliva najvjerojatnije će ostaviti ovu obalu i stići na drugu. Što bi drugo učinio? Što drugo može plivač učiniti? Otplivat će s jedne obale na drugu. Ova vas obala izvodi

iz rijeke, a isto tako i ona druga. Siromašan čovjek, nakon puno plivanja može postati bogat čovjek - što drugo? Nakon puno plivanja čovjek koji sjedi na niskom stolcu može sjediti na visokom stolcu u Delhiju - što se još može dogoditi?

Obala vas vodi izvan rijeke, isto kao i ona druga. Obala Dwarke je jednako van rijeke kao i obala Delhija - nema razlike. Plivač može samo stići do obale. No, što je s onim koji pluta? Ni jedna obala ne može spriječiti onoga koji pluta, jer se on prepustio struji. Struja će ga nositi. Sigurno je da će ga nositi i dovesti do oceana.

Sam cilj je stići do oceana - rijeka postaje oceanom i osobna svjesnost postaje božanska. Kada je kap izgubljena u beskrajnom oceanu, potpuno je značenje života, vrhovna ljepota života, svevišnje blaženstvo života postignuto.

Najvažnija je stvar da je umjetnost umiranja umjetnost plutanja. Onaj tko je spreman umrijeti nikada ne pliva. On kaže: „Odvedi me kud god želiš! Ja sam spreman.”

Sve ono o čemu sam govorio ova četiri dana je u vezi s ovim. Neki su prijatelji mislili da sam samo odgovarao na pitanja. Iznova i iznova pišu: „Molim te, reci nešto sam od sebe. Nemoj samo odgovarati na pitanja”, kao da je netko drugi davao odgovore.

Problem je da su kvačice postale važnije od odjeće koja je njima učvršćena. Ono što govore je: „Pokaži nam odjeću. Zašto se trudiš da ih objesiš i zakvačiš

kvačicama?" Ali što ja zapravo vješam? Što god imam za reći, visjet će na kvačicama vaših pitanja. Ali, tako radi naš um.

Čuo sam priču o jednom cirkusu. Svakoga je dana vlasnik cirkusa davao četiri banane majmunima ujutro i tri uvečer. Jednog se jutra desilo da nije bilo dovoljno banana na tržnici pa im je dao tri banane. Majmuni su štrajkali. Rekli su: „Ovako ne može, želimo četiri banane ujutro." Vlasnik reče: „Dat ću vam četiri navečer, sada uzmite tri."

Majmuni su insistirali: „Ovo se nikada prije nije desilo. Uvijek dobivamo četiri banane ujutro. Sada želimo četiri banane."

Vlasnik reče: „Jeste li poludjeli? Dobit ćete i tako sedam banana."

Majmuni ustrajale: „Nije nas briga za aritmetiku. Ono što nas je briga je da dobivamo četiri banane svakog jutra, pa želimo i sada četiri banane!"

Prijatelji mi stalno pišu: „Molim te, reci nešto svoje. Nemoj odgovarati na pitanja." I zaista ću govoriti, ali je pitanje što ću reći? Pitanja služe poput kvačica; sve što želim reći objesim na njih. Govorim li ili odgovaram na pitanja, kakve to ima veze? Tko će odgovarati na pitanja? To je taj koji će govoriti? Ali oni misle da ja moram govoriti o svojim vlastitim temama, jer su svakog jutra dobivali četiri banane.

U svakom meditacijskom kampu bila su četiri predavanja i četiri razgovora tipa pitanje-odgovor. Ovaj put se dogodilo da ste sve susrete pretvorili u razgovore tipa pitanje-odgovor. Ali to ništa ne mijenja. Mislite na aritmetiku sedam banana. Zbrojite ih. Nema potrebe prebrojavati ih jednu po jednu, četiri ujutro i tri navečer, ili obratno. Dao sam vam svih sedam banana. Ako se zbunite brojeći, mogli biste propustiti poantu. Zbog toga sam, na kraju, rekao da ima sedam banana. Rekao sam sve što sam trebao reći.

O autoru

Oshovo učenje prkosi kategorizaciji, pokrivajući sve, od osobne potrage za smislom do gorućih socijalnih i političkih tema s kojima se društvo danas suočava. Njegove knjige nisu napisane nego su transkripcije audio i video zapisa njegovih nepripremljenih govora koje je držao internacionalnoj publici u razdoblju od 35 godina.

U londonskom Sunday Timesu Osho je opisan kao «jedan od 1000 tvoraca 20. stoljeća», a američki pisac Tom Robbins ga je opisao kao «najopasnijeg čovjeka nakon Isusa Krista».

Govoreći o svom radu Osho je rekao da on pomaže stvoriti uvjete za rađanje nove vrste ljudskog bića. Često je opisivao to novo ljudsko biće kao «Zorba Buddha» - sposobnog da uživa i u zemaljskim zadovoljstvima poput Grka Zorbe, i u tihom spokojstvu Gautama Buddhē. Vizija koje se poput niti provlači kroz sve aspekte Oshovog rada je obuhvatiti bezvremenu mudrost Istoka zajedno s najvišim potencijalima zapadne znanosti i tehnologije.

Osho je također poznat po svom revolucionarnom doprinosu znanosti o unutarnjoj transformaciji, s pristupom meditaciji koji priznaje i pospješuje mir suvremenog života. Njegove jedinstvene «aktivne meditacije» oblikovane su tako da prvo otpuste nagomilani stres tijela i uma, tako

da je lakše doživjeti misao - slobodno i opušteno stanje meditacije.

Dostupna su dva autorova autobiografska djela:
"Autobiography of a Spiritually Incorrect Mystic"
"Glimpses of a Golden Childhood"

OSHO INTERNATIONAL MEDITATION RESORT

Oshovo meditacijsko utočište je sjajno mjesto za odmor i mjesto gdje ljudi mogu dobiti izravni osobni uvid u novi način življenja, s više pozornosti, opuštenosti i zabave. Smješteno oko 130 kilometara jugoistočno od Mumbaija, u Puni, Indija, ovo utočište nudi raznovrsne programe tisućama ljudi koji ga svake godine posjećuju iz više od 100 zemalja diljem svijeta. Izvorno osnovana kao ljetovalište za maharadže i bogate britanske koloniste, Puna je danas napredan moderni grad koji udomljuje brojne fakultete i razvijene industrije visoke tehnologije. Meditacijsko utočište se prostire na više od 40 jutara zemlje u šumovitom predgrađu zvanom Koregaon park. Unutar utočišta postoji smještaj za ograničeni broj gostiju u novoj «gostinskoj kući», ali ima mnogo obližnjih hotela i privatnih apartmana u kojima se može odsjesti nekoliko dana, pa i nekoliko mjeseci.

Svi programi utočišta temelje se na Oshovoj viziji kvalitativno različitog ljudskog bića koje je sposobno kreativno učestvovati u svakodnevnom životu kao i opuštat se u tišini i meditaciji. Većina programa odvija se u modernim klimatiziranim prostorima i uključuje raznovrsne individualne sastanke, tečajeve i radionice koje pokrivaju sve, od umjetnosti do holističkog iscjeljivanja,

osobne transformacije i terapije, ezoterijskih znanosti, zen-pristupa sportu i rekreaciji, problema odnosa i važnih prijelaznih faza u životu muškaraca i žena. Individualni sastanci i grupne radionice su vam na raspolaganju tijekom cijele godine, zajedno s cjelodnevnim rasporedom meditacija. Kavane i restorani na području utočišta nude tradicionalnu indijsku hranu i veliki izbor internacionalnih jela, a sva su pripremljena od organski uzgojenog povrća s poljoprivrednog gospodarstva koje pripada utočištu. Područje utočišta snabdijeva se vlastitom vodom koja je zdrava i filtrirana.

Do sada izašlo u Biblioteci OSHO:

JUTARNJE KONTEMPLACIJE

VEČERNJE KONTEMPLACIJE

HODAJUĆI U ZENU, SJEDEĆI U ZENU

BIJELI LOTOS

TANTRA - VRHOVNO SAZNANJE

MUDROST PIJESKA

NI VODE NI MJESECA

PUT DO SRCA

OD LIJEČENJA DO MEDITACIJE

SVAKI DAN OSHO - 365 MEDITACIJA

PROSVJETLJENJE - JEDINA REVOLUCIJA